

Morfars dejlige liv

Morfars Leifs erindringer

Illustret udgave

2024

Leif Høxbroe

Morfars dejlige liv

Morfar Leifs erindringer

Leif Høxbroe

Internetudgave

Indhold

Forord	3
De første år	5
Folkeskoletiden	13
Gitta	29
Sommerferier	31
Pennevenner	37
Læretid	39
Studietid	45
Værnepligt	53
Esthér	57
Ungarn	59
Bilferier	69
Kæledyr	85
Colgate-Palmolive A/S	89
Venner	95
Danbrevtiden	101
Hobbyer og fritidsinteresser	135
Eventyrrejser	145
Tiden der fulgte	179
Efterskrift	191

Forord

Efter at min svoger havde skrevet sine erindringer under titlen 'Morfar fortæller', blev jeg inspireret til også at skrive mine. Jeg synes selv, at jeg har haft et spændende og interessant liv med mange eventyrlige oplevelser. Samtidig har jeg også haft et dejligt og trygt liv forskånet for de største sorger og ulykker, hvilket måske gør mine erindringer kedelige i nogens øjne.

Først og fremmest har jeg skrevet bogen til mine børn, børnebørn og kommende oldebørn, men alle er velkomne til at læse den, uanset om de har kendt mig eller ej.

Jeg har forsøgt at være så objektiv som muligt, men jeg kan ikke garantere, at alle hændelser er sket i den rækkefølge eller på det tidspunkt, som jeg har beskrevet dem. Det er uundgåeligt, at man ikke kan huske alting korrekt. Måske kan man huske noget, som man kunne huske på et givet tidspunkt. Man kommer i tanker om et minde, man engang havde om en begivenhed, der ligger længere tilbage, og som dukkede op på et andet tidspunkt. Det kan så ikke udelukkes, at man husker mindet frem for den oprindelige begivenhed. Historien kan da meget let blive farvet af erindringen fra erindringen og ikke fra den oprindelige hændelse.

Venner og bekendte er kun nævnt med fornavn med enkelte undtagelser, men hvis de læser denne bog, vil de sagtens kunne genkende sig selv. Jeg mener ikke at have skrevet noget ufordelagtigt om nogen, men hvis det eventuelt kan opfattes sådan, beklager jeg meget. Det har aldrig været tilsigtet.

Min mor har været flink til at nedskrive begivenheder fra min tidligste barndom. Hvad jeg derfor har skrevet om min førskoletid og mine første skoleår, er baseret på min mors notater.

Undertitlen 'Opas schönes Leben' stammer fra en pixiebog, som mine børn elskede overalt i verden at få læst højt. Den danske titel var 'Farfars dejlige liv', og i vores familie er bogen altid blevet kaldt "Farfarbogen". Vi har haft to eksemplarer af bogen på dansk, og da vi engang så den i en boghandel i Tyskland, kunne vi ikke lade være med at købe den. Det var morsomt, når min mor passede vores børn og skulle læse godnathistorie. Så kom de altid med "Farfarbogen", og nogle gange var det den tyske udgave.

– "Jamen, den er jo på tysk!" sagde min mor. "Den kan jeg da ikke læse!"

– "Nej!" svarede børnene. "Den er ikke på tysk. Når mor eller far læser den, er den på dansk!"

God læselyst!

Hvidovre, 2024

De første år

Allerede før jeg blev født, var jeg en mønsterbryder. Jeg er den første førstefødte, der er blevet undfanget indenfor ægteskabet i mere end fem generationer!

Jeg blev født den 15. juli 1947 kl. 23:25 på Diakonissestiftelsen, Peter Bangs Vej 1, Frederiksberg. Jeg skulle egentlig være født på Frederiksberg Hospital, men de fleste afdelinger var lukkede på grund af en større renovering af hospitalet; bl.a. på grund af at hospitalet havde været benyttet som feltlazaret af den tyske værnemagt, men også at det var gammelt og nedslidt og ikke vedligeholdt under besættelsen.

Jeg blev døbt den 19. oktober 1947 kl. 17 i Godthåbskirken på Nyelandsvej på Frederiksberg til trods for, at vi boede i Sankt Lukas sogn. Jeg vil tro, at det var fordi, mine forældre var blevet viede i Godthåbskirken, samt at min far var blevet konfirmeret samme sted. Men jeg ved det ikke.

Da jeg blev født, boede mine forældre på Adilsvej 8, 4. sal til venstre. Der var tre værelser, køkken og toilet, men da det var øverst oppe, var der skrå vægge. Endvidere var adgangen til tørreloftet gennem "vores" lejlighed. Ved siden af døren til toilettet var der en dør bagved hvilken, der var en trappe, der førte op til tørreloftet. Det betød, at alle lejere i opgangen havde nøgle til "vores" lejlighed.

Leif, 3 mdr. gammel

Som barn var jeg meget vild og voldsom. Der skulle ske noget hele tiden. Jeg havde "krudt i røven", sagde man om mig. I dag ville man nok have sagt ADHD.

Fem måneder gammel spiste jeg et stykke håndsæbe, og et par dage efter lykkedes det mig at få låget af en dåse Niveacreme og fordele indholdet ud over mig selv og mine omgivelser.

Jeg kunne gå alene, da jeg var otte måneder gammel, og mine forældre har fortalt, at jeg gav mig til at danse, når jeg hørte musik.

Den første ulykke lavede jeg, inden jeg var fyldt et år. På Adilsvej var der et bredt stykke med grus mellem fortov og kørebane. På begge sider af vejen voksede der rønnetræer i disse grusbede. Når jeg skulle sove til middag, blev jeg lagt ned i min barnevogn, som blev parkeret mellem disse træer. Jeg havde naturligvis sele på, så jeg ikke kunne kravle ud af barnevognen. Med mellemrum kiggede min mor ud ad vinduet, og hvis hun kunne se, at barnevognen bevægede sig, vidste hun, at jeg var vågnet, og gik ned og tog mig op.

Min mor med mig i barnevogn

En dag rokkede barnevognen mere end sædvanligt, og min mor blev bange for, at vognen skulle vælte. Hun løb ned ad trapperne blot for at finde en væltet barnevogn med en hylende fastspændt dreng, der lå i gruset ligesom en skildpadde med skjold på. Jeg ved ikke, hvordan min mor fik mig og barnevognen op igen. Jeg var jo fastspændt inde i vognen! Bortset fra nogle hudafskrabninger skete der mig ikke noget. Fremover blev jeg spændt lidt strammere fast, så jeg ikke kunne sætte mig op.

Kort efter min etårs fødselsdag flyttede vi ned på første sal. Lejligheden var af samme størrelse, men der var ikke skrå vægge, og de andre lejere skulle ikke ind gennem vores lejlighed for at komme op på tørreloftet.

Jeg talte nogenlunde flydende som toårig. En dag, da jeg igen havde lavet ballade, skældte min mor mig ud. "Hold tæft!" svarede jeg, og min mor tabte underkæben. Jeg blev indskærpet, at det var meget uartigt, og at jeg aldrig måtte tale sådan til nogen. Men et par dage efter, hvor min mor igen gav mig en overhaling, svarede jeg igen "Hold tæft!"

– "Jeg sagde forleden, at det må du aldrig sige!" tordnede min mor.

Men jeg svarede bare: "Jamen, det var ikke til dig, mor! Det var til stolen!"

En anden gang fik jeg min far til at bryde sammen af grin. Jeg ved ikke, hvad jeg havde lavet, men min far råbte højt: "Leif! Din ged!" Jeg svarede stille og roligt: "Mæh!"

Min mor har fortalt, at da jeg var ca. 2½ år gammel, var jeg med hende hos blomsterhandleren for at købe en potteplante. Ekspeditricen forklarede, at den måtte ikke få for meget vand. – "Nej!" brød Leif ind med høj klar barnestemme. "Så tisser den bare i sengen!"

Jeg ødelagde mange ting. Jeg knaldede vaser, askebægre, lamper, figurer, potteplanter mm. Det var ikke med vilje, men når jeg kom løbende gennem stuen med f.eks. en flyver i hånden, kunne det ikke altid undgås, at der røg en vase på gulvet. Udover blomsterborde og standerlamper, kom jeg nogle gange også til at feje vaser og askebægre ned fra kommoden. Jeg fik gentagne gange at vide, at jeg skulle slappe af, men da det ikke hjalp, fik jeg smæk. Det hjalp heller ikke. Når jeg var vild, fik jeg at vide, at hvis jeg ikke stoppede nu, fik jeg smæk! "Ja, ja!" svarede jeg og fortsatte min vilde leg. Og så fik jeg smæk!

Min mor kunne bedst lide, når det var sommer. Så slog hun mig på mine bare lår. Hun brød sig ikke om at slå mig i hovedet. Det generede ikke min far. Han knaldede mig gentagne gange en syngende lussing. Uden at det hjalp!

Leif, 2 år 8 mdr.

Jeg har kun én gang fået en rigtig endefuld. Vi havde gæster til eftermiddagskaffe, og de voksne sad omkring sofabordet, der var dækket med kaffekopper, desserttallerkener, lagkage, og naturligvis askebægre. Alle voksne røg dengang. Lille Leif lå og legede med en bil på gulvet under sofabordet og kørte ind og ud mellem fødderne på gæsterne. Min far bad mig gentagne gange om at kravle væk fra sofabordet og lade gæsterne være i fred. Til sidst råbte han højt: "Leif! Rejs dig så og kom ud derfra! Nu!" Jeg rejste mig naturligvis straks, men med det resultat at sofabordet væltede. Jeg lå nedenunder og kunne ikke komme ud, men jeg så alle de knuste kaffekopper, lagkage, flødeskum, aske og cigaretskod i en pærevælling på gulvtæppet foran mig. Der var en hylde under sofabordet, hvorpå der lå aviser. Jeg kan huske, at jeg var fascineret af at se, hvordan de hvide avissider langsomt blev farvet brune, efterhånden som de sugede kaffen op.

Min far flyttede bordet, tog mig under armen og bar mig ind i soveværelset. Han trak bukserne af mig og gav mig en ordentlig omgang smæk! Men kun med hånden. Jeg er aldrig blev slået med noget redskab eller nogen genstand. Mange af mine kammerater fik smæk med en bøjle eller tæppebankeren. Det har jeg aldrig fået.

Da min far syntes, at jeg havde fået smæk nok, blev jeg lagt i seng og fik strenge ordrer på at blive der!

En dag serverede min mor selleribøf til aftensmad. Det vidste jeg ikke, hvad var, men jeg vidste, hvad en bøf var, og da selleribøffen var paneret og så lækker ud, havde jeg formentlig forventet noget i retning af en hakkebøf eller en krebinet.

Da jeg tog den første bid, fik jeg et chok! Det vendte sig i mig. En sådan grim smag havde jeg aldrig prøvet før, og jeg spyttede straks al maden ud på tallerkenen igen.

Min far grinede. Han havde aldrig nogensinde kunnet fordrage selleri, men min mor havde altid sagt, at det bare var noget pjat, og at selleri smagte godt. Så nu skulle hun bevise overfor min far, at selv deres lille søn kunne lide selleri. Men det kunne han ikke!

I lang tid efter var jeg sur på min far. Jeg syntes godt, at han kunne have advaret mig.

Merethe og Leif

Da jeg var tre år gammel, begyndte jeg at gå til dans. Hvert efterår fik vi en masse kataloger fra aftenskoler og danseskoler smidt ind ad døren. Mine forældre smed hver gang hele stakken direkte i skraldespanden.

– "Hvorfor smider I dem ud?" spurgte jeg.

Min mor svarede, at der var jo ingen her i familien, der havde tænkt sig at gå til dans. Om det var for sjov, for at være fræk eller blot i trods ved jeg ikke, men jeg svarede:

– "Jo! Det har jeg!"

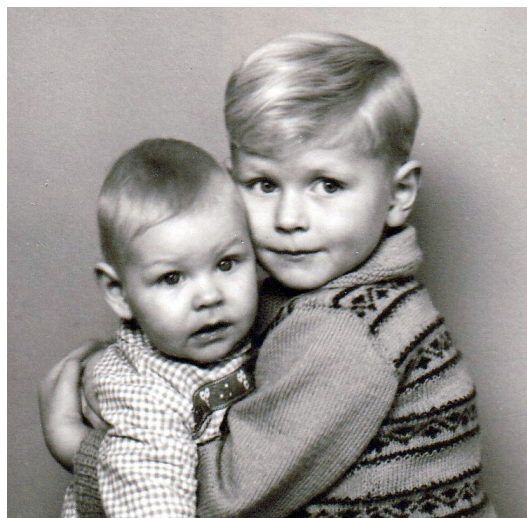
Så fangede bordet! Jeg blev meldt ind på Fru Gottliebsens Danseskole på Falkoner Allé, hvor jeg kom til at danse med Merethe hver tirsdag. Om foråret var der afdansningsbal i Odd Fellow Palæet. Allerede året efter, som fireårig, fik jeg bronzenålen. Min mor håbede så på, at jeg fik sølvnålen det næste år. Det fik jeg ikke. Jeg fik guldnålen! Jeg mener, at jeg stoppede til dans, da jeg begyndte at gå i skole som syvårig.

Et par måneder før jeg blev fire år, fik jeg en lillebror. Jeg kan ikke huske, hvad jeg tænkte, da jeg fik at vide, at jeg skulle være storebror. Jeg kan huske, at da min mor skulle nedkomme, fik jeg besked på at pakke noget legetøj, for jeg skulle bo hos min mormor og morfar, mens min mor var på hospitalet. Det havde jeg det fint med. Min mormor var sød

og gav mig altid bolsjer! Jeg kan huske, at min far kom direkte fra arbejdet op til min mormor og morfar og spiste aftensmad sammen med dem og mig. Så gik han over og besøgte min mor og derefter hjem til sig selv. Min mormor besøgte min mor hver eftermiddag. Jeg havde fået at vide, at der ikke måtte komme børn på fødeafdelingen, fordi de måske havde en børnesygdom, som de kunne smitte de små babyer med.

En dag spurgte min mormor mig, om jeg ville med over og se min mor. Det ville jeg naturligvis gerne. Min mor lå på fødeafdelingen på Frederiksberg Hospital, og min mormor anbragte mig på en stor græsplæne med masser af bellis. Jeg fik besked på at kigge op mod et bestemt vindue. Så ville min mor komme og vinke til mig. Så forlod min mormor mig, og lod mig sidde alene på græsplænen. Lidt efter kom min mor til syne i vinduet, og naturligvis blev jeg glad, selv om jeg ikke har nogen erindring om, at jeg ellers savnede hende.

Jeg har ingen erindring om min bror, da han var helt spæd; kun at jeg ikke måtte vække ham, når han sov til middag.

Jørgen og Leif

Som fireårig begyndte jeg at gå i søndagsskole. Der boede en større pige, Lizzie, oppe på anden sal i opgangen. Hun havde ingen søskende og syntes, at jeg var sådan en sød lille dreng. Hun spurgte min mor, om hun måtte tage mig med i søndagsskole.

Så gik jeg i søndagsskole henne i menighedshuset på Helgesvej sammen med Lizzie. Jeg syntes, at det var spændende at høre alle de historier om Noahs Ark, Moses, profeterne og især om Jesus og alle hans mirakler. Her kunne jeg sidde stille og høre efter. Og hver gang fik vi et glansbillede med et religiøst motiv. Jeg kunne især godt lide, når der var engle på billedet. Det var sejt sådan at kunne flyve!

Jeg kunne huske alt, hvad der blev fortalt, og jeg genfortalte det alt sammen meget detaljeret, når jeg kom hjem. Mine forældre blev efterhånden lidt trætte af, at jeg holdt "bibelforelæsninger" for dem. En gang fortalte jeg om jødernes vandring i Sinaiørkenen. De havde ikke noget mad, men pludselig faldt der noget ned fra himlen. Jeg kunne ikke komme i tanke om, hvad det var, der faldt ned fra himlen, men om eftermiddagen, da vi var på besøg hos min faster og onkel i Herlev og sad og drak kaffe og spiste kage, råbte jeg pludselig: "MANNA".

– "Hvad mener du?" spurgte de voksne forbavsede. Jo! Det var manna, der faldt ned fra himlen!

Jeg stoppede i søndagsskolen, da jeg begyndte at gå i skole. Mit argument var, at jeg ville have fri én dag om ugen!

Det var også som fireårig, at jeg kom og viste min mor en seddel, hvorpå der stod "SALATER".

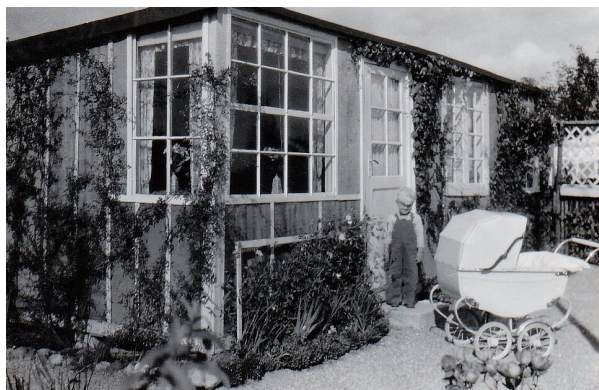
– "Hvad står der dér, mor?" spurgte jeg.

– "Der står 'salater'", svarede min mor. "Hvor har du den seddel fra?"

– "Den har jeg skrevet." svarede jeg. "Det står der på skiltet, der hvor du køber leverpostej."

Det var en charcuteriforretning på Godthåbsvej.

Og så varede det ikke længe, førend jeg kunne læse og skrive.

'Lindelund', Have nr. 103

I 1950 købte min far en kolonihave i Brøndbyøster, Haveforeningen 'Lindelund', Have nr. 103. Der boede vi hver sommer indtil 1956. Forår og efterår var vi der også hver weekend. Vi cyklede derud. Dvs. jeg sad på en barnesaddel på stangen på min fars cykel, indtil min bror blev født. Så sad jeg i en barnestol bag på min mors cykel. Min far byggede en efterløber til min lillebror. Det var en torpedoformet kasse af krydsfiner. Bagest var der et hjul og forrest en krog, der blev hængt bag på min fars cykel. Så lå min bror der "trygt" og godt på cykelturen til Brøndby.

Min far byggede en køjeseng til min bror og mig. Min bror lå naturligvis i den nederste køje, mens jeg lå i den øverste.

Jeg syntes altid, at det var alt for tidligt, at jeg blev lagt i seng. Mine forældre gik jo stadig og rodede ude i haven. Hvorfor måtte jeg så ikke lege? For at få opmærksomhed lå jeg og råbte, at jeg var tørstig. Når min mor hørte det, kom hun og gav mig en kop mælk. Men hun gik straks ud i haven igen. Hvad gør en fireårig dreng med en tom kop i den øverste køje? Den kaster han ned på gulvet! Og så fik jeg skældud igen!

Næste aften var jeg igen tørstig, og min søde mor gav mig igen en kop mælk. Og igen kastede Leif koppen på gulvet og reducerede yderligere mine forældres kaffestel.

Så købte min mor et emaljeret blikkrus! Plastik var endnu ikke opfundet. Blikkruset var okkerfarvet med brun kant. Der var et billede af en dreng med en flyver på siden. Som jeg husker det i de senere år, var meget af emaljen slået af, og det blottede jern var rustent. Det havde formentlig været på gulvet mange gange.

Dengang kørte der ikke S-tog til Hvidovre, og Brøndbyøster Station var slet ikke bygget. Min far arbejdede i Svanemøllen og kom med damptoget hjem til Hvidovre Station. Her holdt hans cykel. Nogle gange cyklede min mor med mig ned og mødte min far ved toget. Så cyklede vi sammen hjem. Jeg syntes, at det var spændende at se damplokomotivet puste damp og røg ud. Man kunne komme helt tæt på det oppe på perronen.

Min far opdrættede kanariefugle. Hjemme i lejligheden havde vi altid flere bure med kanariefugle i de forskellige værelser, men ude i kolonihaven byggede min far en stor voliere, hvor alle fuglene kunne flyve frit sammen. Volieren var bygget oven over cykelskuret, så det faktisk var taget på cykelskuret. Det var for højt for mig, til at jeg kunne se fuglene, men en dag stablede jeg forskellige stole og skamler sammen og kravlede op til fuglene. Og naturligvis faldt jeg ned og slog hul i hovedet mod fliserne. Min mor forsøgte at vaske såret, men hun kunne ikke standse blødningen. Så viklede hun mit hoved ind i et håndklæde, satte mig op bag på cyklen og cyklede op til lægen på Brøndbyøster Torv. Jeg husker ikke mere af historien, men mon ikke lægen fik lukket såret?

En sommer, hvor vi var bortrejst på sommerferie, havde min farmor og hendes ven, hr. Nielsen, lånt sommerhuset. De havde holdt en sommerfest sammen med nogle af deres venner. Da vi kom hjem, fandt vi en række flæskesvære plantet i lige rækker i køkkenhaven. Som min farmor sagde:

– "Så vokser der flæskesteg op til næste sommer!"

Jeg syntes, at min farmor var virkelig dum! Senere har jeg lært, at voksne mennesker foretager sig de særeste ting, når de har fået noget at drikke! Men det skal dog tilføjes, at min farmor og hendes venner alle havde kunstige tænder og kunne ikke tygge flæskesværene.

Ude i haven havde jeg især to venner: Jan og Jørgen Philipsen. Vi kaldte ham altid Jørgen Philipsen, da min egen bror jo også hed Jørgen. Så vidste vi altid, hvem vi talte om. Jeg kan ikke huske, hvad Jan hed til efternavn. Jan var et år ældre end mig og Jørgen Philipsen to år. Jørgen var den eneste af os, der gik i skole. Min mor holdt ugebladene Hjemmet og Familie Journalen. I begge ugeblade var der masser af tegneserier: Knold & Tot, Gyldenspjæt, Bamse og Dukke Lise, Lille Mille, Willy på Eventyr, m.fl. Hver tirsdag var en festdag. Så læste jeg alle tegneserierne højt for mine to ældre venner, der ikke kunne læse.

Vi flyttede altid ud i haven omkring den første juni og hjem igen i slutningen af august. Da jeg så begyndte at gå i skole i 1954, havde vi et problem. Skolen sluttede først omkring den 20. juni og begyndte igen den første uge i august. Så kørte jeg alene med en rød bus ind til Toftegårds Plads i Valby. Herfra tog jeg sporvognen, linje 18, ind til Godthåbsvej, hvor min skole lå. Og om eftermiddagen tog jeg den anden vej hjem igen. Jeg kan ikke huske, at jeg nogensinde har været nervøs for at køre med bus og sporvogn alene, selvom jeg kun har været syv år første gang.

Christian henter feriegæster

Hver sommer holdt vi en uges ferie på et pensionat på landet. I mange år var det hos Christian og Ellen i Svenstrup ved Korsør. Vi kørte med toget til Svenstrup Station, hvor Christian hentede os med sin hestevogn. Det var en ladvogn, hvorpå der var opsat bænke, og hvor alle feriegæsterne sad på turen hjem til bondegården. Det var en rigtig bondegård med heste, grise og køer. Og der boede en stork på taget!

En af de første gange, hvor jeg var med, lå hunden på gårdspladsen og gnavede på et stort kødben. Nysgerrige Leif skulle se, hvad det var, og flåede kødbenet ud af munden på hunden. Den vendte sig lynhurtigt om og klappede kæberne sammen om min arm. Min mor skreg og var lige ved at

besvime, men Christian og Ellen grinede bare. Det viste sig, at hunden var tudsegammel og ikke havde en pløk i munden, så dens bløde gummer gjorde overhovedet ingen skade på min lille arm.

Der var en kort spadseretur fra bondegården til stranden, og som jeg husker det, skinnede solen hver dag, og vi var derfor på stranden og i vandet hver dag.

Vi fulgte også Christians arbejde på gården og i marken. Køerne blev håndmalket, men han havde vist også kun et par stykker. Når der skulle høstes, lånte han en hest af en af naboerne. Han havde selv to heste, men en selvbinder var så tung, at der skulle tre heste til at trække den. Det var sjovt at se, hvordan selvbinderen bare kørte ind i kornet, som bagefter lå færdigbundet i neg på marken. Christian kørte os også til stationen, når ferien var forbi, og vi skulle hjem igen.

Jeg var måske fem år, da min mormor og morfar tog mig med på ferie på Sejerø. De var kommet på Sejerø i mange år, også før krigen, med min mor som barn, og kendte en masse mennesker på øen. Vi boede på kroen men besøgte næsten hver dag nogle af min mormors og morfars venner. Det eneste, jeg husker fra ferien, er, at der var nogle større børn, der lærte mig at puste æg. Jeg fik nogle fugleæg med hjem, både nogle, der var pustede, og nogle, som jeg selv skulle puste. Jeg ville partout holde dem selv på rejsen. Men allerede i bussen fra Havnsø til Kalundborg faldt jeg i søvn og tabte posen med æggene, som knustes.

En dag spugte jeg min far om, hvor pølserne blev af, når man skyllede ud i WC'et. Jeg kan ikke huske, hvor gammel jeg var, men det var før, min bror blev født.

– "De bliver skyllet ud i havet!" lød svaret.

Jeg syntes, at det lød ulækkert. Vi badede jo i havet hver sommer.

Min far grinte. Havet var uendeligt stort. Den smule afføring betød intet. Og forøvrigt var afføringen næring for fiskene, ligesom når gråspurvvene spiste hestepærer.

Sommeren efter var vi en søndag på Bellevue, en populær strand nord for København. Jeg sad i strandkanten og byggede en sandborg med voldgrave rundt om. Pludselig fik jeg øje på en stor bæ, der flød i min voldgrav! Det var vist alligevel ikke helt uskyldigt at skylle afføringen ud i havet!

En gang hjemme på Adilsvej var der nogle drenge, der var kommet op at slås på vej hjem fra skole. Den ene dreng havde efterladt sin skoletaske på fortovet, og da min far kom hjem fra arbejdet, samlede han den op for at se, om der stod et navn eller en adresse i den, så drengen kunne få den tilbage. Det var første gang, at jeg så en skolebog. Den ene hed 'Ole Bole ABC'. Der var en masse bogstaver, der stod med dobbelte streger, og så skulle man farvelægge dem. Det syntes jeg var vildt spændende. Jeg elskede malebøger.

En dag kom min mor og sagde, at jeg skulle i skole. Jeg blev ovenud lykkelig. Det lød spændende! Men det viste sig, at jeg blot skulle indskrives i skolen og først begynde året efter.

Skolen lå lige henne om hjørnet, og min mor og jeg gik derhen og op på skoleinspektørens kontor.

Da vi kom ind, sagde inspektøren straks:

– "Stryg topsejlet!"

Min mor flåede min tophue af og sagde "Undskyld!"

Jeg forstod ikke, hvad der skete, men dengang var det meget uopdragent, at mænd og drenge havde hovedbeklædning på inden døre. Det havde mine forældre ikke lært mig.

Men jeg blev indskrevet og fik at vide, at jeg skulle begynde året efter til august.

Da jeg var dreng, fik vi altid to retter til aftensmad. Enten fik vi en forret og en hovedret eller en hovedret og en dessert. Forretten var som regel en varm suppe: kærnemælkssuppe, sødsuppe, sagosuppe, hyldebærssuppe eller om sommeren rabarbersuppe. Jeg kan også huske, at vi fik maizenagrød.

Min yndlingsforret var mælk og krydder. Det var varm mælk med tvebakker eller bedre: en såkaldt "hollandsk krydder". Det var en krydder, der var ca. 10 cm. i diameter. Når man lagde den ned i den varme mælk, sugede den mælken til sig og svulmede op og fyldte hele tallerkenen. Så dryssede man sukker på og spiste det med ske. Krydderen var blevet blød af at ligge i mælken, så man kunne skære den ud med skeen. Til dessert fik vi tit noget sødt. Det kunne være vaniljebudding eller syltede ananas. Ananas fik man på dåse. De var skåret i ringe og lå i sukkerlage. Så fik man sådan en ring og pyntede den med flødeskum.

Om sommeren fik vi tit kærnemælkskoldskål, hvor min mor piskede æggehviderne med sukker, som så lå som hvide isbjerge ovenpå suppen. Vi fik også tit tykmælk eller ymer, som det hed dengang. Den blev drysset med puddersukker, da ymeren var ret sur. En gang fik min mor den idé at drysse rugbrødskrummer på. Hun påstod, at det var sundere end puddersukker!

Det var min far, min bror og jeg ikke enige med hende i, men så indgik vi det kompromis, at vi kom både rugbrød og puddersukker på. Men det kan godt være, at vi kom mest puddersukker på.

Om sommeren spiste vi også melon til dessert. Dengang var der kun én slags melon, og den var lidt bitter, så den blev også drysset med sukker. Da vi havde kolonihave, spiste vi også meget rabarbergrød, rødgrød, jordbærgrød og æblegrød. Vi kom mælk på frugtgrøden og rigeligt med sukker!

Til hovedret fik vi som regel kød. Jeg mindes ingen andre vegetarretter end den famøse selleribøf.

Vi fik mest farsretter: Frikadeller, krebinetter og hakkebøf. Vi spiste også en del svinekød, f.eks. gule ærter med flæsk. Jeg brød mig ikke meget om de udkogte ærter, men det kogte flæsk smagte godt. Også når vi fik brunkål og flæsk. Så serverede min mor altid flæsket for sig. Vi spiste også æggekage med flæsk eller stegt flæsk med persillesovs.

Vi fik næsten aldrig oksekød, men en gang i mellem fik vi hestekød. Der lå en slagter på Godthåbsvej, der blev kaldt hesteflagteren, men han havde også svinekød og oksekød. Jeg kan ikke huske, om hestekød smagte anderledes end andet kød.

Vi fik altid kogte kartofler til maden og kogte grøntsager: gulerødder og blomkål. Og så fik vi stuvet "trafiklys"! Det var en blanding af gulerødstern, majs og grønerter (rød, gul, grøn), som man købte færdig dybfrossen. Nogle gange fik vi råkost. Det var reven gulerod med citronsaft og sukker. Det kunne jeg godt lide.

Og så var der min livret: Risengrød! Men når vi fik risengrød, fik vi altid pandekager til dessert. Det, syntes jeg, var tarveligt, for jeg spiste altid så meget risengrød, at jeg kun kunne spise en eller to pandekager.

Til min konfirmation spurgte min mor mig om, hvad jeg kunne tænke mig til middagen. Jeg svarede straks risengrød, men det fik jeg ikke.

Vi fik meget sjældent ris eller pasta. Jeg tror, at man kun havde makaroni dengang. Min brors livret var tomatsuppe med makaroni eller fiskeboller i tomatsovs. Jeg har aldrig brudt mig om varmebehandlede tomater under nogen form, og min far havde det på samme måde. Så lavede min mor nogle gange to forskellige retter: En tomatret til hende selv og min bror og en kødret til min far og mig.

Det var sjældent, at vi fik fisk, for det var min far heller ikke meget for, men vi fik tit fiskefrikadeller. Farsen købte min mor i en butik, der hed 'Norsk Fars'. Jeg har aldrig forstået, hvorfor farsen skulle være norsk.

Der var altid rigeligt med mad, og som regel kunne jeg lide det. Jeg er aldrig gået sulten i seng.

Folkeskoletiden

Den 16. august 1954 begyndte jeg i første klasse på Skolen på Godthåbsvej. Klassen hed 1Aa, da det var en blandet klasse med både piger og drenge. Man sagde, at det store A betød drenge og det lille a piger. En ren drengeklasse ville hedde 1A og en ren pige klasse 1a. Jeg ved ikke, om det er rigtigt, men alle klasserne var angivet med dobbeltbogstav. Vi var tre førsteklasse: 1Aa, 1Bb og 1Cc. Året før havde der været fem førsteklasse, men der var blevet opført to nye skoler på Frederiksberg, og en masse elever blev overført til disse.

Skolen på Godthåbsvej, 1954
© Historisk-Topografisk Selskab for Frederiksberg

Vi var 36 børn i min klasse. Vi sad i fire rækker med en dreng og en pige ved hvert bord. Da piger og drenge i den alder ikke kunne udstå hinanden dengang, var det med velberådet hu, at skolen havde valgt denne placering. Så sad vi ikke og snakkede med sidekammeraten.

Jeg sad ved siden af en pige, som vi kaldte Bente Øfgris. Hun var rødhåret og havde fregner i hele ansigtet, og så havde hun en opstoppet næse, så man kunne se lige ind i hendes næsebor. Det var meget udbredt at give hinanden øgenavne dengang. Og især hvis der var flere i klassen, der hed det samme til fornavn. I min klasse havde vi f.eks. både en Kirsten Andersen og en Kirsten Glad, men da Kirsten Glad engang kom til at slå en prut, blev hun straks kaldt Kirsten Bramfis. Det hed hun resten af sin skoletid! Torben Christensen blev kaldt "Christus", mens Torben Schrøder blot blev kaldt Schrøder. Flemming Pedersen hed "Nuggi" og Flemming Jørgensen hed Jørgensen.

Vi gik i skole to timer hver dag. Også om lørdagen. Vores klasselærerinde hed frk. Sørensen. Hun underviste i skrivning. Vi havde kun to fag: Skrivning og regning. Vores regnelærerinde hed fru Wolfing. Begge lærerinder holdt streng disciplin. Man måtte kun sige noget, hvis man fik lov. Og man skulle række fingeren i vejret, så læreren kunne se, at man ville sige noget, og gav så lov.

Det var ikke altid, at jeg overholdt de regler. Jeg snakkede bare. Så blev jeg kaldt op til katederet. Frk. Sørensen gav en kokosnød. Dvs. en knyttet hånd med knoerne nedad lige oven i hovedet, så kraniet knagede. Fru Wolfing havde et stort nøglebundt i en læderpose ligesom en kræmmerpung. Den slyngede hun flere gange rundt i luften inden den ramte ned i hovedet på den stakkels elev. F.eks. Leif.

Hvis ovenstående ikke hjalp, blev man sendt i skammekrogen eller udenfor døren. Skammekrogen vil sige, at man skulle stå resten af timen i et hjørne af klasseværelset med næsen ind mod hjørnet uden at sige en lyd. Da jeg første gang var blevet sendt udenfor døren, kunne jeg ikke lade være med at fortælle det derhjemme.

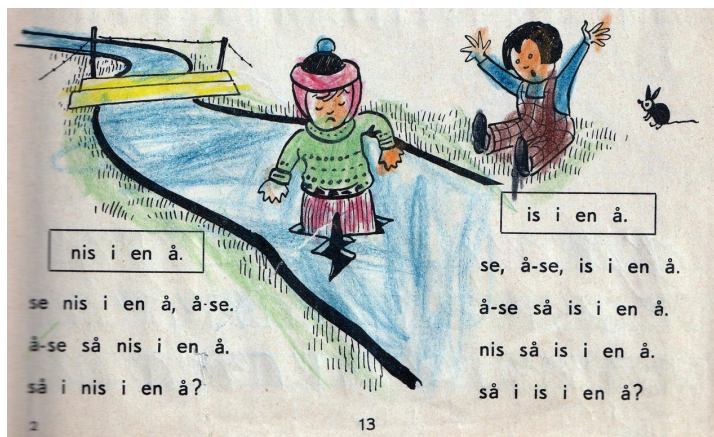
Min mor spurgte, hvorfor jeg var sendt udenfor døren, og jeg svarede:

– "Fordi der stod nogen i alle skammekrogene!"

Jeg blev enormt skuffet over at gå i skole. Vi skulle bare sidde og skrive en hel side med a'er. Jeg var hurtig færdig, men så fik jeg besked på at skrive en side til, da mine a'er var sjusket skrevet. Når jeg så endelig fik godkendt mine a'er, skulle jeg skrive en side med b'er! Jeg kunne hurtigt se, hvor det bar henad. Jeg vidste godt, hvor mange bogstaver der var i alfabetet!

Vi skulle også lære at læse. Vores læsebog hed 'Musebogen'. Den handlede om to børn: Åse og Nis. Så skulle vi læse alle de ord, man kunne danne af de bogstaver, der indgik i deres navne: IS, SI, Å osv. En dag skulle vi danne en hel sætning af de ord, vi havde lært. Frk. Sørensen gav et eksempel og skrev SE NIS I EN Å på tavlen. Jeg skrev SE ÅSE I EN DÅSE. Men så fik jeg at vide, at det ikke gjaldt, da jeg havde brugt et bogstav, som vi ikke havde lært.

– "Det bogstav har jeg da lært!" svarede jeg, men så fik jeg at vide, at jeg ikke skulle være fræk!

Musebogen

I regning skulle vi bare lægge nogle tal sammen: $1+1$, $2+2$, osv. Det havde jeg hurtigt gjort, og så gav jeg mig til at tegne små mænd rundt om regnestykkerne. Da fru Wolfing så det, blev jeg skældt ud og fik besked på at viske det hele ud.

– "Jamen, hvad skal jeg så lave?" spurgte jeg.

– "Du skal regne dine stykker efter, for at se om du har regnet forkert!"

– "Jeg har ikke regnet forkert!" svarede jeg. Så fik jeg igen at vide, at jeg ikke skulle være fræk!

Når det ringede ind til time, uanset om det var om morgenen eller efter hvert frikvarter, skulle vi stille op på to rækker i skolegården, klasse for klasse. Så bestemte gårdvagten i hvilken rækkefølge, vi skulle marchere op til klasselokalet. Som tidligere beskrevet måtte drengene ikke have huen på indendørs. Det blev strengt håndhævet. En dag var vi nogle drenge, der diskuterede, om vi turde beholde huen på, mens vi gik op ad trappen. Jeg turde godt! Men da vores klasse passerede kontoret, kom inspektøren tilfældigvis ud i det samme. Jeg blev straks hevet til side, fik flået huen af og en syngende lussing! Jeg fik ordre på at blive stående. Da alle klasser var marcheret op til deres respektive klasselokaler, fik jeg læst og påskrevet om skolens ordensregler. Så fik jeg endelig lov til at gå op til min klasse. Da jeg brasede ind i klassen midt i timen, skulle min klasselærer vide, hvorfor jeg kom for sent. Jeg svarede bare, at inspektøren ville tale med mig. Underligt nok spurgte hun ikke yderligere.

Da jeg gik i anden klasse, fik mine forældre et brev fra kommunen. Nu var der en ledig børnehaveplads til deres søn, Leif! Jeg var blevet skrevet op, da jeg var to år. Mine forældre ville gerne have, at jeg mødte andre børn og derved kunne udvikle sociale færdigheder.

Dengang var det primært børn af enlige mødre, der gik i børnehave. Hvis der var plads, fik børn af forældre, hvor begge gik på arbejde, også en plads. Børn i familier, hvor moderen gik hjemme, stod bagest i køen.

Mine forældre gad ikke svare på brevet. Kommunen vidste jo, hvor gammel jeg var.

Jeg syntes ellers, at det kunne være sjovt, hvis min far meldte mig ud af skolen og sendte mig i børnehave.

Efterhånden fik vi flere fag. Vi fik sang, hvor læreren hed hr. Bokelund. Han spillede violin. Udover at synge børnesange og fædrelandssange skulle vi også lære tonerne. Så spillede hr. Bokelund en tone på violinen, og vi skulle synge den samme tone. Hvis han ikke mente, at det var den rigtige tone, blev vi slået i hovedet med violinbuen.

– "Nej! Det er forkert!" råbte han. "Hør dog efter!"

Vi fik også et fag, der hed småsløjd. Det kunne jeg godt lide. Her skulle vi lave ting af pap og papir og tegne og male. Skolen havde klisterpapir i mange forskellige farver. Vi byggede skibe af tændstikæsker og paprør fra toiletpapir. Vi byggede dyr og mennesker af æggebakker. Jeg tror, at småsløjd var mit yndlingsfag.

Det var ikke alle mine klassekammerater, der syntes at småsløjd var sjovt. Min gode ven, Flemming, sad en dag og knækkede alle farvekridtene. Han ville se i hvor små og hvor mange stykker, sådan en æske kunne blive til. Da tegnelæreren opdagede det, blev han hevet ned på kontoret, og da han kom op igen, var han opløst i gråd. De havde trukket bukserne af ham og gennempreglet ham med et spanskrør! Det er den eneste gang, at jeg har oplevet, at nogen har fået med spanskrør.

I tredje klasse fik vi geografi. Vi havde en geografibog, hvor der bl.a. var en tegning af en bondegård med marker rundt om. På den næste side i bogen var der et kort, der viste den samme bondegård set oppe fra. Der var også et rigtigt kort over Danmark med alle byerne indtegnet. Der var en målestok, og vi lærte, hvor langt væk, de forskellige byer lå. I frikvarteret talte min ven, Flemming, og jeg om, at der jo ikke var så langt til Roskilde. Kun 30 km! Så vi aftalte, at vi ville cykle til Roskilde efter skoletid.

Som sagt så gjort! Da vi kom hjem, afleverede vi vores skoletasker og hentede vores cykler. Der var en vej oppe ved Zoologisk Have, der hed Roskildevej. Den førte nok til Roskilde, så den cyklede vi ud ad. Jeg kan ikke huske, hvor længe vi var om det, men pludselig kørte vi gennem Røde Port, og lidt efter trillede vi ind på Stændertorvet lige foran Roskilde Domkirke. Nej! Hvor var vi stolte. Og vi var sikre på, at vores forældre ville blive endnu mere stolte. Men troede de på os? Vi måtte have et bevis!

Jeg havde en krone på mig og Flemming havde 50 øre. For den sum købte vi en lille plastikbakke til at sætte under en flaske eller et glas og med et billede af Roskilde Domkirke på. Så cyklede vi hjem igen.

Vores forældre blev slet ikke stolte! Tværtimod! Vi fik den største skideballe for at være uansvarlige og for at undlade at fortælle, hvor vi taget hen. Hvis der nu var sket noget? Hvis vi var punkteret, eller cyklerne gik i stykker? Men det var med vilje, at vi ikke havde sagt noget. Vi var sikre på, at vi ikke ville have fået lov til at cykle til Roskilde, hvis vi havde spurgt.

Og så var min far så ond at påstå, at vi sikkert bare havde købt flaskebakken i souvenirbutikken på Vesterbrogade overfor Tivoli!

I tredje klasse havde vi drenge også håndarbejde. Det var et helt nyt eksperiment, at drenge skulle have håndarbejde. Vi havde det kun det ene skoleår. Jeg fik syet en lille dug med en broderet and på. Og jeg fik strikket en pung og et halstørklæde til min bamse.

Jeg tror, at det var i tredje klasse, at vi begyndte at gå til skoletandlægen; måske allerede i anden klasse. Dengang var der ikke noget, der hed småbørnstandlæge, så for mange børn var skoletandlægen det første møde med en tandlæge. Jeg var kommet hos tandlægen siden jeg var 2-3 år. Mine forældre gik regelmæssigt hos tandlæge Hjalmar Teisen på Roarsvej. Han havde bl.a. ansat en tandlæge, frk. Lykke, som jeg kom hos en gang om året.

En dag i skolen fik vi at vide, at vi skulle til skoletandlægen. Vi skulle på forskellige dage, og vi skulle selv gå derhen. Skoletandlægen lå i kælderen under Frederiksberg Rådhus.

Da de første af mine klassekammerater havde været hos skoletandlægen, kom de tilbage og fortalte, hvor ondt det gjorde. Tandlægen havde boret i deres tænder, og flere af dem havde fået trukket tænder ud. Jeg blev død ræd for at skulle til tandlægen! Men min mor sagde, at det skulle jeg ikke være bange for. Jeg var kommet regelmæssigt til tandlæge, lige fra jeg fik mine første tænder, og jeg havde ingen huller, der skulle bores i. Og jeg fik i hvert fald ikke trukket nogen tænder ud!

Da jeg kom hjem fra skole den dag, hvor jeg havde været hos tandlægen, spurgte min mor, hvordan det var gået.

– "Jeg fik trukket to tænder ud!" svarede jeg.

Min mor var himmelfalden, men det viste sig at være to mælketænder, der sad i vejen for to blivende tænder, der var på vej frem. Hvis mælketænderne ikke blev fjernet, risikerede jeg, at de blivende tænder ville vokse skævt.

En mandag kom frk. Sørensen og fortalte, at fra nu af hed hun fru Haensche. Hun var blevet gift i weekenden. Vi kaldte hende fru Handske.

Vi begyndte også at gå til svømning i tredje klasse. Det var altid de to sidste timer om lørdagen. Til at begynde med gik vi på to rækker med læreren forrest over til Frederiksberg Svømmehal, men senere skulle vi selv gå derover. Efter svømning havde vi fri. Jeg kan ikke huske i hvor mange år, vi havde svømning, men vi havde det ikke i de større klasser.

Vi skulle stille op på to rækker udenfor svømmehallen. Overfor lå der en syvetagers bygning, Godthåbs Have. På anden eller tredje sal i opgangen nærmest svømmehallen var der en dame, der altid pudsede vinduer. Hun stod oppe i vindueskarmen kun iført trusser og brystholder! Vi drenge grinede og syntes, at hun var skør! Hun stod der næsten hver lørdag og pudsede vinduer.

Mens jeg gik i tredje klasse, flyttede vi fra nr. 8 over i nr. 9 på Adilsvej. Det var en meget større lejlighed. Her var fem værelser og køkken. Jeg troede, at min bror og jeg skulle have hvert vores værelse, men mine forældre valgte at give os et fælles legeværelse og et fælles soveværelse. Så fik vi køjesenge, og mine forældre fik et garderobereskab i vores soveværelse. På den måde havde vi mere plads i dagligdagen, når der ikke stod en seng og fyldte op i hvert vores værelse. Det var også mere praktisk, da vi som regel legede sammen. Jeg syntes, at det var vanvittigt morsomt, at jeg boede i nr. 8, da jeg var otte år gammel og i nr. 9, da jeg var fyldt ni år.

Jørgen og Leif, 1957

4. Aa, 1957-58

I fjerde klasse fik vi et nyt fag: Naturhistorie. Det var en ny lærer, der skulle undervise i det. Han hed hr. Lerche. Da vi første gang skulle have hr. Lerche, stod vi på række i skolegården og viftede med armene og sagde "pip-pip-pip". Det var ikke noget, som jeg havde fundet på! I timerne med hr. Lerche skete det også tit, at når han spurgte en elev, svarede denne blot "Pip". Allerede efter en måned fik vi en ny lærer i naturhistorie!

Vi havde naturligvis også gymnastik, men det husker jeg ikke så meget af. I de små klasser spillede vi rundbold i skolegården; både piger og drenge. Senere spillede vi drenge bare indendørs fodbold i gymnastiksalen. Om sommeren spillede vi enten fodbold eller basketball i skolegården.

I femte klasse fik vi en ny klasselærer: frk. Wang Hansen. Fru Haensche var flyttet til Bregninge-Bjergsted Centralskole. Frk. Wang Hansen havde problemer med at styre os. Jeg husker især engang, hvor vi var på klasseudflugt til Zoologisk Have. Vi blev indskærpet, at vi skulle blive sammen, så der ikke var nogen, der blev væk. Første gang stien delte sig, fik vi besked på at gå til højre. Nogen gik til højre og resten gik til venstre! Så begyndte hun at græde. Hun tog solbriller på, selvom det var gråvejr, og snøftede:

– "Jeg har også sovet så dårligt i nat!"

Men der var ingen, der blev væk.

Sammen med frk. Wang Hansen fik vi også et nyt fag: Engelsk. Det var meget sjovt til at begynde med. Vores engelskbog handlede om to børn: Dan og Stella. En dag skulle vi beskrive Dan og Stella på engelsk. Jeg skrev: "Dan has a banana between his legs". Det syntes frk. Wang Hansen ikke var spor morsomt!

Min far var elektriker og ansat ved DSB. I 1950'erne arbejdede han på 'Helgoland Maskindepot' i Svane-møllen. En gang, hvor han var sygemeldt, skulle jeg ud at hente nogle papirer eller måske hans løn. Eller måske skulle jeg aflevere en sygemelding eller en lægeattest. Det husker jeg ikke.

Jeg husker heller ikke det præcise årstal, men jeg gætter på, at det må have været omkring 1957.

Jeg tog min kammerat, Flemming, med. Vi tog sporvognen ud til Svanemøllen og gik ned til maskindepotet.

Vi fik ordnet det, vi skulle, men så var der en af min fars kollegaer, og som jeg kendte, der spurgte, om vi ikke ville prøve at køre et tog. Selvfølgelig ville vi det! Vi fik lov til at køre en motorvogn, Litra MO, ud fra remisen, over på et andet spor og ind i remisen igen. Min fars kollega stod naturligvis ved siden af og fortalte hvordan, vi skulle gøre og kunne straks gribe ind, før noget gik galt. Men som tiårig var det enormt sejt at køre et rigtigt tog!

Frederiksbørgmestrene 1958

I femte klasse var vi også begyndt kun at spille fodbold i gymnastiktimerne i stedet for basketball. Jeg tror, at det var efter pres fra flere af mine kammerater, der gik til fodbold i deres fritid.

Forår og efterår spillede vi udendørs på

banerne på Nandrupvej. Min fodboldkarriere var ikke særlig glørværdig. Jeg spillede højre halvback.

Dengang spillede vi altid i en 5-3-2-opstilling. Engang, da der var målspark, og jeg løb fra målet ud i marken, sparkede målmanden bolden ud og ramte mig i nakken. Bolden blev kastet tilbage lige ind i målet. Selvfølgelig var det min skyld, at vi tabte den kamp. Jeg havde jo lavet selvmål!

Alligevel kom jeg med på holdet til idrætsdagen i efteråret 1958. Vi spillede mod alle de andre skoler på Frederiksberg, og vi endte i finalen. Her mødte vi en af vores parallelklasser. Da vi var tre femteklasser, var der også tre fodboldhold.

Kampen blev uafgjort, og der var forlænget spilletid. Kampen var stadig uafgjort, og der var straffesparkskonkurrence. Den endte også uafgjort. Så slog dommeren plat og krone, og vi vandt!

Det er min største sportslige præstation, at jeg var med til at vinde Frederiksbørgmesterskabet i fodbold i 1958, selvom det var ved lodtrækning.

I mange år hang der et diplom med alle vores navne i drengenes omklædningsrum på Skolen på Godthåbsvej.

Efter femte klasse skulle klassen deles i en A- og en B-linje. Nu betød A almen og B boglig. Dvs. de elever, man forventede skulle i gymnasiet og have en højere uddannelse, skulle i B, mens resten skulle i A. De kunne blive faglærte, ufaglærte, kontorpersonale o.l.

Udsorteringen skete udelukkende på baggrund af årskaraktererne og eksamenskaraktererne i femte klasse. Dengang fik man karakterer fra tredje klasse, og hvert skoleår sluttede med en eksamen. Bestod man ikke eksamen, skulle man gå klassen om.

Jeg kom naturligvis i 6B, men min bedste ven, Flemming, kom i 6A!

Da vi var tre parallelklasser fra første til femte, og nu blev en 6B og to 6A, fik jeg naturligvis nye klassekammerater. Jeg blev ven med Bent, som jeg havde gået sammen med siden første klasse, men også med Bruno, som kom fra 5Bb. Vi blev rigtig gode venner og lavede mange ting sammen de kommende år. Vi fik også helt nye lærere. Vores klasselærer hed frk. Stahl. Hende havde vi dog kun i matematik. Det var det fag, der tidligere hed regning. I dansk fik vi Mogens Nielsen, og i biologi fik vi Ove Bork Nielsen. Det var det fag, der tidligere hed naturhistorie. I historie fik vi skoleinspektøren, hr. Stegner. Han var meget fraværende, så vi havde tit fritimer og lærte derfor ikke ret meget historie. Vi så ham tit i frikvarteret forlade skolen med sin mappe under armen, og når han kom tilbage, klirrede den.

I engelsk fik vi frk. Sigersted. Hende fik jeg et meget anstrengt forhold til. Mere om det senere. Og endelig i gymnastik fik vi hr. Kleven. Hidtil havde vi bare spillet bold i gymnastiktimerne, men nu skulle vi springe buk, klatre i tove, gøre øvelser i ringe og meget mere. Og hr. Kleven viste hver gang selv, hvordan man skulle gøre. Han var tidligere jyllandsmester i boksning. Jeg ved ikke i hvilken vægtklasse. En dag fandt han på, at vi skulle lære at bokse. Han stillede op mod Bent for at vise, hvordan man gjorde. Til at begynde med skulle man blot markere uden at slå hårdt. Han demonstrerede hvordan, og så lå Bent i kanvassen med blodet strømmende ud af næsen!

Jeg vænnede mig aldrig til at bokse. Det gjorde mæg ondt, når man blev ramt på næsen.

Udover nye klassekammerater fra parallelklasserne kom der også to piger udefra: Karen Margrethe og Marianne Marcussen. Af en eller anden grund havde vi drenge det meget svært med at udtale Mariannes efternavn. Vi "kom altid til" at kalde hende "Marianne med kussen". Da der i klassen var en anden pige, der også hed Marianne, måtte vi jo kunne skelne dem fra hinanden.

Toiletterne på Skolen på Godthåbsvej lå i en lang bygning, der delte skolegården i en halvdel for de mindre klasser, dvs. op til og med femte klasse, og en halvdel til de større klasser. Der var individuelle toiletter med døre ud til skolegården i to rækker, en mod hver skolegård. På et tidspunkt blev nogle af toiletterne i den ene ende lagt sammen til et pissoir. Dvs. det var bare et stort rum med en rende i gulvet langs væggen. Vi drenge skulle altid se hvor højt op ad væggen, vi kunne tisse. Vi holdt ikke direkte konkurrencer om det, men når vi var flere inde og tisse samtidig, skulle vi altid vise os for hinanden. En dag tissede Randy helt op i loftet!

I sjette klasse var vi første gang på lejrskole. Vi kørte med toget op til Kullen i Sverige for at se et rigtigt bjerg. Vi var også nede i en kulmine i Höganäs. Først så vi en film om kulminedrift i en underjordisk biograf. Så blev vi kørt med et lille tog ud gennem nogle minegange, hvor vi så hvordan, man huggede kul ud af bjerget.

Vi boede på et hotel i Mölle. Da det var uden for sæsonen, var værelserne billige. Jeg kan ikke huske, hvor mange vi boede på hvert værelse, men der var et stort værelse lige over hotellets hovedindgang. Her samledes nogle af os drenge hver aften. Der var en stor balkon med et jernrækværk, hvor man kunne se ud over pladsen foran hotellet. En aften stod vi og kiggede ud, da Bent sagde, at nu skulle han altså tisse. Så gav han sig til at tisse ud mellem tremmerne i rækværket og ned på gaden. Det syntes vi andre var meget sjovt, så vi gav os allesammen til at stå og tisse ned på folk, der gik forbi. Det var mørkt, så de kunne ikke se os.

I femte klasse havde vi haft hr. Gottlieb i træsløjd, men nu fik vi hr. Bokelund. Det var ham, som vi tidligere havde haft i sang. Det var kun drengene, der havde træsløjd. Pigerne havde husgerning, men da der ikke var noget køkken på vores skole, måtte de tage sporvognen og køre ned til Skolen på Fuglevangsvej. En dag havde Roland hentet et bræt, som han gik med på skulderen. Da han vendte sig, kom han til at ramme hr. Bokelund i nakken med brættet.

– "Nej! Det må De meget undskylde, hr. Bokelund!" sagde han straks.

– "Ja! Undskyldninger kommer du altid med! I stedet for at se dig for!" Og så fik Roland et par på kassen.

Dansktimerne med Mogens Nielsen gik ikke så godt. Når noget gik ham på, blev han hurtig rød i hovedet og ophidset. En dag, da der var nogen nede bagest i klassen, der larmede for meget, løb han ned mod dem, men faldt i det samme over en af vores skoletasker og lå så på gulvet, lige så lang han var. Så rungede klassen af grin. En anden gang havde Finn gemt sig bag et af gardinerne før læreren kom. Det var store tunge mørklægningsgardiner, som kunne trækkes for, når vi skulle se film eller lysbilleder. Mogens Nielsen konstaterede blot, at Finn var fraværende og begyndte på undervisningen, men midt i timen stak Finn hovedet frem og råbte "Kuk-Kuk!" Mogens Nielsen nåede ikke at se det, men spurgte, hvad det var for en lyd. Der var naturligvis ingen af os, der havde hørt noget. Finn gentog nummeret flere gange i løbet af timen, så Mogens Nielsen var ved at blive vanvittig. Det var jo kun ham, der kunne høre det! Men lige inden timen var forbi, kom Finn til at stikke hovedet frem, mens Mogens Nielsen kiggede i hans retning. Så blev Finn hevet frem og fik nogen på siden af hovedet.

Vores største fornøjelse var at få gjort Mogens Nielsen rød i hovedet af arrigskab.

Vi havde også Mogens Nielsen i kristendom. Her skulle vi bl.a. illustrere forskellige fortællinger fra Bibelen. Jeg husker især en episode med nogle engle. Mine engle fløj rundt på motorcykler og havde styrthjelme på. Mogens Nielsen skældte mig ud og beslaglagde mine tegninger.

Nogen tid efter fik jeg en eftersidderseddel af Mogens Nielsen. Det var fordi, at jeg havde glemt at rette nogle fejl i en dansk stil for over en uge siden. Jeg syntes, at det var en meget hård straf for sådan en lille forseelse, som oven i løbet lå over en uge tilbage i tiden. Jeg brokkede mig højlydt over det; også derhjemme til mine forældre. Det lykkedes mig, at få overtalt min far til at ringe til skolen og bede om en yderligere forklaring. Men Mogens Nielsen skældte bare min far ud.

– "Leif var den mest umulige elev, han nogensinde havde haft!" råbte han. Og han ville meget gerne tale med mine forældre om Leif, gerne samme aften! Han havde tilfældigvis et aftenskolekursus den dag.

Mine forældre mødte pligtskyldigt op, og Mogens Nielsen, som nu var blevet helt rolig, fortalte, at Leif jo var en meget dygtig elev og altid opførte sig pænt. Men så tog han mine engletegninger frem og forelagde dem for mine forældre.

– "Men se her, hvad Deres søn sidder og laver i timerne i stedet for at tage faget alvorligt! Hvad mener De om det?" spurgte han.

Min far sagde, at han syntes, det var nogle flotte tegninger Leif havde lavet, men om hr. Nielsen ikke syntes, at det var latterligt at sætte 12-årige drenge til at tegne engle?

Da mine forældre kom hjem, ventede jeg spændt på at få at vide, om min eftersidderseddel var blevet annulleret. Det var den ikke, men siden den dag skulle vi ikke længere tegne engle i kristendoms timerne.

Kort før skoleårets afslutning, kom Mogens Nielsen og sagde, at han havde overvejet det meget nøje, og han havde besluttet, at det var bedst, at vi ikke havde hinanden mere. Efter den tid havde han kun de helt små klasser.

I syvende klasse fik vi tysk. Det var vores klasselærer, frk. Stahl, der var tysklærer. Hun var skrap og terpede stærke verber og kasserollebøjninger med os, til vi kunne det i søvne. I dag kan jeg stadig alle remserne med tillægsord, der styrer akkusativ, dativ, genitiv eller er dobbeltstyrende.

Vi havde fortsat frk. Stahl i matematik.

Der var aldrig uro eller problemer i frk. Stahls timer. Vi forventede, at hun slog ned med hård hånd.

Engang blev Bent, Kurt og jeg sat til vægs af gårdvagten i et frikvarter. Vi var gået ind i den lille skolegård for at se to små drenge, der var kommet op at slås. Så kom gårdvagten. Det var hr. Gottlieb, som vi tidligere havde haft i træsløjde.

– "Hvad laver de store drenge her i den lille skolegård? Kan I omgående stille jer hen til væggen!"

At blive sat til vægs var standardstraffen for ikke at opføre sig ordentligt i frikvarteret.

Da frikvarteret var forbi, og alle klasserne var marcheret op, kom hr. Gottlieb pludselig i tanker om, at han havde sat os til vægs.

– "Nej! Står I stadig her? Kan I skynde jer op i jeres klasse!"

Da vi kom ind i klassen, efter at timen var begyndt, spurgte frk. Stahl:

– "Hvorfor kommer I først nu?"

– "Vi har været sat til vægs af hr. Gottlieb." svarede vi, som sandt var.

– "Gav hr. Gottlieb jer en eftersidderseddel?" spurgte frk. Stahl.

– "Nej!"

– "Jamen, så kan I få en af mig for at komme for sent!"

Oprindeligt var eftersidning en straf, der blev eksekveret samme dag. Man blev holdt tilbage i skolen i en time efter, at de andre børn havde fået fri. Det var længe inden, at jeg begyndte i skolen. For at forældrene ikke skulle blive urolige, over at deres barn ikke kom hjem, indførte man eftersiddersedlen. Det var en seddel, man skulle vise til sine forældre, som så skulle skrive under på, at de havde set den. Næste dag skulle man aflevere den til læreren og så sidde efter samme dag.

Da vi dagen efter afleverede vores underskrevne eftersiddersedler til frk. Stahl, gav hun os hver fem ekstraregnehæfter.

– "Dem kan I passende regne færdige i stedet for bare at sidde og dovne den i eftersiddertimen. Og så afleverer I dem til mig i morgen!"

Vi var himmelfaldne! Det var totalt umuligt at regne fem regnehæfter fulde på en time. Hvis vi var rigtig hurtige, kunne vi måske regne en tredjedel eller allerhøjst et halvt hæfte færdigt.

Men når frk. Stahl forlangte, at vi afleverede dem færdigregnet næste dag, måtte vi fortsætte derhjemme om eftermiddagen og langt ud på aftenen.

Da vi afleverede 15 fuldskrevne regnehæfter næste dag, smed frk. Stahl dem direkte i papirkurven.

– "Skal De ikke rette dem?" spurgte vi vantro.

– "Hvorfor skal jeg have ekstraarbejde, fordi I har været uartige?" svarede hun lakonisk!

I stedet for Mogens Nielsen fik vi hr. Rützou i dansk. Han var meget alvorlig og tog danskfaget meget seriøst. Vi skulle læse klassisk dansk litteratur og analysere det til mindste komma.

En gang skulle vi aflevere en dansk stil en fredag, men da han var syg allerede mandagen før og de følgende dage, var vi mange, der ikke havde skrevet stil til fredag. Vi regnede med at skrive den i weekenden og så aflevere den mandag, hvis han var kommet tilbage.

Men han dukkede op om lørdagen! Hvem i alverden gik på arbejde en lørdag, når man havde været syg hele ugen? Det var et fåtal, der havde skrevet stilen og afleverede den. Vi andre påstod, at vi selvfølgelig havde skrevet den, men bare ikke taget den med, da vi ikke regnede med, at hr. Rützou kom på en lørdag.

Så gav hr. Rützou os det tilbud, at hvis han havde modtaget vores stile på sin bopæl inden midnat, ville vi slippe for yderligere straf. Ivan, Bent og jeg tilbød at køre rundt og samle vores stile sammen sidst på eftermiddagen og køre ud og aflevere dem til hr. Rützou. Han boede på Kløverprisvej i Hvidovre.

Efter skoletid skyndte vi os hjem og skrev dansk stil. Så kørte vi rundt og samlede stile sammen. Den sidste, vi skulle hente, var Dorthes, men hun var ikke færdig, da vi kom. Hendes mor, som selv var skolelærerinde, syntes, at det var så pænt af os at aflevere Dorthes stil, så vi fik sodavand og kage, mens vi ventede.

Men Dorthe var meget længe om det, så vi aftalte, at vi skulle komme igen om en halv time.

Dorthe boede på sjette sal i et hus med elevator. På vejen ned opdagede Ivan, at han havde glemt sine handsker oppe hos Dorthe. Han trykkede på STOP-knappen og derefter på OP-knappen. Elevatoren stoppede mellem to etager men startede ikke igen! Så trykkede vi på alarmknappen. Der var bare en klokke, der ringede. Vi holdt knappen inde, og efter et kvarter var der en pigestemme, der kaldte. Det viste sig at være Annette fra A-klassen. Hun boede på første sal i samme opgang. Vi bad hende få fat i varmemesteren, så han kunne hjælpe os ud. Han kom lidt efter, og med en håndpumpe kunne han få elevatoren ned og ud for en etage, så vi kunne komme ud. Vi sagde tak for hjælpen og gik så ind i elevatoren igen og trykkede OP og kørte op til Dorthe igen. Nu var hun blevet færdig med sin stil. Dorthes mor gav os to kroner hver. Det svarer til ca. 30 kroner i dag!

Og så cyklede vi til Hvidovre! Vi turde ikke ringe på, da vi nåede frem, men lagde os på knæ og skubbede stilehæfterne ind gennem brevsprækken ét ad gangen.

I syvende klasse fik vi også en ny historielærer, Svend Nielsen. Han var dybt rystet over vores historiekundskaber. Men det skyldtes jo hr. Stegners hyppige fravær i sjette klasse. Nogle gange, når han kom ind i klassen, gik han lidt vakkelvort. Så sagde han:

– "Jeg bliver lige nødt til at gå lidt."

Så forlod han klassen, og måske kom der en vikar, der lod os lave, hvad vi ville, eller også var vi alene og lavede fis og ballade hele timen. Rygterne ville vide, at en anden lærer, hr. Jørlund, var stukket af med hr. Stegners kone.

Året efter fik vi en ny skoleinspektør, Olav Nielsen. Ham kaldte vi kong Olav efter den nye norske konge.

I slutningen af syvende klasse skulle vi igen op til en afgørende eksamen. Endnu engang skulle klassen deles. Dengang var der kun syv års skolepligt, så man kunne gå ud af skolen efter syvende klasse. Dem, der gik i A-linjen, kunne fortsætte i ottende og niende A eller gå ud af skolen og få et arbejde; eventuelt komme i lære som håndværker eller lignende.

Afhængig af vores eksamenskarakterer ville vi i B-linjen rykke op i første real. Hvis vi ikke bestod, kunne vi forlade skolen eller fortsætte i ottende A. Jeg bestod!

Vores forældre blev indkaldt til et forældremøde, hvor de fik at vide, om deres barn havde bestået eller ej. Så vi fik det selv først at vide om aftenen, når vores forældre var kommet hjem og havde fortalt os det.

Næste morgen i skolen var stemningen ikke god. Vi gik rundt og spurgte hinanden om hvem, der havde bestået. Det var ikke altid nødvendigt at spørge. Vi kunne se det på hinanden. Jeg kan især huske en pige, Marianne Bengaard, der tudede hele dagen, fordi hun ikke havde bestået.

I første real fortsatte undervisningen uændret fra syvende klasse. Vi havde de samme lærere, men der var måske lidt mere ro i timerne. Hvis der var nogen, der lavede ballade, blev de truet med, at de var over den skolepligtige alder og risikerede at blive bortvist. Vi havde især en dreng i klassen, Randy, der alle år havde været en ballademager. Frk. Stahl måtte tit gøre ham opmærksom på, at han ikke længere var skolepligtig. Jeg tror, at han gik ud af skolen efter første real eller i løbet af anden real.

Jeg lavede også ballade, især i engelsktimerne, da jeg kedede mig. Men lærernes problem var, at jeg fik ug i de fleste fag.

Dengang havde vi bogbind om vores skolebøger, så jeg skrev uden på bindet "English lessons are very dull", "The English teacher is very stupid" og alt sådan noget. En gang sad jeg og skød med elastikker uden at høre efter, hvad der foregik. Jeg ville skyde Randy, men i det samme åbnede han munden og slugte elastikken. Jeg havde ikke været opmærksom på, at læreren, frk. Sigersted, var i gang med at høre ham i dagens lektie.

– "And he is... hrk hrk hrk!" sagde Randy.

– "Hvor kom den elastik fra?" spurgte frk. Sigersted.

Jeg rakte hånden i vejret og fik straks en på kassen.

En anden gang, hvor vi skulle have prøve i engelsk senere på dagen, skrev jeg alle de stærktbøjede verber på bordet i den første time om morgenen. Senere var vi i et faglokale. Måske i fysiklokalet eller biologilokalet. Det viste sig, at i den time havde der været en anden klasse i vores klasseværelse, og de havde haft frk. Sigersted. Frk. Sigersted havde den vane at vandre rundt i klasselokalet, mens hun fortalte. Indimellem satte hun sig på et tomt bord. Og tilfældigvis havde hun sat sig på mit bord og opdagede derved de stærke verber! Da engelsktimen begyndte, kom hun ned til mig og bad mig fjerne mine bøger og notatpapirer fra bordet. Hun pegede på de engelske verber og spurgte, hvad det var. Det havde jeg naturligvis ikke den fjerneste anelse om. Så fik jeg en syngende lussing og besked på at viske mit bord rent.

Jeg var langt fra den eneste, som frk. Sigersted gav øretæver. Jeg husker engang, hvor hun langede Roland en ordentlig en på siden af hovedet. Jeg kan ikke huske, hvad han havde sagt eller gjort. Så vendte han demonstrativt den anden kind til, og så fik han en øretæve til!

Jeg blev også engang sendt udenfor døren af frk. Sigersted. Jeg kan ikke huske hvorfor, men jeg forstyrrede formentlig undervisningen. Kort efter kom hun ud og hentede mig ind igen. Jeg forstyrrede undervisningen endnu mere ved at stå udenfor!

Der kom hele tiden nogen forbi fra de andre klasser, som jeg kendte. Måske skulle de hente mælk, hente klassesæt af specialbøger eller andet. Når de så spurgte om, hvorfor jeg stod der, gav jeg en malende beskrivelse af min opfattelse af frk. Sigersted.

Det viste sig, at man inde i klassen kunne høre hvert et ord lige så tydeligt, så mine klassekammerater skreg af grin hele tiden.

Til forældremøderne klagede frk. Sigersted sig over min opførsel. Min far spurgte, om det mon ikke var fordi, at jeg kedede mig. Jeg talte jo næsten flydende engelsk og fik hele tiden ug både i skriftlig og mundtlig engelsk. Frk. Sigersted indrømmede, at der var meget repetition, da der var flere i klassen, der var bagud, og som hun gerne ville have hevet med op.

Men undervisningen ændrede sig ikke, og det gjorde mit forhold til frk. Sigersted heller ikke.

I første real var jeg også i erhvervspraktik. Det var noget helt nyt, man havde fundet på for de elever, der gik i ottende klasse i A-linjen. Så fik de en uge i skoletiden, hvor de kunne komme ud og prøve et fag. Det kunne man ikke i reallinjen. Men så fik vi alligevel lov, hvis vi brugte vores efterårsferie på det.

Så jeg tilbragte min efterårsferie på Max Bodenhoffs Skrivemaskinefabrik i Landgreven. Det var skægt! Bruno og jeg havde for længe siden købt hver vores gamle, brugte skrivemaskine hos Skovgaard på Gammel Kongevej. Min var en gammel, høj Remington med vinduer i siderne. Vi skrev de fleste af vores lektier på skrivemaskine, med to fingre! Lærerne undrede sig over, hvordan vi kunne få vores stilebøger ind i skrivemaskinen! Man kunne løsne valsen!

Så jeg var ret erfaren med gamle skrivemaskiner. Derudover elskede jeg at skille vækkeure og radioer ad. Nogle gange kunne jeg også samle dem igen!

Omkring 14-årsalderen tog min far mig med til et arrangement hos NKT, Nordisk Kabel & Trådfabrik. Det var Dansk Elforbund, min fars fagforening, der havde arrangeret det. Jeg var blevet tilmeldt som lærling! Jeg husker ikke så meget af det faglige, men det var noget med højspænding, og vi så nogle lyn, der sprang mellem nogle store kugler. Det var formentlig et anlæg til at teste isoleringen på deres højspændingskabler. Efter foredrag og demonstration var der smørrebrød og øl. Der stod en elefantøl ved hver kuvert. Jeg vidste ikke, hvordan jeg skulle tackle den situation. Hvordan ville min far reagere, hvis jeg drak den? Men så sagde min far, at hvis jeg ikke ville have den, skulle jeg bare bede tjeneren om en sodavand. Så drak jeg min elefantøl med god samvittighed!

Min konfirmation

Den 8. april 1962 blev jeg konfirmeret. Jeg blev konfirmeret i Sankt Lukas Kirke, som var vores sognekirke. Mine forældre ville vist helst have, at jeg blev konfirmeret i Godthåbskirken, hvor jeg var blevet døbt, men de syntes alligevel, at jeg skulle konfirmeres sammen med mine kammerater. Jeg havde gået til præst året før sammen med nogle af mine klassekammerater og nogle elever fra A-linjen. Skolen afsatte kun tid til at gå til præst i syvende klasse.

Det var så forventet, at vi blev konfirmeret i efteråret 1961. Det blev de fleste af os også, men vi var nogle stykker, der syntes, at det var

hyggeligere at blive konfirmeret om foråret. Problemet var dog, at den præst, som vi havde gået til konfirmationsforberedelse hos, gik på pension ved udgangen af 1961. Så tiltrådte der en ny præst, pastor Holm, som så skulle konfirmere os. Da det var over et år siden, at vi havde været til konfirmationsforberedelse, skulle vi komme et par gange inden vores konfirmation om foråret for at opfriske vores kundskaber og lære præsten at kende.

Den nye præst var meget ung og meget nervøs. Det opfordrede ligefrem til at drille ham. Da han en dag spurgte, om vi havde nogle spørgsmål, sagde Jørn:

– "Ja! Hvad hedder kirken egentlig?"

Præsten blev først mundlam, men så svarede han dog, at kirken hed Sankt Lukas Kirke. Så var der en anden af os, der sagde, at han troede, at det var Holmens Kirke. Præsten hed pastor Holm.

Selve konfirmationen forløb uden problemer. Vi havde ellers talt om, at vi skulle have en masse brylcreem i håret, så præsten fik rigtig fedtede fingre, når han lagde hånden på hovedet af os. Men det gjorde vi ikke.

Til festen var der næsten kun voksne deltagere. Dengang blev konfirmationen betragtet som en voksefest. Det var en fest, som forældrene lod holde for at byde den unge velkommen i de voksnes rækker. Gæsterne var mine bedsteforældre, min fars søster og svoger, mine forældres fætre, kusiner og venner og min farmors kusine og hendes mand fra Jylland, Kirstine og Stenfeldt. Men min bror og min lille fætter på seks år, fik også lov til at være med.

Jeg kan naturligvis ikke huske alle mine gaver, men mine forældre gav mig et ur, og min mormor og morfar gav mig en cykel. Min lillebror gav mig et 25-kroners frimærke. Normalt købte jeg de nye danske frimærker på posthuset, men i 1962 udgav det danske postvæsen et 25-kroners frimærke. Det havde jeg ikke råd til at købe. Et almindeligt brev indenfor Danmark kostede dengang 30 øre i porto, så 25 kroner var en astronomisk sum for en skoleelev.

I sommeren 1962 var min faster og onkel en dag på besøg ude i haven. Jeg hørte, at de talte om Frankrig og Paris, og de havde nogle kort på bordet. Det viste sig, at min onkel, som var ansat i forsvarsministeriet, skulle udstationeres et år i Paris, hvor han skulle gennemgå et kursus på École Militaire. De havde besluttet, at min onkel, min faster, min fætter Michael på seks år, samt min onkels mor, der lige var blevet enke, skulle bo et år i Paris nær ved École Militaire. Og nu sad de og aftalte, at mine forældre skulle komme og besøge dem! Det blev besluttet, at de skulle komme i efterårsferien, så jeg kunne komme med. Det ville være første gang, at vi kom rigtigt til udlandet. Mine forældre mente, at min bror var for lille til at komme med til Paris, så min farmor tog ham med til Jylland. Han var 11 år, og jeg havde været med min farmor i Jylland, da jeg var 10 år.

Min far var elektriker og ansat ved DSB. Han var fastansat tjenestemand, og havde derfor frikort til alle jernbanestrækninger i Danmark. Derudover kunne han få 12 fripas om året til sin familie. Og endvidere fik han 50% rabat på jernbanebilletter udenfor Danmark i hele Vesteuropa. Så naturligvis skulle vi køre med tog til Paris.

Jeg kunne ikke lade være med at fortælle mine skolekammerater, at jeg skulle til Paris i efterårsferien. Og så viste det sig, at min klassekammerat, Allan, skulle med det samme tog som os. Han skulle besøge sin farfar, der boede i Itzehoe i Tyskland.

Allan og jeg fandt hurtigt hinanden i toget. Vi kørte fra København til Korsør, hvor toget blev kørt ombord på færgen. I Nyborg blev der koblet et nyt lokomotiv foran, og vi kørte over Fyn og Lillebæltsbroen til Jylland og sydpå til Tyskland. Tidligt om aftenen var vi i Osnabrück, hvor sovevognene blev koblet på toget. Vi skulle så stige ud af toget og gå hen til sovevognene, hvor vi havde reserveret en kupé.

Jeg syntes, at det var enormt spændende at sove i et tog, mens det kørte ned gennem Europa.

Men midt om natten blev vi vækket. Det var grænsen til Belgien, og så skulle vi vise vores pas. Kort efter blev vi vækket igen. Det var tolderen, der skulle kontrollere, at vi ikke havde toldpligtige varer med. Og endelig kom der en belgisk togkontrollør, der skulle se vores billetter. Et par timer senere gentog det hele sig, da vi passerede grænsen til Frankrig, så det var en meget uregelmæssig søvn, vi fik på den togtur. Klokkeren rullede toget ind på Gare du Nord i Paris. Min faster stod på perronen og tog imod os. Så kørte vi med taxa hjem til deres lejlighed. Min faster og onkel havde bil. De var faktisk kørt i bil fra Danmark til Paris. Og min faster havde også kørekort, men hun turde ikke køre bil i Paris.

Det var en ret stor lejlighed. Mine forældre fik deres eget værelse, men jeg måtte sove på gulvet i en sovepose inde i stuen. Lejligheden lå naturligvis ikke langt fra École Militaire, og selvfølgelig kunne man se Eiffeltårnet fra lejligheden.

Paris, 1962

Ikke langt fra lejligheden lå der en lille kirke, Église Saint-Léon. Dens klokker spillede samme melodi som Københavns Rådhusklokker.

Det var en spændende uge. Mens min onkel gik i skole, tog min faster os rundt i Paris. Vi kørte som regel med metro. Vi besøgte Montmartre og så Sacré Cœur. Vi gik på Champs Élysée og så Élysée Palæet, hvor den franske præsident, Charles de Gaulle, boede. Vi så Triumfbuen og var naturligvis også oppe i Eiffeltårnet. Om søndagen kørte min onkel os ud til Versailleslottet, hvor vi var på rundvisning både inde i slottet og ude i parken.

En dag var vi på loppemarkedet i Porte de Clignancourt. Dengang havde man ikke loppemarkeder i Danmark eller i de fleste andre lande, så loppemarkedet i Paris var virkelig en sensation og en turistseværdighed.

Jeg kan ikke huske, om vi var ude at spise på restaurant. Det har vi nok været. Men som regel lavede min faster mad i køkkenet i lejligheden. Og jeg kan huske, at jeg fik lov til at drikke rødvin!

En aften skulle mine forældre og min faster og onkel i Folies Bergère og se et show. Jeg måtte ikke komme med, da der var damer, der dansede med blottede bryster! Så min fætter og jeg måtte pænt blive hjemme sammen med min fætters farmor. Men næste dag sagde min mor, at hun havde fortrudt, at jeg ikke var kommet med, for det havde været så flot at se.

Den parisertur var den bedste ferie, jeg nogen sinde havde haft.

Da vi kom tilbage til skolen efter efterårsferien, var jeg bange for, at jeg skulle skrive stil om min tur til Paris. Det skulle jeg ikke! Men vores dansklærer, hr. Rützou, skulle lige fortælle, at han havde været med sin familie i Sverige i efterårsferien.

– "Så langt væk er der nok ingen af jer, der har været!" sagde han.

Allan rakte hånden op:

– "Jeg har været i Itzehoe i Tyskland!" sagde han.

– "Jeg har været i Paris!" sagde jeg.

Så fik hr. Rützou travlt med at komme i gang med undervisningen.

I anden real var vi på lejrskole i Sønderjylland. Vores klasselærer, frk. Stahl, og vores biologilærer, Ove Bork Nielsen, var med. Vi boede på et vandrerhjem i Store Jyndevad. Jeg tror, at vi sov fire på hvert værelse, men jeg kan ikke huske det. Over døren til hvert værelse hang der et stort gevir. Desværre manglede der et, da vi rejste hjem. Vi havde pudekamp ude på gangen, og Kurt kom uheldigvis til at ramme en "kronhjort", der faldt ned og gik i stykker! Formentlig har skolens forsikring betalt for det.

2. Real i Sønderjylland

Vi var i Rudbøl for at se grænsen, der gik på langs midt i vejen. For enden af vejen var der en grænsébom. Der var ingen grænsevagter eller politi, da vi var der, så vi var nogle drenge, der kravlede under bommen og gik ind i Tyskland. De fleste af os havde aldrig været i Tyskland før. Dengang var der ingen grænsekiosker eller supermarkeder, men de private bønder solgte slik, sodavand, øl, vin og spiritus, da disse produkter var langt billigere i Tyskland end i Danmark. De havde hjemmelavede skilte udenfor, så man kunne se, at de solgte ting og sager.

Vi gik ind det første det bedste sted og fyldte lommerne med slik.

Da vi kom tilbage til grænsen, var der stadig ingen tyske grænsevagter, men der var to danske! De ville se vores pas. Det havde vi ikke. Så kunne vi ikke komme ind i Danmark! Frk. Stahl kom løbende og gav sig til at diskutere med grænsevagterne.

– "De gik kun lige over grænsen af uvidenhed. De har kun været væk to minutter, og de har slet ikke købt noget!"

Vores lommer bugnede af slik!

Men grænsevagterne forbarmede sig over os, og vi kom ind i Danmark, hvor vi fik alle tiders skideballe af frk. Stahl. Men hun slog ikke! Jeg er aldrig blevet slået af frk. Stahl.

Vi gik mange ture, også nogle meget lange ture, for at se naturen. En dag blev det nogle af pigerne for meget. De gik ud til landevejen og tommede den tilbage til vandrerhjemmet!

En morgen skulle vi ud at se naturen vågne. Vi fik at vide dagen før, at vi skulle stå op klokken fem. Kurt og jeg trak bare dynen op over hovedet og sov videre.

Da de andre kom hjem klokken otte, fik vi som forventet en skideballe. Efter morgenmaden fik vi at vide, at vi skulle ud at gå en specialtur. Vi fik et kort, og der var lagt kontrolposter ud. Vi skulle samle mindst ti forskellige planter og artsbestemme dem. Vores klassekammerater fik hele dagen fri.

Kurt og jeg havde en fin tur. Vi gik og hyggesnakkede. Posterne var nogle af vores kammerater, der skulle krydse af, at vi havde været der. Ved den ene post var det begyndt at regne, og vi kunne ikke finde posten. Der stod en gammel tønde, og Kurt sparkede til den i arrigskab. Så gik låget op og Jon kom ud. Han havde gemt sig i tønden, fordi det regnede.

Da vi kom tilbage til Store Jyndevad, kom vi i tanker om, at vi ikke havde samlet ti planter. Så gik vi ind i nabohaven og plukkede ti blomster! Så skulle vi bare bestemme dem. Det var nemt med tulipanen og rosen, men de andre ledte vi forgæves efter i 'Danmarks Vilde Planter'. Vi afleverede hele molevitten til Bork Nielsen og undskyldte, at vi ikke var dygtige nok til at artsbestemme dem. Så indkasserede vi igen et møgfald. De var jo allesammen haveplanter! Men vi blev heldigvis ikke sendt ud på en ny ekspedition.

I tredje real fik vi nogle valgfag: Geometri, fransk og maskinskrivning. Jeg ville gerne lære at skrive rigtigt på maskine, dvs. med ti fingre, men man kunne kun vælge fransk eller maskinskrivning. Ikke begge dele. Så jeg valgte geometri og fransk. I A-linjen havde maskinskrivning været obligatorisk fra ottende klasse.

Vi troede, at vi skulle på en rigtig udlandsrejse i tredje real. Dengang var det kutyme, at ældste klasse kom på en større udlandsrejse, f.eks. til Italien eller Frankrig. Min bror var i Østrig i sit sidste skoleår. Så vi glædede os spændt til vores rejse i tredje real. Men på grund af vores opførsel i Sønderjylland året før nægtede frk. Stahl at rejse med os. Surt show!

Da foråret kom og eksamenstiden nærmede sig, ombestemte hun sig dog. Som tysklærer var hun medlem af 'Europæisk Tysklærer Forening' eller noget i den retning. Hun havde gode kontakter til nogle tysklærere i Lübeck, og vi fik lov til at komme en uge til Lübeck. Udover frk. Stahl var vores historielærer, hr. Svend Nielsen, med. Vi boede på et vandrerhjem, Jugendherberg Volke Bernadotteheim, Am Gertrudenkirchhof 4. Og vi gik på en pigeskole! Vi var ti danske drenge og hundredvis af piger! De bar vores tasker og bagte kager til os! Jeg blev sat ved siden af en pige, der hed Gitta, og min kammerat Bruno ved siden af Hannelore. Jeg kan ikke huske, hvilke fag vi havde, men vi havde i hvert fald tysk, engelsk og geografi. De tyske piger var meget dårlige til engelsk.

Om eftermiddagen gik Bruno og jeg tur med pigerne, og vi udvekslede adresser. Vi gik ind på en cafe og bestilte colaer. Vi havde i forvejen købt en lille flaske rom, og så sad vi der og lavede rom og cola til pigerne og os selv. Det var pigerne meget imponerede over. De havde aldrig smagt rom og cola før, men de kunne godt lide det.

Om søndagen skulle vi i teateret om aftenen og se en tysk folkekomedie, men hele dagen havde vi fri. Det havde pigerne desværre ikke. Deres forældre havde forbudt dem at strejfe om sammen med de udenlandske drenge.

Så gik Bruno og jeg rundt i byen, og nede ved banegården så vi en reklame for en billigrejse til Hamborg. "Sonderfahrt nur Sonntag" og så en eller anden meget billig pris. Vi købte straks to returbilletter.

Tilfældigvis mødte vi et par af vores klassekammerater, og vi fortalte dem, at vi var på vej til Hamborg.

Vi gik lidt rundt i Hamborg og blev enige om, at når nu vi var her, skulle vi da se Sankt Pauli. Vi fandt også Sankt Pauli, men Reeperbahn søndag formiddag er ikke særlig spændende, så vi gik tilbage mod banegården. Men hvad vej skulle vi nu gå? Vi måtte spørge om vej og fandt også frem til en banegård, men det var S-togs Hovedbanegården! Så måtte vi igen spørge om vej, og til sidst fandt vi den rigtige banegård.

Dengang var der billetkontrol ved nedgangen til perronen, og da vi viste vores billetter, spurgte kontrolløren:

– "Hvorfor vil I ned på perronen allerede nu? Der er mange timer til jeres tog kører."

– "Nej!" svarede vi. "I følge køreplanen kører det om 20 minutter."

– "Jamen jeres billetter gælder kun til særtoget, der kører klokken otte i aften!"

Så måtte vi hen på billetkontoret og købe nye billetter. Og så var det pludseligt ikke så billigt mere.

Vi havde også fejlberregnet tiden lidt, så vi nåede kun lige hjem på vandrerhjemmet og klæde om og tage bussen ind til teateret. Alle de andre var der, og frk. Stahl var temmelig nervøs. I løbet af dagen havde hun mødt nogle af vores kammerater, der havde fortalt hende, at vi var taget til Hamborg. Det gav hende næsten hjertestop!

En eftermiddag var vi med bus ude at se et museum. Jeg kan ikke huske hvilket. Da vi skulle hjem, var bussen proppet med mennesker. Det var lige i myldretiden. En af os gav sig til at synge 'Bro-bro-brille' og lidt efter sang vi allesammen. De andre passagerer syntes, at det var sjovt, at de udenlandske børn sang og begyndte at synge med. Men så sang vi "Min fars tis'mand vaskes i lakridsvand" i stedet for "Fare, fare, krigsmand" og til sidst sad hele bussen og sang "Min fars tis'mand...."

Nej, hvor var frk. Stahl sur!

Alligevel tog hun os en dag med i Ratskeller. Det var en typisk tysk Bierstube, der lå nedenunder rådhuset. Hun syntes, at vi skulle smage moselvin, når vi nu var i Tyskland!

På vandrehjemmet havde vi naturligvis også pudekamp hver aften. En aften, da et af vinduerne stod åbent, kastede Ivan en pude efter Kurt. Kurt nåede at dukke sig, og puden fløj ud gennem vinduet og ned i buskadsset nedenfor. Vi holdt en afstemning om, hvem der skulle hente puden. Vi var alle, på nær Ivan, enige om, at da Ivan havde kastet puden, måtte han også gå ned og hente den. Ivan mente, at det måtte være Kurt, fordi han havde dukket sig.

Da Ivan kom ned i receptionen, sad værten, Herbergsvater, selv ved skranken. Det var forbudt at forlade vandrehjemmet efter klokken 22, men hoveddøren stod stadig åben. Ivan lagde sig på knæ og kravlede tæt forbi skranken, så Herbergsvater ikke kunne se ham. Måske sad Herbergsvater og læste i en bog eller en avis. Det lykkedes i hvert fald for Ivan at komme uset ud og hente puden og ligeledes komme uset ind og op på værelset.

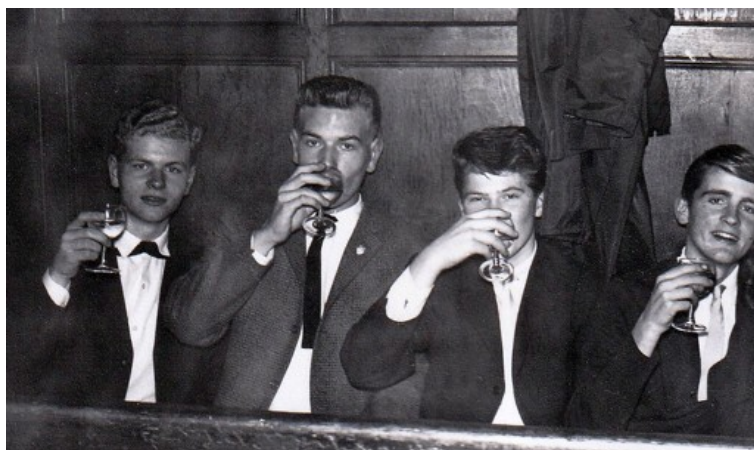
Næste aften sørgede vi for at alle vinduer var lukkede, inden vi havde pudekamp.

Det var blevet forår, og eksamenstiden nærmede sig. Det var sidste skoleår, og alle talte om, hvad man nu skulle. Normalt kunne man komme direkte i gymnasiet, hvis man havde bestået realeksamen. Det var også muligt at komme i gymnasiet allerede efter anden real, hvis man blev erklæret egnede, men så havde man ingen eksamen, hvis man stoppede i gymnasiet uden en studentereksamen. I min klasse var det kun Dorthe, der gik fra anden real til gymnasiet.

Frk. Stahl var overbevist om, at jeg skulle i gymnasiet med de høje karakterer, jeg havde. Hårene strittede på mig! Nu havde jeg gået ti år i skole og kedet mig gudsjammerligt i de fleste år. Jeg skulle under ingen omstændigheder i gymnasiet!

Mine forældre spurgte mig om, hvad jeg så ville. Det vidste jeg ikke. Jeg vidste bare, at jeg i hvert fald ikke skulle gå mere i skole!

Så tog min far mig med til en erhvervsvejleder. Jeg ved ikke, hvor min far fandt ham hende, eller om det var i kommunalt regi, men han var meget fornuftig og spurgte ind til mine interesser.

Leif, Bruno, Kurt og Ivan i Ratskeller

Vi blev hurtigt enige om, at en læreplads var en mulighed, men hvilket fag? Jeg kunne godt lide både mekanik og elektricitet. Jeg ville ikke være elektriker og gå og hænge lysekroner op for gamle damer. Det skulle være noget mere spændende. Jeg kunne ikke blive radiomekaniker, fordi jeg var farveblind. Måske elektromekaniker? Men så foreslog erhvervsvejlederen, at jeg kunne blive finmekaniker. Mange finmekanikere arbejdede med elektriske apparater. Min far fik en liste over firmaer i København og omegn, som beskæftigede finmekanikere. Og så cyklede min far og jeg ellers rundt hver eftermiddag og besøgte disse firmaer og forespurgte på muligheden for en læreplads.

Der var mange begrænsninger. Et firma på Nørrebro, der fremstillede automatiske lungeapparater, manglede en lærling, men han skulle kunne spille på guitar. De havde et lille husorkester, og deres førsteguitarist var lige blevet udlært, så nu stod de og manglede en guitarist.

Storno, som fremstillede radiotelefoner, ansatte kun personer, der havde slægtninge ansat i firmaet i forvejen, og som kunne sige god for en.

Men ude på Østerbro lå der et firma, Helweg Mikkelsen, som fremstillede elektriske måleinstrumenter. De uddannede fire lærlinge om året, men forlangte, at man arbejdede som arbejdsdreng et år først, så de kunne se en an. Det var OK med mig. Så tjente jeg da nogle penge. Men de krævede også, at jeg bestod en psykoteknisk prøve først.

Da jeg bad frk. Stahl om at få fri en dag for at gå til psykoteknisk prøve, fik hun et chok.

– "Du går da ikke ud af skolen lige før realeksamen?" spurgte hun vantrø.

Så måtte jeg berolige hende med, at jeg først ville forlade skolen efter realeksamen.

Den sidste "almindelige" skoledag mødte vi op som små børn i første klasse: Korte bukser, tophue, slikpind. Jeg havde taget mit løbehjul med. Så gik vi rundt i kvarteret omkring skolen med hinanden i hånden og opførte os som børnehavebørn. Bagefter kastede vi karameller ud ad vinduet fra vores klasseværelse. De yngste elever sloges om at få så mange karameller som muligt.

Sidste skoledag

Da vi fik øje på skoleinspektøren, kong Olav, forsøgte vi at kaste så mange karameller som muligt ind omkring hans ben. Han blev overfaldet af de små elever, og han kom til at træde på nogle af dem, så de græd, og han måtte trøste dem.

Skoledagen sluttede den dag ved middagstid. Efter at have været hjemme og klæde om, blev vi afhentet af en bus og kørt til Williams Hotel i Farum, hvor vi fik smørrebrød og øl. Jeg kan ikke huske hvem, der havde arrangeret det, men jeg mener, at det var noget vi selv betalte.

Jeg fik en fin realeksamen, og vi bestod alle 17 i min klasse. Men det var på et hængende hår,

at Marianne bestod. Frk. Stahl understregede overfor hende, at det var den mindste realeksamen hun nogensinde havde givet i hele sin tid som folkeskolelærer. Vores historielærer, Svend Nielsen, sagde tit til Marianne, at hun var verdens heldigste pige. Hun kunne ikke få hjernerystelse!

– "Du kan måske få kraniebrud, men det er udelukket, at du nogensinde får hjernerystelse!"

Jytte, Inger og Roland valgte at gå i gymnasiet. Alle vi andre fandt en læreplads eller en elevplads.

Den officielle afslutningsdag blev fejret i gymnastiksalen, hvor vores forældre var inviteret til at overvære overrækkelsen af eksamensbeviser. Anne Louise og Bruno var blevet udvalgt til at bære fanen ind. Og selvfølgelig ramte Bruno en bom oppe i loftet, fordi han ikke havde set, hvor høj fanen var. Bortset fra et uventet brag skete der ikke noget.

Vores klasselærer, frk. Stahl, overrakte os vores eksamensbevis og gav os et håndtryk. Kong Olav stod ved siden af og gav os også et håndtryk. Alle vores forældre klappede.

Efter eksamensceremonien var vi til middag hos Rolands forældre. Man havde ikke noget forældreråd dengang, men Rolands far havde alligevel noget med kontakten mellem forældre og skolen at gøre. Jeg kan ikke huske på hvad måde.

Middagen forløb fredeligt. Kurt dyppede sit slips i sovsen, da han satte sig igen, efter at vi havde stået op og råbt hurra for et eller andet.

Bagefter tog vi allesammen i Tivoli. Så blev der festet igennem! Øllet flød i stride strømme, og i løbet af aftenen blev vi spredt for hinanden og klassen opløstes.

Men vi mødtes igen den 30. september 1964. Mere om det senere.

Gitta

Efter vores tur til Lübeck skrev Gitta og jeg sammen næsten hver dag. Dengang fik man post to gange dagligt, så når Gitta sendte et brev til mig, kom det dagen efter på anden ombæring klokken to.

Jeg besøgte hende også flere gange. Jeg fik fripas af min far fra København til Puttgarden og betalte halv pris fra Puttgarden til Lübeck. Så en returbillet kostede mig kun 16 kroner.

Jeg kørte med toget fra Københavns Hovedbanegård lørdag morgen klokken syv og ankom til Lübeck klokken elleve, hvor Gitta stod på perronen og ventede på mig. Om aftenen kørte toget fra Lübeck klokken syv og var i København klokken elleve. En enkelt gang overnattede jeg på vandrehjemmet og tog først hjem søndag aften.

Jeg var kun hjemme hos hende, når hendes far havde weekendvagt. Han arbejdede ved banepolitiet, og han hadede alle udlændinge; især danskere. Under krigen havde han været udstationeret i Viborg, og efter kapitulationen tog modstandsfolkene alle hans ejendele fra ham og lod ham gå hjem til Tyskland. Det, mente han, var umenneskeligt. Han var fra Stettin, men da han nåede til Lübeck, var der pludselig en grænse til Østzonen, som var sovjetisk besat. Så måtte han blive i Lübeck. Jeg har aldrig mødt ham.

Gittas mor var meget sød. Jeg var tit hjemme til kaffe og kage. Gitta havde en lillesøster, der hed Marlis, og når Gitta og jeg ville gå tur, skulle vi altid have Marlis med. Jeg vil tro, at Marlis var fire-fem år. Engang var Marlis sløj. Hendes mor tog hendes temperatur og opdagede, at Marlis tunge var helt rød. Det var tegn på skarlagensfeber. Men Gittas mor ventede med at ringe efter lægen, til jeg var taget hjem. Ellers skulle jeg have været i karantæne!

Engang var Gitta og jeg til Volksfest. Det var sådan en slags byfest med luftgynger, karruseller, tombolaer og forskellige boder, der solgte alt muligt. Der var en karrusel med nogle store tallerkener og tekopper, der drejede rundt, samtidig med at hele karrusellen også drejede rundt. Den ville Gitta have, at vi skulle prøve. Jeg har aldrig kunnet tåle forlystelser,

der drejede rundt, og jeg blev totalt svimmel og fik kvalme. Da karrusellen standsede, vaklede jeg direkte hen til den nærmeste skraldespand og kastede op! Meget charmerende, men Gitta tog det pænt.

Gitta havde også en storebror, Peter, der var lige gammel med mig. Jeg var 17 år og Gitta var 16 år. En dag spurgte Peter mig, om jeg kunne spille skak. Så sad Peter og jeg og spillede skak, og jeg glemte alt om Gitta! Jeg var vist lidt for umoden til at have en kæreste.

Vi talte også om, at Gitta skulle komme og besøge mig i Danmark. Men Gittas mor vidste ikke helt, hvordan hun skulle overtale Gittas far til at give hende lov. Jeg luftede også tanken overfor mine forældre, men en dag trak min mor mig til side og sagde:

– "Din tyske veninde er naturligvis velkommen her, men tænk lige på, at din far har været interneret af den tyske besættelsesmagt."

Jeg kunne godt se, at der var mange problemer med at få Gitta til Danmark. Det lykkedes aldrig, og efterhånden ophørte vores brevveksling. Vores venskab varede dog så længe, at jeg ved, at hun kom i lære som teknisk tegner på Lübecker Drägerwerk efter, at hun var gået ud af skolen.

Gitta, 1964

Sommerferier

I 1956 solgte min far kolonihaven i Brøndby. I stedet købte han en selvejerkolonihavegrund i Avedøre. Brøndby kommune var begyndt at bygge boligblokke rundt om haveforeningerne, og man var begyndt at bygge Brøndbyøster Station og planlagde en S-togslinje til Glostrup. Da kolonihaverne lå på kommunens grund, frygtede min far, at inden for få år ville kommunen ekspropriere kolonihaverne uden kompensation. Grunden i Avedøre havde min far købt og betalt, og hvis den nogensinde skulle eksproprieres, ville han blive økonomisk kompenseret. I øvrigt var området i Avedøre meget åbent og landligt. Der lå spredte bøndergårde og store gartnerier. Der var grøfter på begge sider af Brostykkevej, som førte ud til Avedøre, så der ville formentlig gå mange år, inden man fik behov for at bebygge området. I skrivende stund ligger haveforeningen 'Dahlia' der stadig.

'Dahlia', Have nr. 32

Min far købte et sommerhus af blokhusbrædder. Han havde kun købt råhuset og indrettede det selv med køkken, skillevægge, faste skabe og et kammer med faste køjesenge. Endvidere isolerede han det indvendigt med celotexplader. Skuret var en fordkasse. Dengang havde Ford-fabrikkerne en samlefabrik i Københavns Sydhavn. Chassiset til bilerne kom i store trækasser fra USA. Jeg ved ikke, hvilken forbindelse min far havde til Ford, men der var mange andre kolonihaveejere, der fik til tuset sig en fordkasse.

Min far anlagde også en dejlig have, hvor vi tilbragte hver sommer resten af min barndom. Mine forældre havde haven resten af deres liv, og min bror og jeg solgte den i 1991.

Mig og min farmor

Da jeg var ti år, tog min farmor mig med til Jylland. Vi sejlede med en stor damper fra København til Århus. Her skulle vi besøge tante Dagmar. Det var min fars faster og min farmors svigerinde. Tante Dagmar havde aldrig været gift og boede i sine forældres hus på Marienlunds Allé i Risskov. Min farmor og tante Dagmar var flinke til at vise mig rundt i Århus. Som dreng samlede jeg på øletiketter, og da jeg vidste, at der lå en sodavandsfabrik, Sankt Nicolauskildes Brøndanstalt, et sted i Århus, fik jeg min farmor og tante Dagmar til at finde derhen. De var svære at overtale, men det lykkedes, og vi fandt fabrikken. Jeg fik mine sodavandsetiketter, og vi fik alle tre en sodavand hver.

Næste dag kørte min farmor og jeg med toget til Stoholm, hvor vi skulle bo hos min farmors kusine og hendes mand, Kirstine og Stenfeldt. Stenfeldt var grisehandler og havde tit et par grise gående. Sammen med Kirstine og Stenfeldt besøgte vi en masse andre slægtninge. Det var fætre og kusiner til min farmor. De havde næsten allesammen en bondegård. Det var sjovt at se alle dyrene, og nogle steder fik jeg lov til at ride på en af deres heste.

En dag fik jeg at vide, at Stenfeldt skulle på grise-marked i Holstebro om torsdagen. Jeg spurgte, om jeg måtte komme med. Det måtte jeg godt, men vi skulle op klokken fire! Det var jeg med på, men da jeg vågnede klokken otte, skældte jeg min farmor og Kirstine ud, fordi de ikke havde vækket mig. Men det havde de. Jeg havde søvndrukkent sagt, at jeg ikke ville op men bare sove videre. Så sagde jeg, at næste torsdag skulle de vække mig og hive mig ud af sengen uanset, hvad jeg sagde.

Det var sjovt at være på grisemarked og se alle grisene i interimistiske indhegninger og med forskellige farvede tegn malet på ryggen.

Grisehandlerne havde en stor farvestift, med hvilken de tegnede deres bomærke på ryggen af den gris, de

havde købt. Nogle grise kunne kravle over indhegningen og stikke af. Så løb jeg efter dem og fangede dem, også selv om det ikke var Stenfeldts grise. Jeg lærte hurtigt at løfte en gris i det ene øre og i halen.

En anden gang var jeg med Stenfeldt ude og opkøbe grise hos forskellige gårdmænd. Vi kom i nærheden af Skive, og jeg spurgte Stenfeldt, om han ikke lige ville køre ind på bryggeriet Thordal, så jeg kunne få nogle øletiketter. Thordal er det bryggeri, der i dag hedder Hancock. Først var han lidt skeptisk, men han kørte derind alligevel. Jeg fik mine øletiketter og han fik en pilsner! Så var Stenfeldt godt nok benovet! Da vi kom hjem, fortalte han vidt og bredt om ham den "bette køwenhavnerknajt", der havde forbindelserne i orden.

Stenfeldt Madsen

En dag var jeg også på hestemarked i Viborg. Kirstine og Stenfeldts svigersøn, Hjalmar, var vognmand, men i sin fritid handlede han med heste. Hjalmar, hans ældste søn Frithjof, der var to år ældre end mig, og jeg kørte til Viborg med en hest, som Hjalmar ville sælge. Frithjof og jeg skulle så stå og holde hesten, mens Hjalmar gik rundt på markedet og kiggede på de andre heste. Jeg spurgte Frithjof, om hesten var en hingst eller en hoppe. Lidt vidste jeg da om dyr. Men Frithjof svarede, at det var en vallak.

– "Jamen er det en hingst eller en hoppe?" spurgte jeg igen. Og igen svarede Frithjof:

– "Ingen af delene. Det er en vallak."

Jeg forstod ikke et suk. Der var da kun to køn: han og hun. Ligesom med mennesker: Mænd og kvinder! Så meget vidste jeg da. Men jeg opgav at spørge yderligere. Først mange år senere lærte jeg, hvad en vallak er!

I løbet af ferien gav min farmor mig et tilbud: Hvis jeg ikke begyndte at ryge før min konfirmation, ville hun give mig hundrede kroner! Den var jeg med på. Efter min konfirmation blev aftalen forlænget for et år ad gangen, men da jeg fyldte atten år, stoppede det. Min farmor sagde, at hun ikke havde råd til at fortsætte. Dengang røg alle mennesker, så hun havde ikke forventet, at jeg aldrig ville begynde at ryge.

DSB's feriehjem 'Knudshoved'

I 1954 holdt vi for første gang sommerferie på Statsbanernes Feriehjem i Knudshoved. Det var en nedlagt isbådestation, der lå lidt udenfor Nyborg, og som var bygget om til feriehjem for ansatte ved DSB.

Oprindeligt gik der en jernbane fra Nyborg ud til Knudshoved. Her kunne passagererne om vinteren stige om til isbåde, der med meder og sejl kunne krydse Storebælt, når det var tilfrosset. Isbådesejladsen var indstillet for mange år siden, da de moderne dampfærger og senere dieselfærger som regel var stærke nok til at bryde isen.

Alle de tilhørende bygninger: stationsbygning, isbådehus, remise, stationsforstanderbolig, mm. var blevet ombygget til gæsteværelser. I stationsbygningen var der køkken og spisesal i stueetagen og værelser på første sal.

Rundt omkring i terrænet var der opsat gamle meldeklokker, der kaldte til spisning: plim-plam, plim-plam. Til frokost fik vi varm mad, men det var jeg vant til fra min familie i Jylland. Og til aften fik vi smørrebrød. Hertil kunne man vælge vand, sodavand eller let pilsner. Jeg har aldrig været til søde sager, så jeg spurgte mine forældre, om jeg måtte tage en let pilsner. Det måtte jeg godt. Jeg formoder, at de betragtede den som alkoholfri, da den var skattefri og sammenlignelig med sodavand.

Dengang var alkoholprocenten ikke angivet på etiketten, men jeg har senere fundet ud af, at den må have været på omkring 2,7 %. Dvs. jeg har drukket øl fra før jeg blev ti år!

Der var flaghejsning hver morgen

klokken otte, hvor vi sang 'Der er ingenting, der maner'. Om aftenen blev flaget taget ned, mens vi sang 'Fra himlen er du falden'. Der var masser af aktiviteter for børn. Der var gynger, vipper, karruseller, almindelige kegler og et keglespil, hvor kuglen hang i et tov. Der var badminton, kroket og alle former for boldspil. Og der var masser af børn at lege med fra hele Danmark.

Mig og min mor i vandet

Derudover var der en legeonkel, der arrangerede skattejagt, fælleslege og rundbold. Det var som regel en pensionist, der så fik opholdet gratis. Der var udflugter med bus til forskellige steder på Fyn, men dem skulle man betale for.

I stationsbygningen var der to store dagligstuer. Den ene var den rolige, hvor man kunne sidde og læse, mens den anden var den livlige, hvor der fandtes forskellige brætspil, kortspil og musikinstrumenter til fri afbenyttelse. Der var også radio og gramfon, men fjernsynet var endnu ikke kommet til Danmark. Feriecenteret lå lige ned til en skøn badestrand, så vi var i vandet hver dag.

Der var altid masser af børn, vi kunne lege med. Nogle somre havde min far bestilt ophold samtidig med nogle af sine kollegaer. Deres børn kendte vi også, så vi havde mange gode somre på Knudshoved.

Der var en enkelt mole, hvor isbådene i gamle dage lagde til kaj. Nu var det lystfiskere fra Nyborg og feriegæster, der fiskede fra molen. Mine forældre gik tit aftentur på molen.

Knudshoved Færgehavn

I 1955 begyndte man at anlægge Knudshoved Færgehavn. Hidtil havde man som bilist kun kunnet benytte jernbanefærgen mellem Korsør og Nyborg, når man ville krydse bæltet. Udover at det var vanskeligt at køre hen over jernbanesporene på færgen, og bilerne nogle gange blev ødelagt, var der også kapacitetsproblemer, med den stigende biltrafik. Færgerne var forbeholdt togene, og kunne kun medtage et mindre antal biler.

Det gav bilkøer på begge sider af Storebælt. I påsken 1957 var der således otte kilometer bilkø fra Nyborg Havn og langt ud på landevejen!

I somrene 1955 og 1956 var det derfor meget spændende, at være i Knudshoved. Der var masser af kraner og maskiner at se på. Der blev bygget to nye moler, så det blev en lukket havn.

Da færgehavnen stod færdig i 1957, var vi tit henne og tælle biler, der kørte til og fra færgen. Og da den nye færge 'Halsskov', som havde biler i to etager, blev indsat, var det ekstra fascinerende at stå og iagttage biltrafikken.

Vi holdt ferie hvert år på Knudshoved fra 1954 til og med 1959 og en enkelt gang i 1965.

Sommeren 1960 var jeg med mine forældre og bror på Lolland. Vi boede hos en fiskerfamilie i Tårs, som havde pensionat. Vi fik ål og rejer hver dag. Værten sagde, at vi skulle spare på rugbrødet, for det skulle han betale for. Vi kunne bare spise os mætte i ål og rejer, så det gjorde vi. Vi fik formentlig også andet mad, men det er ålene og rejernerne, jeg kan huske. Det var guf!

De havde en søn, der hed Sixten. Ham legede vi med hver dag. Han havde en jolle, som vi sejlede rundt i i Smålandsfarvandet. Tårs Vig var meget lavvandet, så det var ikke så farligt. En dag fik min mor øje på os langt ude på vandet, og da min bror pludselig steg ud af båden, blev min mor skrækslagen. Men vandet nåede ham kun til knæene.

Leif, Sixten og Jørgen

I 1960 var jeg også på feriekoloni på Fyn. Frederiksberg Kommunelærerforening havde forskellige feriekolonier over hele Danmark. De var primært beregnet til børn, der ikke kom på ferie med deres forældre. Hvis husstandens indkomst var under et vist niveau, var opholdet gratis. Min far skulle altid betale fuld pris! Skoleferien var dengang på syv uger. Feriekoloniopholdene var af tre ugers varighed, således at de første tre uger var enten for drenge eller for piger, og de sidste tre uger var så for det modsatte køn. Vi var aldrig piger og drenge sammen.

Vi var nogle klassekammerater, der ville have været til Broagerland, hvor der var en feriekoloni, hvor man skulle bo i telte og have sin cykel med. Der var også en udflugt til Tyskland. Det lød rigtig spændende, men det var så efterspurgt, at alt var optaget. Det var mine forældre glade for. Min mor var meget betænkelig ved at sende mig til Sønderjylland og Tyskland på cykel! Så valgte vi Varbjerg nær Brenderup på Nordfyn. Og vi havde en rigtig god ferie alligevel.

Året efter fik vi plads på Broagerland. Vi kørte med tog fra Frederiksberg Station til Korsør og sejlede med færgen over til Nyborg. Herfra kørte vi igen med tog til Fåborg og sejlede over til Mommark på Als og videre med tog til Sønderborg. Her fik vi udleveret vores cykler. Så skulle vi cykle med fuld oppakning ud over Dybbøl Banke til Broagerland i strid modvind. Da vi nåede frem, var der bare en mark! Så pegede læreren over på en bondegård i det fjerne.

– "Derovre i laden ligger der nogle telte oppe på loftet. Dem skal I lige hente og slå op, før vi kan få aftensmad!"

Vi sov otte i hvert telt. Jeg kan ikke huske, hvor mange drenge vi var, eller hvor mange telte, der var. Udover de telte, som vi sov i, var der også et køkkentelt. Og der var vel også et spisetelt. Det husker jeg ikke. Men vi havde en fantastisk sommerferie. Vi cyklede ture, besøgte et teglværk, var på byvandring i Sønderborg, besøgte en isfabrik (Solofabrikken i Sønderborg) og var på bustur til Flensborg. Solen skinnede hver dag, og vi var i vandet hele tiden.

Ole, Jørn, Kurt, Leif, Flemming, Torben og Finn

Den sommer, hvor jeg fyldte 15 år, var jeg med min mormor og morfar på et pensionat i Mullerup ved Slagelse. Det var en stor bondegård med tilbygninger, der var indrettet med værelser. Værten hentede os i Stampesgade ved hovedbanegården i København med en gammel bus. Min morfar havde sin knallert med, en Velosolex, som blev spændt bag på bussen.

Jeg kender ikke baggrunden, men mine forældres venner, Edel og John, var også på ferie samme sted på samme tid. De havde to børn: Benny på 13 år og Ingelise på 17 år. Ingelise fjasede hele tiden rundt med gårdskarlen, Arvid, men Benny og jeg legede fint sammen. En aften sad min mormor og morfar sammen med Bennys forældre i den ene opholdsstue og drak kaffe og cocoaolikør. Benny og jeg fik cola ad libitum. Det var vel sommerferie!

Jeg ved ikke, om det var en flaske, der kun havde været en sjat i, men på et tidspunkt stod der en tom likørflaske på bordet. Den tog Benny og jeg og fyldte med cola. Så tog vi to likørglas og gik ind i den anden opholdsstue. Vi fandt et tomt bord og gav os til at tulle "likør" i os. De andre pensionærer kiggede skævt til os. En af damerne rejste sig og gik ind til Bennys mor og sagde:

– "Sig mig engang! Er De klar over, at deres søn sidder inde ved siden og drikker likør?"

– "Ja!" sagde Bennys mor. "Det er han vant til. Han kan godt tåle det!"

Hun havde set os fylde cola i likørflasken.

En dag spurgte min morfar mig, om jeg ville prøve hans knallert. Selvfølgelig ville jeg det. Han lærte mig, hvordan man kørte den, og så lå jeg ellers resten af ferien og drøede rundt på landevejene på Vestsjælland! Jeg kan ikke huske, om jeg nogensinde har fortalt mine forældre det.

Sommeren året efter tog Bruno og jeg på cykelferie i Vendsyssel. Dengang kunne skolebørn få en gratis togrejse til et sted i Danmark en gang om året. Formålet var, at fattige storbybørn havde en mulighed for at komme på ferie. Der var ingen, der vidste, at jeg kørte gratis med toget i forvejen!

Vi sendte vores cykler med båden til Ålborg og ankom med toget om aftenen, efter at fragtgodskontoret var lukket! Jeg kan ikke huske, hvordan vi fik vores cykler udleveret, men det lykkedes, og vi cyklede ud af Ålborg. Det var blevet sent, så vi tjekkede ind på den nærmeste campingplads og lagde os til at sove. Men vi vågnede ret hurtigt, da der lød høje dyrebøl lige udenfor teltet.

Der var ikke noget at se, så vi lagde os til at sove igen. Men vores nattesøvn blev hele tiden afbrudt af disse brøl.

Næste morgen opdagede vi, at vi lå lige uden for hegnet til Ålborg Zoologiske Have!

Vi cyklede op langs vestkysten gennem Saltum til Løkken. Vi havde investeret i et spritapparat og levede af dåsemad. Hakkebøf, frikadeller, gullasch, osv. Den første aften opdagede vi, at vi ikke havde nogen dåseåbner. Så gik Bruno ind til naboen på campingpladsen for at låne en dåseåbner. Han tog en dåse med. Han kom grinende tilbage med den åbne dåse.

– "Det var tyskere!" sagde han.

– "Så var det godt, at du ved, hvad en dåseåbner hedder på tysk." sagde jeg. "Det ved jeg ikke."

– "Det ved jeg heller ikke, men jeg sagde bare 'Haben Sie so eins?' og så viste jeg med hænderne, at jeg skulle åbne dåsen."

Til frokost spiste vi som regel turistmiddag på en kro eller restaurant. De fleste restauranter serverede tre stykker smørrebrød til en rimelig pris og kaldte det turistmiddag.

Fra Løkken kørte vi ind over land til Frederikshavn. Vi kom ned til byen over Pikkerbakkerne. Jeg havde dengang et speedometer på min cykel. Det var et, min morfar havde haft på sin knallert, men da snekken nede ved navet på forhjulet gik i stykker, ville han ikke have det længere. Så fik jeg det og "fiksede" en ny snekke. Da speedometeret viste 70 km/t, blev jeg lidt nervøs og begyndte at bremse. Dengang var der ikke noget, der hed cykelhelme! Og der var kun én bremse på cyklen: kædebremsen. Dvs. hvis kæden hoppede af, var man prisgivet. Men heldigvis gik det godt.

Vi opdagede, at der sejlede en færge fra Frederikshavn til Læsø, så vi tog til Læsø, men kun på en endagstur. Vores telt lod vi stå på campingpladsen i Frederikshavn.

Vi ankom til Vesterø Havn og cyklede gennem Byrum mod Østerby. Kort før Østerby gik min cykel i stykker! Jeg trådte rundt på pedalerne, men kæden trak ikke baghjulet. Det bageste tandhjul var gået løst og drejede blot rundt uden modstand.

Så trak Bruno mig ind til Østerby Havn, hvor vi spurgte en tilfældig forbi passerende om, hvor cykelsmeden boede.

– "Der er da ingen cykelsmed her i Østerby!" lød svaret.

Jeg så lige, at jeg skulle trække min cykel 20 km til Vesterø for at komme tilbage til fastlandet. Så nåede vi i hvert fald ikke færgen den dag.

– "Hvad gør I så, når jeres cykler går i stykker?" spurgte vi.

– "Så går vi til glarmesteren! Han kan lave alt!"

Glarimesteren boede i det sidste hus på venstre side på Østerby Havnegade, når man kørte ud af byen. Bruno trak mig derhen.

Glarimesteren mente nok, at han kunne reparere min cykel. Jeg afleverede cyklen, og vi kørte begge to på Brunos cykel ind til Østerby Havn, hvor vi fandt en restaurant, der serverede turistmiddag. Bagefter kørte vi tilbage til glarmesteren, som i mellemtiden havde repareret min cykel. Og han skulle kun have to kroner for det! Selvom det er mange år siden, var to kroner billigt alligevel. Det svarer til ca. 28 kroner i dag.

Vi cyklede tilbage til Vesterø, nåede færgen og kom godt hjem til vores telt.

En anden dag stod vi på banegården i Frederikshavn og så lyntoget fra København komme ind.

Det kørte ikke længere end til Frederikshavn. Så kørte der en privatbane, Skagensbanen, fra en anden perron fra Frederikshavn til Skagen.

Mens vi stod og hang over et rækværk, kom der en mand og spurgte:

– "Sind Sie Gepäckträger?" [Er De dragere?]

Bruno svarede tankeløst "Jawohl!", og så stod vi pludselig der med seks store, tunge kufferter, der skulle slæbes hen til Skagensbanen. Men da vi havde fået dem læsset på toget, gav manden os 50 kroner i drikkepenge. Det var en formue for os!

Fra Frederikshavn kørte vi til Sæby, hvor vi gik tur langs åen, og fra Sæby til Ålborg, som vi jo ikke fik set, da vi ankom.

Et par dage senere indleverede vi vores cykler i DFDS fragtterminal og tog toget hjem til København.

Somrene 1963 og 1964 tilbragte jeg på Bornholm sammen med mine forældre og lillebror. Vi boede på en bondegård, som havde pensionat og lå lidt uden for Rønne. Det første år blev mine forældre venner med nogle af de andre pensionærer. Gudrun og Gustav var jævnaldrende med mine forældre, og de havde en søn, Preben, som var to år ældre end mig. Et yngre par, hvor jeg kun kan huske, at konen hed Else, havde ingen børn.

Min første flyvetur

Vi tre familier tog tit på tur sammen, og en dag var vi ude at se Rønne Lufthavn. Der var tilbud på rundflyvning over Bornholm i et firepersoners fly. Dvs. piloten og tre passagerer. Preben, mig og manden fra det sidste par, købte en rundtur. Ingen af os havde været oppe at flyve før. Det var spændende og sjovt at se Bornholm fra luften. På et tidspunkt fløj vi over et tomt granitbrud, og flyet faldt en snes meter ned, da der ikke var luft nok til at bære det. Preben røg op i loftet på flyet med et brag, da han havde glemt at spænde sit sikkerhedsbælte af bare nervøsitet.

Mine forældre kom sammen med Gudrun og Gustav i flere år. Jeg mener at kunne huske, at jeg også engang har været med hjemme hos dem i Kastrup.

Pennevenner

En dag spurgte min klassekammerat og bedste ven, Bruno, mig, om jeg ville have en penneveninde. En familie i den ejendom, hvor Bruno boede, havde haft besøg af noget familie fra England. De havde en datter, der hed Jonna, og hun legede sammen med de andre børn i ejendommen nede i gården. Jonna og Bruno blev enige om at skrive sammen, når Jonna var kommet hjem til England igen. Og nu havde Jonna sendt en liste med navne og adresser på sine skolekammerater, som også ville have en penneven i Danmark.

Jeg valgte en pige, der hed Judith. Hun boede i Hastings i Sydengland.

Vi skrev sammen i mange år, og jeg besøgte hende også en gang, da jeg som ingeniør var på forretningsrejse til Manchester. Så tog jeg toget til Peterborough, hvor hun på det tidspunkt boede med sin mand og tre børn. Judith havde mange pennevenner i forvejen, og da jeg syntes, at det var sjovt at skrive sammen med en person fra et andet land, bad jeg hende om en adresse på en af hendes pennevenner. Så fik jeg Paul Sim fra Singapore som penneven.

Jeg havde også to pennevenner i Mellemøsten, men jeg kan ikke huske, hvordan jeg fik dem: Dahlia Hashem Fayek, en pige i El Zagazig i Egypten, og Faisal Ibrahim Nijem, en dreng i Nablus i Palæstina. Dengang hørte området til Jordan, men efter seksdageskrigen i 1967 blev området besat af Israel. Det er den del, der i dag omtales som Vestbredden.

I 1963 fik jeg en penneveninde i Warszawa i Polen. Hun hed Hanna, men kaldte sig Ania. Hende kender jeg den dag i dag. Hun var på besøg hos mig og mine forældre i København i 1971. Hun blev gift med Michael, som senere blev professor i matematik. Familien boede en årrække i Erlangen i Tyskland, hvor vi besøgte dem sammen med vores børn i efterårsferien 1984. Senere flyttede de til Bologna i Italien, hvor jeg har besøgt dem flere gange, når jeg har været på tjenesterejse til Italien. Vi har også besøgt dem et par gange, når vi har været på sommerferie i Italien. I dag bor de i USA, men vi har stadig kontakt med hinanden.

En dag i foråret i 1965 læste jeg på bagsiden af Politiken om en pige i Finland, Marja-Leena, der søgte en penneven i Danmark. Der stod, at hun talte finsk, svensk og engelsk. Jeg skrev straks til hende på engelsk. Og jeg fik straks svar! Hun havde fået 40-50 breve fra Danmark, men mange havde skrevet på dansk, da de troede, at når hun kunne svensk, kunne hun vel også forstå dansk. Det kunne hun ikke.

Vi skrev flittigt sammen og sendte billeder til hinanden. I foråret 1966 skrev hun og spurgte, om jeg ikke kom op og besøgte hende i sommerferien. Det gjorde jeg. Jeg købte en flybillet København-Turku-Helsinki for 750 kroner. Så kørte jeg med nattoget 800 km op gennem Finland, og næste morgen stod hun på perronen i Paltamo sammen med sin bror, som havde bil og kørte os hjem til deres forældre.

Det var ikke den første dag, vi kyssede hinanden, men måske den anden eller tredje. Herefter var vi ikke længere kun pennevenner!

Læretid

Jeg begyndte at arbejde allerede som fjortenårig. Jeg ville gerne have en budtjans, så jeg kunne tjene nogle penge til slik, biograf og frimærker. Allerede fra seks-syvårsalderen havde jeg samlet på frimærker, og henne om hjørnet på Roarsvej lå der en frimærkehandler nede i en kælder. Han havde mange spændende frimærker i vinduet.

Vores ismejerimand, hr. Voss, var ude efter mig. Han spurgte tit, om jeg ikke ville være bud hos ham. Dengang var der mange, der skulle have bragt mælk (i flasker!) og is op i lejligheden. Før man havde køleskabe, havde man isskabe. Det var små skabe, der var godt isolerede og indvendigt beklædt med zink. Inde i skabet var der en zinkkasse, hvori man placerede et stykke is. På hylderne rundt om opbevarede man så sine madvarer. Isen blev leveret til ismejerierne fra Krystalisværket. Det var stænger, der målte ca. 25 x 25 cm og var en meter lange. Folk købte så en kvart stang is, som lige kunne være i zinkkassen i isskabet. Isen holdt kun et par dage. Så var den smeltet, og man måtte købe ny is. En kvart stang is var tung, så jeg havde ikke umiddelbart lyst til at blive bud for hr. Voss. Min skolekammerat, Randy, havde job hos en isenkræmmer, men da jeg en dag så ham med et køleskab på en longjohn, var jeg sikker på, at jeg heller ikke skulle være isenkræmmerbud.

En dag viste min mor mig en annonce i Frederiksbergbladet. Guldsmed Larsen søgte en bydreng! Jeg kunne ikke forestille mig, at en guldsmed havde særlig tunge varer, der skulle bringes ud, så jeg gik ned til guldsmed Larsen på Falkoner Allé og tilbød min arbejdskraft.

– "Har du nogen erfaring som bydreng?" spurgte han.

Hvad tænkte manden på? Jeg var 14 år!

– "Nej!" svarede jeg. "Det er mit første job".

– "Så har det ingen interesse. Jeg vil kun have en erfaren bydreng, som jeg kan stole på!"

Min klassekammerat, Bent, var bud hos Martin Nielsens Boghandel. Jeg spurgte Bent, om han mente, at boghandleren kunne bruge flere bude.

– "Det kan da godt være!" svarede han. "Prøv at gå ned og spørg ham!"

Dagen efter var jeg ansat som cykelbud hos boghandleren. Vi var syv drenge i alt, der kørte rundt med ugeblade i hele kvarteret. Vi bragte naturligvis også bøger ud samt forskellige papirvarer. Nogle gange skulle vi også ind til et bogforlag eller et trykkeri i det indre København.

Hver tirsdag de næste mange år kom jeg med 'Alt for Damerne' til guldsmed Larsen. Jeg håber, at han resten af livet ærgrede sig over, at han ikke ansatte mig.

Martin Nielsens Boghandel, ca. 1959, © Københavns Museum

Som regel kørte jeg på min egen cykel. Boghandleren havde også flere budcykler med et lille lad foran og en enkelt longjohn, men de var ikke i særlig god stand. Og de skulle altid pumpes. Engang skulle jeg levere en større mængde kontorartikler til Landbohøjskolen. Dem læssede jeg på longjohn'en og trak derover. En skønne dag blev jeg "overbud". Dvs. jeg skulle ikke længere selv køre rundt med bøger, pakker og ugeblade, men tilrettelægge ruterne for de andre bude. Jeg skulle udlevere byttepenge og modtage betalinger, når de havde regninger med til kunden. Og naturligvis var det mit ansvar, at regnskabet stemte.

Efterhånden fik jeg mere ansvar. Jeg blev sat til at føre regnskaber og udskrive regninger til kunderne, da jeg kunne skrive på maskine. Efter at jeg var gået ud af skolen og kommet i lære, fik jeg nøgle til butikken og kode til alarmanlægget. Så kunne jeg sidde om aftenen og føre regnskaber og komme og gå, som jeg ville. På et tidspunkt blev den ugentlige arbejdstid nedsat, og man fik fri om lørdagen. Så begyndte jeg at ekspedere hos boghandleren om lørdagen.

Den ejendom, hvori boghandelen lå, skulle rives ned for at udvide Falkoner Allé. Men i god tid inden havde boghandleren, Kaiser-Nielsen, købt en musikhandel længere nede af gaden. Den blev ændret til bog- og musikhandel, og da den gamle butik blev revet ned, flyttede vi hen i den nye butik. Det var slaraffenland for en teenager at arbejde i en pladebutik! Nogle gange, når jeg skulle have min løn udbetalt, var det mig, der skulle betale boghandleren, fordi jeg havde købt så mange plader.

Jeg tror, at jeg arbejdede i boghandelen i syv år.

I august måned 1964 begyndte jeg som arbejdsdreng hos Helweg Mikkelsen. Jeg fik 250 kroner om ugen. Mit arbejde bestod af diverse forefaldende arbejde på en maskinfabrik. Nogle gange skulle jeg sidde ved en maskine, der bukkede emner i specielle faconer. Andre gange skulle jeg slibe aluminiumsplader, der skulle have en ru overflade, før de blev malet. Eller jeg skulle klippe kabler ud i bestemte længder.

Den 30. september 1964 mødtes jeg med mine gamle klassekammerater igen. Under middagen hos Rolands forældre, havde frk. Stahl sagt, at hun ville invitere os til te den sidste onsdag i september, SOS, hvert år indtil videre.

3. Real, 1994

De fleste af os mødte op det første år. Det var sjovt at få at vide, hvad de andre lavede. Kurt var kontorelev på Frederiksberg Rådhus, Hanne var kontorelev i Frederiksberg Skifteret, Flemming og Finn var elektromekanikerlæringer, Ivan arbejdede i en tømmerhandel, Ulla sad i receptionen på Hotel Tre Falke, Karen Margrethe var hospitalslaborantelev, Jon var i optikerlære, Jytte, Roland og Inger gik i gymnasiet, jeg var arbejdsdreng, og Marianne, der ikke kunne få hjerne-rystelse, var højgravid!

Vi fortsatte i mange år med at komme hjem til frk. Stahl, men en dag sagde hun, at nu måtte en af os andre lægge hus til. Hun havde troet, at vores besøg ville ebbe ud efter et par år, men nu var vi kommet hvert år i næsten 25 år!

Så skiftedes vi til at være værter i en årrække. I 1994 var vi hjemme hos mig i Hvidovre. Jeg tror, at sidste gang vi var sammen, var i 2000 hos Jon i Hellerup, men jeg er ikke sikker.

I efteråret 1964 meldte jeg mig til et aftenskolekursus i maskinskrivning. Det kunne jeg jo ikke få som fag i folkeskolen, da jeg havde valgt fransk. De fleste kursusedtagere var unge mennesker på min egen alder.

Bl.a. var min klassekammerat, Anne Louise, på samme hold. Efter lærerindens skøn fik nogle af os lov til at gå op til den statskontrollerede prøve i maskinskrivning, da kurset sluttede om foråret.

Jeg måtte bede min værkfører om fri til at gå til eksamen, og så sad jeg en formiddag sammen med alle eleverne fra 9.A og skrev eksamensopgave på skrivemaskine. Jeg fik næsthøjest karakter!

Så udover en realeksamen har jeg også 9. klasses afgangseksamen i maskinskrivning!

Allerede i oktober 1964 kom jeg i lære. Jeg begyndte på et maskinværksted, hvor jeg skulle arbejde sammen med en svend og lave al det grove og beskidte arbejde. Så lavede han det svære. Jeg sleb støbte silumin-kasser til termometercentraler. Senere blev de fræset glatte, der hvor hængslerne skulle sidde, og der blev boret huller til betjeningsknapper og viserinstrumenter.

Min ugeløn var på 40 kroner, men jeg fik næsten altid en bonus på omkring 100 kroner. Først forstod jeg ikke hvorfor, men så fandt jeg ud af, at værkføreren ville belønne mig, da mit arbejde tilførte mere værdi, end firmaet havde forventet. Alle vi lærlinge fik bonus men af varierende størrelse.

Der var stor forskel på svende og lærlinge dengang. Lærlingene skulle sige 'hr.' og efternavn til svendene, mens svendene sagde 'du' og fornavn til lærlingene. Jeg havde omklædningsskab ved siden af svendenes tillidsmand. På hans skab stod der 'A. Jensen', mens der stod 'Leif M.' på mit skab. En dag foreslog jeg, at der enten skulle stå 'L. Mikkelsen' på mit skab eller 'Alf J.' på hans skab. Så fik jeg en på siden af hovedet og endte ovre i hjørnet af omklædningsrummet!

Der var flere af de andre lærlinge, der havde uoverensstemmelser med netop Alf Jensen, og en dag til fyraften, da vi kom ned i omklædningsrummet, var hans skab svejset til! Det var nogle lærlinge, der var godt sure på ham. Han måtte op på værkstedet og hente en skærebrænder for at få sit tøj. Det blev aldrig opklaret hvem, der havde svejset hans skab til.

'Svea Viking' © Bjarne Abel

Vi lærlinge holdt også vores egen julefrokost. Det foregik på 'Viking Baadene'. Det var nogle mindre både, der sejlede mellem København og Landskrona. De var billige at sejle med, da de fortrinsvis levede af restaurationsgæster.

Alkohol var afgiftsfrit, så restaurationspriserne var også rimelige. Man kunne købe to pakker cigaretter toldfrit og tage med i land, men al alkohol skulle indtages om bord.

Vi havde reserveret bord til 12 lærlinge, og vi fik godt med øl og snaps og en solid dansk julefrokost. Der var en hyggepianist, der spillede under maden.

En, der hed John, ville have pianisten til at spille noget rockmusik, men det ville eller kunne han ikke. Så klappede John låget på

klaveret ned over fingrene på ham. Så blev der lidt ballade, men det blev heldigvis ordnet i mindelighed. Lidt senere gik John oppe på rælingen ude på dækket. Han faldt underligt nok ikke overbord, men det var lidt sindssygt.

Da vi kom i land igen, skulle vi lige have nogle flere øl på et værtshus, inden vi skulle hjem.

Jeg kan ikke huske hvornår eller hvordan, jeg kom hjem, men jeg vågnede ved firetiden indsølet i opkast. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle gøre, så jeg råbte på HJÆLP! Mine forældre kom styrtende til, og da de tændte lyset og så, hvad der var sket, gav min far sig til at grine. Tænk! At være så fuld, at man ikke opdager, at man kaster op!

Min mor var heldigvis sød og hjalp mig ud på badeværelset og fik mig vasket. Så lagde hun rent sengetøj på min seng, og vi kunne alle sove videre.

Til de næste julefrokoster havde jeg lært at styre mig.

Efter maskinværkstedet kom jeg op i en montageafdeling og senere i en specialafdeling for fremstilling af temperaturmåleudstyr. En dag blev jeg sendt op til Norge på en specialopgave. Jeg skulle måle nogle kabelmodstande ud på et køleskib. Det var meget spændende. Jeg havde kun været oppe og flyve i et rutefly én gang før, og nu skulle jeg bo på hotel og spise på restaurant!

– "Du er mye ung å være ingeniør. Er du teknikumingeniør?" blev jeg spurgt.

Så gik det op for mig, at mit firma havde "solgt" mig som ingeniør! Så kunne de score kassen ved at opkræve ingeniørhonorar for mig og betale mig lærlingeløn. Jeg turde ikke sige, at jeg var andenårslærling. Jeg havde på fornemmelsen, at det ville give mit firma nogle problemer, så jeg svarede, at jeg ikke var ingeniør, men finmekaniker.

Da jeg næste gang fik udbetalt min løn, havde jeg fået 1000 kroner i bonus!

Efterhånden skete det ret ofte, at jeg blev sendt alene ud at arbejde på skibsværfter. Engang skulle jeg til Sandefjord, hvor jeg skulle afløse en svend, der skulle videre til en anden opgave, som jeg ikke ville kunne klare. Jeg kom et døgn for sent! Dengang mellemlandede flyet til Oslo i Torslanda i Göteborg. Det var om vinteren, og startbanerne sneede til hurtigere, end man kunne rydde dem, så lufthavnen lukkede. Jeg landede først i Oslo sent om aftenen, og måtte indlogere mig på et hotel. Næste formiddag fandt jeg Vestbanegården og tog toget sydpå. Jeg var først fremme hen under aften. Svenden var rasende!

Jeg skulle kalibrere en masse fjerntermometre. Det nybyggede skib var et køleskib til frugttransport, og jeg skulle bevise overfor forsikringsselskabet, Lloyd's Register of Shipping fra London, at termometrene viste korrekt. Normalt gjorde man det ved at udskifte den enkelte føler med en præcisionsmodstand, men det stoledes englænderne ikke på. En blanding af vand og is var nul grader celsius! Det vidste enhver, og det var det, der gjaldt ved udfyldelsen af certifikatet. Jeg fik skibsværftet til at stille nogle arbejdere til rådighed og fik skaffet en masse spande. Da det var vinter og meget koldt, skete det, at flere af spandene bundfrøs. Så måtte vi stille dem ned i maskinrummet for at få dem tøet op. Der var over 100 temperaturfølere rundt omkring i lastrummene på sådan et køleskib, så det er ikke noget, man lige gør. Men det lykkedes mig at få godkendt alle termometrene og få underskrevet certifikatet.

Sandefjord var dengang en hvalfangerby, så en aften spiste jeg hvalbøf til aftensmad.

En anden gang var jeg tre uger i Bergen. Jeg arbejdede på et skibsværft i Laksevåg, BMV, Bergens mekaniske Værksted. Her skulle jeg først kontrollere, at værftets folk havde installeret termometersystemet korrekt og rette eventuelle fejl. Herefter skulle jeg aftale med forsikringsselskabet, hvornår vi sammen skulle teste anlægget og forhåbentlig skrive certifikat.

Det var igen Lloyd's Register of Shipping, men nu vidste jeg jo hvordan, de ville have det, så jeg havde fået bestilt spande og mandskab i forvejen.

Nogle dage efter kom der nogle repræsentanter fra det rederi, der havde bestilt skibet. Det var et israelsk rederi, der hed United Fruit Carriers. Al tekst på skibet, også på betjeningsknapper og signallamper, stod på både hebraisk og engelsk. Det var så min opgave at instruere rederiets folk i betjening af termometercentralerne, og i hvordan man aflæste og registrerede temperaturen.

Jeg boede på Hotel Bristol, og de havde friskfangede atlantehavsrejer på spisekortet. Det spiste jeg tit. De var meget større end danske fjordrejer. Første gang, jeg bestilte dem, sagde tjeneren, at jeg skulle være klar over, at de var med skal, og at jeg selv skulle pille dem! Det gjorde ikke noget. Jeg havde piller før. Ellers var min restaurationslivret dengang paneret svinekotelet med rødkål og brun sovs. Dertil en guldøl! Dengang var der ikke TV på hotelværelserne, så en aften gik jeg i biografen og så George Orwell's '1984'

Jeg har arbejdet flere gange på Nylands mekaniske Værksted i Oslo. Jeg har arbejdet på Öresundsværvet i Landskrona og Kockums i Malmø. På Kockums var det trykmåleudstyr til færgekapperne på nogle store færger, der skulle sejle mellem Sverige og Finland, som jeg skulle tilslutte og afprøve.

Og så har jeg været på et champignongartneri i Skovlunde.

Jeg har også repareret danske skibe, der lå i frihavnen, og en gang sejlede jeg med lods båden ud i Øresund for at reparere et skib, der var på vej fra Norge til Leningrad [1 dag Skt. Petersborg]. Jeg fik en halv time til reparationen, mens skibet lå stille. Efter en halv time ville det sejle videre, uanset om jeg var færdig eller ej! Jeg nåede at blive færdig til tiden.

Kort tid efter min 18-års fødselsdag, modtog jeg et brev fra indenrigsministeriet. Jeg skulle på session! Det havde jeg overhovedet ingen planer om, så jeg søgte om udsættelse med den begrundelse, at jeg var under uddannelse. Sådan gik der et par år. De skrev til mig hvert år omkring min fødselsdag, og jeg søgte hver gang om udsættelse.

Men pludselig var der gået nogle år, og min læretid var snart udstået. Nu gjaldt undskyldningen for at være under uddannelse ikke længere. Så meldte jeg mig ind på Københavns Teknikum. Enten ville jeg blive ingeniør, eller også ville jeg have et svendebrev som finmekaniker. Helt galt kunne det vel ikke gå. Og under alle omstændigheder kunne jeg igen søge om udsættelse med sessionen.

Runde Tårn

Mens jeg var i lære, gik jeg også på teknisk skole. Det var en gang om året af ca. en måneds varighed. Skolen lå på Falstersvej på Frederiksberg. Her gik jeg sammen med andre finmekanikerlærlinge fra hele Stor-københavn. Vi var to fra mit lærested. Et andet firma havde fire lærlinge på skole ad gangen. Vi blev undervist i teorien bag vores fag. Vi havde bl.a. mekanik, hvor vi lærte om tandhjul, mekaniske bevægelser og forskellige gevindtyper, og materialelære, hvor de forskellige metalls egenskaber blev gennemgået. Især kulstofdiagrammet blev vi undervist meget grundigt i.

Da vi alle var lige langt i vores læretid, var det de samme lærlinge, jeg var sammen med hvert år. Og da vi gik på sidste år, blev vi enige om, at det måtte vi fejre. Vi tog ind til byen, købte en kasse øl et eller andet sted og gik op på toppen af Runde Tårn. Her sad vi og drak vores øl, mens vi kiggede ud over byen og snakkede om vores læretid, og om hvordan fremtiden mon ville blive.

Bagefter gik vi ned på 'Det lille Apotek' og spiste æggekage og fik nogle flere øl.

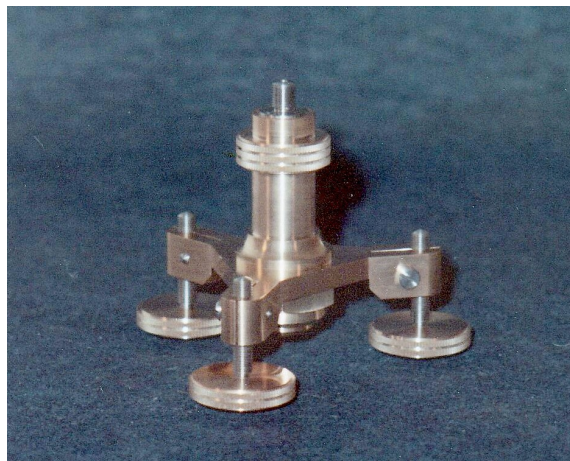
Da jeg skulle lave mit svendestykke, kom jeg tilbage til maskinværkstedet. Jeg skulle lave en indstillelig trefod til et nivelleringsinstrument. Det var et stort metalskrummel, der bestod både af mange ståldele og mange messingdele samt en bronzefjeder. Hver eneste lille del skulle jeg selv fremstille ved hjælp af drejebænk, fræsebænk og skruestiksarbejde.

Man skulle oplyse, hvor mange timer, man havde været om at udføre arbejdet, men det fremgik jo af mine timesedler. Dengang havde man stempelur. Alligevel rettede min værkfører timetallet gevaldigt opad. Han påstod, at skuemesteren ikke ville tro på, at jeg havde udført mit svendestykke på så få timer!

Der var fire karakterer:

Ikke bestået, bestået, veludført og særdeles veludført. Jeg fik veludført. Og så var jeg finmekaniker!

Jeg blev udlært i februar 1969, men da studieåret på teknikum begyndte i slutningen af april, arbejdede jeg som finmekaniker på min læreplads i den mellem-liggende periode. Nu fik jeg svendeløn, men jeg fik kun minimumslønnen efter overenskomsten på 14 kroner i timen.

Mit svendestykke

Studietid

Det første studieår var et adgangskursus. Da jeg ikke havde studentereksamen, var det obligatorisk at følge et adgangskursus inden den treårige egentlige ingeniøruddannelse.

Vi gik alle retninger sammen. Dvs. uanset om man ville læse til maskiningeniør, elektroingeniør eller

Teknikums adgangskursus 1969-70

bygningingeniør, var pensummet det samme. Jeg havde tilmeldt mig elektroingeniøruddannelsen, svagstrømsretningen. Vi havde teknisk engelsk og tysk, matematik, fysik, kemi, dansk, kulturhistorie og filosofi. Man ville åbenbart sikre sig, at vi var nogenlunde kultiverede og ikke blot nogle primitive tømrere eller maskinarbejdere. Alle mine studiekammerater var håndværkere: snedkere, tømrere, maskinarbejdere, elektrikere, elektromekanikere og mig som finmekaniker.

For at tjene til dagen og vejen arbejdede jeg som S-togsvasker i Enghave Maskindepot. Dengang lå der nogle store remiser lige ved Dybbølsbro. Her var ansat en masse ufaglærte arbejdere til at vaske S-tog. Vi vaskede gulve, pudkede vinduer, tømte skraldespande, skiftede elpærer og alt muligt andet. Der var tre skift: Kl. 6:00 til kl. 14:00, kl. 14:00 til kl. 22:00 og kl. 22:00 til kl. 6:00. Alle ugens dage. I hverdagene havde jeg kun natarbejde, da jeg jo skulle passe mine studier om dagen.

En dag kom en af mine studiekammerater, Bo, og spurgte, om jeg var interesseret i at arbejde ved postvæsenet om søndagen. Han havde fundet ud af, at han og jeg var de eneste på holdet, der skulle læse svagstrøm. Han havde selv et job på Købmagergades Postkontor, hvor de var et hold studerende, der gik med søndagsbreve. Dengang kunne man få bragt breve ud om søndagen, men mod forhøjet porto. De var seks studerende, der gik sammen hver søndag og tømte postsække og kørte ud med breve. Der var kun fem tjenester, så man havde fri hver sjette uge. Mødetiden var fra klokken syv til man var færdig, men som regel var man færdig ved titiden. Men man fik en fuld dagløn med søndagstillæg for det. Nu var der en af de andre, der var blevet færdiguddannet som skolelærer og ville derfor stoppe ved postvæsenet. Så ville Bo sikre sig, at det var en, han kendte, der overtog jobbet, i stedet for at postvæsenet ansatte en tilfældig postarbejder. Det sagde jeg naturligvis ja til og tog sammen med Bo ind og hilste på overpakkemesteren og blev ansat.

Købmagergades postkontor, 1970

Når vi mødte ind klokken syv, skulle vi først tømme nogle postbiler og køre sækkene op i sorteringshallen. Her sprættede vi sækkene op og sorterede indholdet i små breve, store breve og "klodser". Så var der nogle professionelle postbude, der finsorterede posten. De satte også vores ruter. I mellemtiden gik vi så op i kantinen og drak kaffe og spiste rundstykker. Nogle gange om sommeren, når det var godt vejr, gik vi ned på Gråbrødre Torv og drak en kold øl, inden vi gik ud med brevene.

Min rute omfattede bl.a. Amalienborg Slot. Der var tit søndagsbreve til kongen, men i alt var der ikke mange breve. Jeg var som regel færdig ved titiden.

Da prinsesse Margrethe var blevet dronning i 1972, faldt hendes fødselsdag på en søndag. Der var mødt så mange mennesker op på slotspladsen, at de ikke kunne være der. Alle de omkringliggende gader var fyldt med mennesker. Jeg måtte stille min cykel på Kongens Nytorv og gå resten af vejen. Og jeg havde en hel sæk med post til dronningen! Da jeg nåede slotspladsen, lod politiet mig komme inden for afspærringen, så jeg kunne komme frem. Posten skulle bare afleveres til en lakaj, så jeg mødte ikke dronningen.

Jeg arbejdede i mange år ved postvæsenet og tog ekstrajob som almindelig brevbærer i ferierne, når teknikum var lukket. Og mine nye kollegaer, de andre studerende, blev mine gode venner i mange år fremover.

En dag havde en af mine studiekammerater set en annonce for Spies Rejser: Otte dage på Mallorca for 185 kroner. Det var billigt! Vi diskuterede, hvordan det kunne lade sig gøre, og så var der en af os, der sagde: – "Jamen lad os dog prøve at købe sådan en rejse! Så kan vi finde ud af, hvad man kan få for 185 kroner." Stefan og jeg tog ind til Spies Rejser, som dengang lå i Nørregade, og ville købe 16 rejser til Mallorca. Desværre. Alt udsolgt!

Men vi fortsatte i klassen med at tale om at tage ud og rejse sammen. Det kunne være hyggeligt med en klasseudflugt. Og det endte med, at vi fandt en rejse til Berlin med DSB til en overkommelig pris. En af os gik ned på kontoret og meddelte, at vi ikke kom den næste uge!

Så kørte vi med lyntoget 'Neptun' til Østberlin, skiftede til lokaltog til Vestberlin og boede på et stort, gammelt pensionat nær Kurfürstendamm. Vi var rundt og se seværdigheder i Vestberlin, tog på en guidet rundtur i Østberlin og var inde og se musicalen 'Hair'. Rejsebureauet havde givet os nogle turistbrochurer om Berlin; blandt andet et Berlin Bummelpaß, der indeholdt rabatkuponer og fribilletter til forskellige seværdigheder i Berlin. Der var også en gratis entrebillet til Eden Playboy Club, så der måtte vi hen. Entréen var ganske vist gratis, men der var tvungen garderobeafgift, uanset om man havde overtøj på eller ej. Den lød på 10 Mark! Det svarer til 165 kroner i dag! Og de tog også 10 Mark for en øl, der kun var på 25 cl. Oppe på scenen stod der nogle pigebørn, kun iført trusser, og spjættede med benene.

Da vi havde drukket vores øl, gik vi et andet sted hen, hvor øllerne var meget større og meget billigere.

Marja-Leena og Raija

Der var vist flere af mine studiekammerater, der ikke klarede eksamen, men det var svært at vide, da vi nu blev spredt på forskellige lokaliteter i København. De bygningsstuderende skulle læse på Drejervej, maskinfolkene i Gullfossgade, stærkstrøm i Prinsesse Charlottes Gade, og vi svagstrømsfolk skulle fortsætte i Trekronergade.

Året efter, at jeg havde været i Finland, kom Marja-Leena til Danmark. Dvs. hun var sammen med sin søster, Raija, der var to år ældre end hende selv. Jeg ved ikke, om det var hendes forældre, der ville have, at hun skulle have en anstandsdame med, eller om hun selv var nervøs for at rejse alene så langt væk til en stor og fremmed by.

Vi var rundt og se København og omegn og på bustur til Nordsjælland sammen med mine forældre. Vi besøgte mine bedsteforældre og fik af og til kringlet det således, at mine forældre og Raija gik én vej hjem, og Marja-Leena og jeg gik en anden vej hjem. Vi kom som regel sent hjem!

En aften havde min far overtalt min onkel til at køre en tur med os for at vise pigerne "Copenhagen by night". De havde aldrig været i sådan en stor by før, og min far syntes, at de skulle se alle neonreklamerne og de projektorbelyste bygninger.

Min onkel var den eneste, vi kendte, som havde bil. Raija sad på forsædet og Marja-Leena og jeg sad på bagsædet. Min onkel viste og forklarede, og Marja-Leena og jeg sad og "gramsede" på hinanden i mørket!

Om efteråret tilmeldte jeg mig et finsk sprogkursus. Det var kun Marja-Leena, der kunne tale engelsk. Hverken hendes forældre eller søskende kunne andet end finsk, og jeg ville da også meget gerne tale med dem.

Næste sommer holdt vi vores ferier i forlængelse af hinanden. Dvs. først kom Marja-Leena tre uger til Danmark, og så rejste vi sammen til Finland og var tre uger der. Så kunne vi være sammen i dobbelt så lang tid. Dengang havde man kun tre ugers ferie om året. Når Marja-Leena var i Danmark, boede vi i mine forældres lejlighed, mens de var i sommerhuset. Og når jeg var i Finland, boede vi hos hendes forældre i Paltamo. Da jeg var der første gang, delte jeg værelse med hendes bror, men nu var han flyttet hjemmefra, så Marja-Leena og jeg boede sammen i hans gamle værelse. Senere flyttede hun til Helsinki, hvor hun fik et job ved postvæsenets marketingafdeling. Her boede hun hos sin søster og svoger, Raija og Matti, i en forstad til Helsinki. Det var kun en toværelses lejlighed, så hun sov på sofaen i stuen. Når jeg var der, sov vi begge to på gulvet. Om dagen, når de alle var på arbejdet, tog jeg alene ind til byen og legede turist.

Jeg gik til finsk i flere år. Vi var nogle stykker, der også kom sammen uden for skolen sammen med lærerinden. Vi var hjemme hos én, der også hed Leif, og som var gift med en finsk pige. Vi var også hjemme hos en pige, der hed Hanne og som interesserede sig for klassisk finsk musik, og en sommer var vi i 'Hansens Familiehave' på Pile Allé og spise frokost.

Et år fik jeg et legat på 1200 kroner, fordi jeg var så trofast og var blevet så dygtig til finsk.

I efteråret 1969 kom der to nye piger i klassen. Da der ikke var ret mange, der læste finsk, bestod klassen af elever på forskelligt fagligt niveau, men lærerinden var god til at differentiere undervisningen. F.eks. blev vi rutinerede sat til at læse tekststykker, mens hun terpede grammatik med begynderne.

Til juleafslutningen faldt jeg i snak med den ene af de nye piger. Hun hed Karen. Jeg syntes, at hun var meget sød, og da en af mine kollegaer fra postvæsenet, Leo, inviterede til nytårsfest, spurgte jeg Karen, om hun ville med. Det ville hun godt. Det var sådan, at jeg lærte min kone at kende.

En dag i efteråret 1969 ringede en fremmed ung mand på mine forældres hoveddør og spurgte efter mig. Han hed Ryszard og var fra Polen.

Jeg inviterede ham indenfor, og han fortalte, at han og hans forældre var immigreret til Danmark. De var jøder, og den polske stat havde indledt en omfattende jødeforfølgelse. Hvis man var jøde, blev man opsagt fra sin lejlighed og anvist en mindre og dårligere. Man mistede sit arbejde, og de studerende dumpede ved deres eksamener på trods af høje karakterer. De havde modtaget brochurer og magasiner om, hvor godt der var i Israel, og de var blevet opfordret til at flytte dertil.

Grunden til den polske jødeforfølgelse var flere: Regeringens økonomiske planer var slået fejl, og det var "naturligvis" jødernes skyld. Så kunne befolkningen ikke bebrejde regeringen noget. De kunne jo ikke gøre for det. Endvidere var det en torn i øjet på Sovjetunionen, at Israel havde vundet seksdageskrigen, da Sovjetunionen havde støttet de arabiske lande med våben og udrustning. Derfor var jøderne roden til alt ondt.

Det var kun muligt at få udrejsetilladelse til Israel og de nordiske lande.

Da de færreste polakker følte trang til at tage til Mellemøsten, hvor der bestandig var politisk uro, valgte ca. 3000 polske jøder at emigrere til Danmark, heriblandt Ryszard og hans familie. Klimaet i Danmark var også mere lig klimaet i Polen, og det danske undervisningssystem havde et godt ry.

I Polen havde Ryszard gået i skole sammen med min penneveninde, Ania, og da hun hørte, at Ryszard, var meget bedrøvet over at skulle forlade sit fædreland og flytte til et for ham vildt fremmed land, opfordrede hun ham til at opsøge mig.

En stor del af de polske jøder blev indkvarteret på hotelskibet St. Lawrence i Københavns havn. Dette gjaldt også Ryszard og hans forældre. For at adspredte dem og give dem et socialt liv tog jeg og mine forældre os meget af den polske familie, og mine forældre og Ryszards forældre blev gode venner. Dansk Flygtningehjælp samt forskellige danske jødiske organisationer stod for at tage sig af jødernes integration i det danske samfund.

Hotelskibet 'St. Lawrence' © Københavns Museum

Da Ryszard og hans forældre efter et halvt år stadig boede på hotelskibet og ikke havde fået anvist noget arbejde, ville min far tage ind på hotelskibet og opsøge Dansk Flygtningehjælp. Min morfar insisterede på at tage med. – "Jeg tror, at jeg kender nogen!" sagde han.

En af de ansatte bar efternavnet Senderowitz, og da min morfar præsenterede sig for ham som Evan Høxbroe, fik familien straks anvist både en lejlighed og arbejde, både til manden og konen! Jeg spurgte om, hvem Senderowitz var, men fik kun det svar, at han var Kornitzkis svigersøn. Det blev jeg ikke klogere af, men jeg kunne huske, at jeg som ca. 3-årig var med min morfar inde på et hospital i København, hvor jeg skulle møde en mand, der hed Kornitzki. Jeg husker kun, at der lå en gammel mand i en meget høj seng med tremmer i siderne. Jeg aner ikke, hvorfor jeg skulle se ham, eller at han skulle møde mig.

Min morfar havde været skrædder og haft mange jødiske sypiger på sin systue, så jeg har en formodning om, at min morfar måske havde haft noget at gøre med jødernes flugt til Sverige under besættelsen. Men jeg ved ikke mere, end hvad jeg har skrevet her.

Jeg husker ikke noget særligt fra min studietid på 1. del. Vi gik stadig i Trekronergade, men vi havde laboratorieøvelser i Gullfossgade hos maskiningeniørerne. Bortset fra Bo var alle mine studiekammerater nye. Der var to omgængere i klassen. Dvs. de havde gået på 1. del året før men var dumpet til eksamen. Man kunne kun gå om én gang. Hvis man dumpede anden gang, røg man ud. De røg begge to ud efter eksamen!

I april 1971 begyndte jeg på 2. del af ingeniørstudiet. Nu blev vi flyttet ind i Prinsesse Charlottes Gade, hvor Københavns Teknikum oprindeligt lå. Alle de andre lokaliteter var lejede lokaler, da der ikke var plads på Prinsesse Charlottes Gade.

Det var nogle store kedelige, grå klasselokaler, vi sad i, så det besluttede vi os for at gøre noget ved. Vi klunsede nogle gamle møbler og et sofabord, og vi malede håndvaskenichen orange. Vi fandt et gammelt kokosgulvtæppe, og vi ophængte en dartskeive. Så var det ligesom lidt mere hyggeligt. For en sikkerheds skyld anskaffede vi os en gammel støvsuger og holdt selv området rent. Vi fik aldrig nogen kommentarer fra skolens side.

Flemming og Ronald i vores hyggelige klasseværelse

En varm sommerdag gik vi over i Irma på Jagtvej og købte en kasse øl, og så satte vi os over på Assistens Kirkegård og nød det gode vejr. Vi dannede også et dragelaug. Nogle af mine studiekammerater byggede nogle store fantastiske og flotte drager. Vi meddelte kontoret, at vi havde suspenderet undervisningen for resten af dagen og tog ind i Fælledparken for at flyve med drager!

Skolebygningen var oprindelig en gammel folkeskole, og der var derfor også en stor skolegård. Midt i skolegården stod der et stort, gammelt træ med et blomsterbed og et fint støbejernsgitter rundt om. Jeg kan ikke huske, hvem der fik idéen, men en dag fandt vi på at køre om kap rundt om træet. Vi bestilte to taxaer og gav chaufførerne 10 kroner hver. Så skulle de køre så mange gange rundt om træet, som de kunne, for de 10 kroner.

Jeg kan ikke huske, hvem der vandt, men jeg sad i taxa nummer to.

Efterfølgende har jeg fået at vide af min studiekammerat, Kurt, at han hele studietiden gik og var nervøs for, at vi allesammen ville blive bortvist.

Privat var 1971 et hektisk år. I maj var jeg med mine forældre og bror i Jugoslavien. Mine forældre havde sølvbryllup den 17. maj, men da min far lige havde haft jubilæum ved DSB og ville blive 50 år til november, orkede de ikke at holde flere fester. Derfor tog de deres to sønner med på sølvbryllupsrejse til Igalo ved Herceg Novi i Montenegro. Efter Paristuren i 1962 var dette den mest eksotiske rejse, jeg havde været på. Montenegro var en delstat i forbundsrepublikken Jugoslavien, som bestod af seks delstater og to autonome områder. Man kunne rejse frit mellem alle delstaterne. Vi var på bustur til bl.a. Dubrovnik i Kroatien og Mostar i Bosnien. Og naturligvis badede vi i Adriaterhavet hver dag. Det var med helpension, og vi fik noget meget spændende og fremmedartet mad. Det endte med at min far blev helt pjattet med at spise blæksprutter. Det havde vi aldrig smagt før.

Om sommeren var jeg på campingferie med Marja-Leena og hendes søster og svoger. Vi kørte rundt i Lapland både i Finland og i Norge. På det tidspunkt var mellemølet lige blevet givet frit i Finland. Mellemøl er øl med en alkoholprocent på omkring pilsnerstyrke. Tidligere kunne alle alkoholiske drikke kun købes i ALKO, som er et statsejet monopol. Og man skulle være over 21 år for at handle der. Men vi havde bilen fuld af Grøn Tuborg, som vi havde købt i supermarkedet. De tomme dåser kastede vi bare ud ad bilens vinduer. Dengang tænkte man ikke så meget på naturen, og for øvrigt ville sådan en øldåse vel ruste op inden, der var gået et år. Troede vi!

I august havde jeg besøg af min polske penneveninde, Ania. Da mine forældre og min bror på det tidspunkt var i et sommerhus ved Middelfart, flyttede Karen ind i lejligheden sammen med Ania og mig. Et par dage senere kom mine forældre hjem igen, og Karen tog ned til sin penneven i Italien.

En dag holdt jeg en fest, så Ania kunne møde alle mine venner. Vi spiste middag, som min mor tilberedte, spillede høj musik og dansede hele natten.

Karen og mig i Portugal

men hun boede i Viborg, og jeg havde kun mødt hende ganske få gange. Jeg havde jo kendt min mormor hele mit liv. Det var underligt, at hun nu var væk.

Mig og Ania

I oktober rejste Karen og jeg til Portugal. Det var første gang, at Karen og jeg var ude at rejse sammen. Vi boede i Albufeira i Algarve, men tog på en masse ture med rejsebureauet. Vi var i Lagos, Loulé, Portimão, Silves og ved Ponte de Sagres. Men vi huskede også at ligge på stranden og bade i Atlanterhavet. Det var også første gang, at Karen og jeg var alene sammen i længere tid. Vi havde en skøn ferie.

I januar 1972 mistede jeg min mormor. Det var første gang, at jeg mistede en person, der var så tæt på mig. Min oldemor, min fars mormor, døde ganske vist i 1955,

I påsken 1972 tog Karen og jeg på en bustur til Berlin. Selvom jeg havde været der året før med mine studiekammerater, var det alligevel en spændende by at besøge. Den var jo stadig delt mellem Sovjetunionen og Vestmagterne.

Vi var begyndt at tale om at flytte sammen. Karen boede på et lejet værelse i Valby, og jeg boede hjemme. Vi var begge to medlemmer af AAB, Arbejdernes Andels Boligforening, så de måtte vel kunne skaffe os en lejlighed. Det kunne de også: små, kakkelovnsfyrede lejligheder i den gamle boligmasse.

Karen i Berlin

Vi fik anvist en fjerdesal på Ørnevej på Nørrebro og var på vej ud for at se den, da vi opdagede, at der stod i lejebetingelserne, at det var et krav, at husstandens samlede årlige indkomst ikke oversteg 40.000 kroner. Karen var lige blevet færdiguddannet som hospitalslaborant, og jeg havde en pæn løn ved postvæsenet, så det krav kunne vi ikke opfylde.

Så begyndte vi at kigge på andelslejligheder. Dem, der var økonomisk overkommelige for os, var også i den gamle boligmasse og kakkelovnsfyrede. Alligevel var vi rundt og se på lejligheder: tredje sal i Bragesgade, kælderlejlighed i Landskronagade, baggård på Nørrebro. Samtidig gik det op for os, at vi måtte tage et banklån til at købe den for. Man kunne kun få kreditforeningslån til ejerlejligheder. Og banklån var rasende dyre i renter, hvis banken i det hele taget ville give os et lån, da jeg ikke var færdiguddannet.

Så kiggede vi på ejerlejligheder. Vi havde hver især en opsparing på en snes tusind, så vi kunne vel klare udbetalingen. Resten måtte finansieres med et eller flere kreditforeningslån.

Vi fandt en toværelses lejlighed i 'Chasgården' på C.F. Richs Vej 83 på Frederiksberg til 110.000 kroner. Udbetalingen var på 22.000, så vi havde stadig ca. 20.000 kroner til at købe møbler for.

Lejligheden lå lige overfor Grøndalsparken, så vi havde ingen genboer. Der var en lille altan mod gaden og Grøndalsparken, men desværre var det mod nord, så der var aldrig sol. Udenfor køkkenet var der også en altan. Den var fælles med naboen og med udsigt ned over gården.

Vi flyttede ind den 11. juni, som dengang var "Fandens Fødselsdag". Dengang betalte man kun termin to gange om året: den 11. juni og 11. december. Af regnskabsmæssige grunde var det derfor smart at overtage lejligheden den 11. juni.

Vi begyndte at gøre lejligheden i stand, men i juli rejste vi til Rhodos. Det var en charterferie, som vi havde bestilt for længe siden.

Karen på Rhodos

Karens veninde, Hanne, og hendes mand, Steen, havde været på Rhodos året før. De fortalte om en fantastisk vinfest i Rodiniparken, så den måtte vi også prøve. Vi fandt en bus, hvorpå de stod POΔINI. Den tog vi med og kom heldigvis til Rodiniparken. På entrébilletten fik man udleveret et vinglas, og man kunne købe en lille kande til ca. 50 øre. Sådan en købte vi også.

Rundt om i parken var der vintønder i grupper med flere forskellige vintyper, som man frit kunne tappe fra. Vi faldt hurtigt for en, der hed ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ. Vi fandt senere ud af, at det var en portvin!

Der var også boder med mad, f.eks. souvlaki, lammekød på spid, og forskellige brød.

Vi havde en fantastisk aften, og jeg var måske nok lettere rundtosset, da vi kom hjem til vores hotel. Jeg gik ud på altanen og trak min bluse over hovedet. Mens jeg holdt i begge ærmer, lod jeg blusen falde ud over kanten, mens jeg råbte:

– "Åh, nej! Nu tabte jeg min bluse ud over altanen!"

Karen var godt klar over, hvor beruset jeg var, så hun forudså, at hun måtte gå ned i hotellets have og lede efter min bluse. Men da jeg grinende trak blusen op på altanen igen, åndede hun lettet op.

En anden dag besøgte vi Rhodos Akvarium. Der var mange spændende og flotte fisk. Entréen var omregnet til danske penge ca. 50 øre, men der stod, at studerende kom ind for halv pris. Jeg fremviste mit internationale studiekort og kom ind for 25 øre! Karen skammede sig over mig!

Vi var på ture rundt på øen. Vi besøgte Lindos Akropolis, ruinbyen Kamiros og sommerfugledalen.

Naturligvis var vi også rundt i Rhodos By og i korsridderbyen. En aften overværede vi forestillingen 'Son et Lumiere' på Stormesterens palads.

Da vi kom hjem, tog jeg fuldtidsjob ved postvæsenet, indtil teknikum begyndte igen.

Min morfar forærede os en spisestue. Karen havde forelsket sig i et rundt spisebord med fire stole, som hun havde set i en møbelforretning på hjørnet af Godthåbsvej og Langelandsvej. Dem betalte min morfar! Vi købte selv to ekstra stole. Og så fik vi telefon af min farmor. Dengang var det meget dyrt at få installeret en telefonforbindelse, selvom der var telefonstik i lejligheden i forvejen.

Kort efter at vi var flyttet sammen, lavede Karen en dag hønsekødssuppe til aftensmad. Jeg havde sagt til hende, at jeg ikke kunne lide selleri, men ligesom min mor, troede hun, at det bare var noget pjat. Hun skar knoldsellerien ud i små bitte tern og bildte mig ind, at det var kartofler.

Da jeg fik den første selleriterm i munden, var jeg lige ved at spytte hele mundfulden ud. Det var så vederstyggeligt! Jeg satte mig til at sortere alle selleristykkerne fra, så det tog mig en hel time at spise min suppe. Så gik det op for Karen, at det var sandt, at jeg ikke kunne lide selleri.

I efteråret var jeg med min klasse fra teknikum på studietur til Sverige. Vi kørte med toget op til Göteborg, hvor vi først besøgte Chalmers tekniska Högskola. Her fik vi forklaret en masse om radioteleskoper og parabolantenner. Dagen efter var vi på Volvos fabrikker. Det var interessant at se, hvordan forskellige varianter af samme bilmodel blev samlet på det samme samlebånd. Mange forskellige chassiser kom kørende hen ad båndet, mens mange forskellige motorer blev sænket ned i bilerne og monteret. Det var imponerende at se, hvordan chassis og motor passede sammen hver gang. På andre bånd kørte karosserier i forskellige farver og fik monteret sæder og indtræk ligeledes i forskellige farver og mønstre, som til sidst passede til modelvarianten. Senere kørte vi til Stockholm, hvor vi besøgte L.M. Ericssons telefonfabrik og AGA, som oprindeligt var en fabrik for industrigasser. De fremstillede stadig gas, men nu beskæftigede de sig også med laserteknik. De havde fremstillet nogle krystalspejle, som nogle amerikanske astronauter havde placeret på månen, så nu kunne man måle afstanden til månen med en laserstråle med en centimeters nøjagtighed!

De fremstillede også militært udstyr. En ingeniør fortalte entusiastisk om, hvordan de havde monteret en laser på en krigstank, så den kunne måle afstanden til en fjendtlig krigstank meget nøjagtigt. Der var så en computer, der lynhurtigt kunne beregne elevationen, så man var sikker på at ramme plet, når man skød mod den fjendtlige krigstank. Jeg forstod ikke ingeniørens entusiasme over et dødbringende våben. Tænk, at glæde sig over at fremstille noget, der udelukkende skulle bruges til at dræbe andre mennesker!

Vi var naturligvis også i Kaknästornet og på Tekniska Museet. Kaknästornet er Stockholms Läns højeste bygning på 155 m. Det er et radio- og TV-tårn, og dengang var der en restaurant allerøverst oppe. I dag er tårnet lukket for offentligheden.

Radioteleskop

Det tekniske museum var meget spændende. Her var der maskiner og motorer af enhver art. Jeg husker især en gammel gigantisk presse, der pressede stålhelme. Der hørte tre forskellige forme til den: En til tyske militærhelme, en til engelske militærhelme og en til franske militærhelme!

Foråret 1973 var eksamenstid. Så vidt jeg husker, bestod hele klassen. De få fagligt svage var gået ud på eget initiativ i løbet af året.

Der var afslutningsfest lørdag den 31. marts klokken 11 i Odd Fellow Palæet i København. Festen bestod af diverse taler, overrækkelse af diplomer, håndtryk af undervisningsministeren, Knud Heinesen, samt af rektor E. Thede Jensen. Indimellem spillede Collegium Musicum forskellige musikstykker. Jeg kan huske, at de sluttede af med Champagnegaloppen af H.C. Lumbye.

Det hele blev overværet af Karen og mine forældre, og jeg mener også at Karens mor og søster var med. Bagefter gik Karen og jeg op i Illums cafeteria og spiste frokost.

Et par dage efter at jeg var dimitteret som ingeniør, opdagede Karen, at hun var gravid. Det var ikke den store ulykke, da vi boede sammen og havde et hjem. Karen havde fast arbejde som hospitalslaborant på Frederiksberg Hospital, og jeg var jo også blevet færdiguddannet, så økonomisk gik det nok. Vi glædede os i hvert fald begge to til at blive forældre.

I maj rejste Karen og jeg til Paris. Vi havde købt en charterrejse og skulle lige nyde livet, inden jeg skulle aftjene min værnepligt. Jeg havde jo været i Paris ti år tidligere, så jeg skulle vise Karen alle de steder, jeg kendte, og hvor vi havde boet, da vi besøgte min fars søster og svoger.

Turen var med helpension, og der var faste pladser, der hvor vi spiste. Vi sad ved firemandsborde, og Karen og jeg kom til at dele bord med en kunstmaler, Erik Clemmesen, og hans kone. Vi diskuterede og snakkede meget om kunst. Karen og jeg besøgte mange kunstmuseer, og hver aften ville Erik Clemmesen vide, hvad vi havde syntes om dem. Heldigvis var vi meget enige.

Karen i Paris

I begyndelsen kendte vi ikke hinandens navne, men en dag talte vi om nogle glasmosaikker i en kirke nær Place des Vosges. Jeg sagde til Karen, at dem kendte jeg fra en fransk frimærkeserie.

– "Samler De på frimærker?" spurgte fru Clemmesen.

"Min mand har tegnet et frimærke!"

Det viste sig at være et motiv med Rebild Bakker.

Næste dag "kom jeg til" at tiltale manden 'hr. Clemmesen'. Han sprang straks op!

– "Hvor kender De mit navn fra?"

– "Joh!" svarede jeg. "For det første kalder Deres kone dem for Erik, og for det andet mener jeg, at frimærket med Rebild Bakker er tegnet af Erik Clemmesen!"

Så havde jeg en stor stjerne hos ham resten af ferien.

En af Karens skolekammerater, Birgit, boede i Paris. Hun var gift med en franskmand, Hervé. Karen ringede til Birgit, og vi tog ud og besøgte dem. De serverede alle mulige franske lækkerier. Vi kom til at drikke fire flasker rødvin, og da både Birgit og Karen

var gravide og derfor ikke drak alkohol, kom Hervé og jeg i rigtig højt humør! Dejlig aften!

Da vi skulle hjem var det blevet så sent, at den sidste metro var kørt, så Hervé kørte os hjem til vores hotel!

Værnepligt

Jeg kan ikke huske, hvornår jeg var på session, men jeg havde besluttet mig lang tid i forvejen til, at jeg ikke ville være soldat. Det bød mig i den grad imod at lære at slå andre mennesker ihjel. Jeg havde derfor i god tid inden skrevet til udskrivningskredsen, at jeg ikke ville være soldat, men aftjene min værnepligt ved civilt arbejde. Oprindeligt blev man sat til at udføre skovarbejde som militærnægter, men nu var det meget almindeligt at aftjene sin værnepligt i en børnehave eller et fritidshjem eller en anden offentlig arbejdsplads, hvor man kunne gøre nytte. Hvis man selv fandt noget samfundsnyttigt offentligt arbejde, kunne man også søge om det.

Da jeg altid har interesseret mig for dyr og natur, tænkte jeg, at Zoologisk Have i København sikkert ville være interesseret i billig arbejdskraft. Det hed sig, at praktikstedet skulle stille et møbleret værelse til rådighed eller betale gennemsnitsprisen på et lejet værelse i nærområdet. Da Karen og jeg jo havde vores egen lejlighed, var jeg naturligvis ikke interesseret i et møbleret værelse.

Jeg gik op på hovedkontoret i Zoologisk Have og spurgte efter personalechefen. Jeg havde forberedt en lang salgstale, der skulle få ham til at ansætte mig som næsten gratis arbejdskraft, men det viste sig, at de allerede havde to militærnægtere i bygningstjenesten, så de kendte godt alle formaliteter og betingelser. Nu stod de og skulle starte en skoletjeneste, så der ville jeg måske passe godt ind. Jeg fik tilbudt 500 kroner om måneden i boligydelse. Det var jeg godt tilfreds med. Jeg fik jo også "soldaterløn", som jeg i dag ikke kan huske, hvor meget var.

På selve sessionen prøvede de på at overtale mig til at melde mig til civilforsvaret, men da jeg vidste, at man der skulle være uniformeret og marchere og eksercere, vidste jeg, at det ikke var noget for mig.

Den almindelige tjenestetid for værnepligtige var dengang 14 måneder, men for civile værnepligtige var den 16 måneder.

Den første måned skulle vi være på Antvorskov Højskole ved Slagelse. Her skulle vi lære samfundsfag. Dvs. hvordan det politiske system fungerede i Danmark, hvordan vores demokrati var opbygget, hvordan retssystemet fungerede og alt sådan noget. En dag var vi inde og overvære en retssag i Københavns Byret. Hvis vi selv havde forslag til emner, blev de som regel også taget op. F.eks. var vi på Christiania og interviewede nogle christianitter om deres nye samfund. En anden gang var vi nogle stykker, der kørte ned til Tystrup-Bavelse Sø. Skolen rådede over et antal minibusser, som vi kunne låne til ekskursioner og lignende. Vi påstod, at vi skulle ned og se istidsaflejringer! Der var en af os, der havde stort kørekort, og så kørte vi forbi en købmand og købte en kasse øl. Vi kørte ned til Tystrup-Bavelse Sø, hvor vi satte os til at drikke øl. Så gik vi en tur og snakkede om løst og fast og verdenssituationen. Så drak vi nogle flere øl, og så kørte vi hjem igen.

Jeg delte værelse med en møbelsnedker fra Viborg, men jeg overnattede der kun den første nat. Som værnepligtig havde jeg gratis togkort, så jeg tog hjem hver eftermiddag. Næste morgen tog jeg lyntoget fra København kl. 7:00. Det var i Slagelse kl. 7:50. Vi var altid nogle stykker med toget, så vi splejsede til en taxa fra stationen, så vi lige kunne nå at være på skolen kl. 8:00.

Der var flere præster blandt de andre militærnægtere. Der var også en del skolelærere og et par kommunister, der var militærnægtere af politiske grunde. Og så var der to, der havde været soldater. Den ene præsenterede sig som "en dum fiskerdreng" fra Esbjerg, der bare skulle have værnepligten overstået. Men han kunne slet ikke forlige sig med ånden i militæret, og da han så blev udtaget til sergent, meldte han fra. Tjenestetiden for en sergent var dengang to år, og når man først meldte sig som militærnægter efter, at man var blevet udtaget, kunne man ikke slippe for den lange tjenestetid. Men han sagde, at han hellere ville være militærnægter i to år end soldat i to år.

Jeg kan ikke huske den anden soldats baggrund, men deres historier bestyrkede mig i, at jeg havde truffet det rette valg ved at blive militærnægter.

Efter en måned mødte jeg op i Zoologisk Have. Her fik jeg anvist et fint stort kontor. Det var skoletjenestens lokale. Der var en leder af skoletjenesten, Steen Krogh Clausen, som var faginspektør i biologi for Københavns Kommune, men han var meget sjældent på kontoret, så jeg satte mig ved hans skrivebord. Der var også ansat fire-fem lærer- og biologistuderende samt en biologilærer fra Brønshøj Skole. De var allesammen deltidsansat. Dvs. de studerende kom og gik, som de havde tid til for deres studier.

De skulle primært udarbejde opgaver om dyrene i Zoologisk Have. Opgaverne skulle godkendes af biologilæreren, som kom et par timer en gang om ugen. Jeg fandt aldrig ud af, hvad Steen Krogh Clausens arbejde bestod af. Jeg var den eneste, der var fuldtidsansat.

Formålet med skoletjenesten var at undervise skolebørn fra skoler i Københavns, Roskilde og Frederiksborg amter. Da disse amter støttede Zoologisk Have økonomisk, havde skolebørn herfra gratis adgang. De måtte selvom, om de blot var på klasseudflugt, om de skulle have rundvisning, undervisning i et udvalgt emne eller generelle opgaver om dyrene. Deres lærer skulle blot informere mig i forvejen. Så informerede jeg billetkontoret om deres ankomst, så de kom gratis ind.

Engang, hvor jeg viste en skoleklasse rundt, sagde jeg ved ankomsten, at de blot skulle spørge, hvis de ville vide noget specielt. De måtte spørge om alt muligt, og jeg skulle nok svare. Så spurgte skolelæreren:

– "Hvorfor spiser løven ikke jordbær?" [Kamma Laurents: Spørge Jørgen]

Jeg svarede stille og roligt, at det var fordi, dens blindtarm var for kort. Den kunne ikke nedbryde cellulosestofferne i planteføde og ville derfor kun kunne udnytte væden i jordbærret. Og så var det nemmere bare at drikke vand.

Lidt efter kom læreren hen til mig og undskyldte, men han ville bare være morsom. Jeg svarede ham, at han ikke behøvede at undskyldte. Han havde stillet et spørgsmål og fået et svar.

Zoologisk Have havde et stort bibliotek om zoologi. Her kunne jeg forberede mig, når en skoleklasse ville have specialundervisning. Engang var der en klasse, der ville vide noget om slanger og krybdyr. Så lavede jeg en aftale med en af dyrepasserne i krybdyrhuset. Vi tog en pytonslange ud af dens terrarie, så børnene kunne røre ved den, løfte den og mærke hvordan den klemte om dyrepasserens arm. Så fortalte jeg om giftslanger og kvælerslanger. Nogle af pigerne turde ikke røre ved slangen, selvom jeg sagde, at den var varm og blød. De mente, at den var slimet. Så tog dyrepasseren en Blomberg's tudse ud. Det er verdens største tudse. Så kunne børnene mærke, at den var kold, våd og slimet modsat slangen, der var varm, tør og blød.

En anden gang var der en klasse, der ville vide noget om hvaler. Så viste jeg først en film om hvaler. Jeg havde gratis adgang til alle Statens Filmcentrals film. Jeg ringede blot og bestilte en film. Så kom der et bud med den et par dage efter. Efter at have set filmen og jeg havde forklaret lidt, gik vi ind i delfinariet. Dengang havde Zoologisk Have to delfiner, der optrådte på bestemte klokkeslæt. Delfiner er meget nysgerrige, og de to delfiner kom straks hen til bassinkanten, så børnene kunne røre ved dem og se deres åndehul i nakken. De kunne også se alle deres tænder, og jeg fortalte om forskellen på tandhvaler og bardehvaler. Børnene satte sig på bænkerne, og jeg vendte ryggen til delfinerne for at fortælle, men det fandt delfinerne sig ikke i. De kaldte på mig: "gnæk-gnæk-gnæk." Da jeg ikke reagerede, kastede de kegler i nakken på mig. Børnene grinede. Da jeg stadig ikke reagerede sprøjtede de vand ud over mig. De slog med halen, og en stor sø slog ind over mig. Så grinede børnene endnu mere.

Vi havde også nogle gange en chimpanse ude, så børnene kunne røre ved den og studere dens fingre og tæer detaljeret. Jeg kan ikke huske hvorfor, men jeg var engang sammen med en dyrepasser ude på Hendriksholm Skole i Rødovre sammen med chimpansen Trunte. Vi var i et stort auditorium, og der var mange klasser samlet. Trunte havde fået ble på og varmt tøj. Jeg fortalte, at det ikke var for at menneskeliggøre den, men det var koldt for aben at være ude, og at den risikerede at blive forkølet eller få lungebetændelse. Jeg fortalte og viste naturligvis også, hvad der var relevant i zoologisk henseende.

Delfiner

Min officielle arbejdstid startede klokken ni om morgenen, når haven åbnede for publikum, men som regel kom jeg klokken otte, og kunne så gå rundt i haven og studere dyrene i fred og ro uden andre besøgende. På det tidspunkt var dyrene også mere tillidsfulde og kom tit helt hen til hegnet. Jeg kunne nogle gange klappe dem, og mange dyr elskede at blive kløet på tungen. Tapirer og giraffer blev helt salige, når man kløede dem på tungen. Men også delfinerne elskede det. De stod tit med opspilet mund, når man kom ind i delfinariatet.

Skoletjenesten

engelsk. Jeg fik noget specielt papir og blev instrueret i, hvordan jeg i margenen skulle angive om teksten skulle være kursiv, fremhævet, understreget eller andet. Dengang skrev man på en skrivemaskine, som kun havde én type tekst.

Som regel kunne jeg sidde og oversætte i arbejdstiden i Zoologisk Have, da det ikke var hver dag, at der kom skolebørn.

Da jeg havde oversat den første bog, 'Befolknings eksplosionen', tog jeg ind og afleverede den hos Gyldendal. De blev enormt skuffede. Min oversættelse var god nok, men de havde forventet, at jeg havde omarbejdet den til et lavere klassetrin, end den oprindeligt var beregnet til i England. Det havde de aftalt med Steen Krogh Clausen. Jeg sagde, at det kunne jeg ikke, og at jeg kun havde lovet at oversætte den. Så ville de ikke have, at jeg oversatte den anden bog, men jeg fik da flere tusinde kroner i honorar for mit arbejde.

Ved siden af mit kontor i skoletjenesten huserede Holger Poulsen, Zoologisk Haves dyrepryskolog. Han havde en medhjælper, Ole Høy, som også var militærnægter, og som var uddannet dyrlæge. Han havde et fritidsjob på en dyrlægeklinik på Vesterbrogade sidst på eftermiddagen og om aftenen, og han manglede en dyresygeplejerske. Den tjans snupede jeg!

Det var kun mindre dyr, klinikken behandlede, såsom hunde, katte, fugle mm.

Mit job bestod i at veje dyret, så Ole kunne beregne, hvor stor dosis narkose pågældende dyr skulle have.

Under operationen skulle jeg både løbende måle dyrets puls samt række Ole de forskellige instrumenter, han skulle bruge. Efter operationen skulle jeg autoklavere alle instrumenterne samt desinficere operationsbriksen og vaske gulvet.

Dyrenes skavanker var mangeartede: En rådden tand på en kat, en svulst på låret af en hund, ulvekløer på større hunde, negleklipping på en papegøje, og meget andet. Behandling af katte og papegøjer krævede som regel kraftige arbejdsdshandsker, indtil dyret var bedøvet.

En dag fik jeg en henvendelse fra Albertslund Børnehaveseminarium. De ville have en lille gruppe studerende i praktik i Zoologisk Have for at lære noget seriøst om dyr. Så blev jeg praktislærer for tre søde piger! De lærte så, hvad de forskellige dyr spiser, hvor de levede henne, og hvordan de levede. De havde børnehaver på besøg og gik med dem rundt for at lære, hvad der interesserede børnene. De forstod, hvor vigtigt det var, da de en dag hørte en børnehavelærer forklare sine børn at næsehornet spiste mennesker! Pigerne udviklede bl.a. et vendespil, hvor man skulle parre dyrene med deres føde. Og så viste det sig, at jobbet som praktislærer var lønnet!

Et gammelt lamahus var blevet ombygget til en bod for skoletjenesten. Her var åbent om formiddagen, hvor skolebørnene kunne hente opgaver, der skulle løses ved at iagttage et bestemt dyr. Man skulle studere og beskrive dets udseende og opførsel samt besvare nogle spørgsmål.

Mens jeg var i Zoologisk Have havde jeg forskellige bijob. Lederen af skoletjenesten, Steen Krogh Clausen, spurgte mig en dag, om jeg ville oversætte nogle skolebøger for Gyldendals Forlag. Han havde lovet at gøre det, men havde ikke tid. Så tog jeg ind i Klareboderne og fik udleveret to skolebøger på

I min tid i Zoologisk Have blev Skoletjenesten udvidet betydeligt. Bl.a. fik jeg ansat to militærnægttere yderligere. Vi havde regelmæssige møder med skoletjenesterne i Danmarks Akvarium i Charlottenlund og Zoologisk Museum i Universitetsparken. Arne Schiøtz, direktør for Danmarks Akvarium, Bent Jørgensen, direktør for Zoologisk Museum, og Arne Dyhrberg, direktør for Zoologisk Have, deltog altid i disse møder. Kom der besøg fra udenlandske zoologiske haver, satte Zoologisk Haves direktion som regel mig til at være vært for dem.

Mens jeg var indkaldt blev tjenestetiden for værnepligtige nedsat fra 14 måneder til 12 måneder, og for militærnægttere fra 16 måneder til 14 måneder.

Da jeg blev "hjemsendt" i sommeren 1974, spurgte havens direktør, Arne Dyhrberg, om, hvornår jeg blev genindkaldt. Han havde været overmåde tilfreds med mit arbejde med at "brande" Zoologisk Have indenfor skoleområdet på store dele af Sjælland, så han kunne godt tænke sig, at jeg kom igen. Jeg havde en virkelig dejlig tid som værnepligtig!

Den 23. november 1973 kl. 15:05 blev vores datter født. Jeg var naturligvis med til fødslen, som foregik på Frederiksberg Hospital. Det er den lykkeligste begivenhed i hele mit liv! At stå der med et lille levende væsen, som jeg havde skabt. Jeg kan simpelthen ikke beskrive den følelse, jeg havde på det tidspunkt.

Fra fødeafdelingen gik jeg hjem til mine forældre for at overbringe dem den glædelige nyhed, og jeg følte det, som om jeg dansede hele vejen henad Godthåbsvej.

Anne Katrine blev døbt den 23. februar 1974 på sin oldemors fødselsdag.

Hun blev døbt i Godthåbskirken af pastor Ruager.

Mig og Anne, 1973

Esthér

En søndag eftermiddag i juni 1974, da vi kom hjem fra et besøg i mine forældres kolonihave, fandt vi en seddel liggende på entregulvet. Vi tog den op og læste:

"Hej, Jeg hedder Esthér og er kommet for at besøge jer, men I er ikke hjemme. I kan ringe til mig på telefonnummer ....."

Sedlen var skrevet på engelsk.

Vi fattede ikke en brik men ringede på det angivne telefonnummer og inviterede Esthér til middag dagen efter.

Så fik vi forklaringen: Esthér var fra Peru og penneven med min penneveninde, Ania, i Polen. Esthér var sygeplejerske, og da hun var færdiguddannet, sparede hun penge op for at rejse til Europa og besøge Ania. Under sit ophold i Polen foreslog Ania, at hun rejste et par dage til et eller flere andre lande i Europa.

– "Jeg kan ikke rejse frit udenfor Polen, men du kan rejse overalt, og Polen er ikke særlig interessant sammenlignet med mange andre lande i Europa."

– "Men jeg kender jo ikke nogen!" svarede Esthér. "Jeg kan ikke lide at komme til et fremmed land uden at kende nogen."

– "Jamen, jeg kender en sød fyr i Danmark!" sagde Ania. "Tag du op og besøg ham!"

Pigerne havde selvfølgelig skrevet til mig i forvejen, men det brev havde jeg af en eller anden grund aldrig modtaget.

Så viste vi Esthér rundt i København. Jeg fik min bror, der havde bil, til at køre os til Helsingør og se Kronborg. Vi var i Dyrehaven og ude at besøge mine forældre i deres kolonihave. Men Esthér syntes, at det bedste var vores lille datter, Anne. Hende var hun helt forgabt i. Esthér boede på et ungdomsherberg i København.

Esthér i Dyrehaven

Esthér og Anne

Et par dage efter rejste Esthér tilbage til Polen. Troede vi! Jeg var på arbejde i Zoologisk Have, da Karen ringede:

– "Leif! Du må straks komme hjem! Esthér er kommet tilbage!"

Det viste sig, at hun var blevet afvist ved færgen i Ystad til Świnoujście, da hun ikke havde gyldigt visum til Polen. Det visum, hun var kommet ind i Polen på, var et éngangsvisum!

Vi ringede til hendes forældre i Lima og sendte et telegram til Ania i Polen og forklarede sagen. Så tog jeg med hende til det polske konsulat i Hellerup for at få et nyt visum. De havde kun

åbent et par timer tre dage om ugen, og da vi endelig kom ind, ville de ikke give hende et nyt visum. På en af de første sider i hendes pas stod der nemlig, at *"dette pas gælder ikke til Sovjetunionen, Polen, Tjekkoslovakiet, Ungarn osv."*. Men som Esthér forsøgte at forklare ambassadefunktionæren, skyldtes det, at den forrige peruvianske regering ikke anerkendte disse lande, men den nuværende regering anerkendte dem, og på side 22 var der jo et visum udstedt af det polske konsulat i Lima.

Han var ligeglad:

– "Side 2 kommer før side 22, så det er teksten på side 2, der gælder!"

Så tog vi til den peruvienske ambassade. De var rigtig flinke. Selv om det var uden for kontortid, lukkede de os ind, og jeg tror, at det var ambassadøren selv, vi talte med. Han ringede straks til den polske ambassade og diskuterede længe med dem, men de ville ikke udstede noget visum til Esthér. Så slog han op i en speciel diplomattelefonbog og ringede direkte til den polske ambassadør. Han var heller ikke særlig hjælpsom. Til sidst skrev han på indersiden af omslaget på Esthérs pas med tusch: "*Dette pas gælder også til Polen!*" og forsynede siden med alle de stempler, han kunne finde. Inden vi gik, spurgte han, om han kunne hjælpe med logi til Esthér, og hvordan med økonomien? Ambassaden ville gerne låne hende penge til sit forlængede ophold. Men vi havde allerede givet Esthér logi på vores sofa, og vi gav hende mad og transport, så det var ikke nødvendigt.

Da vi næste dag mødte op på den polske ambassade, var den lukket på grund af en polsk helligdag! Og da vi endelig en dag mødte op i kontortid, fik vi et girokort, som skulle betales på posthuset. Vi skulle komme igen ugen efter og fremvise en kvittering. Før ville de ikke udstede noget visum. Men det var da altid et fremskridt, at de nu godkendte hendes pas.

Esthérs forlængede ophold i Danmark medførte bl.a., at hun manglede rent tøj, så hun lånte noget af Karens.

I mellemtiden var det blevet sankthans, og vi tog Esthér med til sankthansfest hos vores venner, Evy og Bo, og til sankthansbål ved Rebæk Sø. Så oplevede hun også det. Og et par dage efter var det hendes 25-års fødselsdag, så Karen lagde en lagkage, og vi fejrede hende her i Danmark. Til sidst lykkedes det hende at komme tilbage til Polen, hvor hendes kuffert stod, og hvorfra hendes returbillet hjem til Peru gjaldt.

Esthérs 25-års fødselsdag

Tre år senere kom hun tilbage. Hun havde haft sådan en positiv oplevelse af Danmark, så hun havde besluttet sig for at flytte til Danmark og arbejde som sygeplejerske. En kold regnfuld septemberdag stod hun derfor udenfor vores hoveddør med en kuffert og en paraply. Men denne gang vidste vi det på forhånd.

Vi var i mellemtiden flyttet til Hvidovre, hvor vi havde købt et hus, så vi kunne tilbyde Esthér et gæsteværelse. På trods af at vi havde et tilstrækkeligt opvarmet hus, syntes Esthér, at her var rasende koldt. Hun ville helst sove i fyrrummet! Så hun sov med sokker og ulden trøje på i lang tid.

Selvom Danmark manglede sygeplejersker, var der mange forhindringer for hende i at få et arbejde. F.eks. var hendes sygeplejerskeuddannelse fra Peru ikke godkendt i Danmark, så hun måtte gennemgå en masse ekstrakurser. I mellemtiden arbejdede hun så som sygehjælper, men efter et par år lykkedes det hende at få dansk autorisation.

Da Esthér kom til Danmark i september, var Karen gravid med vores andet barn, Lone, som blev født den 14. maj 1978. Selvfølgelig bad vi Esthér om at være gudmor, og heldigvis takkede hun JA.

Mine forældre tog sig også meget af Esthér. De havde aldrig haft en datter, så hun blev optaget i familien som deres datter. Vi holdt altid jul sammen med Esthér, og hun var med til alle familiefødselsdage. Hun fik mange venner gennem min familie og gennem vores venner.

Esthérs mor har to gange været i Danmark, hvor vi også har vist hende rundt i landet, og Esthérs storesøster, Inés, har været her én gang.

Gennem en patient, som Esthér passede, mødte hun en sød ung mand, Carl Åge, som hun senere giftede sig med. Esthér boede på det tidspunkt i Hvidovre, og de blev viet på Hvidovre Rådhus, hvor kun mine forældre deltog. Esthér følte, at de var hendes forældre.

Carl Åge var fra Ebeltoft, og de bor i dag i Øer udenfor Ebeltoft.

Da Esthér fyldte 50 år, ville hun fejre dagen hjemme hos sine forældre i Lima. Hun mente, at det var nemmere at få sine danske venner til at rejse til Peru end at få hendes peruvienske familie til at tage til Danmark. Så Karen og jeg, vores døtre og en svigersøn rejste til Peru for at fejre Esthérs 50-års fødselsdag. Mine forældre var i mellemtiden gået bort.

Vi har stadig kontakt til Esthér og Carl Åge og deres nu voksne børn.

Ungarn

Allerede mens jeg var ansat i skoletjenesten i Zoologisk Have, begyndte jeg at sende uopfordrede ansøgninger til firmaer i København og omegn, og som jeg vidste, beskæftigede elektroingeniører. Nogle steder fik jeg straks afslag, men flere firmaer ville gerne tale med mig. Den tidligere radiofabrik, Bravour, ville bygge en krystalfabrik til deres radiotelefoner. Her skulle de bruge en teknisk leder af afdelingen, men da de udelukkende producerede radiotelefoner til militært brug, takkede jeg nej.

Kemp & Lauritzen i Albertslund havde to ledige stillinger: En i Anlægsafdelingen og en i Vandteknisk Afdeling. Efter at have fået gennemgået stillingsbeskrivelsen for hver af de to stillinger valgte jeg at søge den i Vandteknisk Afdeling.

Nogle dage senere skulle jeg til samtale på telefonfabrikken Automatic i Søborg, men samme morgen blev jeg ringet op af personalechefen fra Kemp & Lauritzen, der fortalte mig, at stillingen i Vandteknisk Afdeling var min. Jeg ringede naturligvis straks til Automatic og meldte fra.

Jeg begyndte hos Kemp & Lauritzen i august 1974. Jeg skulle projektere styringsanlæg til vandværker og spildevandsanlæg. Mit første projekt var et nyt vandværk i Ringsted, Tystevad Vandværk, der skulle levere vand til et nyt stort svineslagteri. Senere har jeg projekteret vandværker i Åbenrå, Svendborg, Fredericia og Hillerød samt været projektansvarlig for instrumententreprisen for Københavns Kommunes rensningsanlæg 'Lynetten'.

Den 11. januar 1975 giftede vi os. Set i bakspejlet forstår vi i dag ikke, hvorfor vi giftede os midt om vinteren. Vi havde boet sammen i over to år og havde en lille datter. Vi kunne lige så godt have ventet, til det blev sommer. Grunden, til at vi ikke havde giftet os tidligere, var de daværende danske skatteregler. Vi havde fast ejendom og dermed også et kreditforeningslån. Renterne af lån var fradragsberettigede, og da lejligheden stod i Karens navn, kunne hun trække renterne fra sin skattepligtige indtægt. Såfremt vi giftede os, ville jeg automatisk blive familieforsørger og få rentefradraget. Men da jeg var værnepligtig i Zoologisk Have og tjente væsentlig mindre end Karen, ville jeg ikke få meget glæde af rentefradraget. I skatteåret 1975 ville jeg derimod tjene mere end Karen og derved også få større fordel af skattefradraget. Vi blev viet i Godthåbskirken den 11. januar 1975 af pastor Ruager, som også havde døbt Anne, og han holdt en meget fin personlig tale til os. Han boede også på C.F. Richs Vej men i en villa, og vi hilste af og til på hinanden, når vi gik forbi hans have med vores barnevogn.

Karen, Leif og Anne, 11. januar 1975

Da vielsen var overstået, overrakte han os en lukket kuvert. Det viste sig at være en ny dåbsattest til Anne. På den oprindelige dåbsattest stod Annes forældre med forskellige efternavne, men på den nye havde vi samme efternavn.

Bryllupsfesten blev holdt hjemme hos mine forældre, og vi var måske en 15-20 gæster.

I begyndelsen af halvfjerdserne var der inflation i Danmark. Selvom min løn ikke var fyrstelig, steg den dog regelmæssigt, og da gælden i vores lejlighed ikke steg, blev vi langsomt rigere og rigere. Vi købte nye møbler, musikanlæg, bil, osv. En skønne dag kunne vi betale vores halvårige termin med en månedsløn. Så begyndte vi at tænke på at købe et hus. Vi boede ganske vist lige overfor Grøndalsparken, men lige så snart vi var kommet derned med tæppe, madkurv og drikkevarer, skulle Anne hjem og på WC.

Det ville være ulig meget nemmere, hvis vi havde en have eller terrasse, hvor man bare lige kunne gå ud og ind, som det passede os.

Jeg var ikke interesseret i en have. Mine forældre havde altid haft have, og jeg vidste, hvad det indebar af arbejde. Der skulle altid slås græs, luges, vandes og beskæres. Et rækkehus med en mindre gårdhave ville derimod passe mig fint.

Ketilstorp Allé 40

Vi så på et antal af nybyggede rækkehuse i Københavns omegn. De fleste var i flere plan. Et var i fem plan! Ganske vist forskudt med en halv etage mellem hver, men man skulle slæbe støvsugeren op og ned ad alle trapperne eller have flere støvsugere. Selv om huset kun var i to plan, kunne man stå og glo ned i naboens gårdhave. Der var som regel et lille stykke have på hver side af huset, så man skulle slæbe græsslåmaskine og haveredskaber ind gennem stuen, når man skulle ordne den anden have. Jeg opdagede mange ulemper ved et rækkehus. Så vi endte med at købe et brugt etplanshus i Hvidovre med en rigtig have til. Indtil videre har vi ikke fortrudt det, og vi bor her den dag i dag.

Mit største projekt hos Kemp & Lauritzen var et rensningsanlæg i Kazincbarcika i Ungarn. Det var formentlig dengang Europas største rensningsanlæg. Projekteringen stod på fra sommeren 1976 til foråret 1977. På et tidspunkt beskæftigede jeg syv tekniske assistenter! Min chef mente, at da jeg havde stået for hele projekteringen, var jeg også den rette til at føre tilsyn med opførelsen og idriftsættelsen.

I april 1977 flyttede jeg til Ungarn. Jeg købte en Lada 1200 stationcar på grænseplader og kørte ned til Alperne og drejede til venstre! Vores direktør ville give mig en Volkswagen Golf, men jeg ville have en bil, jeg kunne få repareret i Ungarn. Dengang kunne man kun få østeuropæisk fremstillede biler i Ungarn. Dvs. Trabant, Dacia, Wartburg, Moskvitch, Skoda og Lada. Jeg havde været til flere møder i Ungarn og talt med flere ungarer. De anbefalede klart Lada, som den mest pålidelige bil.

Kort over en del af Ungarn

Kazincbarcika ligger ca. 200 km nordøst for Budapest. Her ligger en kemisk fabrik, BVK, Borsodi Vegyi Kombinát, som dengang fremstillede kunstgødning og råstoffer til PVC-fremstilling. Hidtil havde de blot ledt deres spildevand direkte ud i floden Sajó, som i forvejen var tømt for liv.

Floden kom nordfra fra Tjekkoslaviet, hvor der lå en cellulosefabrik, der også ledte sit spildevand urensset ud i floden, så alt liv var udryddet allerede. Men nu havde man planlagt at opføre en PVC-fabrik, og så krævede myndighederne, at man byggede et rensningsanlæg.

Selve rensningsanlægget blev bygget af et

østrigsk firma. Kemp & Lauritzen havde instrumententreprisen og hele styringen og automatikken. Der var tre rensningslinjer: en aerobisk, en anaerobisk og en fækal/biologisk linje.

Byggepladsen var ca. tre kilometer lang, og de enkelte bassiner var nok halvt så store som Sortedamssøen.

Jeg fik stillet to hold elektrikere til min rådighed: Gagarinbrigaden og Jedlik Ányos brigaden. Jeg vidste godt hvem Gagarin var, men jeg kendte ikke Jedlik Ányos. Ungarerne gloede vantrø på mig!

– "Og du er elektroingeniør! Jedlik Ányos, det var ham, der opfandt dynamoen!"

Jeg troede, at det var H.C. Ørsted!

Vi skulle begynde med at montere 20-30 aluminiumsplader i nogle elskabe. På pladerne skulle der monteres 400-500 relæer. Både aluminiumspladerne og relæerne skulle bygherren selv levere. Jeg havde fremsendt tegninger af aluminiumspladerne i begyndelsen af februar. Der skulle udskæres og bores en masse huller, og de fleste plader var forskellige.

Jeg kunne ikke finde disse plader nogen steder, så jeg henvendte mig til projektdirektøren, hr. Marco. Han lovede at arrangere et møde med nogle folk fra aluminiumsfabrikken, som skulle fremstille disse plader.

Mødet blev sat til tirsdag ugen efter.

Jeg mødte op på hr. Marcos kontor om tirsdagen som aftalt og mødte to herrer fra aluminiumsfabrikken. De var kommet med toget om morgenen fra Budapest. Men Marco var ingen steder at finde. Jeg fik fat i en sekretær, der kunne fortælle, at hr. Marco havde taget fri, fordi vejret var så godt, så han var taget på skovtur med sin kone og børn.

Mændene fra aluminiumsfabrikken tog tilbage til Budapest, og jeg tog ud på byggepladsen.

Dagen efter opsøgte jeg hr. Marco igen. Han fik arrangeret et nyt møde ugen efter. Mændene fra Budapest kom igen, og de sad og snakkede løs på ungarsk med hr. Marco. Jeg afbrød og spurgte på tysk, hvornår de havde bestilt disse aluminiumsplader.

– "Jamen, det er jo det vi er i gang med!" svarede hr. Marco roligt.

Så sagde jeg, at jeg ville tage tilbage til mit hotel og komme igen næste dag for at få oplyst en leveringstid.

Og hvis den ikke var rimelig kort, ville jeg rejse hjem til Danmark igen.

Det havde han fuld forståelse for, men om jeg så ikke i mellemtiden kunne skaffe ham en pris på alle relæerne, hvis han købte dem i Danmark.

– "Har I heller ikke bestilt alle relæerne?" spurgte jeg mælløs.

– "Joh!" svarede han, "men der er to års leveringstid."

Og sådan fortsatte det meste af projektet! Der var bygninger, hvori vi skulle montere pumper, men som endnu ikke var opført. Der var bygninger, hvori vi skulle montere avanceret måle- og analyseudstyr, og som godt nok var opført, men som skulle rives ned igen, da man enten kun havde brugt sand til at støbe med eller kun cement. Men jeg fik skaffet mit firma nogle ekstraordrer på mange hundrede tusinde kroner på relæer, kabler, ledninger og andet, som ungarerne ikke kunne få leveret tids nok.

Når jeg gik til ledelsen og påtalte forsinkelserne i tidsplanen, tog de det helt roligt:

– "Jamen, så laver vi bare en ny tidsplan!"

I følge den oprindelige tidsplan skulle anlægget være driftsklar med udgangen af 1977, men da jeg forlod projektet i november 1979, var der stadig lang vej igen.

Da der langt fra var arbejde nok til mig på fuld tid, var jeg der som regel kun en måned eller to ad gangen. Jeg fik ungarerne til at give mig en flybillet hjem, og så kunne de sende bud efter mig, når de havde udført det arbejde, jeg havde sat dem til. Det var også billigere for BVK, da de så ikke skulle betale ophold eller honorar til mit firma for den periode, jeg var i Danmark. 1978 var det år, hvor jeg var længst tid i Ungarn. Da havde jeg 280 rejsedage.

Rensningsanlægget Sajó-part under opførelse

De enkelte ungare var flinke nok. De syntes, at det var spændende at arbejde for en udlænding. De kom og spurgte en hel masse til livet i Danmark. F.eks. om det ikke var et problem med alle de arbejdsløse, der lå og

Attila nr. 2 fra højre, Banski nr. 3 fra venstre

flød i gaderne og ofte døde. Det forstod jeg ikke. Jo, de havde set i fjernsynet, at der var 10% arbejdsløshed, og i et kapitalistisk land fik man ingen penge, når ikke man arbejdede, så de måtte jo ligge og dø i rendestenen. Jeg forklarede dem, at man fik understøttelse, hvis man var arbejdsløs, men det troede de ikke på. I et kapitalistisk land måtte man klare sig selv. Det havde de lært. Det var derfor, det var så godt at bo i Ungarn eller et af de andre østeuropæiske lande.

De spurgte også til mine boligforhold, og jeg tegnede og forklarede, at jeg boede i et hus med fem værelser sammen med min kone og datter.

– "Når du bor i sådan et stort hus, bor dine forældre og svigerforældre vel også hos dig?"

– "Nej." svarede jeg. "Det gør de ikke."

– "Jamen er det så dine forældre eller svigerforældre, der bor hos dig?"

– "Ingen af dem." svarede jeg igen. "Det er kun min kone, mig og vores datter."

Det troede de simpelt hen ikke på. De snakkede internt på ungarsk, grinede og gik væk fra mig. Jeg kunne forstå, at de mente, at jeg var fuld af løgn og bare ville prale med levestandarden i Vesteuropa.

En anden dag spurgte de, hvor meget min uddannelse havde kostet. Når jeg var ingeniør, måtte min far være meget rig. I Vesteuropa er det kun de meget riges børn, der får en uddannelse. Det havde de lært. Når jeg så fortalte, at selve undervisningen var gratis, men at jeg skulle betale for mine lærebøger, var de igen overbeviste om, at jeg løj. Jeg turde slet ikke fortælle, at man også fik SU!

Men generelt var de allesammen søde og rare. Nogle gange gik vi ud i byen og fik nogle øl og noget palinka [ungarsk brændevin]. Andre gange mødte jeg en af dem i byen, når jeg havde været ude at spise. Så gik vi ind et sted og fik nogle øl. Selv om de kun kunne ungarsk, og jeg ikke kunne ungarsk, kommunikerede vi fint sammen.

Det var ikke et rigtigt hotel, jeg boede på. Det var et gæstehus, der tilhørte den kemiske fabrik, BVK.

I begyndelsen hed det 'BVK Vendégház' [BVK Gæstehus], men senere skiftede det navn til 'Hotel Polimer'.

Jeg havde et møbleret værelse med bad, men der var intet køkken eller bare en kogeplade, så jeg måtte gå ud i byen og spise på restaurant hver dag. Jeg fik 100 forint pr. dag i kostpenge, men for det beløb kunne jeg på byens dyreste restaurant, Béke Étterem, spise tre retter mad med en flaske god vin til. Som regel spiste jeg for langt under halvdelen af beløbet. Til morgenmad og frokost købte jeg boller og pålæg: spegepølse, skinke, ost, osv. Det kostede ganske få forint. Til at begynde med havde jeg ikke noget køleskab, så jeg måtte købe mælk og pålæg hver dag. Efter et års tid fik jeg et køleskab.

En dag kom der nogle mænd og stillede et fjernsyn op i mit værelse. Men der var ingen antenne eller antennetilslutning! Efter et halvt års tid blev det tilsluttet et antennenetværk. Så kunne jeg se fjernsyn. Men der var kun ungarske programmer. Når der var udenlandske programmer, var de altid synkroniseret til ungarsk. Jeg har f.eks. set (og hørt!) Petula Clark synge på ungarsk!

'Hotel Polimer'

Ved min ankomst havde jeg givet hver arbejdsbrigade et digitalt multimeter. Det var meget avanceret for dem. Endvidere fik hver elektriker en termostatstyret loddekolbe. Senere, når jeg havde været hjemme i Danmark, havde jeg lommeregnerne eller digitale termometre med til dem. En dag spurgte jeg, om der var noget særligt, de kunne tænke sig fra Vesteuropa.

– "Ja!" svarede de. "Sådan nogle blade med nøgne damer!"

Porno var strengt forbudt i Ungarn dengang.

Jeg havde efterhånden rejst ind og ud af Ungarn nogle gange, så jeg vidste, at jeg aldrig blev undersøgt i tolden ved indrejse; kun ved udrejse. Jeg købte derfor en stak pornoblade med mange billeder i en butik i Istedgade og tog med til dem. Siden dengang kunne jeg få dem til at lave alt for mig døgnet rundt!

I den forbindelse fik jeg en dag en henvendelse fra bogholderiet hos Kemp & Lauritzen. Alt, hvad jeg købte, fakturerede jeg enten som gaver eller repræsentation. Jeg havde afleveret en regning fra Vesterbros Filmmagasiner. Hvis jeg nærmere kunne beskrive, hvad det var for nogle magasiner, så kunne de søge momsfritagelse for eksport til tredjeland. Jeg sagde, at de blot skulle betragte dem som gaver og bare betale moms.

Kommunikation til Danmark var en historie for sig. Telefonforbindelsen var meget ringe. Jeg har kun ringet ganske få gange hjem til Danmark fra Kazincbarcika. Om morgenen kunne jeg bestille en samtale til Danmark hos receptionisten. Jeg skrev telefonnummeret på et stykke papir, og så bestilte hun en telefonlinje hos postvæsenet. Når jeg så kom hjem fra arbejdet om eftermiddagen, var der måske en forbindelse mellem klokken fire og klokken seks. Men en gang blev klokken også syv. I Budapest fungerede telefonforbindelsen udmærket.

På selve fabrikken var der telexforbindelser ud af huset. Når jeg skulle kontakte mit firma, skulle jeg skrive min meddelelse på tysk og aflevere den til en sekretær. Der var så formentlig nogen, der skulle tjekke, at jeg ikke spionerede. Tre dage senere blev telexen sendt. Når jeg modtog en telex, var der tilsyneladende ingen censur. Dem kunne jeg godt modtage på dansk.

I weekenderne kørte jeg som regel ture. Jeg var oppe i bjergene, hvor der var flere vintersportshoteller. I nærheden lå der også en lille spændende by, Eger, hvor de fremstiller den specielle ungarske rødvin Egri Bikavér, Okseblod fra Eger, herhjemme kaldet Ungarsk Okseblod.

Omtrent 30 km syd for Kazincbarcika ligger Miskolc, som er Ungarns fjerdestørste by. Her kørte jeg også af og til ind. Her var flere butikker, et lille museum og nogle restauranter.

En gang mødte jeg to nordmænd, der arbejdede med højspændingsanlæg. De boede samme sted som mig. De spurgte, om jeg kunne vise dem byen om aftenen, og så tog vi en taxa ind til Miskolc, hvor jeg tog dem med på natklub. Der var intet natteliv i Kazincbarcika.

Jeg fik også en rigtig god ven i Ungarn, Attila Szabó. Han var en slags arbejdsleder for arbejdsbrigaderne. Hans uddannelse var en mellemting mellem elektrotekniker og ingeniør, og han talte udmærket engelsk. De fleste andre overordnede talte jeg tysk med. Kontraktsproget var tysk, og der var en tysk tolk til stede på byggepladsen, Banski. Han var dog ikke meget bevendt.

Attila og jeg var af og til sammen i weekenderne. Jeg var også hjemme hos ham og hans kone, Marti, flere gange. Vi har opretholdt kontakt med hinanden lige siden. I 1980 var Marti og Attila i Danmark og besøge os, og i 1985 var vi i Ungarn og besøge dem.

En anden god ven var Áloda Balkány. Selv om han kun talte ungarsk, forstod vi hinanden med fagter, grimasser og måske tankeoverførsel. Engang var jeg hjemme til middag hos ham og hans kone, Petruska, og deres datter, Judit. Vi havde en hyggelig aften sammen, og Áloda præsenterede mig for sin egen opfindelse: Rødvin med cola!

Han insisterede på, at jeg skulle ringe hjem til min kone, da han havde en rød drejeskivetelefon med direkte forbindelse. Og ganske rigtigt! Jeg drejede nummeret hjem til mig selv og havde omgående forbindelse! Ikke noget med at vente på postvæsenet og telefonvæsenet og godkendelse osv. Jeg fik en kort snak med Karen og ville bagefter betale, da jeg vidste, at telefonforbindelser var meget dyre. Når jeg ringede fra gæstehuset, fik jeg altid en, efter ungarske forhold, astronomisk regning, men efter danske forhold nogenlunde rimelig. Men Áloda bedyrede, at han ikke betalte telefonregning. Han havde sine forbindelser!

En weekend var jeg sammen med ham og hans familie oppe i deres sommerhus, som mest af alt lignede en dansk kolonihave. Vi gik ture, drak øl og skød øldåser ned med et luftgevær. Det skete også, at vi gik ud og fik et par øl sammen efter fyraften. Desværre døde Áloda som kun 36-årig af mavekræft. Jeg besøgte ham på hospitalet kort før hans død, men jeg var ikke med til hans begravelse, da jeg var i Danmark på det tidspunkt.

Jeg var selv en gang på hospitalet i Kazincbarcika. Jeg havde været forkølet i et stykke tid og fik ondt i mine bihuler. Det bredte sig til mit højre øre. Jeg besluttede mig for at søge læge, og da jeg kom på arbejdet næste morgen, sagde mine ungarske kollegaer, at jeg så meget skidt ud.

– "Ja," sagde jeg, "Jeg har også tænkt mig at gå til lægen, når Banski kommer."

Banski var vores tysksprogede tolk, som normalt kom dryssende op ad formiddagen.

– "Man går ikke til lægen med Banski!" sagde Attila. "Han er ikke her fra byen. Vi tager Áloda med. Han har sine forbindelser."

Så tog Attila, Áloda og jeg op på byens hospital og henvendte os i modtagelsen. De var ligeglade med mit internationale sygesikringskort, men mit ID-kort til BVK, gav mig adgang.

Vi kom ind i et kæmpestort venteværelse, der var stuvende fuldt med mindst 100 ventende patienter. Mit navn blev skrevet på en liste, og jeg skulle vente til mit navn blev råbt op.

Vi kunne godt se, hvor det bar henad, men så sagde Áloda:

– "Jeg henter lige min far!"

Lidt efter kom han tilbage med en lille mand i en grøn kittel. Jeg ved ikke, om han var overkirurg eller varmemester. Jeg observerede blot, at han havde en polsøger i brystlommen! Men efter at have fået fortalt min historie, gik han ind ad en dør, og lidt efter kom der en sygeplejerske ud og råbte mit navn!

Jeg gik ind sammen med Attila og blev placeret foran et panel af tre hvidkittede kvinder. De udspurgte mig på skift om mine symptomer, og via Attila forklarede jeg mit problem. Så blev jeg sendt rundt på samtlige afdelinger på hospitalet: Jeg blev vejret, fik taget blodprøver, urinprøve, målt EKG, fik røntgenfotograferet mine lunger og kom endelig til en ørelæge. Til sidst endte jeg i det samme værelse, hvor jeg startede, og de hvidkittede kvinder forklarede, at mine blodprøver var fine. Der var intet unormalt i min urin, mit EKG og hjerterytme var normalt, mine lunger var sunde og raske, men der var noget galt med mit højre øre! Jo, tak! Det vidste jeg! Det var jo derfor, at jeg var kommet.

Så blev jeg sendt tilbage til ørelægen og placeret under en infrarød varmelampe, der var rettet mod min højre kind. Lægen forklarede, at det eustakiske rør var stoppet på grund af min forkølelse. Jeg fik en recept på noget antibiotika og fik at vide, at jeg skulle komme hver morgen klokken syv for at få varmebehandling.

På vej tilbage til byggepladsen stoppede vi ved apoteket, og jeg fik min medicin, som jeg naturligvis skulle betale for. Men prisen var rimelig.

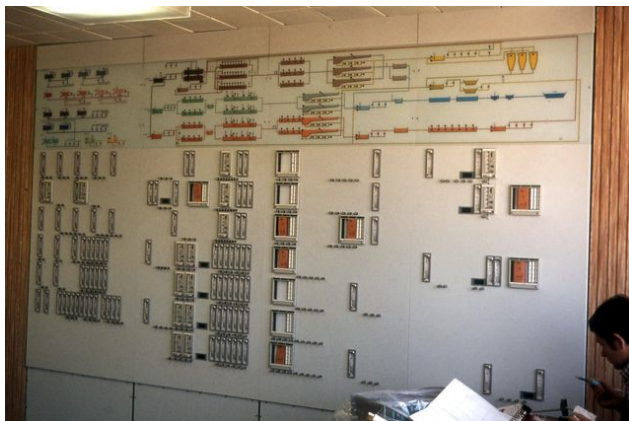
Da vi kom tilbage, sagde de andre, at jeg var vel nok heldig, at jeg blev syg i Ungarn. Så skulle jeg ikke betale for lægen men kun for medicinen. Jeg nænnede ikke at fortælle dem, at sådan var det også i Danmark. Jeg mødte troligt op hver morgen klokken syv og sad en halv time under varmelampen hos ørelægen. Da jeg skulle til behandling for sidste gang, havde jeg købt en flaske abrikosbrændevin til lægen. Jeg mødte Attila på parkeringspladsen, og da han så, at jeg havde en gave med, udbød han:

– "Åh, der falder en sten fra mit hjerte! Jeg turde ikke fortælle dig, at her i Ungarn er det kutyme, at man giver lægen en gave, når man er blevet rask. Det, synes jeg, er pinligt."

Jeg havde været længe nok i landet til at vide, at selv om de kaldte landet socialistisk og kommunistisk, var de bundkorrupte allesammen.

En skønne dag mødte der pludselig en gruppe ældre mænd op i kontrolrummet på rensningsanlægget. De så meget alvorlige ud og havde lange grå frakker på. De lignede nogen fra det øverste Sovjet. Attila forklarede mig, at de var fra myndighederne, og at de ønskede en gennemgang og beskrivelse af rensningsanlægget. Jeg svarede, at det ville jeg gerne give dem, men om de ville have det på tysk eller engelsk. Attila spurgte dem og vendte tilbage med svaret:

– "De vil gerne have en præsentation på fransk!"

Kontroltavle med flowdiagram øverst

Jeg sank en klump. Fransk var ikke min stærke side, men heldigvis var der et stort flowdiagram oven over instrumenttavlen. Den viste de forskellige rørlinjer og var forsynet med lysdioder i forskellige farver, der indikerede ventilstillinger og pumpernes driftstilstand.

Jeg begyndte på mit bedste skolefransk:

– "Nous avons trois lignes de nettoyage ....."

Det lykkedes mig at komme igennem hele rensningsanlægget, mens jeg pegede på de forskellige rørforbindelser, måleinstrumenter, pumper og ventiler. Der var ingen af dem, der fortrak en mine.

Jeg fik senere at vide, at det var den øverste top af regeringen, ministre og partisekretærer, der skulle se

Europas største rensningsanlæg. Og at de havde været overmåde tilfredse med min præsentation.

Efterfølgende kan jeg ikke lade være med at tænke, om de måske slet ikke forstod fransk, men blot skulle blære sig ved at lade som om. Jeg tror egentlig, at de kun forstod ungarsk!

En dag skulle jeg over for at tale med chefen for instrumenteringsafdelingen, hr. Fazekas. Jeg henvendte mig til hans sekretær, som hentede ham ud fra et eller andet mødelokale. Efter at jeg havde fået løst mit problem og skulle til at gå igen, sagde han:

– "De skal lige hilse på nogen".

Så førte han mig hen i et mødelokale, hvor der sad 10-15 japanere. De var fra Hitachi, som skulle opføre den nye PVC-fabrik. Jeg tiltalte dem på engelsk.

– "Hvorfor taler De engelsk?" spurgte Fazekas.

– "Fordi jeg ikke regner med, at japanerne forstår tysk!" svarede jeg.

Fazekas og jeg talte tysk sammen.

– "Nej, men de forstår heller ikke engelsk!"

– "Hvad sprog kommunikerer I så på?" spurgte jeg.

– "Ungarsk!", lød svaret.

Det viste sig, at alle japanerne havde været på intensivt sprogkursus, inden de kom til Ungarn. De boede i det samme gæstehus som mig, og jeg faldt senere i snak med nogle få af dem, som kunne engelsk. De havde fået en cykel hver, og ellers kørte de med bus rundt og klarede sig fortrinligt på ungarsk.

Indimellem havde jeg møder i Budapest, primært med udenrigshandelsfirmaet Chemo-komplex. Jeg bestræbte mig på at lægge møderne i forbindelse med mine hjemrejser til Danmark, så jeg ikke skulle ligge og køre frem og tilbage mellem Kazincbarcika og Budapest. Et andet firma, som vi havde forbindelse med, var Víziterv. De var ansvarlige for al rørføring. Min kontaktperson her hed Horváth. Han havde også været med til et formøde i Danmark. Han spurgte mig engang om, hvor jeg boede, når jeg var i Budapest. Jeg svarede, at jeg boede på Hotel Astoria. Han sagde så, at hans kone havde gået i skole med hoteldirektøren, så hvis jeg nogen sinde fik problemer med hotellet, skulle han nok klare det. Det tænkte jeg ikke noget videre over, men engang da jeg kom tilbage fra Danmark og skulle have møde hos Chemocomplex, kunne jeg ikke få plads på Hotel Astoria. Alt var optaget. Også på alle andre hoteller i Budapest.

Hotel Astoria, © Danubius Hotels

Horváth deltog også i mødet, og han spurgte mig, om jeg skulle bo på Astoria som sædvanligt. Jeg svarede, at der ikke var plads, så jeg ville køre direkte til Kazincbarcika i løbet af natten.

På et tidspunkt, hvor vi havde pause under mødet, gik Horváth ud og ringede til nogen. Han kom tilbage og sagde, at nu havde jeg et værelse på Hotel Astoria!

Efter mødet kørte Horváth og jeg til Hotel Astoria i en taxa. I receptionen undskyldte de, at mit værelse først ville være klar om en halv time. Jeg kunne vente i baren så længe. Horváth forlod mig med bemærkningen: – "Du skal give den mand rigeligt med drikkepenge! Han har virkelig store problemer lige nu!"

En anden gang blev jeg selv smidt ud af Hotel Astoria. Jeg var på vej til Danmark, men havde et møde med Chemocomplex først. Jeg havde parkeret min bil i en lejet garage, og da jeg næste morgen kom ned i receptionen, sagde receptionisten:

– "De rejser i dag, hr.!"

– "Nej!" svarede jeg. "Først i morgen!"

– "Nej!" gentog han. "De rejser i dag!"

Jeg gad ikke diskutere længere med ham, så jeg tog hen til mit møde hos Chemocomplex.

Da jeg kom tilbage sidst på eftermiddagen, stod min kuffert færdigpakket i receptionen!

– "Jeg sagde jo, at De rejste i dag, hr.!" sagde receptionisten.

Grand Hotel Margitsziget, © Danubius Hotels

Den 14. maj 1978 kl. 01:00 blev min anden datter født. Jeg havde selvfølgelig planlagt, at jeg var hjemme i Danmark i perioden omkring hendes forventede fødsel. Hun blev født på en fødeklinik i Rødovre Centrum. Selv om jeg allerede var far, var det alligevel en overvældende begivenhed igen at stå med et lille barn i armene. Mit eget barn! Og jeg følte mig igen ovenud lykkelig.

Lone Louise blev døbt i Strandmarkskirken den 13. august 1978, og hun blev båret af Esthér.

På et tidspunkt i 1979 sad jeg en fredag eftermiddag på kontoret i Albertslund og drak et par bajere med nogle kollegaer. Vi kom til at snakke om vores løn, som vi alle var utilfredse med. Vi kunne sammenligne med Ingeniørforeningens lønstatistik og se, hvor langt bagud vi var. Så offentliggjorde vi vores løn for hinanden. Vi talte så med de øvrige ingeniører i afdelingen, og det endte med, at vi lavede et skema med vores navne, vores nuværende løn, Ingeniørforeningens statistik og en tom kolonne med overskrift: 'løntillæg'. Skemaet omfattede 16 ingeniører i Vandteknisk Afdeling.

Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle gøre, men hotellet havde reserveret et værelse til mig på Grand Hotel Margitsziget. Det var et luksushotel, der lå på en ø ude i Donau. Jeg måtte bide i det sure æble og tage en taxa ud til Grand Hotel Margitsziget.

Udover at værelsesprisen var meget dyr efter ungarske forhold, var jeg også tvunget til at spise i hotellets restaurant. Der var kun det hotel på hele øen, som var en stor park. Hvis man skulle til byen, måtte man tage en taxa. Det orkede jeg ikke. Behøver jeg at fortælle, at restauranten langt fra var billig?

Lone Louise

En, der hed Frederik, gik ind og afleverede skemaet til vores afdelingsdirektør. Han blev splitter rasende: – "Det er forbudt at oplyse sin løn til andre!"

Det mente Frederik ikke, at det var, og at direktøren passende kunne udfylde den tomme kolonne. Næste måned fik vi allesammen tusind kroner i lønforhøjelse!

Nogle fredage efter sad vi igen og filosoferede over nogle øl. Det gik jo meget godt med den løntabel, så vi talte om at starte en virksomhedsgruppe. Ingeniørforeningen havde opfordret sine medlemmer til at starte lokale små fagforeninger op, da det generelt var et problem, at arbejdsgiverne pressede de funktionærer, der ikke havde egne fagforeninger og overenskomster.

Vi kontaktede Ingeniørforeningen, og de sendte en konsulent ud til os. Vi lånte kantinen og indkaldte samtlige ingeniører, der var medlem af Ingeniørforeningen, til et møde. Der kom over 100 ingeniører fra alle afdelinger i firmaet. Og mødet endte med, at vi dannede en virksomhedsgruppe med Frederik som formand og mig som næstformand.

Næste dag gik Frederik op til den administrerende direktør og oplyste ham om, at vi havde dannet en virksomhedsgruppe. Han blev også rasende. Det måtte vi ikke uden at spørge om lov!

– "Joh!" sagde Frederik. "Det måtte vi godt."

Og vi behøvede ikke en gang at underrette firmaet, men vi gjorde det alligevel for god ordens skyld! Næste måned fik vi igen allesammen tusind kroner i lønforhøjelse!

På trods af den lønmæssige fremgang, gik jeg og tænkte på at søge et nyt job. Jeg var ved at være godt træt af at henslæbe det meste af min tid i Ungarn, nu jeg havde to børn. Samtidig begyndte min afdelingsleder, Niels Agerskov, at tale om at sende mig til Libyen, når projektet i Ungarn var slut.

Jeg søgte flere stillinger og kom til samtale hver gang. Struers kunne ikke opfylde mit lønkrav, og Dansk Shell forventede, at jeg skiftede stilling ca. en gang årlig, både internt mellem teknisk afdeling, økonomi-afdeling, marketing osv., men også eksternt mellem Shells virksomheder rundt om i Europa. Det havde jeg ikke lyst til. Det endte med, at jeg valgte en stilling som projektingeniør hos Colgate-Palmolive i Glostrup.

Da jeg sagde op hos Kemp & Lauritzen, viste det sig, at der var to andre af mine kollegaer, der havde sagt op i samme måned. Og jeg hørte efterfølgende, at de øvrige ingeniører igen fik tusind kroner i lønforhøjelse!

Bilferier

I februar 1975 købte vi vores første bil: En gul Simca 1100 GLS stationcar.

Og i maj samme år tog vi på vores første bilferie. Vi kørte til Tåsinge og besøgte oldefar, min morfar, som var på ferie på et pensionat et sted på Tåsinge, og som jeg ellers ikke kan huske, hvor var. Vi overnattede på Hotel Lillebælt i Fåborg, hvor Anne spiste på restaurant for første gang. Det var ingen succes! Hjemmefra var hun vant til, at når hun blev sat op i sin stol ved middagsbordet, stod maden der allerede. Det gjorde den ikke her! Anne hamrede skeen ned i tallerkenen, mens hun råbte for fuld hals:

– "Mad! Mad! Mad!"

Fra Fåborg kørte vi til Billund og var i

Legoland. Herfra til Givskud, hvor Anne fik lov til at ride på et æsel og klappe gederne i børnezoo.

Vi overnattede på et hotel i Vejle.

Næste dag var vi i Jelling og se runestenene, og så kørte vi til Mols og besøgte vores venner, Kirsten og Carl Johan.

Vores første bil

Inden vi tog Anne med på bilferie, havde vi naturligvis anskaffet os en barnestol til bilen. Der var ingen lovmæssige krav til placering af børn i bilen dengang. Som regel blev børn bare placeret på bagsædet, men kunne ellers kravle frit omkring i bilen, som de ville.

Dengang gik man generelt ikke så meget op i sikkerhed i trafikken, som man gør i dag. Da jeg skulle have en lægeattest for at få kørekort, sagde min læge, at det var på betingelse af, at jeg brugte sikkerhedssele. Det lovede jeg. Men der var ikke noget lovkrav om brug af sikkerhedssele.

Det var heller ikke alle nye biler, der havde sikkerhedssele dengang, og de seles, der fandtes, var ikke rullesele, så man skulle justere dem individuelt hver gang.

Da vi fik vores bil, var vi så heldige at den nyeste model havde rullesele på forsæderne, og kort tid efter kom der en lov, der påbød at man brugte sikkerhedssele, såfremt der forefandtes sikkerhedssele i bilen. Men det gjaldt kun på forsæderne. Der var ingen krav til bagsædepassagerer. Jeg købte dog senere selv et sæt bagsædeseler, og som jeg selv monterede.

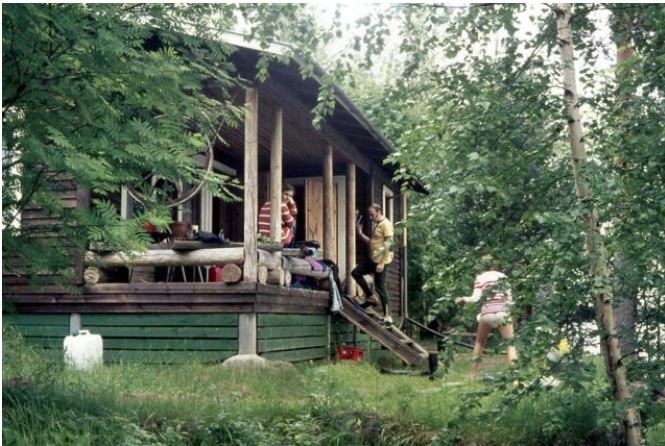
Da vi senere fik Lone, var Anne blevet så stor, at hun kunne sidde på nogle tæpper i en almindelig rullesele på bagsædet, mens Lone sad i autostolen.

Når vi havde været på besøg hos venner eller familie og skulle sent hjem, og børnene sov, bar vi dem bare ud i bilen og lagde dem ind i bagagerummet på nogle tæpper. Så bar vi dem direkte ind i seng, når vi kom hjem. En af mine kollegaer, Jan, havde taget bagsæderne ud af deres bil, en Renault 4 med stor bagklap, og lagt to skumgummimadrasser ind i stedet for. Så lå deres børn der og rystede rundt.

Alle de børnefamilier, som vi kendte, havde også en "campingseng". Det var en barneseng, der bestod af en aluminiumsramme med lærred, og som kunne foldes sammen. Sådanne havde vi tit med, når vi var i byen. Så slog vi sengen ud og lagde vores barn eller børn i den, når de blev trætte.

Et af vores venner, Pia og Henning, havde en Citroën 2CV varebil. Dvs. der var kun sæder til to personer. Men så bar de bare "campingsengen" med børn i ud og satte den ind i varerummet i bilen.

I juli samme år afleverede vi Anne til pasning hos farmor og farfar, og så kørte vi til Finland. Karen havde aldrig været i Finland før, på trods af at hendes mor var fra Finland. Vi boede hos Karens fætter, Arvo, og hans kone, Helmi, i Helsinki. Da Arvo fandt ud af, at jeg forstod finsk, talte han kun finsk under hele vores ophold. Karen blev godt sur, da hun vidste, at Arvo talte udmærket svensk. Helmi er udelukkende finsk-sproget.

Helmis og Arvos sommerhus i Rantasalmi, 1975

Helmi og Arvo var på arbejde om dagen, men deres tolvårige datter, Sirkku, var vores guide rundt i Helsinki og omegn. I weekenden var vi sammen med familien i deres sommerhus nær Rantasalmi i Savolax, ca. 400 km nordøst for Helsinki. Vi sejlede på søen og gik ture i skoven. Karen blev straks grebet af den finske natur, og vi har efterfølgende holdt ferie i Finland et utal af gange.

Året efter lejede vi et sommerhus gennem Dansk Folkeferie. Huset lå i en ferieby på Løjtland nord for Åbenrå.

Men vi kørte en lille omvej for at nå dertil. Vi tog med færgen fra Rødby til Puttgarden og

kørte til Lübeck og så byen. Anne købte en paraply i en souvenirbutik (Læs: Skrammelbutik) på trods af vores protester. Men da vi senere på dagen besøgte drypstenshulerne i Bad Segeberg, Segeberger Kalkberg, hvor vandet dryppede ned fra loftet, og Annes paraply lå i bilen, fik vi godt nok læst og påskrevet, hvorfor hun ikke havde fået sin paraply med ned i hulerne!

Vi overnattede på et hotel i Kiel, hvor vi spiste til aften på en nærliggende restaurant. Jeg kan ikke huske, hvad vi fik at spise, men jeg drak fadøl til, og til dessert havde de børneis, som var pyntet med vingummi-bamser, Goldbären. Da Anne havde spist sin is, ville hun have en til. Så ville jeg også have en fadøl til! Og da Anne havde spist sin anden portion dessert, ville hun have en til. Så ville jeg også have en fadøl til! Og sådan fortsatte vi, men da vi havde spist fem isdesserter og drukket fem fadøl, sagde Karen stop. Jeg ved ikke hvor længe, vi ellers havde kunnet blive ved.

Næste dag kørte vi til Husum. Der var fest i byen. Sort af mennesker og ikke til at finde en parkeringsplads. Nede i havnen var der en kæmpestor parkeringsplads fyldt op med biler, men pludselig var der en bil, der kørte væk. Jeg snuppede straks pladsen. Og lige overfor lå der et hotel, Hotel Friesen-Klaus. Her tjekkede vi ind. Så gik vi rundt og kiggede på byen og især havnen. Det var ebbe, så alle bådene lå på siden nede på bunden, da der ikke var noget vand i havnen. Det så rigtig sjovt ud.

Næste morgen holdt der kun én bil på parkeringspladsen ved havnen: En gul Simca 1100 med danske nummerplader og et girokort under vinduesviskeren. Det viste sig, at man kun måtte parkere i havnen om aftenen. Om dagen var det et arbejdsområde.

Vi tjekkede ud fra hotellet og kørte til Friedrichstadt og kiggede på kanalerne. Jeg gik på posthuset og betalte 10 Mark. Det var overkommeligt. Det svarer til 90 nutidskroner.

Vi kørte videre nordpå til Slesvig og Flensborg. Det korte stop i Flensborg trak ud, da næsten alle butikkerne på gågaden havde et elektrisk hoppedyr udenfor, og Anne absolut skulle prøve dem allesammen.

Vi huskede lige at købe "den store ration" i grænsekiosken i Harrislee, inden vi kørte ind i Danmark. Dengang var der stor prisforskel på alkohol mellem Danmark og Tyskland. Og man skulle have været ude af Danmark i tre dage, før man måtte købe spiritus og da kun en liter pr. person. På endagsbesøg måtte man kun købe tre flasker bordvin og intet spiritus.

Da vi ankom til vores sommerhus på Løjtland, pakkede vi kun det mest nødtørftige ud. Det snavsede tøj lod vi blive i kufferterne i bilen. Næste morgen kørte vi tilbage til Tyskland og besøgte Glücksborg Slot. På hjemvejen var vi i Harrislee og købte "den store ration". Nu havde vi jo været væk i fire dage!

Jeg havde tænkt mig at køre en tur til næste dag, men det måtte jeg ikke for Karen, så vi blev i sommerhuset og nød poolen og det gode vejr.

De næste dage kørte vi kun ture i Danmark: Sønderborg, Dybbøl, Ribe, Højer Sluse og marsken.

Anne i Flensborg

I sommeren 1977 havde vi igen lejet et sommerhus gennem Dansk Folkeferie, men denne gang i Rødhus Klit i Jammerbugten. Her kørte vi Vendsyssel tyndt: Skagen med Grenen, Den tilsandede Kirke, Råbjerg Mile, Frederikshavn, Sæby, Jesperhus, Skarreklit, Hirtshals og ikke mindst Vesterhavet.

Året efter, 1978, havde vi fået et barn mere. Lone var født i maj, men alligevel havde vi lejet et sommerhus i Vigsø ved Hanstholm. Vi kørte dog ikke så meget rundt. Vi gik ture i klitterne og langs stranden med Lone i en sele på maven. Vi var i Hanstholm og se fiskerihavnen, og vi kom forbi Thisted Flyveplads. Da de reklamerede med rundflyvning over Thy, blev Anne helt ekstatiske: Det skulle hun prøve! Så måtte jeg ofre mig og tage med. Vi kunne jo ikke lade et fireårigt barn flyve alene!

En dag i vinteren 1979 kom vores venner, Evy og Bo, og spurgte, om vi skulle leje et sommerhus sammen. I de fleste sommerhuse kunne der bo 4-6 personer, og hvis vi delte lejen, ville det være betydeligt billigere for begge familier. Evy og Bo havde fået en datter året før, Gitte. Hun var født den 18. juni og var således en måned yngre end Lone.

Evy og Bo havde tænkt på et sommerhus i Norge. Det var vi med på. Evy fandt et sommerhus i Valdres, 200 km nordvest for Oslo. Vi kørte op gennem Sverige og overnattede i Fredrikstad. Næste dag besøgte vi Oslo og så kongeslottet, inden vi kørte videre til Valdres.

Sommerhuset i Valdres

Selve sommerhuset var en anelse primitivt. Der var ikke indlagt vand. Det skulle vi hente fra en kilde et stykke væk. Toilettet var et gammeldags lokum i et skur et stykke fra huset. Der var elektrisk lys i sommerhuset men ikke på toilettet, så der måtte man medbringe en lommelygte, når det var mørkt. En aften, hvor Karen havde været på toilettet, kom hun tilbage og sagde, at hun havde haft et lille uheld. Hun havde lagt vores stavlygte på lokumsbrættet, men da hun rejste sig, trillede den ned i hullet og lå nu og lyste nede i al afføringen! Hun kunne "desværre" ikke nå den! Så måtte jeg gå over og fiske vores lygte op af lokums-tønden og vaske den.

Vejret var ikke særlig godt. Flere dage regnede

det, og det var heller ikke specielt varmt. Alligevel kørte vi ture for at se landskabet. Vi så nogle flotte vandfald og nogle rivende elve.

Vi købte som regel ind i Leira, som var den nærmeste by. En dag købte vi en stor flot laks. Vi kunne godt tænke os en god hvidvin til laksen, men i Norge kan man kun købe alkoholiske drikke på Vinmonopolet. Vi spurgte en ansat om, hvor det nærmeste Vinmonopol var.

– "Jo," lød svaret. "Det nærmeste var i Lillehammer, men de har et sparsomt udvalg. Men der var også et i Hønefoss med et noget større udvalg."

Fra Leira til Lillehammer var der 120 km og til Hønefoss var der 150 km!

Vi drak letøl til vores laks!

En aften, efter at børnene var lagt i seng, foreslog Bo, at vi skulle spille strippoker. Det lød meget sjovt, så det var Karen og jeg da med på. Men først skulle Bo lige lære os at spille poker.

Jeg kan ikke huske, hvem der tabte første omgang, men da Evy tabte et spil, rejste hun sig og sagde, at hun var træt og ville gå i seng. Vi andre tre fortsatte.

På et tidspunkt sad Karen topløs og Bo og jeg i underbukser. Så tabte Karen. Hun rejste sig for at tage sin nederdel af, men ombestemte sig og stak hænderne op under nederdelen og trak sine trusser af. Det syntes jeg var frækt! Lidt efter røg mine underbukser. Så var jeg ude af spillet. Nu var det spændende om Bo eller Karen var den næste. Det var Bo, men han rejste sig og sagde, at han havde tabt, så det var ikke nødvendigt at smide underbukserne. Så sagde vi godnat til hinanden og gik i seng. Karen og jeg syntes, at Bo og Evy var nogle skrog. Det er den eneste gang, at jeg nogensinde har spillet strippoker.

På trods af vejret og manglen på vin havde vi en dejlig ferie sammen.

Næste år, 1980, var vi igen i Dansk Folkeferies ferieby på Løjtland, og ligesom i 1976 kørte vi derned gennem Tyskland. Vi var først i forlystelsesparken 'Hansaland' ved Sierksdorf. Allerede på parkeringspladsen kunne man se deres nyeste forlystelse: En kæmpe rutsjebane med loop! Sådant havde vi aldrig set før. – "Den skal jeg prøve!" var det første Anne udbrød ved synet. Og så måtte jeg jo ofre mig, da børn under 12 år ikke måtte køre alene i rutsjebanen.

Fra 'Hansaland' kørte vi til Kiel, hvor vi overnattede. Næste dag var vi ude og se sluserne ved Kielerkanalen, Nord-Ostsee-Kanal.

Jeg tror nok, at vi kørte direkte fra Kiel til Åbenrå, men jeg kan ikke huske det. Vi havde i hvert fald "den store ration" med, og ligesom sidst lod vi vasketøjet blive i bilen og kørte over igen dagen efter og dagen efter og dagen efter. Vi sørgede for at benytte forskellige grænseovergange, så der ikke var nogen toldere, der kunne genkende os.

Mine forældre kom på besøg i nogle dage. De kom med toget, og vi hentede dem i Rødekro. Lone var lige blevet renlig og var meget stolt over ikke længere at bruge ble. Hun var også spændt på at se farmor og farfar, og da de steg ud af toget, hoppede Lone op og ned og råbte:

– "Jeg bruger ikke længere ble! Jeg bruger ikke længere ble!" alt imens tisset rendte ned ad benene på hende! Min far var imponeret over det store udvalg af spiritus, vi havde: Rom, whisky, vodka, snaps, likør foruden en masse rødvin.

Vi kørte rundt og viste mine forældre Sønderjylland. Vi var i marsken, ved Højer Sluse og ved Dybbøl Mølle.

Det følgende år, 1981, holdt vi igen ferie sammen med Evy og Bo, men denne gang i Frankrig. Nu var vi blevet mere modige! Evy havde lejet et byhus i landsbyen Dampierre-lès-Conflans i regionen Franche-Comté i Nordfrankrig. Det, syntes vi, var meget langt væk, så vi havde en overnatning på vej derned i Alsfeld i Tyskland.

Vi kørte rundt og besøgte de omkringliggende byer: Besançon, Dijon, Vesoul. Vi var i Alsace og besøgte Colmar, Riquewihr og Eguisheim, og vi besøgte en vingård og smagte alsacevine. Dem brød vi os ikke om. Heldigvis har vores smag ændret sig siden! Vi var også inde og spise på en Michelin restaurant, men jeg kan ikke huske, hvor det var henne. På Frankrigs nationaldag, Bastilledagen, var vi i Luxeuil-les-Bains, hvor der var militærparade gennem byen og kransenedlæggelse ved mindesmærket for faldne soldater i de to verdenskrige.

En aften var Bo og jeg til orgelkoncert i kirken i Luxeuil-les-Bains. Vi havde læst om den på en plakat, der reklamerede for begivenheder i byen.

Egentlig var vi tre vennepar, der kom sammen. Foruden Evy og Bo var der også Ingerlise og Steen. Steen havde også været søndagspostbud, og Bo og Steen havde kendt hinanden længe inden, at jeg blev ansat ved postvæsenet. Vi tre par spillede badminton sammen hver tirsdag. Dvs. fire af os spillede. Bo var ansat hos L.M. Ericsson og var tit ude at rejse. Nogle gange var jeg også på tjenesterejse, men bare vi var fire, der kunne spille, var det OK. Vi mødtes som regel hjemme hos os, da vi boede nærmest Brøndby Strand, hvor vi spillede i Langbjerg-hallen.

En eller to af os blev hjemme, som regel Karen, og passede børn. Ingerlise og Steen havde en søn, Peter, der også var født i 1978 ligesom Lone og Gitte, og alle tre børn var født på en søndag! Vi var jo tidligere søndagspostbude!

Når vi var færdige med at spille badminton, tog vi hjem til os og drak kaffe og spiste lagkage, som Karen, eller hvem der nu var blevet hjemme og havde passet børn, havde lavet. Vi trængte jo til lidt energi efter at have spillet badminton! Bagefter drak vi nogle bajere. Vi skulle jo skylle det søde stads ned!

Karen passer børn: Gitte, Anne, Lone og Peter

I 1982 talte vi om at leje et sommerhus sammen alle tre par. Det var formentlig mig eller Karen, der foreslog Finland. Gennem FDM og et finsk sommerhusudlejningsbureau fandt vi et stort hus i Sydfinland. Jeg kan ikke huske stednavnet i dag, men det var i nærheden af Salo og Fiskars i Vestfinske Len. Men inden det blev sommer, meldte Evy og Bo fra. De havde i mellemtiden købt en byggegrund i Hvissinge og var ved at få opført et nyt hus. Da de allerede havde fået leveret forkerte fliser til køkkenet, havde de besluttet, at de ville blive hjemme og føre tilsyn med byggeriet.

Men vi andre to par tog afsted med vores børn.

Vi kørte fra morgenstunden op til Kapellskär nord for Stockholm og sejlede om aftenen med Viking Line til Naantali i Finland, hvortil vi ankom næste morgen. Herfra var der ikke så langt til sommerhuset.

Det viste sig, at huset hørte til en herregård, der var ejet af en kirkelig organisation, men det mærkede vi ikke noget til. Det var en ældre dame, der viste os til rette og overrakte os nøglerne. Hun spurgte, om Steen eller jeg havde erfaring med skovarbejde. Det benægtede vi. Men vi måtte tage al det træ, vi kunne finde i skoven, til at fyre med i pejsen eller saunaen! Efter at hun var gået, fandt vi et brændeskur fuld af brænde! Så vi sankede naturligtvis ikke kvas i skoven.

Vi fandt også en nøgle mærket VENE. Det betyder båd på finsk. Det havde hun heller ikke sagt noget om, men vi fandt båden og sejlede rundt på søen hver dag. Og vi tændte op i saunaen og var alle syv i sauna flere gange.

Frokost i naturen

I maj måned, inden vi tog til Finland på ferie, var Karen og jeg til bryllup i Helsinki. Karens fætters, Arvos, søn Simo-Pekka skulle giftes med Tuula, og den danske gren af familien var inviteret med. Vi fortalte Arvo, at vi havde lejet sommerhus i Finland en måned senere. Han sagde, at det skulle vi ikke have gjort. Vi kunne bare låne hans sommerhus i Rantasalmi. Og for øvrigt var vejret meget bedre længere nordøst på. Så gav han os nøglerne til deres lejlighed i Helsinki. Hvis vi tog på tur ind til Helsinki, kunne vi bruge deres lejlighed, hvis det var nødvendigt. De var selv på arbejdet i dagtimerne.

Arvo havde ret med hensyn til vejret. Vi havde flere dage med regn, og temperaturen var svingende og ikke særlig høj. Vi kørte ture, bl.a. til Raseborg borgruin, vi var i Salo, og vi kørte også ind til Helsinki og gik rundt og så Præsidentpaladset, Hovedvagtens, Storkirken og Tempelpladsens Kirke. Vi havde madpakker med, men da vi skulle til at spise dem, begyndte det pludseligt at regne.

– "Pyt!" sagde Karen. "Jeg har nøglen til en lejlighed lige i nærheden!"

Og så gik vi op og spiste vores mad i Helmi og Arvos lejlighed.

En aften et par dage senere tog Karen og jeg og vores børn alene ind og besøgte Helmi og Arvo og afleverede nøglen.

På hjemrejsen gjorde vi et ophold i Stockholm. Vi så slottet, hvor vi mødte Ove Sprogøe, og var bagefter på Skansen, hvor vi spiste vores medbragte mad og drak vores medbragte finske øl.

Året efter, 1983, lejede vi selv en feriebolig i Frankrig. Det viste sig at være stuehuset til en bondegård, hvor ejerne havde bygget et nyt hus til dem selv ude ved landevejen. Bonden havde kødkvæg, der gik og græssede uden for vores vinduer. Der var kaniner, som vores børn fodrede med mælkebøtter og andet grønt, og så var der en stor lukket bygning, der indeholdt tusindvis af fritgående kyllinger. Bonden kom regelmæssigt og så til sine dyr, og en dag lod han Anne og Lone komme ind og se alle kyllingerne.

Bondegården lå udenfor en landsby ved navn Le Pertre, som lå mellem Vitré og Laval i Loiredalen.

Det var meget varmt, mens vi var der. Op til 36°. Anne og Lone gik dagligt og kom isterninger i deres underbukser.

Vi kørte mange ture. Vi var ude og se Mont Saint-Michel. Vi var i Saint Malo, ved Côte Sauvage, og naturligtvis også i Vitré og Laval. Og så var der mange stendysser og bautasten i hele omegnen.

Vi forventede, hvad øjeblik det skulle være, at møde Asterix eller Obelix. Det lignede præcis sådanne dolmer, som Obelix altid slæbte rundt på.

Hver gang vi så en ny bautasten, kunne jeg ikke lade være med at udbryde:

– "Qu'est-ce que c'est que ça?"

Det var min gamle fransklærers yndlingsudtryk i folkeskolen. Det er en forældet variation af 'Qu'est-ce que c'est?', som betyder 'Hvad er det?'

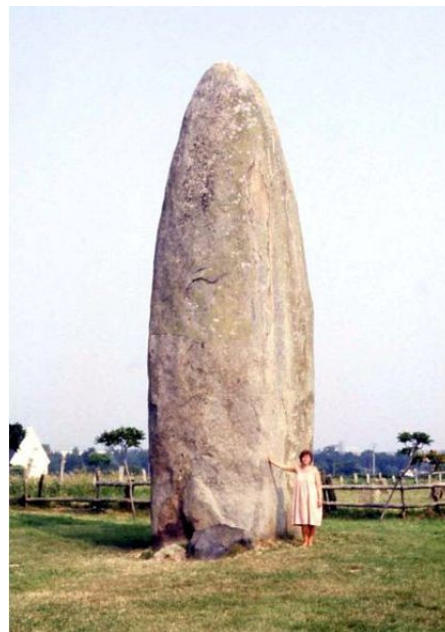
En dag kom vores værtinde og inviterede os til eftermiddagskaffe oppe i deres nye hus. Vi takkede 'ja' og mødte op.

På en af væggene hang der et pejsesæt: Ildrager, askeskovl, børste og skraber, men der var ingen pejs. Lone satte sig på hug foran pejseredskaberne, stirrede på dem og udbød med høj og klar barnestemme:

– "Qu'est-ce que c'est que ça?"

Bondemanden og hans kone skreg af grin! Det kunne de godt forstå, at hun undrede sig over.

Det viste sig, at manden altid havde ønsket sig en pejs, men under byggeriet af deres nye hus begyndte det at knibe med økonomien, så noget måtte spares væk. Det blev blandt andet pejsen. Da manden havde talt om den pejs i årevis, havde deres voksne børn givet ham pejsesættet i indflytningsgave.

Bautasten

Grænsen til Fårö

I 1984 var vi igen på ferie sammen med vores venner, Evy og Bo. Denne gang var vi på Gotland. Jeg havde lejet en feriebolig gennem FDM. Det var hembygdsgården i Klinte ved Boge på østkysten af Gotland.

Vi kørte rundt og så rauker. Vi var i Visby og i Lummelundagrotterne og se drypsten. Og vi var i Kneipbyn i Villa Villakulla, hvor vi mødte Pippi Langstrømpe. Vi ville gerne have været en tur til Fårö, men det var dengang kun tilladt for svenske statsborgere på grund af "Den kolde Krig". Den svenske kystvagts artillerienhed var dengang placeret på øen, og der var bevæbnede soldater, der kontrollerede alle biler ved ombordkørsel på færger til Fårö.

I efterårsferien samme år var vi i Erlangen i Tyskland og besøge min polske penneveninde Ania, der på det tidspunkt boede der sammen med sin mand og børn. Vi kørte ture, og Ania og Michael viste os rundt. Vi besøgte bl.a. nogle meget flotte drypstenshuler, die Binghöhle, ved Streitberg og var på byvandring i Nürnberg.

men inden da var vi lige på en forlænget weekend i Holland de første dage i maj. Vi boede i et badeland: Zwemparadijs de Huttenheugte. Det var før, der var noget, der hed Lalandia i Danmark. Selvom Anne og Lone var vildt fascinerede af de forskellige bassiner, nogle med bølger, andre med spamassage eller rutsjebaner, kørte vi alligevel et par ture. Vi kørte rundt om IJsselmeer og var ude og se de store sluser ved Afsluitdijk. Vi besøgte også den nærmeste by, Klazienaveen, hvor vi så kanaler og vippebroer.

Bilferien 1985 gik til Ungarn,

de Huttenheugte

I Ungarn besøgte vi mine gamle venner, Martí og Attila. De havde i mellemtiden fået tvillinger, Zoltán og Georgy, så de nu havde tre drenge.

De havde lånt en lejlighed i det ejendomskompleks, hvor de boede, af nogle venner, der var på ferie, så vi havde en hel lejlighed for os selv. Jeg kan ikke huske, hvor stor den var, men der var rigelig plads til os fire. Dengang var Europa stadig opdelt i Vesteuropa og Østeuropa, som var kontrolleret af Sovjetunionen, så det tog næsten fire timer at krydse grænsen mellem Østrig og Ungarn, men vi kom da ind uden andre problemer.

Vi rister bacon

bacon og hældte fedtet ud over franskbrød, som vi spiste med friske tomater. Vi var i Aggtelek og nede i de smukkeste drypstenshuler. Vi kørte med et lille tog til Lillafüred, og vi var i Eger og spise is. Vi var oppe på Ungarns højeste bjerg, Kékestető, 1014 meter over havet. Og naturligvis var vi ude og se det rensningsanlæg, som jeg havde bygget seks år tidligere.

I alle de landsbyer, vi kørte igennem, var der storkereeder med storke i overalt. Når vi kørte ture, kørte vi som regel i vores bil. Den var størst og mest rummelig. På det tidspunkt havde vi en Nissan Sunny Sporty Wagon. Det var en stationcar. Den kunne vi sagtens være syv personer i. To på forsædet og fem på bagsædet! Det gik nok ikke i dag.

Tvillingerne blev som oftest passet af en af Martís veninder eller af Martís mor. Normalt kørte jeg ud og Martí kørte tilbage. Så kunne Attila og jeg med sindsro drikke et par øl eller en palinka [Ungarsk brændevin]. Promillegrænsen i Ungarn var dengang på 0,0 ‰! Karen havde ikke kørekort dengang, og Martí nød at køre en ikke-østeuropæisk bil. Hun kørte godt.

En dag kørte Karen og jeg med pigerne tidligt om morgenen til Budapest og kørte tilbage til Kazincbarcika igen om aftenen. Men vi fik set Fiskerbastionen, parlamentsbygningen, slottet, Vörösmarty Tér, Donau og alle broerne over Donau.

Vi havde en dejlig tid sammen med vores venner. Karen kendte dem også godt, da hun to gange havde været nede og besøge mig, da jeg arbejdede i Ungarn. Endvidere havde Martí og Attila været på besøg hos os i Danmark i 1980. Vi besøgte både Attilas forældre og Martís forældre. Hos sidstnævnte fik vi hønsekødssuppe til middag. Mens vi spiste, spurgte Lone Karen om, hvad det var, vi spiste. Karen svarede:

– "Kig ned i din tallerken!"

Der lå et helt hønsehoved med næb, øjne og kam!

Vi var i skoven og samle svampe med Martís niece, Jutka. Vi var på skovtur med Martís svoger, som kogte suppe over bål, og vi ristede

Det lille tog til Lillafüred

Året efter, i 1986, var vi igen i et sommerhus sammen med nogle af vores venner. Vi var blevet enige med Ingerlise og Steen om at takke ja til Arvos tilbud om at låne hans sommerhus.

Fra færgen i Naantali kørte vi til Helsinki for at hente nøglen hos Helmi og Arvo. Lidt uden for Helsinki punkterede vores bil! Reservehjulet lå under en lem i bagagerummet, som var tæt pakket. Vi holdt i et villakvarter og stablede rejsetasker, kufferter og plastikposer ud på fortovet sammen med vinkartoner og øl i lange baner. Vi havde lært fra første gang, hvor dyr alkohol er i Finland, så vi havde forsynet os hjemmefra. Nede i det rum, hvor reservehjulet lå, var der også stoppet med grønne Tuborg, som vi måtte stille ud på fortovet for at komme til reservehjulet. Gud ved hvad beboerne i området har tænkt?

Jeg fik skiftet hjulet, vi fik pakket bilen igen, og vi fik hentet nøglen og kørt nordpå. Der var knap 400 km fra Helsinki til sommerhuset lidt nord for Rantasalmi i landskabet Savolax, og Arvo havde ret i at vejret var bedre deroppe. Nede i kystområdet var vejret ustadigt ligesom en dansk sommer, men heroppe skinnede solen fra en skyfri himmel hver dag. Temperaturen var omkring 30° og vandet i søen over 25°.

Vi var i vandet hver dag. Vi gik først rundt i badebukser og bikini, men da vi havde været nøgne sammen i saunaen aftenen før, blev vi enige om, at det var fjollet at gå rundt med tøj på, så resten af ferien gik vi splinternøgne rundt, både børn og voksne. Vi grinte af Lone den første dag. Hun kom løbende nøgen op til huset, hvor Karen ordnede noget i køkkenet.

– "Hvad skal du?" spurgte Karen.

– "Jeg skal have min badedragt. Jeg skal i vandet!" svarede Lone.

Jussi, Miira og Lone

Arvo havde en glasfiberjolle, som vi havde fået lov til at bruge. Så vi sejlede mange ture rundt i den store sø, Haukivesi, som huset lå ved bredden af. Alle finske sommerhuse ligger ved en sø.

Et stykke fra huset lå et andet hus, som ejedes af Arvos søster, Eeva, og hendes mand, Klaus. Eeva og Klaus havde deres anden søsters, Liisas, to tvillinger med, Jussi og Miira. De var 2½ år ældre end Lone, men Lone og Miira legede rigtig godt sammen.

Eeva og Klaus havde både kajak og surfbræt med, og Anne og Ingerlise var ude at vindsurfe flere gange.

Når vi var sammen med Eeva og Klaus, havde vi naturligvis tøj på.

Vi kørte også mange ture. Vi var i Savonlinna med rundvisning på slottet. Vi besøgte trækirken i Kerimäki, som er verdens største trækirke, og vi var ved sluserne i Taipale og så de store tømmertransporter blive sejlet igennem slusen.

Vi var også i Imatra for at se vandfaldet Imatran Koski, men desværre var vandfaldet blevet "tæmmet". Man havde bygget et vandkraftværk, og vandet ledtes derfor gennem nogle turbiner og genererede elektricitet. Det var kun på bestemte ugedage og bestemte klokkeslæt, at vandet fik lov til at strømme frit. Men disse tider kendte vi ikke.

Ellers havde vi en fantastisk ferie, og børnene kunne ikke forlange det bedre. Sol, vand, båd, baderinge, lege-kammerater. En dag var Lone i vandet uafbrudt i ti timer. Når hun skulle spise, svømmede hun bare hen til bådebroen, hvor vi andre sad og spiste. Så stod hun ude i vandet og hendes mad stod på broen. Det skal siges, at når vi ikke kørte ture, tilbragte vi stort set al vores tid på bådebroen eller i søen.

Men en skønne dag var ferien slut. Vi kørte tilbage til Helmi og Arvo i Helsinki og afleverede nøglen. Vi overnattede hos Helmi og Arvo, og næste dag tog vi ind til Helsinki centrum og så Kauppatori, Præsidentpaladset og Hovedvagten. Vi kørte også en tur med sporvogn. Sådant kendte vores børn slet ikke. Sidst på eftermiddagen kørte vi til færgen og sejlede til Stockholm, hvorfra vi kørte direkte hjem.

Sommeren 1987 gik igen til Frankrig, men kun Karen, jeg og vores piger. Vi havde lejet en feriebolig i landsbyen Guyor, som ligger i regionen Occitanie, departementet Tarn. Den nærmeste større by var Castres. I følge kørselsvejledningen skulle vi køre via Béziers, Narbonne, Carcassonne og Mazamet.

Da vi nåede til Narbonne, faldt udstødningsrøret af! Jeg kørte ind på en tankstation og fik organiseret noget ståltråd og bundet udstødningsrøret fast, så godt jeg kunne. Så ringede jeg til udlejeren og fortalte, at vi nok blev lidt forsinkede. Det var helt i orden, men sandsynligvis var han ikke hjemme, når vi kom, da der var byfest i landsbyen. Men vi skulle bare spørge hvem som helst efter ham. Alle i byen kendte ham. Han var den lokale murermester.

Fra Carcassonne og nordpå viste det sig, at være små smalle bjergveje. Og nu var det blevet mørkt, så vi var først fremme i Guyor ved 23-tiden.

Byen var fuld af liv. Høj musik og masser af mennesker i gaderne. Vi spurgte nogle unge mennesker efter udlejeren, som jeg ikke kan huske navnet på i dag. Desværre! De kendte ham ikke. De var ikke her fra byen, men var kun kommet, fordi der var fest. Så fandt vi nogle andre, og det lykkedes til sidst, at finde vores vært. Han fulgte os hen til huset ved at gå foran bilen.

Det var kælderetagen i en meget stor villa, der lå på en skråning, som vi skulle bo i. Vi flyttede nødtørftigt ind og faldt hurtigt i søvn.

Vores feriebolig i Guyor

Næste morgen skinnede solen. Ferieboligen var perfekt, og alt var i orden. Vi havde adgang til en dejlig stor skøn have lige udenfor hoveddøren. Der var en del katte, der luskede rundt, så vi skulle huske at lukke alle døre og vinduer. Ellers kom de ind i huset.

Jeg kørte ud for at lede efter et autoværksted, der kunne reparere mit udstødningsrør.

– "Voulez-vous souder mon tuyau d'échappement, s'il vous plaît?"

Det blev min mest anvendte sætning på den ferie. De små værksteder havde ikke noget svejseudstyr, og de store henviste alle til et autoriseret Nissanværksted. Dem var der ikke så mange af, men der var masser af Citroën-, Renault- og Peugeotværksteder!

Det endte med at jeg måtte køre til Albi, 60 km nordpå, hvor jeg fik udskiftet den forreste lydpotte.

For øvrigt fortalte udlejeren, at vores kørselsvejledning var helt i skoven. Vi skulle være drejet fra i Béziers og taget landevejen til Castres. Vi var kørt en kæmpe omvej.

Der var gaskomfur i køkkenet. I midten var der en drejeknap, som vi troede var et minutur. Det var det ikke! En skønne dag, da jeg lå og tog sol på græsplænen, lød der et ordentlig drøn inde fra huset. Jeg troede, at det var en dør, der var blæst i på grund af gennemtræk, så jeg blev bare liggende. Men lidt efter råbte Karen på mig. Det viste sig at være en gasekspllosion!

Komfuret stod en meter ude på gulvet, køleskabet var væltet og stod på skrå. Alle vinduer var blæst op og ruderne i badeværelset var blæst ud. Der var sort af snavs i hele køkkenet, men heldigvis var Karen ikke kommet noget til.

Det viste sig, at knappen i midten på komfuret var til et vågeblus. Man kunne sætte uret til at slukke for vågeblusset efter nogen tid, men vi havde åbnet for gassen uden at tænde for vågeblusset, så nu havde gassen stået og sivet i over et døgn, da vi ikke havde indstillet uret. Da Karen så tændte et af blussene, eksploderede komfuret.

Vi ryddede op og gjorde rent i køkkenet, og jeg gik op til værtinden, som boede på etagen ovenover, for at forklare hændelsen. Der var ingen hjemme, men deres 15-årige søn stod ude på vejen med sin knallert sammen med nogle venner. Jeg gik ud til ham og forklarede situationen, og han lovede at fortælle det til sine forældre, når de kom hjem fra arbejdet.

Sidst på eftermiddagen kom værtinden bestyrtet løbende ned til os:

– "Min søn siger, at komfuret er eksploderet! Det kan da ikke passe! Det må da være en sproglig misforståelse!"

– "Desværre, Madame," svarede jeg, "Det er rigtigt nok!" og jeg viste hende skaderne og de knuste vinduer."

Hun tog det pænt. Vi skulle ikke betale noget, da hendes mand havde en forsikring for sådanne hændelser. Det største problem var, at vi resten af ferien skulle huske at lukke døren til badeværelset, da der hver aften kom en kat ind gennem den knuste rude.

Men bortset fra det havde vi en god ferie.

Vi kørte rigtig mange ture. Vi var naturligvis i Castres og Carcassonne. Vi besøgte Toulouse-Lautrec museet i Albi. Vi var i Andorra, hvor børnene var ude og lege i sneen ved Pas de la Casa, og vi kørte til Costa Brava i Spanien og badede. Vi kørte flere gange til Valras Plage, hvor vi badede fra den skønneste kæmpestore sandstrand. Vi var i Aiges-Mortes og La Grande-Motte, en meget futuristisk by. Og vi kørte rundt i Camargue og så flamingoer og vilde tyre. Vi var i Saintes-Maries-de-la-Mer, hvor Anne og Lone badede i Middelhavet. Set med nutidens øjne, var det måske ikke så smart at bade lige ved Rhône-flodens udløb, men heldigvis blev de ikke syge.

Det mest spektakulære var dog Le Sidobre: Et område fuld af ejendommelige klippeformationer. Dvs. det var løse sten, der lå stablet oven på hinanden i forskellige formationer. Det var vanskeligt at forestille sig, at de var menneskeskabte, men det var lige så umuligt at tro, at de var opstået naturligt.

"Peyro Clabado", Le Sidobre

'Gammel Dansk' på bådebroen

I 1988 var vi i Finland sammen med Ingerlise og Steen, igen igen! Inden vi tog hjemmefra, havde Ingerlise, Steen og Anne været nede og sejle en tur med Rødby-Puttgarden færgen og købt rigelige mængder dåseøl til to kroner stykket, så vores biler var godt lastede, da vi kørte til Finland.

Denne gang havde vi lejet et sommerhus i Partala i nærheden af Sulkava i landsdelen Sønder Savolax. Det lå som alle andre sommerhuse i Finland lige ved en sø, og der hørte naturligvis båd til. Der var ingen naboer i miles omkreds, og da vejret som sædvanligt var varmt og solrigt, rendte vi igen nøgne rundt hele tiden.

Lone og Peter legede sørøvere. De havde købt

en masse slik på færgen fra Sverige. Det havde de i en kasse, som var deres sørøverkiste. De lå og sejlede alene rundt i jollen, gik i land forskellige steder og gravede skatte ned. En dag kunne de ikke finde tilbage igen. Så roede de bare ind til land og begyndte at gå gennem skoven. Vi kunne høre, at de kaldte, og kom så til og hjalp dem og båden hjem igen.

Men vi kørte også ture. Nu vidste vi, hvornår Imatrafossen strømmede frit, så vi tog igen ned for at se den.

Vi kom i god tid og havde taget mad med, som vi spiste i parken langs floden.

Parken er anlagt af zar Nikolaj I, og er udstyret med en række pavilloner, hvor man kan sidde og nyde synet af den rivende flod, Vuoksi. Desværre er området nærmest floden i dag afspærret, da skrænten er eroderet og risikerer, at styrte sammen. Der er derfor heller ikke længere adgang til pavillonerne.

Sluserne åbnede præcis på det angivne tidspunkt, men det gjorde himlens sluser også! I samme øjeblik som vandet begyndte at strømme ned gennem flodlejet, faldt der en meget voldsom regnbyge. Vi blev gennemblødt! Regnen holdt dog hurtigt op, og da det var varmt, blev vi hurtigt tørre igen. Vi kørte længere sydpå til Saimaakanalen og så sluseanlæggene, hvor store passagerskibe sejlede mellem Finland og Rusland.

Vi var også på en længere tur til Jyväskylä i Mellemfinland, 200 km nordvest fra vores sommerhus. Ingerlises og Steens naboer i deres sommerhus i Danmark var med en dansk spejdertrup i Jyväskylä. Manden, Henning, kørte turistbus som fritidsjob, og han havde taget sin kone, Gudrun, med til Finland.

Nu sad vi på et cafeteria i Jyväskylä og vidste ikke, hvordan vi skulle finde dem. Vi kendte ikke adressen på spejderlejren. Vi vidste kun, at det var i eller ved Jyväskylä. Det var før mobiltelefonen blev opfundet. Pludselig så vi Gudrun gå forbi ude på gaden! Vi løb ud til hende, og vi fandt ud til spejderlejren, der lå et stykke udenfor byen. Spejderlejren lå på en lille ø, så man skulle vade gennem vandet for at komme ud til den.

Vi havde telte og soveposer med hjemmefra og overnattede på en campingplads i nærheden. Næste dag kørte vi tilbage til vores lejede sommerhus.

En dag kørte vi op til Rantasalmi og besøgte Helmi og Arvo. Arvo inviterede straks på sejltur med påhængsmotor. Da vi var otte personer foruden ham selv, sejlede han med to hold. Jeg var på hold to sammen med bl.a. Anne. Pludselig stak en sæl hovedet op af vandet! Det havde vi ikke ventet. Jeg vidste godt, at der levede sæler i Saimaasøen, som er den største finske sø. Saimaasøen er en underart af ringsølen, og man mener, at den er blevet afskåret fra havet efter den sidste istid. Men jeg kunne ikke forstille mig, at den også levede heroppe i Haukivesi. Anne nåede heldigvis også at se den. Arvo har senere fortalt, at han kun har set den to gange i hele sit liv, så vi var meget heldige. Da vi kørte hjem fra ferien, gik vi ind til en købmand i Sverige og solgte alle vores tomme øldåser for 50 svenske øre stykket! Dengang fik man udbetalt pant for alle dåser i Sverige, uanset hvor de var købt. Det var for at undgå, at man bare kastede den tomme dåse i naturen. Taget i betragtning at vi i Tyskland havde givet to danske kroner for hver øl, blev det nogle billige øl, vi havde drukket på den ferie.

Vi tog til et nyt land i 1989. Da havde vi lejet en ferielejlighed i Italien i Lido Adriano ved Ravenna på østkysten. Vi ankom en eftermiddag i strålende solskin. Folk gik rundt i shorts og bikini. Det tegnede godt. Men da vi vågnede næste morgen, stod regnen ned i stænger. Det var heller ikke specielt varmt. Da det havde regnet i tre dage, besluttede vi os for at køre over Appenninerne til Quercianella på vestkysten, hvor Karens penneven, Massimo, boede sammen med sin kone, Gabriella, og deres børn. Vi ringede i forvejen og fik at vide, at vi var velkomne. På vejen derover væltede regnen ned, og gult muddervand skyllede ned fra bjergene. Nogle steder kørte vi gennem 20 cm vand på vejen, men da vi var kommet over bjergene, skinnede solen. Vi kørte først til Pisa og var oppe i 'Det skæve Tårn'. Derefter kørte vi hen til Gabriella og Massimo. Vi blev indkvarteret i en gammel campingvogn nede i deres baghave, som lå lige op til jernbanen, der forbandt Milano og Rom. Der var en jernbaneoverskæring i nærheden, og hvert kvarter blev vi vækket af bommene, der gik ned: "Ding-ding-ding..."

Gabriella og Massimo var flinke nok. Massimo havde en lille båd, som vi sejlede rundt i. Vi badede, og jeg spiste rå søpindsvin for første gang. Vi mødte også Massimos far, som var i gang med at tappe hjemmelavet vin på flasker. Det skete med slange og hævert.

Fem druknede mus ved Imatran Koski

'Det skæve Tårn' i Pisa

Efter nogle dage besluttede vi at køre tilbage til Lido Adriano. Da var vejret også blevet godt der.

Min penneveninde, Ania, og hendes mand, Michael, som havde boet i Erlangen i Tyskland, var i mellemtiden flyttet til Bologna. De havde tilfældigvis lejet en feriebolig i nærheden af os, så dem var vi sammen med flere gange. De kørte os en aften op til en lille landsby i bjergene, hvor vi spiste til aften, og hvor man kunne købe billig hjemmelavet vin. Michael havde flere store plastikdunke med, som han fik fyldt.

En anden dag var vi sammen med Ania og Michael og deres børn i Rimini.

Vi kørte også selv ture. Vi var i San Marino og naturligvis også i Venedig. Michael havde anbefalet, at vi parkerede på en tilfældig firmaparkeringsplads udenfor Venedig og så tog bussen derind.

For det første var det rasende dyrt at parkere i det eneste parkeringshus, der var i Venedig, og for det andet var der en kø af turister, så det kunne godt tage flere timer at komme derind.

Vi fulgte Michaels anbefaling, og det lykkedes over al forventning. Jeg var mest nervøs for, om vi kunne finde vores bil igen, når vi skulle hjem. Der lå utallige store firmaer rundt

omkring Venedig, men vi stod af bussen det rigtige sted og fandt relativt let vores bil. Vi nåede at bade tre dage i Adriaterhavet. Så blev al badning frarådet, da der skyllede store mængder tykke, gule, giftige alger ind nordfra. På grund af den kraftige regn, var der skyllet mange næringsstoffer fra markerne ud i Po-floden og derfra ud i Adriaterhavet. Det fik algebestanden til at vokse uhæmmet.

Efterhånden blev vores børn, især Anne, trætte af altid at tage på bilferie.

– "Hvad vil du så?" spurgte jeg.

– "Jeg vil bo på et stort internationalt hotel på Rivieraen!" svarede hun.

Det måtte jeg bedrøve hende med, at det var langt udover vores økonomiske formåen.

Anne klagede sin nød til sin skolekammerat Signe:

– "Hvert år tager vi op til Finland, hvor vi bor ude i en dum skov og ikke kan lave andet end at sidde og glo på birketræer i fjorten dage! Engang var vi i Frankrig og boede på en gammel bondegård, hvor selv bonde- manden ikke engang gad bo og var flyttet ind til byen!"

– "Hvor er du heldig!" svarede Signe. "Jeg skal bare over til min mormor i Jylland."

Da vi skulle planlægge sommerferien 1990, havde Anne et hav af indvendinger mod de feriehuse, som vi fandt i katalogerne. Det endte med, at jeg gav hende alle katalogerne og bad hende finde et hus til maksimum 3000,- kr. for to uger.

Hun fandt et lille rækkehus på 22 m² i Spanien til 2780,- kr.!

Bordet fanger, så det lejede vi. Huset lå i en ferieby i Ciudad Quesada mellem Murcia og Alicante. Det var noget længere væk, end hvor de feriehuse, vi plejede at leje, lå. Og der var næsten 3000 km fra Hvidovre derned, så vi måtte have to overnatninger undervejs.

Lone, Karen og Anne i San Marino

Vores rækkehus i Ciudad Quesada

Huset var lille. Der var et meget lille kammer, hvor der netop kunne stå en 1½-mands seng, hvortil der kun var adgang fra den ene side. I stuen var der en sofa, der kunne slå ud til to personer. I hjørnet var der en køkkenniche med to elektriske kogeplader. Toilettet var meget lille men med en bruser. Der var en fælles swimmingpool i feriebyen, men ingen butikker eller restauranter.

Der var varmt i Spanien! Meget varmt! Omkring de 40° hver dag. Om morgenen tog jeg mine badebukser på og satte mig ud på den overdækkede veranda, og kl. 23 gik jeg ind og tog mine badebukser af og gik i seng.

Fra verandaen var der udsigt over en stor artiskok-

mark lige foran og til en citronplantage til den ene side. Jeg sad hver dag med min fuglekikkert og så både ellekrager og hærfugle.

Vi var kun på stranden én gang. Det var alt for varmt. Selv om vi havde sandaler på, brændte sandet under fødderne. Men vandet var dejligt køligt!

Vi kørte også kun ganske få ture. Vi var naturligvis i Alicante, men også i den nærmeste by, Rojales. Til den anden side lå Torrevieja. Her var der en Spar Købmand, hvor vi som regel købte ind.

På hjemvejen til Danmark kørte vi en omvej over Roquevaire uden for Marseilles. Her var vores venner, Marianne og Preben, på ferie med deres børn. Prebens søster, Tove, boede i Roquevaire. Hun var gift med Francis, som var franskmand. Vi havde aftalt i forvejen, at vi ville komme forbi. Marianne og Preben var lige kommet fra Danmark dagen før og syntes, at der var meget varmt i Frankrig. Der var nok mellem 25° og 30°. Vi syntes, at det var meget behageligt, men hen under aften begyndte vi at fryse og måtte tage vores trøjer på. Vi var blevet vant til de 40° i Spanien.

Dagen efter var det min fødselsdag. Prebens svoger, Francis, stegte en and på grillen. Der var danske flag på bordet, champagne i glassene og en stor lagkage til dessert. Om aftenen inviterede jeg så hele selskabet på restaurant.

Sommeren 1991 var vi igen i Finland, men denne gang var Anne ikke med. Nu mente hun, at hun var blevet for stor til at holde ferie sammen med sine forældre. Jeg kan ikke huske, hvad hun foretog sig. Måske var hun på Roskilde Festival?

Denne gang havde vi lejet et hus en del nordligere, end hvor vi plejede. Det var næsten helt oppe ved Joensuu.

Som sædvanlig badede vi og sejlede på søen. Vi besøgte Joensuu, og sejlede med en gammel dampbåd på søen Pyhäselkä. Man kunne købe kaffe og kage ombord, og der var underholdning, som bestod af en mand, der spillede harmonika.

En anden dag kørte vi til Outokumpu. Her er en nedlagt kobbermine omdannet til museum. Der er minegange, man kan gå igennem, og et lille mine-tog kører rundt mellem de forskellige bygninger.

Vi var ude ved grænsen til Rusland. Nu var "muren" faldet, og grænsen fungerede ligesom alle andre grænser i Europa. Der var ikke længere nogle store afspærrede områder, hvor man ikke måtte færdes.

Der holdt en gammel bus, der fungerede som grænsekiosk. Her kunne russerne komme og købe kaffe, juice og letøl, og måske også forskellige madvarer.

Outokumpu kobbermine

Tilskuere ved Imatran Koski

Vi var igen nede ved Imatravandfaldet, og igen væltede regnen ned i samme øjeblik, som sluserne blev åbnet. Jeg ved ikke, om det sker hver gang. De har efterfølgende flyttet tidspunktet, så det i dag er klokken kl. 19, men jeg har ikke været der og kontrolleret det. Det var desværre sidste gang, vi holdt ferie sammen med Ingerlise og Steen. De gik fra hinanden kort efter vores hjemkomst fra Finland.

Året efter, 1992, havde vi lejet en feriebolig i Gruissan i Frankrig. Det var i en feriebebyggelse ved Gruissan Plage. Vi var sammen med Ingerlise og hendes drenge. Anne var ikke med. Vi havde Peter med i bilen, og Ingerlise

og Søren skulle så flyve til Montpellier, hvor jeg skulle hente dem.

Den dag, vi kørte hjemmefra, skulle det danske fodboldlandshold spille finalekamp mod Tyskland om europamesterskabet om aftenen. Jeg sagde derfor til Karen, at vi skulle være ude af Tyskland, inden kampen begyndte. Sæt nu at der var nogle tyske hooligans, der fik "sære idéer"!

Vi nåede frem til Poligny i Jura i Frankrig i god tid inden fodboldkampen begyndte. Vi fik to værelser en suite på Hôtel de Paris. Lone og Peter boede på det ene værelse og Karen og jeg på det andet. Lone og Peter

skulle se fodbold, og Karen og jeg skulle sove. Næste morgen spurgte vi børnene om, hvordan fodboldkampen endte. De svarede, at Danmark havde vundet og var blevet europamester. Det troede vi ikke på. Vi mente, at de måtte have misforstået det. Måske på grund af sprogvanskeligheder. Men da vi tændte for fjernsynet i vores eget værelse for at se nyheder, så vi Rådhuspladsen i København fyldt med rød-hvidklædte mennesker, der råbte og skreg med Dannebrogflag i hænderne. Og da nyhederne var forbi, viste det franske fjernsyn stemningsbilleder fra Nyboder og Nyhavn.

På resten af turen ned mod Gruissan blev vi lykønsket af alle franskmænd, og når de så, at vores bil var fra Danmark, dyttede de og vinkede. Det var nok ikke fordi, vi var danskere, men nok snarere fordi vi havde vundet over Tyskland.

Hôtel de Paris, Poligny

Vi nåede frem til vores feriebolig, men der var ikke meget tid, til at Ingerlises fly skulle lande i Montpellier, så Peter og jeg kørte straks til Montpellier. Der var ca. 100 km.

Vi nåede frem inden Ingerlises fly landede, men Ingerlise og Søren var ikke med! Jeg henvendte mig i France Inters skranke, og de kunne fortælle mig, at Airfrance flyet fra København til Paris var forsinket, men de var ombooket til det næste France Inter fly fra Paris en time senere.

Vi kunne kun vente. Og jeg kunne ikke informere Karen. Det ville tage en time at køre tilbage til Gruissan, og så var det næste fly landet, inden vi kom tilbage til Lufthavnen.

Ingerlise og Søren var heller ikke med det næste fly!

Tilbage til France Inter-skranken. De kunne se på deres computerskærm, at de var ombooket til det næste fly en time senere.

Klokken var blevet mange, og jeg spurgte Peter, om han var sulten. Det var han ikke. Det var jeg heller ikke.

Og Ingerlise og Søren var heller ikke med det næste fly!

For tredje gang var jeg henne ved France Inter-skranken, og igen fik jeg svaret at de var ombooket til det næste fly en time senere!

Og så kom de! Glade og smilende som om intet var hændt, og Peter og jeg var nervevrag. Ingerlise fortalte, at da flyet i København var forsinket, fik hun at vide, at de nok skulle give besked til mig i Montpellier. Så hun troede, at alt var i orden.

Vi skyndte os tilbage til Karen og Lone, men der var ingen i huset, som var lukket og låst.

Inden vi fandt ud af, hvad vi så skulle gøre, kom Karen og Lone sammen med en fransk kvinde. Karen var helt ude af den. Hun omfavne os og tudede. Da vi ikke var kommet tilbage efter tre timer, var hun blevet nervøs og havde fået naboen til at ringe til politiet og efterlyse mig. Hun var bange for, at jeg var kørt galt på motorvejen. De havde også tjekket alle hospitaler i Narbonne, Béziers og Montpellier uden at finde mig.

Sankt Peters procession, Gruissan

Men alt endte godt, selv om Peter og jeg havde været væk i over fem timer!

Den næste tid havde vi det godt. Vi badede, vi var til Sankt Petersfest i Gruissan Village med optog, helgenprocession og dans i gaderne. Vi var i Banyoles i Spanien, hvor de på det naturhistoriske museum havde en udstoppet neger og indtil flere negerskind på væggene. De havde også en stor samling misfostre i sprit! Det var spændende, men også lidt makabert.

Vi var nede i nogle drypstenshuler, og vi kørte over til et gæstgiveri i nærheden af Frontignan, hvor Karen og jeg tidligere havde overnattet og spist en førsteklases femretters menu.

Vi fik igen en uovertruffen menu med alt, hvad maven kunne begære.

På tilbagevejen var Karen og Ingerlise lettere overrislede. De grinede og pjattede, og pludselig revnede forruden! Den gik ikke i stykker, så vi kørte bare hjem og lagde kvinderne i seng.

Heldigvis kørte jeg denne gang Citroën, så næste dag kørte jeg ind til Citroën i Narbonne og bestilte tid til udskiftning af forruden.

Et par dage efter skulle Ingerlise og Søren hjem, og jeg kørte dem til lufthavnen.

Da jeg skulle have skiftet forruden, kørte vi alle fire, dvs. Lone, Peter, Karen og jeg, ind til værkstedet i Narbonne. Jeg havde tid kl. 8 om morgenen, og jeg troede, at de kunne skifte ruden, mens vi ventede, men da den blev limet i, skulle limen hærde, og vi kunne først hente bilen kl. 16.

Så tog vi bussen ind til centrum og legede turister i Narbonne. Vi spiste frokost på McDonald's. Det insisterede børnene på.

På turistkontoret fandt jeg et blad: 'Narbonne - Cette semaine'. Her stod om udstillinger, koncerter og andre begivenheder i Narbonne i ugens løb. Naturligvis var bladet også spækket med reklamer. Jeg faldt over en, der omhandlede vinslottet Prat de Cest. Vi havde tidligere købt en vin i A-Z i Ishøj, og som hed Prat de Cest, og som vi syntes var god til prisen, men den kunne man ikke længere finde i Danmark.

Et par dage efter at bilen var blevet repareret, kørte vi til byen Prat de Cest. Vi fandt slottet og kørte ind på gårdspladsen. Der var ingen specielle skilte eller reklamer for salg af vin. Det var der ellers overalt i hele distriktet.

Der sad to ældre damer på en bænk og strikkede. Jeg rullede vinduet i bilen ned og spurgte:

– "Undskyld, Mesdames! Sælger De vin her?"

– "Naturligvis, Monsieur! Nu skal jeg hente mit barnebarn." svarede den ene dame. "Så kommer hun og åbner vinudsalget."

Hun rejste sig og gik med to stokke ind i huset. Lidt efter kom hun tilbage.

– "Mit barnebarn kommer lige om lidt. Må jeg have lov til at vise Dem slottet imens?"

Det lod vi os ikke sige to gange, og med den gamle dame som guide, blev vi vist rundt på slottet.

– "Og denne her fløj renoverede min oldefar i slutningen af 1700-tallet."

Så forstod vi, at det var slotsfruen, Madame Saumade, der viste os rundt!

Oppe i riddersalen stod der en stor model af hele slottet. Her rendte nogle børn rundt og legede med playmobil på slotsmodellen. Madame Saumade skændte på dem.

– "Det er mine oldebørn. De er så vilde!"

Vi så slotskirken og var nede i nogle store sale, hvor der stod lange borde og bænke.

– "Hernede lå korsridderne, når de kom tilbage fra Det hellige Land og trængte til pleje, når de var sårede. I dag bruger vi lokalerne til vinsmagning. Hvor kommer De egentlig fra?"

Jeg svarede, at vi var fra Danmark.

– "Så skal De da have en brochure på dansk!" sagde hun og gav mig en brochure på tysk!

Men jeg opdagede et skilt på et af bordene, hvorpå der stod 'Føtex Vinklub'.

Rundt om på slottet, på gangene og i værelserne, hang der indrammede sort/hvide fotografier af slottet eller detaljer af slottet. Vi kom forbi et billede af slottet med to hvide marmorsøjler foran. Dem havde jeg lagt mærke til, da vi kørte ind på gårdspladsen, og det sagde jeg til Karen. Madame Saumade havde åbenbart gættet, hvad vi talte om, selvom vi talte dansk:

– "Det er Romerrigets grænsepæle mod vest. De står ude i forhaven. Dem kan De se, når De kører hjem." sagde Madame Saumade.

Vi kom tilbage til gårdspladsen, hvor en ung lyshåret kvinde i mellemtiden havde åbnet en dør ind til vinudsalget. Vi fik lov til at smage forskellige vine og købte naturligvis flere kasser vin med os.

Da ferien var forbi, skulle vi ikke direkte hjem. Vi skulle over og besøge Marianne og Preben, der havde lejet en feriebolig i Saint-Cyr-sur-Mer i Provence. Vi havde planlagt, at være der et par dage.

Allerede den første dag havde vi indbrud i vores bil. Låsen i den ene dør var brudt op, og en masse ting var stjålet: Lones og Peters rygsække indeholdende bl.a. Peters pas, mit kamera med film fra den sidste del af ferien, et antal bøger fra Hvidovre Bibliotek og meget andet. Heldigvis var min vin ikke blevet stjålet!

Preben tog med mig på politistationen, hvor jeg anmeldte indbruddet og fik en kvittering til forsikringselskabet.

Peters far, Steen, var også i Frankrig på det tidspunkt. Han var sammen med nogle venner ovre ved Bordeaux. Det var så meningen, at Peter skulle fortsætte sin ferie sammen med sin far, og vi havde aftalt at mødes i Poligny, hvor Peter skulle skifte bil.

Allerede i en by, der hed Lons-le-Saunier, mødte vi Steen. Der var tæt trafik i byen, og tilfældigvis kørte Steen i vognbanen til venstre for os.

Vi fandt et sted at parkere og gik ind på en cafe og fik en øl. Så flyttede Peter over til sin far, og vi kørte hjem til Danmark.

Kæledyr

Jeg har tidligere fortalt, at min far opdrættede kanarie-fugle. Efterhånden mistede han interessen, og til sidst var der kun ét par tilbage, Hans og Grethe. Min mor sagde, at når Hans og Grethe døde, skulle vi ikke have flere dyr i huset. Jeg tror nok, at min mor havde mest arbejde med alle min fars fugle. Hun fodrede dem hver dag, rengjorde burene og skiftede strøsand. Min far tog sig kun af fuglene, når de skulle lægge æg, havde betændelse i livmoderen, udrugningen, klækningen og selvfølgelig oplæringen i kunsten at synge. Han placerede de unge hanner rundt om en erfaren dygtig sanger, så de kunne efterabe hans sang og således lære at synge højt og flot. Grethe døde først. Herefter hed Hans blot Piphans.

Hans og Grethe

Næste gang min bror havde fødselsdag, ønskede han sig en undulat. Min mor sagde, at han jo havde Piphans. – "Det er ikke det samme," svarede han. "En undulat kan man tage ud og lege med. Den kan lære at snakke og lave kunster. En kanariefugl kan bare sidde og fløjte. Det er kedeligt."

Til sin fødselsdag fik han en grøn undulat! Hans skolekammerats, Prebens, far opdrættede undulater, og

Jørgen og Peter

Jørgen var selv med ude og vælge, hvilken fugl han ville have. De kostede fem kroner stykket.

Undulaten blev døbt 'Peter'. Jeg ved ikke hvorfor.

Jeg gik som regel senere i seng end min bror, og inden jeg slukkede lyset, skulle jeg sikre mig, at Peter sad oppe på en pind i buret. Hvis den var nede i bunden, kunne den ikke finde op på pinden i mørket og flaksede forvirret rundt, så sand og fjer stod til alle sider. Hvis den ikke sad på pinden, kaldte jeg:

– "Kom så Peter! Op på pinden!"

Og en dag sagde fuglen pludselig:

– "Kom så Peter! Op på pinden!"

Jeg havde den tit ude, når jeg sad og lavede lektier. Så sad den oppe på enden af min blyant og vuggede op og ned, mens jeg skrev.

Min far lærte den at fløjte 'Dengang jeg drog afsted', og den lærte at lave mange andre kunster.

En dag døde Peter også. Det var ikke den store sorg, da både Jørgen og jeg ikke længere gad lege med den. Men en dag kom min mor hjem med en blå undulat, som hun havde købt. Officielt var det til min bror som erstatning for Peter, men jeg tror nok, at det mest var min mor, der savnede Peter. Fuglen blev døbt Claus. Igen ved jeg ikke hvorfor.

Vi havde et transportbur på måske 20 x 20 cm, som vi brugte til at flytte først Piphans, senere Peter og så Claus fra buret i lejligheden til et større bur i sommerhuset. En forårsdag sagde min mor, at hun ville tage ud i haven og gøre klar, til at vi skulle flytte der ud lidt senere. Min far bad hende tage Claus med. Så var han flyttet.

Min mor kørte med sporvogn og bus ud i haven og fik installeret Claus i det store bur. På hjemvejen ville hun besøge en gammel kollega, frk. Jacobsen, der boede på Vigerslev Allé lige ved Toftegårds Plads, hvor min mor skulle skifte fra bus til sporvogn.

Frk. Jacobsen var en del ældre end min mor og havde ingen familie, så hun var altid glad for at få besøg. Mens de sad og drak kaffe, fløj der pludselig en blå undulat ind gennem det åbenstående vindue. Frk. Jacobsen gik fuldstændig i panik:

– "Åh, hvad skal vi dog gøre? Kan vi ikke bare slippe den ud samme vej, som den kom ind?"
– "Nej!" sagde min mor. "Det ville være synd. Den kan ikke klare sig ude i naturen i Danmark. Enten dør den af sult, eller også bliver den taget af en kat. Men jeg har tilfældigvis et fuglebur i tasken, så jeg skal nok tage mig af den."

Så fangede min mor fuglen og anbragte den i det tomme transportbur og tog den med hjem, hvor hun satte den ind i Claus' bur.

Da min far kom hjem fra arbejdet om aftenen og så en blå undulat i fugleburet, kunne han ikke lade være med at bebrejde min mor for ikke at have taget fuglen med ud i haven!

Vi kaldte den nye fugl for Pusser, for det sagde den selv: "Pusser, pusser, pusser!"

Det viste sig, at Pusser og Claus sagtens kunne enes, så de blev placeret i samme bur. Det eneste problem var franskbrød! Claus elskede franskbrød og fik et stykke franskbrød sat fast mellem tremmerne hver morgen.

Pusser elskede også franskbrød, men den spiste det ikke. Den pillede det i bittesmå stykker, som den spredte over hele buret, og når den så baskede med vingerne, fløj franskbrødskrummerne ud i hele værelset. Så holdt min mor op med at give dem franskbrød. Det var synd for Claus.

Efter at Karen og jeg var flyttet sammen, læste jeg en dag en artikel om sølvfisk eller sølvkræ, som de officielt hedder. Jeg lærte, at de kunne leve i flere år, meget usædvanligt for et insekt, samt at de var en af de ældste dyrearter, der stadig eksisterede. Så fangede jeg en sølvfisk på badeværelset og anbragte den i en plastikæske uden låg. Jeg foldede et lille hus til den af et stykke pap, lagde en våd tot vat ned i æsken og dryssede noget kartoffelmel ned til den. Vi kaldte den Zacharias, da dens videnskabelige navn er *Lepisma saccharina*. Jeg gjorde vattotten våd hver morgen, og en gang om ugen fik den lidt mere kartoffelmel. Den var nem at holde.

En aften, da vi kom hjem fra arbejdet, troede vi, at den var død. Jeg samlede "liget" op, men i det samme kom Zacharias ud af sit hus. Det viste sig, at han havde skiftet ham. Han var vokset og kunne ikke længere passe sit ydre skelet.

Jeg tror, at vi havde Zacharias i halvandet år. En skønne dag var han væk. Hvordan han er undsluppet plastikæsken ved jeg ikke. Sølvfisk kan normalt ikke kravle op ad vægge. Derfor havde vi ikke låg på æsken.

Da jeg arbejdede i Zoologisk Have, mødte jeg en biolog, Inge Hoffmeyer, der forskede i adfærsforskelle mellem skovmus og halsbåndsmus. Hun var kun deltid i Zoologisk Have, så jeg og en anden militærnægter passede hendes mus, når hun ikke var der. Hun opdrættede også sibirske dværghamstere. De var på det tidspunkt totalt ukendte i Danmark. I dag kan de købes i enhver dyrehandel. En dag spurgte hun, om jeg ville have en hamster. Det takkede jeg ja til.

Dværghamsteren er på størrelse med en mus, så den kunne bo i en legetøjskasse med savsmuld og høvlspåner i bunden. Den fik nogle paprør fra toiletpapir og køkkenruller, som den kunne kravle ind i. Hamstere er solitært levende dyr. Dvs. de lever alene og træffer kun artsfæller, når de skal parre sig. Endvidere er de nataktive. De sover hele dagen, når vi er på arbejdet, og vågner op om aftenen, når vi er hjemme, så hamsteren er det perfekte kæledyr.

Vi kaldte vores hamster for Monsieur la Crice, da hamster på latin hedder *Cricetus*.

Om aftenen, efter at Anne var lagt i seng, lod vi tit Monsieur la Crice løbe frit rundt på gulvet. En dag opdagede vi, at den altid løb i et bestemt mønster. Det viste sig, at den samlede krummer op fra gulvet på steder, hvor Anne havde siddet og spist, enten ved spisebordet eller sofabordet. Så fyldte den kindposerne og opbyggede lagre under radiatorerne.

Anne med Monsieur la Crice

Engang havde vi nogle af mine studiekammerater og deres kærester hjemme i en eller anden anledning. En af pigerne fik øje på Monsieur la Crice nede i den røde legetøjskasse.

– "Hvad er det?" spurgte hun.

Flemming ville være morsom:

– "Det er bare mad til deres slange!"

Så skreg flere af pigerne. De ville ikke være i en lejlighed, hvor der boede en slange!

Monsieur la Crice blev næsten tre år. Den nåede at flytte med til Hvidovre i 1976 og blev begravet i forsythiabetet.

Flere år senere kom Anne hjem fra skole og spurgte, om hun måtte få et marsvin. Hun havde en skolekammerat, hvis far arbejdede på grønttorvet. Her havde han fanget et marsvin, der løb frit omkring. Han anbragte det i en stor frugtkasse og tog det med hjem til sin datter. Desværre viste det sig, at datteren var allergisk overfor marsvin, hvorfor hun tilbød Anne det.

Marsvinet hed Kurt. Det var et såkaldt rosetmarsvin, der var hvidt, gult og brunt. Det blev fodret med hovedsalat, agurker og andre grøntsager.

I Sydamerika, hvor marsvinet kommer fra, kaldes det 'cui'. Jeg ved hvorfor! Det varede ikke længe, inden Kurt stod og råbte "Cui, cui, cui!", når Karen åbnede køleskabet. Han havde hurtigt lært, hvor grøntsagerne befandt sig, men hvordan kunne han høre, at Karen åbnede køleskabet i et helt andet værelse?

Kurt døde af chok. Vores venner, Evy og Bo, havde en hund, en irsk setter, der hed Tasja. Tasja var meget velopdragen og gjorde ikke en kat fortræd. En dag skulle de på besøg hos os, og vi havde sagt til Anne, at hun skulle holde døren til sit værelse lukket for en sikkerheds skyld. Desværre havde hun kun trukket den til, så Tasja, der kunne lugte noget spændende, havde skubbet døren op og stukket snuden ned til Kurt, der gik helt i panik. Inde fra stuen kunne vi høre, hvordan Kurt skreg. Jeg løb straks derind og tog Kurt op. Han bed og kradsede, som han ellers aldrig gjorde. Jeg undersøgte ham, men der var ikke noget brækket og ingen andre sår end dem på min hånd, så jeg satte ham ned i kassen igen. Tasja havde åbenbart blot snuset til ham. Næste morgen lå Kurt og var død! Han blev begravet i en skotøjsæske i forsythiabetet.

Så kom Lone og plagede om at få et marsvin, når Anne nu havde haft et. Min bror havde i mellemtiden åbnet en dyrehandel på Frederiksberg, så vi tog ind til ham og købte et sort, glathåret marsvin samt et marsvinebur. Jeg ved ikke, hvad der var blevet af den store plastikfrugtkasse, som Kurt boede i.

Marsvinet blev døbt 'Sorte'. Desværre var han tilsyneladende taget for tidligt fra sin mor, for han havde svært ved at holde sig ren. Især i ørerne samlede der sig store kager af snavs og ørevoks, så vi måtte tit vaske ham og rense hans ører. Af og til hang afføringen ud af tarmen på ham. Han blev heller ikke så gammel, omkring to år, selvom marsvin normalt bliver fire-fem år og ældre.

Sorte blev begravet i forsythiabetet.

I stedet for et nyt marsvin fik Lone en sibirisk dværghamster. Siden vi havde haft vores hamster, var den sibiriske dværghamster blevet et almindeligt kæledyr, som man kunne købe i enhver dyrehandel. Vi købte den i min brors butik, og den blev døbt 'Miver'. Den levede kun nogle få uger. En morgen lå den i sit bur og var død. Vi klagede til min bror og fik en ny uden beregning. Den blev kaldt 'Miver den Anden'. Den havde Lone så et par år.

Begge hamstere blev begravet i forsythiabetet.

Efter Miver den Andens død har vi ikke haft nogen kæledyr eller husdyr.

Colgate-Palmolive A/S

I november 1979 begyndte jeg som projektingeniør hos Colgate-Palmolive i Glostrup. Projektafdelingen bestod af to maskiningeniører og to elektroingeniører, hvoraf jeg var den ene, samt en teknisk assistent. Vores chef kaldtes 'plant engineer'. Det svarer vel til driftsingeniør i et dansk firma. Han havde sit eget kontor, mens vi andre sad i et storrumskontor. Der var masser af plads, og vi sad langt fra hinanden og havde masser af reoler og vægplads. Midt i lokalet var der et stort mødebord, hvor vi samledes og drak kaffe og spiste morgenbrød. Naturligvis brugte vi det også til møder med leverandører, forretningsforbindelser og interne tekniske møder.

Jeg fik en god løn, ikke overdådig, men væsentlig højere end hos Kemp & Lauritzen. Endvidere fik alle ansatte hver måned en personalepose, der indeholdt de fleste rengøringsartikler, som en familie normalt har brug for.

Efter godt et års ansættelse kom jeg på et træningsophold på Colgates fabrik i Frankrig. Det var den fabrik i Europa, der var længst fremme med computerstyrede procesanlæg. I Danmark var en del af vaskepulverproduktionen styret af en minicomputer, men min største opgave var at få automatiseret fremstillingen af flydende rengøringsprodukter.

Colgate Frankrig lå i Compiègne i Nordfrankrig, men deres håndsæbefabrik lå i Courbevoie i Paris. Et besøg dér var også inkluderet i mit træningsophold, så en dag tog jeg toget ind til Gare du Nord i Paris og metroen

La Défense

ud til La Défense. Da jeg kom op fra metroen, var jeg fortabt. Det var en af de få gange, hvor jeg følte, at jeg var faret vild. Jeg havde været i Paris to gange tidligere og mente, at jeg kendte La Défense, men nu stod jeg i en fremtidsby med skyskrabere i mærkelige faconer og mystiske figurer og monumenter. Hvor var den store rundkørsel med søjlen i midten? Jeg fandt en oversigtstavle med et bykort over La Défense, men i det samme kom en mand hen og spurgte mig, om han kunne hjælpe mig. Jeg må åbenbart have set meget fortabt ud. Jeg sagde, at jeg skulle til Rue de Caen, og han forklarede mig, at jeg skulle ned ad nogle trapper og gå i den og den retning.

Colgate var flinke til at lade mig komme på efteruddannelseskurser. Jeg deltog i de fleste konferencer i Dansk Automationselskab, og jeg besøgte flere internationale industrimesser i Europa.

Der skete flere store organisatoriske ændringer hos Colgate. Tidligere var der en vedligeholdelsesingeniør, der var chef for hele værkstedet, både smede, mekanikere og elektrikere. Og der var en produktionschef, der var ansvarlig for hele produktionen. Nu skulle der være to produktionschefer: én for flydende produkter og én for pulver og håndsæbe. Vedligeholdelsesingeniørens stilling blev nedlagt, og elektrikerwerkstedet og truckværkstedet blev nu mit ansvarsområde. Der var dog en værkfører til den daglige ledelse af elektrikerne, men jeg fandt hurtigt ud af, at han nærmest var uduelig. Han vidste ikke ret meget, og han havde en evne til at gøre sig usynlig, når noget brændte på. En dag havde jeg f.eks. besøg af en repræsentant for noget måleudstyr, og jeg havde inviteret værkføreren med til mødet, så han måske kunne lære noget.

Midt under mødet bippede hans personsøger, og han gik ned på elektrikerwerkstedet. Lidt efter ringede han til mig og sagde, at han var blevet dårlig og blev nødt til at gå hjem.

– "Men alt er i orden. Elektrikerne ved, hvad de skal lave." sagde han. "Der er ingen problemer."

Lidt senere ringede min telefon igen. Det var en af elektrikerne, der stod nede i kælderen i vaskepulverafdelingen. En meget vigtig maskine var gået i stykker.

– "Jeg kan ikke få fat i værkføreren!" klagede han. "Jeg talte med ham tidligere, og han lovede straks at skaffe en ny frekvensomformer. Om en halv time går hele produktionen i stå!"

Jeg blev nødt til at sende repræsentanten hjem, og jeg bestilte straks en ny frekvensomformer hos Danfoss. Elektrikeren kørte over og hentede den, og maskinen kørte igen, to minutter før produktionen ville være stoppet.

Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle stille op med værkføreren efter sådan en opførsel. Blot at lade elektrikeren i stikken og uden at informere mig! Men kort tid efter løste han selv problemet. Han fik besøg af en privat ven, og de tog over i Trippendalcenteret og fik nogle bajere. Han kom først tilbage ved firetiden, synlig beruset. Indtagelse af alkohol i arbejdstiden var fyringsgrund hos Colgate, så næste morgen kaldte jeg ham til en samtale, som sluttede med en fyring. Det er den eneste gang, at jeg har fyret en ansat. Og jeg havde meget svært ved det, da han var over 50 år og ville derfor have svært ved at finde et nyt job.

Men så havde jeg et andet problem. For det første manglede jeg en værkfører til at lede og fordele det daglige arbejde, og for det andet viste det sig, at værkføreren var autoriseret elinstallatør, så nu kunne vi pludselig ikke arbejde med stærkstrømsinstallationer. Jeg fik skyndsomst lavet en aftale med et lokalt installatørfirma, der i forvejen tit arbejdede for os, så de kunne lægge navn til vores installationsarbejder.

Så søgte jeg Elrådet om installatørrettigheder. Hvis jeg havde været stærkstrømsingeniør, ville mit ingeniørdiplom automatisk give mig installatørrettigheder, men nu var jeg svagstrømsingeniør. Heldigvis kunne jeg bevise, at jeg havde beskæftiget mig med stærkstrømsinstallationer, både hos Colgate og hos Kemp & Lauritzen. Elrådet kontaktede Kemp & Lauritzen, der bekræftede, at jeg havde udført stærkstrømsinstallationer på flere vandværker.

Colgate-Palmolive A/S, © 'Danmark set fra Luften'

Så blev mit diplom påtegnet, at jeg havde installatørrettigheder, og så kunne jeg søge NESAs autorisation. Den fik jeg naturligvis.

Men det var kun det ene problem. Inden jeg fik ansat en ny værkfører, måtte jeg selv lede og fordele arbejdet. Truckmekanikeren og lærlingen gik kun i daghold, så det var ikke noget problem, bortset fra at de mødte kl. 7. De fire elektrikere gik i toholdsskift: Tre på daghold og en på aftenhold. Der gik yderligere to mekanikere på nattdaghold sammen med en natværkfører, men dem var jeg ikke ansvarlig for.

Jeg valgte at møde kl. 6:45, så jeg kunne sætte mig ind i natværkførerens logbog og kunne sætte dagholdet i arbejde. Jeg blev til langt efter kl. 18, så jeg kunne overlevere dagholdets arbejde til aftenholdet og sætte dem godt i gang. Jeg tog som regel hjem ved 20-tiden, men det hændte tit, at en af mine elektrikere ringede hjem til mig med et problem. Så kørte jeg ud på arbejdet igen og hjalp ham med at løse problemet.

En dag opdagede jeg, at jeg gik og var lettere svimmel. Det blev langsomt værre, og en dag hvor jeg lappede en af pigernes cykel, som hang oppe under et halvtag, bøjede jeg mig ned og kiggede under cyklen, og så faldt jeg om. Jeg kunne ikke rejse mig igen! Jeg vidste ikke, hvad der var op eller ned. Karen kom og hjalp mig op.

Efter at jeg var blevet afdelingsingeniør, havde jeg fået mit eget kontor. En dag, da der kom en kollega ind på mit kontor, drejede jeg mig hurtigt mod døren og faldt ned af stolen!

Jeg gik naturligvis til lægen og blev undersøgt for alt muligt. Balancenervene i ørerne, scanning af min hjerne og jeg fik nogle elektroder på hovedet, så jeg så en masse lys i forskellige farver og mønstre med lukkede øjne. Men lægerne fandt ingenting.

Sommeren efter var vi i Finland som sædvanlig. Jeg lå meget af tiden i en båd ude på søen og kiggede på fugle eller sov. Efter en uges tid opdagede jeg, at jeg ikke var svimmel. Så vidste jeg, at det var stress, jeg led af.

Jeg forsøgte at gå tidligere hjem fra arbejdet, og hvis en af mine folk ringede til mig sent, forklarede jeg ham over telefonen, hvordan han skulle løse problemet.

Jeg fandt ud af, at mine elektrikere kunne meget mere, end jeg havde forestillet mig. Det tog ganske vist væsentlig længere tid, end hvis jeg selv havde været på stedet, men jeg fik det både mentalt og fysisk bedre.

Det lykkedes mig til sidst at ansætte en ny værkfører. Desværre var han ikke elinstallatør, så autorisationen hang jeg på resten af min tid hos Colgate-Palmolive.

Den 26. januar 1982 døde min farmor en måned før sin 85 års fødselsdag. Hun havde boet på plejehjem de sidste par år og var generelt blevet dårligere og dårligere, så det var ingen overraskelse. Alligevel savnede jeg hende, da vi altid havde haft et godt forhold til hinanden.

Min farmor elskede vittigheder, så når vi var sammen, skulle vi altid udveksle nye vittigheder.

Engang, da jeg var dreng, og min farmor var på besøg, sad min mor og min farmor og talte om at finde på middagsretter. I en periode dengang havde FDB (i dag COOP) en kampagne de kaldte "Husmor Rabat".

Udvalgte produkter, bl.a. fødevarer, blev solgt med rabat i en uge ad gangen.

Jeg blandede mig i min mors og min farmors samtale og sagde, at vi kun fik det til middag, der var Husmor Rabat på.

– "Så det bliver spændende, hvad vi skal have til middag i næste uge! Der er Husmor Rabat på køkken-gardiner!"

Min farmor grinede, så tårerne trillede ned ad kinderne på hende. Hun grinede og grinede og kunne ikke holde op. Min far blev bange for, at hun døde af grin. Det gjorde hun heldigvis ikke.

Min farmor fortalte også meget fra sin barndomovre i Jylland. Det, syntes jeg, var rigtig spændende at høre om, hvordan man levede dengang. Så naturligvis savnede jeg hende.

Min kære morfar afgik ved døden den 2. maj 1982 på min brors fødselsdag, næsten 84 år gammel. De sidste par år havde han været dement, så det var ikke så tragisk, selvom jeg alligevel savnede ham.

Han var blevet meget konfus og blev indlagt på Frederiksberg Hospital. Han havde aldrig været på hospitalet i hele sit liv, og da han den første morgen fik serveret morgenmad på sengen, kaldte han på sygeplejersken:

– "Frøken! Må jeg have lov at betale?"

Det måtte han naturligvis ikke, men så blev han vred:

– "Jeg har fået et udsøgt morgenmåltid, og det vil jeg betale for! Jeg har altid betalt mine regninger."

Han troede, at han var på hotel!

Selvom min morfar ikke var rig, arvede min mor, som var enebarn, dog en sum penge fra ham. Dem besluttede mine forældre at bruge på en ferie på Kos sammen med deres børn, svigerbørn og børnebørn. Mine forældre havde holdt ferie på Kos flere gange, og nu ville de vise os andre, hvor dejligt der var. Af en eller anden grund ville min bror og hans familie ikke med, så de fik udbetalt et kontantbeløb i stedet for.

Vi andre havde en skøn ferie på Kos.

Jeg lejede en bil, som min far betalte, og vi kørte rundt på øen og så alle seværdighederne. En dag lejede vi cykler og cyklede ud til nogle ruiner, som man mente, var det første hospital i verden.

Det var grundlagt af Hippokrates, som kaldes lægekunstens fader.

Vi var også på en guided tur til en anden ø, Kalymnos, som var kendt for sine vaskesvampe.

Vi fik frokost på en strandcafé, og vi havde derefter en time til at bade i, men det var en skodstrand med masser af sten. Heldigvis var der også et finsk rejseselskab på den samme restaurant. Deres guide fortalte sine gæster, at hvis man gik 100 meter længere hen ad vejen, var der den skønneste sandstrand. Så vi gik også 100 meter hen ad vejen og fandt den skønne strand.

Jeg havde aldrig forestillet mig, at jeg fik brug for mine finsskunderskaber i Grækenland!

Familiehygge på Kos

Efterhånden fik jeg flere beføjelser hos Colgate. En dag kom fabrikschefen og bad mig om at tage til Manchester for at kigge på en etiketteringsmaskine. De gamle vådlimsmaskiner skulle udskiftes til nogle moderne selvklæbere. Han havde lige været på Salon d'Emballage i Paris, en messe for pakkemaskiner, hvor han havde set nogle smarte maskiner fra Harland Labelling i Manchester. Nu ville han høre min mening som ingeniør.

Først afviste jeg blankt at købe engelske maskiner. De var store, tunge og klodsede, stellet var af støbejern, man kunne kun få reservedele til dem i England, og man anede ikke, hvornår de blev leveret, da engelske firmaer altid strejkede dengang.

Jeg tog afsted alligevel. Og jeg købte to maskiner! De var virkelig gode. I stedet for støbejern, var de fremstillet af rustfrit stål. Håndværket var veludført og automatikken fungerede upåklageligt.

Colgates engelske fabrik lå lige i nærheden, så der tog jeg hen ved samme lejlighed. De havde tilfældigvis en enkelt af denne etiketteringsmaskine, så jeg kunne se den i funktion og høre om deres erfaringer. De var meget glade for den.

Da jeg kom hjem, fik jeg godt nok at vide, at jeg havde været en dyr dreng at sende i byen!

Mens jeg var i Manchester, benyttede jeg mig af lejligheden til at taget til Peterborough og besøge min engelske penneveninde, Judith, og hendes familie. Jeg tog toget fra Manchester og kørte via Sheffield og Nottingham til Peterborough.

Judith viste mig rundt i byen, og jeg overnattede hos dem. Næste dag tog jeg toget tilbage til Manchester. Min flybillet gjaldt jo fra Manchester.

Jeg var også engang i Parma i Italien for at afprøve en palleteringsmaskine til vaskepulvertromler. Og jeg var i Hamborg for at se på en pakkemaskine, som vi skulle overtage, da tyskerne udskiftede alle deres pakkemaskiner til robotter.

Efterhånden begyndte direktionen at foretage nogle, i mine øjne, tåbelige dispositioner. Vores kemikere havde opfundet en ny shampoo, Response, som solgte som varmt brød. Desværre kunne vi ikke følge med i produktionen, da den blev fyldt på en gammel, langsom fyldemaskine, som vi havde overtaget fra en lukket fabrik i Irland. På næste års investeringsbudget afsatte vi derfor penge til at købe en ny fyldemaskine, men det blev afvist af vores tekniske direktør.

I stedet brugte han et par millioner på at male fabrikken. Han havde været i Tyskland og set Colgates fabrik der, der lige var blevet istandsat. Det var en berømt arkitekt, der havde malet produktionsafsnittene efter deres funktion. Hvis f.eks. væggene i flydende produktion var røde, gled de langsomt over violet til blå i pulverafdelingen. Det skulle vi også have. Men de farver kunne kun købes hos pågældende arkitekts egen farvefabrik! Og de var rasende dyre!

Så besluttede amerikanerne at flytte produktionen af Response til Frankrig, der havde kapacitet nok. Og det betød fyring af et antal arbejdere i Danmark.

På et tidspunkt lancerede Rexona og Lux en ny type håndsæbe: superfatted [overfed]. Det var en meget blød men også meget lækker sæbe. Amerikanerne besluttede, at sådan en skulle vi også lave. Vores kemikere og vores direktør mente, at vi så skulle have nogle store valseværker, five roller mills, til at forarbejde sæben. De var meget dyre. Derudover brugte de så meget strøm, at jeg behøvede en helt ny transformatorstation for at forsyne dem. Endelig skulle transportørerne udskiftes til vakuumtransportører, for at sæberne ikke skulle blive stødt.

– "Er det så dyrt at lave håndsæbe i Danmark?" spurgte amerikanerne. "Så kan vi lige så godt lave sæben i England, hvor sæbekogierne er i forvejen."

Så lukkede håndsæbeafdelingen, og 30 arbejdere og smede blev fyret.

Et halvt år senere havde jeg besøg af min græske kollega. De lavede superfatted sæbe uden five roller mills. Sæben skulle blot raffineres i lidt længere tid!

Colgates kemikere opfandt også det koncentrerede vaskepulver. I stedet for en stor tromle kunne man nøjes med en lille æske, der indeholdt vaskepulver til samme antal vaske. Det var sidst på efteråret, og vi var klar til at rulle en reklamekampagne ud i løbet af november, men vores administrerende direktør var imod det.

– "Op mod jul tænker folk ikke på vaskepulver. Det er en dyr kampagne, og giver formentlig ikke noget øget salg. Lad os vente til efter nytår."

I december lancerede Procter & Gamble deres koncentrerede vaskepulver under navnet 'Ariel'. Og i januar var der stort set ingen, der købte 'Dynamo' længere!

Shippingafdelingen blev lukket og arbejdet lagt ud til speditørerne. Marketingafdelingen blev lukket og arbejdet lagt ud til reklamebureauerne.

Så tænkte jeg på at finde nyt arbejde. Jeg havde ganske vist en efterhånden ret god løn, og i samme periode fik jeg ansat en elektriker yderligere, så jeg nu havde fem elektrikere og to lærlinge.

Jeg så en jobannonce i Ingeniørens Ugeblad, hvor Danbrew søgte en svagstrømsingeniør til styring og automatik af tappekolonner på bryggerier. Jeg kendte godt Danbrew og vidste, at de byggede bryggerier i hele verden. Og om man tappede øl eller flydende Ajax, var der vel ikke den store forskel på.

Jeg kom straks til samtale. Jeg havde skrevet i min ansøgning, at jeg talte engelsk, tysk, fransk og finsk.

Hvad jeg ikke kunne vide, var, at Danbrew lige var gået i gang med at opføre et nyt bryggeri i Finland til næsten en milliard danske kroner.

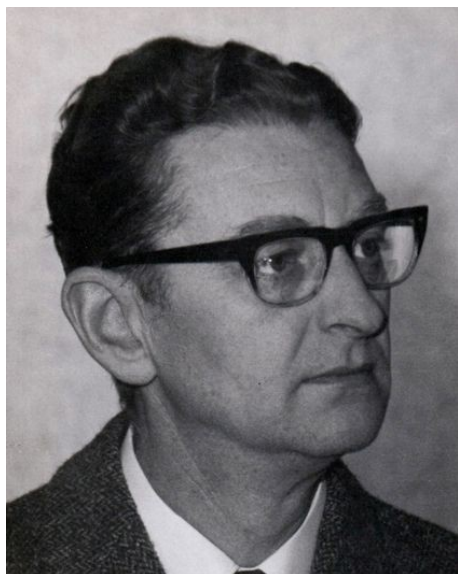
Min forhåbentlig kommende chef, Søren, understregede, at hvis jeg fik stillingen, ville jeg omgående blive udstationeret i Finland. Det kunne ikke være bedre! Vi betalte hvert år flere tusind kroner for at komme til Finland, og nu ville jeg få rejsen og opholdet betalt!

Et par dage efter ringede Søren til mig. Jeg passede perfekt på den profil, de søgte, men desværre var jeg for gammel. Jeg var 43 år! De fleste i afdelingen var i samme aldersgruppe, og man ville gerne have nogle yngre ingeniører ind i teamet. Og der var flere ansøgere, der var yngre end mig.

Det var der jo ikke noget at gøre ved. Det var ingen katastrofe for mig, da jeg jo havde et godt job.

Men to måneder senere ringede Søren igen. Hvis jeg stadig var interesseret, var jobbet mit! De havde haft de yngre ansøgere til samtale, men de havde jo ikke de kompetencer og den erfaring, som jeg havde.

Så efter 12 års ansættelse afleverede jeg min opsigelse til Colgates fabrikschef.

Henry Werner Mikkelsen, 1969

I løbet af de sidste år, hvor jeg var ansat hos Colgate-Palmolive, mistede jeg begge mine forældre.

Min far vågnede en morgen i august 1988 med kraftige rygsmerter. Han opsøgte naturligvis sin læge, som ikke kunne finde årsagen og sendte ham til en fysioterapeut. Det hjalp kortvarigt. Han blev scannet og røntgenfotograferet, uden at lægerne fandt nogen årsag til smerterne. Han havde ganske vist en gevækst på leveren, men det var meget normalt i hans alder, fik han at vide. Han var 67 år gammel.

Så faldt hans blodprocent og han fik blodtransfusioner, da han ikke selv kunne danne nye røde blodlegemer. Man tog en biopsi af gevæksten på hans lever og opdagede, at han havde kræft.

Han kom straks i kemobehandling og mistede al håret. Min mor kogte rødbedesuppe til ham og andre naturprodukter, som nogen sagde kunne helbrede kræft. Kræften i leveren var en metastase, men lægerne kunne ikke finde ud af, hvor den kom fra.

Min far døde den 29. maj 1989, 67½ år gammel.

Vi gav tilladelse til obduktion, og man fandt ud af, at metastasen

kom fra hans lunger, og dødsårsagen derfor var lungekræft.

Det var desværre ikke nogen overraskelse, da han havde røget cigaretter fra han var ti år gammel. Som barn kan jeg huske, at hans fingre var helt gule af nikotin.

Fra 40-årsalderen røg han cerutter.

Min mor tog det forbavsende roligt, taget i betragtning af, at de havde kendt hinanden siden 13-årsalderen, men hun havde også haft et halvt år til at forberede sig på det efter, at han havde fået konstateret kræft.

I februar 1990 gik min mor til lægen, fordi hun gik og hostede hele tiden. Lægen udskrev noget hostesaft til hende. Det hjalp ikke. Så udskrev han noget andet hostesaft. Det hjalp heller ikke. Da min mor havde prøvet 10 forskellige slags hostesaft, blev hun henvist til en halslæge.

Han udskrev noget hostesaft til hende. Det hjalp ikke. Så udskrev han noget andet hostesaft. Det hjalp heller ikke.

Da min mor gik til lægen første gang, gjorde hun opmærksom på, at hun havde en hård knude i halsen.

– "Det er bare noget fortykket bindevæv. Det er meget normalt for ældre kvinder. Det har intet med hoste at gøre!" sagde lægen.

Da min mor havde prøvet 16 forskellige slags hostesaft, foreslog lægen alligevel at tage en biopsi af den hårde knude i hendes hals.

Det viste sig at være en kræftknude!

Det var en metastase fra hendes lunger. Knuden i halsen blev fjernet, og hun fik at vide, at hendes lunger fungerede fint.

I juli 1990 begyndte hun at få vejrtrækningsproblemer og havde da 75% lungekapacitet. I august havde hun 50% lungekapacitet og fik ilt for at kunne trække vejret, og i september havde hun 25% lungekapacitet.

Den 6. oktober 1990 døde min mor, 67½ år gammel. Tre måneder ældre end min far.

Jeg ved ikke, hvor meget min mor røg, da hun var ung. Mens jeg har kendt hende, var hun kun selskabsryger. I de senere år, røg hun meget lidt. Men jeg husker, at hun røg nogle meget farvestrålende cigaretter. De var meget tynde og havde metalglans. De var både orange, violette, og sølvfarvede. Jeg ved ikke, hvor hun fik dem fra. Men hun røg kun en eller to, når vi havde gæster, der også røg. Jeg har aldrig set hende ryge, når hun var alene.

Inge Mikkelsen, f. Høxbroe, 1974

Æret være mine forældres minde!

Venner

Flemming og Leif, Fastelavn 1957

Jeg har tidligere fortalt om mine skolekammerater: Flemming, som jeg cyklede til Roskilde med, og Bruno, som jeg var på cykelferie med og tog til Hamborg med.

Flemming og jeg var altid ude og samle fusere nytårsmorgen. Så tømte vi dem for krudt og samlede en stor bunke krudt, men når man satte ild til det, stod der bare en stor stikflamme op i luften. Det sagde slet ikke BANG. Så fandt vi på at stille en tom konservesdåse med bunden i vejret oven på krudtet. Så sagde det BANG, og dåsen fløj flere meter op i luften. Vi lærte hurtigt at dosere krudtmængden, så dåsen fløj op over de femetagers bygninger, som kvarteret bestod af, og ned på den anden side. Det bekymrede os ikke, hvor den landede, eller hvad den eventuelt ramte! Sikkerhedsbriller var ikke opfundet, men jeg har begge mine øjne og alle ti fingre den dag i dag.

Efter at Flemming og jeg blev skilt efter femte klasse, gled vi fra hinanden. Både Flemming og jeg fik nye venner.

Bruno og jeg fortsatte med at komme sammen efter realeksamen. Bruno kom i lære som bogtrykker, og jeg kom i lære som finmekaniker. Vi gik fortsat i byen sammen og fik nogle øl og så nogle film. I Falkoner Centret lå der en restaurant, der hed Westfalia. Der kom vi af og til og drak øl og nogle gange kaffe og cognac. Så fandt vi på en sjov leg. Mens den ene af os var på

toilettet, bestilte den anden noget spiritus, som den første af os så skulle gætte, når han kom tilbage. Så byttede vi, og den anden gik på toilettet, mens den ene bestilte en drink. Når aftenen var gået, skulle den, der havde gættet flest forkerte, betale regningen. Da vi ikke var særlig erfarne, var det svært at gætte, om det var rom, vodka, cognac eller whisky, vi hældte i os. Men vi havde det sjovt.

Men så købte Bruno en motorcykel. Det havde jeg for det første ikke råd til, og for det andet interesserede det mig heller ikke. Jeg havde en gammel brugt knallert, en BFC, der snildt kunne køre 50 km i timen, selv om knallerter dengang kun måtte køre 25 km i timen. Men den var god nok til mig. Bruno meldte sig ind i Gladsaxe Motorklub, hvor han fik nye venner, og vores venskab ebbede langsomt ud.

I min læretid kom jeg især sammen med Gert og Hans Finn. Vi gik ud og drak øl, gik på diskotek og i Hit House på Frederiksberg Runddel. Hit House var meget in hos ungdommen dengang, selvom man ikke kunne købe alkohol. Det var et sodavandsdiskotek, men der var tit store internationale navne, der optrådte: The Who, Millie, Red Squares og kendte danske orkestre som Peter Belli & Les Rivals, Keld and the Donkeys, Sir Henry and his Butlers, The Defenders, Johnny Reimar og mange flere. Det var derfor også ret dyrt at komme ind: otte kroner, når det var udenlandske kunstnere og fem kroner, når det var danske kunstnere!

Hit House, ca. 1965 © Københavns Museum

Man måtte ikke ryge indendørs i Hit House, selvom alle folk røg dengang, men der var en gård ude bagved, hvor man kunne gå ud og ryge. Gården stødte op til gården i naboejendommen, så vi fandt hurtigt ud af at gå ind i nabogården og klatre over plankeværket. Og fra rygegården var der naturligvis fri adgang til dansegulvet.

Jeg var kun én gang med til at klatre over plankeværket. Det var lidt upraktisk, når man havde pænt tøj på.

Ellers gik vi i Le Carrousel på Axeltorv. Her kunne man også komme ind for fem kroner, men der var pligt til at købe alkohol. Det var ikke noget problem for os!

Ovre i foyeren til Palladiumbiografen lå Giraffen. Her kom vi også af og til. Jeg kan ikke huske, om vi nogen sinde dansede. Vi stod blot i baren og lyttede til musikken og snakkede sammen. Dengang spillede man ikke så højt, som man gør i dag, så vi kunne sagtens høre, hvad hinanden sagde.

Når vi havde fået musik nok, gik vi i Air Bar og spillede bowling. Det lå også i nærheden af Axeltorv. Jeg kan ikke huske præcis, hvor det var, men jeg mener, at det var nede i en kælder.

Efter læretiden kom jeg stadig sammen med Hans Finn et par år, men så gled vi også fra hinanden. Vi havde inviteret ham til vores house warming party, da Karen og jeg flyttede sammen, men han kom aldrig.

Min ældste ven, dvs. den ven, jeg har kendt længst, og som jeg stadig kommer sammen med, er Preben. Han er oprindelig min brors skolekammerat, men af en eller anden grund var det mest Preben og mig, der kom sammen. Vi byttede frimærker, grammofonplader og bøger med hinanden. Jeg kan huske, at jeg havde nogle brevkort fra de Dansk Vestindiske Øer, og som jeg havde fået af min morfar. Dem byttede jeg væk til Preben for nogle grammofonplader. Men jeg må have byttet dem tilbage igen, da de den dag i dag befinder sig i min frimærkesamling.

Engang mange år senere var Karen og jeg på besøg hos Preben med vores datter Anne. Det var før Lone blev født. Anne var lidt urolig, så Preben gav hende en børnebog at kigge i. På første side stod der: *DENNE BOG TILHØRER LEIF MIKKELSEN*. Pinligt! Men vi blev enige om, at den havde Preben nok byttet sig til for nogle frimærker eller grammofonplader.

Preben havde en Märklin modeljernbane. Den var monteret på en plade, der kunne klappes op langs væggen, når man ikke legede med den. Vi brugte utrolig meget tid sammen på at bygge landskaber af ståltråd, pap-maché og gips. Græsplæner blev fremstillet af savsmuld, der blev malet grønt.

I et køkkenskab hos Prebens forældre fandt vi en dag en masse kemikalier. Nogle var i grønne flasker, mens andre var noget hvidt pulver i poser. De måtte kunne bruges til noget. Vi gik på apoteket og købte fire reagensglas til 25 øre stykket. Men et reagensglas kan ikke stå alene, så vi fandt på at sætte dem fast i en klump modellervoks på arbejdsbordet i mit og min brors værelse. Og så blandede vi kemikalierne! Nogle gange opstod der varme, så modellervokset smeltede og glasset væltede. Andre gange størknede det til en hård klump cement, så vi måtte smide reagensglasset ud. Det var et helt held, at der ikke skete noget mere alvorligt.

Jeg har også tidligere fortalt om mine kollegaer fra postvæsenet: Bo, som senere blev gift med Evy, og Steen, der var kæreste med Ingerlise. Men der var oprindelig mange flere "postknoklere".

Det var Bo, der kaldte os postknoklere, men var der noget, vi ikke gjorde, var det at knokle. Jobbet var verdens nemmeste til den forholdsvis høje løn.

Der var også Gun og Viggo. De blev gift og skilt igen, og Viggo emigrerede til Australien. Inger og Leo læste medicin og flyttede til Sverige for at få praktikpladser. Jørgen blev gift med Ulla og skilt igen, hvorefter Ulla blev gift med Steen P. Hanne og Poul forsvandt bare.

Men vi var venner med Evy og Bo og Ingerlise og Steen i mange år. Da Bo og Evy blev skilt, så vi ikke mere til Bo, og efter at Steen og Ingerlise flyttede fra hinanden, så vi kun Steen et års tid. Evy og Ingerlise ser vi stadigvæk, men kun sporadisk.

I mange år holdt vi nytårsaften sammen med Evy og Bo og Ingerlise og Steen. Vi skiftedes til at lægge hus til, og værtsparret måtte godt invitere andre med. Vi inviterede min bror og Karens søster.

Første gang Evy og Bo skulle holde nytår, foregik det i nogle selskabslokaler i Brøndby. Evy og Bo havde lige fået en lejlighed i Højvær. Jeg fik en af Evys skolekammerater til bords. Jeg kan ikke huske, hvad hun hed. Vi kendte naturligvis ikke hinanden, og jeg sagde til hende:

– "Undskyld! Men vi to har da aldrig danset sammen før?"

Det mente hun heller ikke, så jeg bød hende op til dans. Vi trådte op på hver vores stol og derfra op på bordet, hvor vi dansede en enkelt dans til tidens musik.

Vi væltede hverken glas eller tallerkener eller trådte i forretten.

Så heldig var Evy ikke. Inden vi gik til bords, fik hun det meste af en flaske rødvin væltet ned over sin kjole. Hun gik op og skiftede tøj, men senere under middagen kom hendes bordherre til at vælte sit glas ned over hende. Vi har mange gange efterfølgende diskuteret, hvor mange gange hun mon ville være i stand til at skifte tøj og stadig være festklædt?

Bo havde en søster, Pia, der var gift med Henning. De havde været med flere gange, så et år lagde de også hus til. De boede i et toplanshus, hvor førstesalen var én stor gildesal. Her var dækket op til nytårsmiddagen på et bord, der stod på langs i gildesalen. Huset var med høj tagrejsning, og hanebjælkerne var frilagt. Det kunne jeg ikke modstå og sprang straks op og foretog nogle armbøjninger i bjælkerne. Så svingede jeg mig over til den næste hanebjælke og fortsatte ned gennem hele lokalet hen over hele festbordet, men uden at ramme eller vælte noget. Den historie bliver jeg tit mindet om.

Henning havde en ungdomsven, Erling, som af en eller anden grund blev kaldt 'Dyne'. Både Henning og 'Dyne' var fra Frederiksværk, hvor der en gang har ligget en krudtfabrik. Det har symbolsk betydning for det efterfølgende. 'Dynes' mormor havde haft en købmandsbutik. Nu var hun død, og da de skulle rydde butikken, fandt man store lagre af nytårsfyrværkeri. På det tidspunkt var knaldfyrværkeri blevet forbudt i Danmark, så 'Dyne' lagde straks beslag på hele krudtlageret, som udelukkende bestod af kanonslag og lignende knaldfyrværkeri. Det havde vi meget glæde af i flere år til vores nytårsfester.

Da mormors krudtlager var brugt op, tog Henning og 'Dyne' hvert år til Sverige inden nytår og købte knaldfyrværkeri. Det var stadig tilladt i Sverige. De danske toldere vidste naturligvis godt, at mange unge mennesker tog til Helsingborg og købte krudt, så der var grundig kontrol ved indrejsen i Helsingør. Men Henning tog Pia og deres søn, Mikkel, med i barnevognen. Og af en eller anden grund var Mikkels madras meget tykkere på hjemturen end på udturen. Det var dårligt, at der var plads til drengen i barnevognen.

Henning var lidt af en ulykkesfugl. Han kom tit til at vælte noget eller slå noget i stykker. En gang, da vi holdt nytårsaften, havde jeg udsendt et program for aftenens begivenheder. Kl. 18:00: Dronningens nytårstale, kl. 19:00: middag, kl. 21:10: prøveskydning osv. For sjov havde jeg også skrevet: "klokken 20:43: Henning knalder en tallerken". Da klokken blev 20:43 rejste Henning sig og tog en tallerken frem af den ene jakkelomme og en hammer af den anden og slog tallerkenen i stykker præcis klokken 20:43!

Det var utroligt, at ingen kom til skade i løbet af alle de nytårsfester, vi afholdt. Affyringen af fyrværkeri og indtagelsen af alkohol var ekstrem. Og vores børn var altid med. Jeg kan kun komme i tanker om to mindre uheld: Ingerlise fik engang en raket op under skørterne og skreg, at det gjorde ondt. Vi sagde, at hun skulle lade være med at skabe sig, men da hun kom ind i huset igen, viste det sig at der var brændt hul i hendes trusser, og hun havde et brandsår på den ene balle. Ingerlises og Steens søn, Søren, havde en gang lige tændt et kanonslag, som han ville kaste væk, men tabte det ned på jorden. Som den fornuftige dreng han var, ville han skynde sig at sparke det væk, så han ikke kom til skade ved eksplosionen, men han kom til at sparke det op i luften, så det faldt ned i lommen på hans nye vinterjakke. Han kom ikke selv til skade, men jakken kunne ikke repareres!

Ingerlises og Steens sommerhus i Starreklinte

Ingerlise og Steen havde et sommerhus i Starreklinte i Odsherred ved Sejerøbugten. Det var et såkaldt A-hus. Der lå to ens A-huse på grunden, men de var forbundet med en 20 meter lang glasgang. Årsagen var, at det ikke var tilladt at opføre to huse på samme parcel, så officielt var det kun ét hus.

Det andet hus ejedes af Ulla og Steen P, som var Ingerlises og Steens venner. De havde i sin tid bygget husene sammen.

Karen og jeg var tit oppe i Ingerlises og Steens sommerhus med vores børn, og vi kendte også

Ulla og Steen P. Før Ulla mødte Steen P, havde hun været gift med Jørgen, som også var et af søndagspostbudene.

Der var en dejlig sandstrand ikke så langt fra huset, men man skulle køre i bil derned. Vi var tit på stranden og i vandet. Efter at vi havde været nøgne sammen i Finland, gik vi nu også nøgne rundt på stranden med mindre, der var andre mennesker til stede på stranden.

En dag, da vi lå nøgne på stranden, kom Ulla og Steen P sammen med et vennepar, som vi ikke kendte, ned på stranden. Da de så, at vi var nøgne, smed de også al tøjet. Det fremmede par var åbenbart ikke vant til at bade nøgne, for da Steen uddelte øl fra vores køletaske, tiltalte han den fremmede kvinde som "damen med det hvide undertøj".

Vi holdt også af og til sommerfester i Ingerlises og Steens sommerhus. En gang var naboerne, Gudrun og Henning, med til festen. De havde et husmandssted med diverse dyr og landbrug. Bl.a. havde Henning en hest, der hed Klaus. Den gik tit oppe hos Ingerlise og Steen og græssede. Så behøvede de ikke at slå græs. Festen var godt i gang, da Henning kom trækkende med Klaus ind i køkkenet.

– "Min hest står derude og fryser. Det er da synd!" sagde han.

Ingerlise skreg:

– "Få den hest ud af mit køkken! Nu!"

Så sprang jeg op på hesten og red ind i stuen. Hun sagde jo, at den skulle ud af køkkenet!

Efter et par gange rundt om sofabordet og polstermøblerne red jeg ud igen gennem køkkenet. Der var åbent mellem stuen og køkkenet, og der var højt til loftet.

Den historie taler man om endnu.

Vi holdt også et par gange sankthansfest i Ingerlises og Steens sommerhus. Den første gang havde vi et meget stort sankthansbål. Der havde tidligere ligget tre sommerhuse på grunden. De var revet ned for længst, men resterne af sommerhusene lå i en stor bunke på et stykke jord, som Ingerlise og Steen og Ulla og Steen P ville anlægge som køkkenhave.

Vi blev enige om, at det kunne være alle tiders sankthansbål.

Det brændte i tre dage!

Vi blev nødt til at holde brandvagt døgnet rundt. Det var surt, at man ikke bare kunne gå ind og sove sin brandert ud, men det var nu også meget lækkert, at sidde og se solen stå op og høre gøgen kukke.

Da vi havde købt vores hus i Hvidovre i 1976, sagde Karens kollegaer, at så havde vi jo plads til at holde julefrokost for alle hendes kollegaer. Det afviste vi, da vi var i fuld gang med at male og tapetsere, og huset lignede en byggeplads. Men året efter lod vi os overtale til at lægge hus til julefrokosten, selvom vi endnu

ikke var færdige med at gøre vores hus i stand, da jeg det meste af tiden opholdt mig i Ungarn. Desværre husker jeg ikke så meget af julefrokosten, da jeg ret tidligt blev "svimmel" og måtte gå og lægge mig. Der er mange "sjove" kommentarer i vores gæstebog i den anledning.

Men ved den julefrokost blev kimen lagt til et langt venskab. Oprindeligt var vi ti par, men gennem årene er vi svundet ind til ni personer. Flere er afgang ved døden, nogle er blevet skilt, og nogle har trukket sig af personlige årsager.

Udover julefrokost holdt vi i mange år også sommerfest sammen. Anita og Lars havde et sommerhus i Kulhuse, hvor vi holdt sommerfest en weekend om året. De fleste af os havde telt med, men Anita og Lars havde også et gæstehus, og nogle gange lånte de nogle af naboernes huse, når de var på ferie. Vi kaldte stedet for "Kulhuse Camping".

Leif hviler sig

Udover at spise og drikke var vi ved stranden og gik i vandet. Vi afholdt skattejagt for børnene i den nærliggende skov og afholdt "sære" konkurrencer for både børn og voksne. Den mest berømte er nok den om, hvem der kunne klemme den længste stribe tandpasta ud af en tube. Jeg havde skaffet en hvid tandpasta, en blå tandpasta og en sribet tandpasta. Så der var tre hold, der skulle kæmpe mod hinanden. Jeg kan i dag ikke huske, hvad præmien var.

Vi ryddede en bane på ti meter, og vinderholdet nåede op på 85 cm!

Vi afholdt en quiz for børnene: Hvor mange roere er der i en toer uden styrmand? Hvor tit udkommer Ingeniørens Ugeblad?

Præmien var en kasse sodavand.

Vi byggede en gang et mennesketårn, hvor jeg sad på skuldrene af Lazo og havde Anne på mine skuldre.

Vi tog også et par gange i teateret sammen og spiste middag på en god restaurant. Og vi har også været på kroophold.

Så fandt vi på at rejse sammen. Vi oprettede en rejsekonto, hvor vi hver måned indbetalte et fast beløb per person. Når vi havde penge nok, tog vi på storbyferie et sted i Europa. I den anledning oprettede vi 'Laborantforeningen af 1986', selvom vi befandt os i 1995, men så kunne vi jo afholde tiårs jubilæumsfest allerede året efter!

I 1997 havde vi penge nok til at tage til Paris. Jeg var desværre ikke med, da jeg boede i Shanghai på det tidspunkt. Peter var flere år tidligere blevet skilt fra Kirsten, så Karen og Peter blev enige om at dele et dobbeltværelse for ikke at betale ekstrapris for to enkeltværelser. Det er der blevet fortalt mange sjove historier om gennem årene.

Mennesketårnet i Kulhuse

Da vi nu havde en forening med vedtægter og regnskaber, søgte vi Nordeafonden om tilskud til en studietur til Prag i april 2004. Vi indsendte vores vedtægter, hvor formålsparagraffen, §3, lyder som følger:

- *At afholde studieture, seminarer og diskussionsaftener efter medlemmernes ønsker.*
- *At styrke og forbedre det tværfaglige samarbejde såvel i som udenfor arbejdstiden.*

Vi modtog 10.000,- kr.!

'Laborantforeningen af 1986' i Prag

Susan havde mistet sin mand, Flemming, et halv år tidligere, så denne gang var det Susan, der delte værelse med Peter. Det udløste igen flere morsomme kommentarer, og Connie spurgte om, hvornår det var hendes tur til at sove sammen med Peter.

Vi havde en dejlig tid i Prag, og en dag kørte vi også forbi et hospital! Vi besøgte mange værts-huse og drak mange store øl.

Desværre blev Gordon ikke lukket ind i Tjekkiet.

Gordon er canadisk statsborger, og i april 2004 var Tjekkiet endnu ikke medlem af EU. Der var derfor visumkrav til canadiske statsborgere. Det havde Gordon ikke tænkt på, da han havde rejst i de fleste europæiske lande uden visum.

De tjekkiske myndigheder anbragte ham i en lounge i lufthavnen, indtil det næste fly til Danmark afgik. Da Gordon er en stor ølnyder, købte vi naturligvis en masse tjekkisk øl og en del bryggerimerchandise med hjem til Gordon.

Ugen efter vores hjemkomst blev Tjekkiet optaget i EU, og visumkravet bortfaldt!

I 2007 var vi i Barcelona og i 2011 var vi i Rom, men vi har ikke siden 2004 søgt økonomisk tilskud fra nogen fonde.

Desværre har vi efterfølgende ikke kunnet blive enige om et rejsemål. Nogle vil under ingen omstændigheder til det ene land, og andre vil ikke til et andet land, osv., så det endte med, at vi lukkede rejsekontoen, og medlemmerne fik deres indestående udbetalt.

Peter, Karen, Anita og Susan i Marsaxlokk på Malta

rejste rundt i Makedonien. Det var også spændende og oplevelsesrigt. Vi var i Skopje og vi var ved Ohridsøen, hvor Peter og jeg var ude at bade. Turens højdepunkt var et hjemmebrænderi oppe i bjergene. Jeg kom til at købe to flasker med hjem! Jeg har stadig en halv flaske tilbage, da der ikke er andre end mig, der kan lide det.

'Laborantforeningen af 1986' består dog stadig, og sidst vi resterende ni var sammen, var til en sommerfest i 2024 hos Connie og Bent.

I 2017 var vi dog fem af os, der tog en uge sammen til Malta, hvor vi havde en dejlig og spændende tur. Vi boede på et hotel i Qawra, men tog på en masse udflugter og var naturligvis også på Gozo.

Vi gentog succesen i 2018, hvor vi samme fem tog til Makedonien. Oprindeligt havde Peter og jeg besluttet os for en gourmetferie, hvor vi skulle bo en hel uge på en vingård og spise god mad og drikke luksusvine, men det modsatte de tre øvrige (kvindelige) rejsedeltagere sig. Så vi blev enige om en rundrejse, hvor vi kun boede på en vingård den første nat og derefter

"Det syder af fusel ....."

Danbrewtiden

Den 1. april 1991 tiltrådte jeg mit nye job hos Danbrew. Men allerede inden var jeg blevet ringet op af min kommende chef, Søren, som ville høre, om jeg havde nogle private aftaler, der forhindrede mig i at tage til Hannover Messe i Tyskland midt i april. Det havde jeg ikke, så jeg tog straks efter min tiltrædelse til Hannover sammen med min nye kollega Niels.

I Danbrew blev jeg installeret på et stort kontor sammen med to kollegaer: Roger, som var ingeniør ligesom mig, og Jytte, som var teknisk assistent. Bygningen var oprindeligt en skole for åndssvage børn (Ja! Det er der blevet sagt mange vittigheder om!), og kontorerne var de gamle klasseværelser.

Vi havde et stort mødebord midt i lokalet og masser af væglads til reoler og white boards.

Jeg troede, at jeg skulle udstationeres i Finland, men i stedet blev jeg sat på et projekt i Fredericia. Carlsbergs bryggeri i Fredericia skulle have en ny tappekolonne, hvor jeg skulle stå for projekteringen af styringsanlæggene.

En dag sad Roger og jeg og talte privat sammen, og jeg kom til at fortælle, at jeg kunne finsk. Lidt efter kom vores chef, Søren, ind på vores fælles kontor. Roger overfusede ham og skældte ham ud:

– "Hvad i alverden bilder du dig ind? Nu render vi andre rundt oppe i Finland i tide og utide uden at kunne forstå et pluk, og så sidder der en ingeniør her, der forstår finsk! Hvorfor er han ikke i Finland?"

Søren svarede stille og roligt:

– "Det var egentlig også min plan, da jeg ansatte Leif, men efter at have lært Leif at kende og fundet ud af, hvor dygtig han er, vil det være spild af hans evner at sende ham til Finland for at føre tilsyn med nogle kabelinstallationer. Derfor har jeg ansat en elektriker til det job."

Selvom jeg var skuffet over ikke at komme til Finland, blev jeg naturligvis glad for at høre grunden.

I efteråret 1991 var jeg på en bryggeriudstilling i Nürnberg sammen med to kollegaer: Kim og Jørgen. Om aftenen var vi ude og spise på en argentinsk restaurant, hvor vi fik nogle rigtig lækre bøffer. Der var tre størrelser at vælge mellem, og vi valgte naturligvis de største. Jeg kan i dag ikke huske hvor mange gram, de var på. Da vi var færdige med at spise, sad vi og talte om, hvor godt de havde smagt, og så begyndte Kim at smile så underligt. Jeg begyndte også at smile, over hvor godt bøfferne havde smagt, og så spurgte Kim mig, om jeg tænkte på det samme som ham?

– "Det tror jeg nok!" svarede jeg.

Så gik det op for Jørgen, hvad det drejede sig om.

– "Det gør I bare ikke! Det gør I ikke! Det er madsvineri!" sagde han.

Og så kaldte vi på tjeneren og bestilte to bøffer til!

Året efter, i 1992, blev jeg sendt til Malaysia sammen med Kim, som var maskiningeniør. Vi skulle sammen stå for moderniseringen af en tappekolonne på Carlsbergs bryggeri i Shah Alam. Det var første gang, at jeg skulle rejse udenfor Europa, og jeg var meget spændt på, hvordan det ville være at besøge et tropisk land. Kim var rejst i forvejen. Han havde allerede været i Malaysia flere gange.

Jeg landede om aftenen i Kuala Lumpur, og Kim hentede mig i lufthavnen. Da jeg var blevet installeret på hotellet, skulle vi ud og spise.

Kim foreslog en restaurant, der hed "The Crocodile Farm", men det viste sig, at den ikke havde spor med krokodiller at gøre. For at komme derhen skulle vi gennem en park, og da det var mørkt, var jeg lidt nervøs for, om der skulle være slanger, giftige edderkopper, skorpioner eller andet kryb. Det var der ikke.

Kuala Lumpur

Jeg vænnede mig ret hurtigt til at være i Malaysia. Der var ganske vist tæske varmt og fugtigt, men jeg så aldrig nogen slanger eller giftige edderkopper. Jeg lærte også at køre en højrestyret bil og at køre i venstre side af vejen.

Jeg var lidt over en måned i Malaysia.

Da jeg kom hjem, blev jeg sat på et andet Malaysiaprojekt, også sammen med Kim. Denne gang drejede det sig om en helt ny tappekolonne. Foreløbig skulle vi projekttere og købe ind. Jeg deltog i en række møder med leverandører i Danmark, Belgien og Tyskland i løbet af vinteren og foråret 1993.

Karen i Gambia

I januar 1993 rejste Karen og jeg en uge til Gambia. Det var turistmæssigt et helt nyt rejsemål, og da jeg nu havde vænnet mig til troperne, var Gambia ikke noget problem. Jeg troede, at jeg skulle præsentere Karen for meget høj og fugtig tropevarme, men luften i Gambia var tør og behagelig, og temperaturen var som på en god dansk sommerdag. Naturligvis lå vi på stranden og gik i vandet, men ellers tog vi på ture; både de af rejsebureauet arrangerede og på egen hånd. Vi tog den lokale minibus ind til Serekunda, Gambias største by. Bussen var stuvende fuld, og jeg agerede billettør. Karen og jeg var de eneste hvide mennesker i bussen, og jeg var et hoved højere end alle de andre passagerer. Jeg stod i

midtergangen og rakte billetter og penge frem og tilbage mellem chaufføren og passagererne. Det var meget sjovt.

Vi besøgte det lokale bryggeri, Banjul Brewery. De havde nogle danskproducerede flasketransportører, og malten kom i sække fra Fuglsang i Haderslev.

I foråret 1993 rejste Kim og jeg rundt til de forskellige leverandører af maskiner til Carlsberg Malaysia. Vi skulle afprøve dem og kontrollere, at de var udført efter vores specifikationer, inden de blev sendt til Malaysia. Bryggeriets chief engineer, P.E. Chong, var også med. En aften sad vi på en restaurant i Regensburg. Jeg havde bestilt en rød bøf, men da jeg tog den første bid, virkede den gennemstegt. Jeg skar bøffen midt over og så, at den var helt grå og gennemstegt. Jeg kaldte på tjeneren, som undskyldte og straks byttede min bøf.

– ”I like the way Danbrew checks the quality!” sagde P.E. Chong. Da vi kom hjem, fortalte Kim vores projektleder, Knud Erik, om hændelsen. Han roste mig for gennemført professionalisme og så lige for øjnene af en af vores meget vigtige kunder.

1. juli 1993 tog jeg til Malaysia på en udstationeringskontrakt. Kontrakten indeholdt en returrejse til min kone og mine børn samt hotelophold for samme.

Først var Anne ude at besøge mig en uges tid eller to, og måneden efter kom Karen og Lone. Jeg tog nogle feriedage, og vi rejste sammen rundt i Malaysia. Bl.a. var vi et par dage på en tropeø, der hedder Pulau Perhentian.

Vi boede i en hytte på stranden. Vi snorklede, og vi så farvestrålende fisk og koraller. Både Anne og Lone syntes, at det var fedt, at far havde sådan et job!

Anne i Malaysia

På et tidspunkt fik Kim og jeg nogle uventede fridage. Malaysias nationaldag og Muhammeds fødselsdag faldt i forlængelse af hinanden lige op til en weekend. Begge dage var nationale helligdage i Malaysia, så lige pludselig havde vi fire fridage i sammenhæng. Vi tog to ekstra feriedage og købte en charterrejse til Lake Toba på Sumatra.

Lake Toba er en sø, der ligger i et udslukt vulkankrater. Midt i søen ligger der en stor ø, Pulau Samosir. Her tilbragte vi nogle dage, men vi var også i Medan og i Brastagi. Brastagi er omgivet af tre vulkaner, som alle tre er aktive. Der steg røg op fra flere af vulkanerne, og der lugtede af svovl over det hele. Befolkningen vidste, at vulkanerne kunne gå i udbrud, hvad øjeblik det skulle være, men de havde altid boet der, og var vant til risikoen.

[Note: Den ene vulkan, Sinabung gik i udbrud i 2010, 2014 og igen i 2021! Hver gang er tusindvis af mennesker blevet evakueret. Ved udbruddet i 2014 omkom 23 personer.]

Vi var ude og se Sumatras største vandfald, Sipiso Piso Vandfaldet, som er 120 m højt.

Vi var på besøg i et gibbonreservat, hvor vi så en siamang [den største gibbonart], og vi var på besøg i en landsby, hvor indbyggerne tidligere havde været kannibaler. De havde dog ikke spist mennesker siden engang i 1960'erne. Hollænderne havde i sin tid forbudt dem at spise mennesker, men det varede længe, inden de havde vænnet sig helt af med det. Og de havde stadigvæk opskriften!

En af landsbyboerne fortalte detaljeret om, hvordan de havde gjort. Som regel var det fjender fra en af nabo-landsbyerne, der blev spist. Inden man spiste dem, skulle man være sikker på, at de ikke var besat af en ond ånd, for så blev man meget syg af at spise dem. I værste fald kunne man dø!

Offeret blev først gennempryglet med køller. Hvis han ikke viste tegn på smerte, var han måske besat af en ond ånd. Men selvom han skreg, skulle man alligevel være sikker, så man snittede lidt i ham for at se, om det blødte. Hvis han blødte, var man stadigvæk ikke helt sikker, så man smurte ham med citronsaft. Hvis han bestod denne prøve, dvs. skreg af smerte, kunne man roligt spise ham.

Han blev lagt på et stort stenbord med furer i kanten til opsamling af blodet. Så blev brystkassen sprættet op og hjertet taget ud. Det blev skåret i terninger og stegt og serveret for landsbyens høvding. Når han havde spist, hvad han ville, blev resten givet til de næstvigtigste personer i landsbyen.

Jeg kan desværre ikke huske, hvad man gjorde med resten af kroppen. Om den blev givet som mad til resten af landsbyen eller begravet eller kastet ud til de vilde dyr?

Landsby på Sumatra

Da vi skulle flyve tilbage til Kuala Lumpur fra Medan, var flyet to timer forsinket. Vi kunne se flyet fra lufthavnsbygningen og se, at et større antal mekanikere var i gang med at reparere den ene motor. Da vi endelig kom i luften, lød motoren underligt. Det var ligesom, når jeg som dreng satte et stykke pap fast på forgaflen på min cykel, så den lød som en knallert eller motorcykel: flap-flap-flap. Vi fløj meget længe med 'Fasten Seatbelt'-skiltet tændt. Pludselig slukkede begge motorer. Der blev dødsstille i kabinen. Ingen sagde en lyd. Fra min plads kunne jeg se to stewardesser, der sad på to kabinepersonalepladser med front mod mig. De så meget forkrækkede ud, og den ene greb en intern telefon, som hun talte i.

Pludselig begyndte flyet at miste højde. Det var en Airbus med to midtergange og flere hundrede passagerer, men man hørte ikke en lyd. Jeg blev mærkværdigvis ikke bange, men spekulerede på, om flyet mon kunne nå at vende om og lande i Medan igen, eller om vi faldt ned i Malaccastrædet? Mon der var hajer i Malaccastrædet?

Jeg ved ikke, hvor længe det varede, men tiden følte som en evighed. Pludselig startede begge motorer igen og denne gang uden den mærkelige lyd fra den ene motor. Flyet steg igen til normal flyvehøjde, skiltet 'Fasten Seatbelt' blev slukket, og stewardesserne begyndte at servere mad.

Vi fik aldrig en forklaring fra kaptajnens side, men vi kom helskindet hjem til Kuala Lumpur.

Mens jeg var i Malaysia første gang i 1992, punkterede Karens cykel. Hun indleverede den til cykelsmeden, som lappede den for et større beløb. Hendes symaskine gik i stykker, og hun indleverede den til reparation for et endnu større beløb. Hun slog et stykke af en tand og gik til tandlægen, og fik tanden lavet for et astronomisk beløb. Da jeg kom hjem, klagede jeg over alle de penge, jeg kunne have sparet, hvis jeg havde været hjemme. Jeg kunne have lavet det hele selv! Karen mente dog ikke, at jeg kunne have lavet hendes tand, men en gipsfyldning kunne jeg nok have klaret, og jeg havde da også både loddetin og polyfilla. Da jeg var i Malaysia igen i 1993, gik vaskemaskinen i stykker. Det var en Vølund, der ”kun” var 15 år gammel. Belært af erfaring ringede Karen ikke efter en vaskemaskinereparatør men gik troligt på vaskeriet, indtil jeg kom hjem. Og så gik hun ellers og glædede sig til at få en ny vaskemaskine, når jeg kom hjem. Jeg fandt hurtigt ud af, at det var motoren, der var brændt af. Men jeg vidste også, at vores ven Peter havde præcis den samme vaskemaskine. Og jeg vidste også, at hans vaskemaskine var gået i stykker året før, og at han havde købt en ny vaskemaskine. Jeg ringede til Peter og fik at vide, at hans gamle vaskemaskine stadig stod nede i kælderen, og at det var pumpen, der var gået i stykker. Jeg kørte straks hjem til Peter og skruede motoren ud af hans defekte vaskemaskine. Jeg gav ham en flaske rødvin og kørte hjem og skiftede motoren på vores egen vaskemaskine. Så fungerede den fem år til.

Gadebillede fra Jilin

I februar 1994 var jeg for første gang i Kina. Jeg skulle sammen med en kollega analysere et bryggeri, Song Yuan, for at finde ud af, om de var i stand til at brygge øl for Holsten Brauerei på licens. Song Yuan ligger i provinsen Jilin i en nedlagt dynamitfabrik ca. 500 km nord for Nordkorea. Vi boede på 'Milky Way Hotel' i provinshovedstaden, som også hedder Jilin. Da jeg var der i februar måned, var der 30° frost! Det er det eneste bryggeri, jeg har besøgt, hvor alle gæringstanke og lager-tanke er indendørs i opvarmede haller.

provinsen for at overtage ledelsen af opførelsen af et nyt lokalt bryggeri. Den nuværende byggepladsleder, site manager, troede, at han skulle hjem til Danmark på ferie, men han skulle hjem og have sin opsigelse. Han var både alkoholiker og medicinmisbruger og magtede ikke sit job. Jeg ankom til Long Jiang, 35 km sydvest for Guangzhou, i et dejligt tempereret klima. Projektlederen fra Danbrew, Peter B, var der allerede og satte mig ind i opgaven og problemerne. Så rejste han hjem igen, og jeg stod alene med et delvist opført bryggeri og en masse kinesiske arbejdere.

Langsomt blev klimaet varmere og fugtigere. Jeg måtte købe mig en ekstra kuffert til min rulampjækkert, uldne undertrøjer og lange underbukser, og købe mig nogle T-shirts og shorts. Allerede midt i april var der 35° og en ekstrem luftfugtighed. Jeg kunne kun skrive med filt-penne, da blyanter rev det våde papir i stykker. I Malaysia havde jeg været vant til at kontorerne var airconditionerede, men her sad jeg på et byggepladskontor uden nogen faciliteter.

Så skete der det, at San Miguel koncernen købte det halvfærdige bryggeri. De ville gerne ind på det kinesiske marked, og nu havde de chancen for at få et helt nyt bryggeri bygget af Danbrew.

Så stoppede det kinesiske bryggeri betalingerne til entreprenørerne, da det jo ikke længere var deres bryggeri, og så forsvandt alle arbejderne, da de ikke fik løn. Og da jeg ikke kunne bygge et bryggeri uden arbejdskraft, blev jeg kaldt hjem til Danmark i begyndelsen af maj.

Mens jeg var i Song Yuan, blev jeg kontaktet af mit firma. De ville gerne have, at jeg efter besøget i Song Yuan, rejste ned til Shunde i Guangdong-

Danbrews projektleder, Peter B, forsøgte forgæves at få en aftale i stand med San Miguel, så vi kunne fortsætte arbejdet, men da det ikke umiddelbart så ud til at ville lykkes, blev jeg sat på et nyt projekt for Coca-Cola i Glostrup.

Karen og jeg havde allerede i januar, før jeg tog til Kina, lejet en ferielejlighed i juli måned i Port Leucate mellem Narbonne og Perpignan i Frankrig. Lejligheden lå på tredje sal i et stort lejlighedskompleks og med udsigt over en stor sandstrand. Der var mange mennesker på stranden, også børnefamilier, så der var altid larm.

Jeg ved ikke, hvor jeg vidste det fra, men på den nordlige del af Plage Leucate var det almindeligt at bade nøgen. Jeg tror, at der i lejligheden lå nogle brochurer om seværdigheder i Port Leucate og omegn. Og jeg må have læst det i sådan en brochure. Eller måske havde vi fået brochurerne på turistkontoret i Port Leucate? Det var i hvert fald før, der var noget, der hed internet.

En dag kørte vi op til Plage Leucate, stillede bilen på en parkeringsplads og gik ned på stranden. Der var ikke ret mange mennesker, og dem der var, havde badetøj på. Vi gik længere hen ad stranden, og nu dukkede der enkelte nøgne badende op. Som regel var det par, hvor kvinden var nøgen, og manden havde badebukser på. Vi gik længere hen, men så tyndede det ud i strandgæsterne, og stranden blev samtidig mere og mere stenet.

Nede i vandkanten og ude i vandet så stranden fin ud, og inde på stranden dukkede der nu nogle "sandøer" op. Dvs. områder på to-tre meter i diameter, der var totalt ryddet for sten.

På et tidspunkt kunne vi ikke komme længere, da nogle klipper strakte sig ud i havet. Vi valgte derfor at lægge os i sådan en sandø. Der var ikke en sjæl at se, så vi tog al vores tøj af og lagde os på vores tæppe i solen. Vi gik ud i vandet og badede og lagde os igen i solen.

Pludselig sagde Karen:

– "Der kommer nogen!"

Jeg sprang op og tog mine badebukser på. Jeg var ikke helt overbevist om, at det var en nøgenstrand.

Karen blev bare liggende.

Der kom tre kvinder hen imod os. Den ene var på vores alder, en var ca. ti år yngre og en ti år ældre. De to yngste lagde sig på sandøen lige ved siden af os, og den ældste oppe bagved Karen.

Og så tog de al tøjet af! De var åbenbart vant til at solbade nøgne, da de var godt brune over hele kroppen. De havde nogle aluminiumsskærme med, som de holdt, så solen kunne ramme dem overalt på kroppen. Især den ældste kvinde stod meget op med meget spredte ben, og ved hjælp af en aluminiumsskærm rettede hun solens stråler mod sine inderlår. De to andre koncentrererede sig mere om at få sol under brysterne.

Ingen af dem gik i vandet, og på et tidspunkt klædte de sig på igen og gik. De havde ikke sagt et ord til os, selvom vi lå få meter fra dem.

Blandt brochurerne fandt vi også en, der omtalte en nudistlejr et stykke nord for Port Leucate. Det måtte vi se, hvad var, og et par dage senere kørte vi derhen.

Udenfor nudistlejren var der en stor parkeringsplads. Under en af bilerne lå der en nøgen mand på ryggen med overkroppen inde under bilen. Det så helt absurd ud. Hvorfor skulle man være nøgen, når man reparerer sin bil?

Der var en port med et skilt over, og hvorpå der stod, at på den anden side af denne port skal man være nøgen. Skulle man mon så stå og klæde sig af på parkeringspladsen?

Der var også et kontor, 'Acceuille'. Herinde stod to nøgne mennesker og talte med en kvinde bag skranken. Kvinden var iført en T-shirt og intet andet. Formentlig var hun blevet solskoldet og ville dække sine skuldre, men det virkede fuldstændig forkert, at hun rendte rundt med bar mås inde på et kontor!

Karen og jeg blev i hvert fald overbevist om, at vi ikke skulle være nudister.

Karen på stranden ved Port Leucate

Et par dage senere tog vi igen hen på Plage Leucate og lagde os nøgne på den samme sandø som sidst. Jeg havde lige været i vandet og lå på ryggen og døsede, da Karen igen sagde:

– "Der kommer nogen!"

Men denne gang blev jeg bare liggende med lukkede øjne. Tilsyneladende var det acceptabelt at ligge nøgen her.

Så hørte jeg en kvindrende kvindestemme:

– "Bonjour, Messieurs Dames!"

Jeg åbnede øjnene og kiggede op på en smilende, smuk ung kvinde i en lysegul sommerkjole. Hun var sammen med to små børn, en dreng på måske fire år og en pige på måske to.

Hun bredte et tæppe ud på sandøen klos op ad vores, tog tøjet af børnene (pigen beholdt bleen på), trak sin kjole over hovedet og stod splitternøgen lige foran mig.

Jeg rullede omgående om på maven!

Vi kørte også ture til andet end nudistlejre og nøgenstrande. Vi var i Perpignan, vi besøgte Tautavelmanden, vi var i Collioure, vi besøgte Byrrh vinkældrene i Thuir, vi var i Villefranche-de-Conflent, og vi var i Andorra.

Da vi kom hjem til Danmark igen, fandt Karen ud af, at priserne på ferieboliger i Frankrig kun var det halve i oktober. Og så dårligt kunne vejret vel heller ikke være i oktober. Så vi bestilte en feriebolig i Saint Cyprien nær Perpignan i begyndelsen af oktober. Og vi inviterede Ingerlise med.

Vi kørte hjemmefra den 3. oktober, men havde ikke tænkt på, at det var en meget vigtig helligdag i Tyskland: Genforeningsdag! Det var den dag, hvor DDR og Forbundsrepublikken Tyskland blev genforenet i 1990!

Da dagen var gået, var vi kun nået til Frankfurt. Der var kø på alle motorveje. Vi havde regnet med en overnatning et sted i Frankrig, men nu måtte vi finde et sted i Tyskland. Alle hoteller og herberger var optaget! Det lykkedes dog til sidst at finde et dobbeltværelse med en ekstra opredning.

Karen og Ingerlise på Château Quéribus

Men ellers gik ferien godt. Ingerlise og jeg sprang i poolen hver morgen, men kun den første uge. Så tømte de poolen for vinteren!

Vi var på stranden, men der kørte bulldozere rundt og samlede skrald sammen fra sommeren. Så kørte vi ture. Vi var i Andorra, hvor vi overnattede på hotel Coma i Ordino, og vi var i Barcelona og se Sagrada Familia katedralen.

En dag kom vi forbi en vinmark, hvor der gik en masse unge mennesker og plukkede druer. Vi stoppede og talte med dem, og Karen og Ingerlise fik lov til at prøve at plukke druer.

Karen havde hjemmefra læst en hel del om katharerne, som var en religiøs sekt, der blev forfulgt af den romersk-katolske kirke for at være kættersk. De etablerede sig i svært tilgængelige borge på diverse klippetoppe. Og disse borge ville Karen have, at vi skulle besøge! Det gjorde vi så!

Efterhånden havde jeg fløjet så meget med SAS, at jeg havde samlet bonuspoint nok til en gratis flyrejse, så i foråret 1995 valgte vi at tage nogle dage til Rom. Men en ting var flyrejsen. Vi skulle jo også bo et sted, og hoteller i Rom er ikke billige. Vi fandt dog et udmærket lille hotel nær Quattro Fontane, og vi havde et dejligt ophold i Rom.

Men det havde været væsentlig billigere, hvis vi havde købt en færdig charterrejse!

Arbejdsomt fortsatte jeg med at arbejde for Coca-Cola i Glostrup. Jeg tror, at vi alle havde indset at byggeriet i Kina nok ikke ville blive genoptaget, og jeg havde derfor bestilt en feriebolig i Italien i sommeren 1995.

I begyndelsen af juni modtog jeg en besked fra San Miguel, om at de var klar til at fortsætte projektet, så jeg skulle straks komme til Shunde!

Det skabte problemer, både for mig personligt, men også for Danbrew og Coca-Cola. Det endte med, at Danbrew betalte lejen af ferieboligen i Italien, Karen fik en rejse til Hong Kong, og vi fik en uges ferie i Hong Kong med alt betalt. Til gengæld skulle jeg så tage til Kina hurtigst muligt.

Jeg forventede, at der var et lille halvt års arbejde til mig i Shunde, og vi planlagde, at Karen skulle komme til Hong Kong engang i oktober.

Den dag, jeg skulle rejse, strejkede SAS på alle oversøiske ruter. Jeg blev ombooket til Thai Airways til Bangkok, hvorfra der var forbindelse med Cathay Pacific til Hong Kong. Men thai-flyet gik i stykker og blev senere aflyst. Jeg blev ombooket til et thai-fly næste dag, men det afgik fra Stockholm. Jeg fløj så med SAS til Stockholm, med Thai Airways til Bangkok og med Cathay Pacific til Hong Kong. Men jeg ankom så sent, at hovercraftfærgen til Ronggui i Kina var sejlet for længst, så jeg måtte overnatte i Hong Kong.

Da jeg endelig nåede frem til Long Jiang i Shunde, fik jeg en overraskelse. Bryggeriet var bygget færdigt! Det manglede blot at blive afprøvet og idriftsat. Endvidere havde San Miguel entret med flere udenlandske leverandører fra både Europa og Australien til diverse projekter i og omkring bryggeriet, så der var ingen ledige værelser i bryggeriets gæstehus, hvor jeg havde boet året før. I stedet for blev alle udlændinge indkvarteret på et hotel i Foshan, 25 km nord for Long Jiang. Vi blev afhentet af en minibus om morgenen og kørt tilbage igen til hotellet om aftenen.

Jeg ringede hjem til Karen og sagde, at hun skulle være klar til at tage til Hong Kong allerede i juli.

Indvielsen af San Miguel Shunde Bryggeri

Da San Miguel havde bygget bryggeriet færdigt uden tilsyn fra Danbrews side, var der sket en del fejl. Jeg fik smede og elektrikere til min rådighed, og vi fik rettet de fleste fejl. Jeg måtte indkøbe en del ekstraudstyr, som San Miguel havde anvendt til andre formål end de tilsigtede.

Og så fandt jeg ud af, at der kørte en bus mellem Foshan og Hong Kong, så da Karen skulle komme ud til mig, tog jeg bussen til Hong Kong og modtog hende i lufthavnen. Vi tog ind på et hotel i Tsim Sha Tsui på Kowloon og legede turister de næste par dage.

Jeg ville også vise Karen Kina og bryggeriet, og da Karen hjemmefra havde anskaffet sig visum til Kina, tog vi hen på rutebilstationen, hvor jeg bad om to billetter til Foshan. Pigen i billetkontoret gloede måbende på mig.

– "Where?" spurgte hun.

Jeg gentog:

– "Foshan! Fo-shan! In Mainland China!"

– "Det er der ikke noget, der hedder!" svarede hun.

Jeg frygtede et problem med at komme hjem!

– "Jo!" svarede jeg. "Jeg bor i Foshan, og jeg kommer lige derfra!"

I det samme fik jeg øje på en køreplan på kinesisk, som hang på væggen. Her kunne jeg genkende tegnene for Foshan. Jeg pegede på dem:

– "Se der!" sagde jeg. "Der står, at der kører en bus til Foshan!"

– "Nej!" sagde hun. "Der står Fashan!"

Så købte jeg to billetter til Fashan, men bussen kørte alligevel til Foshan. Der var åbenbart forskel på, hvordan man udtalte byens navn, om man var i Kina eller i Hong Kong, selvom man talte kantonesisk begge steder.

Efter at vi var kommet tilbage til mit hotel i Foshan, gik vi en tur i nærområdet. Hotellet lå på et hjørne ud mod en stor oval rundkørsel, hvor seks gader mødtes. Trafikken var et virvar af biler og hundredvis af cyklister. Pludselig var der en der råbte:

– ”Lai Fu, Ni hao!” [’Lai Fu’ er mit kinesiske navn]

Og en kvinde omkring de fyrre hoppede af sin cykel og kom hen og hilste på os. Jeg hilste igen, og kvinden satte sig op på cyklen og kørte videre.

– ”Hvem var det?” spurgte Karen.

– ”Øh! Det ved jeg ikke. Måske en fra hotellet?” svarede jeg.

Jeg genkendte kvinden, men kunne ikke komme i tanker om, hvor jeg havde set hende henne.

Og jeg kunne godt se, at det var pinligt at blive genkendt af en fremmed dame, som jeg ikke kunne redegøre for, lige for øjnene af min kone!

Det var meget varmt, og Karen og jeg satte os på en fortovsrestaurant og bestilte to øl. En standard flaskeøl i Kina er 64 cl., men det var intet problem her i varmen.

Da vi senere på aftenen skulle spise, foreslog Karen, at vi gik hen og spiste på den samme restaurant, hvor vi havde drukket øl om eftermiddagen. Den så hyggeligere ud end hotellets restaurant.

Vi nåede dårligt at sætte os, før der stod to store åbnede øl foran os! Det plejede vi jo at få! Men det lykkedes os dog også at få bestilt noget mad.

Da vi kom tilbage til hotellet, sad den ukendte kvinde fra om eftermiddagen i lobbyen. Og nu var jeg klar over, hvor jeg kendte hende fra!

En aften for nogen tid siden, hvor jeg havde været ude i byen og spise og kom tilbage til hotellet, sad en anden udenlands ingeniør, Richard, i lobbyen og drak kaffe. Han var en ældre englænder, som San Miguel havde ansat til at gennemgå alle manualer og andet dokumentation angående bryggeriet. Jeg satte mig og snakkede med ham, men da jeg lidt senere ville at gå op på mit værelse, sagde han, at jeg skulle vente lidt.

– ”Om lidt har jeg manuduktion.” sagde han.

Lidt efter kom der en kvinde med sin 15-årige datter, Lin, som skulle konversere med Richard. Lin havde engelsk i skolen, men moderen ville have, at hun skulle blive dygtigere, og de var derfor gået rundt til forskellige internationale hoteller i byen for at finde nogen, der kunne tale engelsk. Og for nogen tid siden var de kommet ind på vores hotel og havde mødt Richard. Han var sød og rar, og Lin og hendes mor kom nu to gange om ugen, for at Lin skulle tale engelsk med Richard.

Lins mor havde frugt og kager med, som hun delte ud, også til mig. Og så gav hun sig til at snakke med mig, da hun opdagede at jeg kunne tre ord på kinesisk. Så mens Lin og Richard konverserede på engelsk, lagde jeg øre til en masse kinesisk, som jeg ikke forstod ret meget af. Men jeg fik vindruer og appelsiner og kinesiske kager.

En anden gang fik jeg Lins adresse, fordi hun gerne ville have en engelsksproget penneven. Jeg gav adressen til min datter Lone, da jeg kom hjem til Danmark, og de udvekslede da også breve i et stykke tid.

Det var Lins mor, vi havde mødt om eftermiddagen ved den store rundkørsel!

Efter at have vist Karen rundt i Foshan og besøgt den store folkepark, forskellige haver, et tempel og et kunsthåndværkerkvarter, tog jeg hende med ud at se bryggeriet. Herefter tog vi bussen tilbage til Hong Kong. Vi brugte igen et par dage som turister i byen, og så fløj vi ellers sammen hjem til Danmark.

I september tog vi på en charterrejse til Tyrkiet. Vi fløj til Izmir, hvortil vi ankom sent om aftenen, og kørte i bus i løbet af natten ned til Bodrum. De fleste af os sov i bussen, men på et tidspunkt, hvor jeg var vågen, opdagede jeg, at de skiftede chauffør midt under kørslen på motorvejen! Ham, der kørte bussen, satte den i frigear, slap rattet og rejste sig fra førersædet. Den anden chauffør satte sig i sædet, overtog rattet og satte bussen i gear igen!

Vi boede på et hotel i Bodrum, men tog på mange udflugter. Vi var i oldtidsbyen Efesos og i Pamukkale, mens man stadig godt måtte bade i kalkstensbassinene. Vi var på en sejltur, hvor vi faldt i snak med et andet dansk par, Kirsten og Arne. De boede på et andet hotel og var ikke meget for at gå ud i byen. De spiste hver aften på deres hotel. Vi overtalte dem til at gå ud og spise sammen med os. Jeg bestilte naturligvis noget tyrkisk mad, og de var overraskede over, at det smagte godt. Det havde de aldrig selv turde bestille.

Leif i Pamukkale

Vi tog også sammen på egen hånd ind i landet. Vi gik hen på rutebilstationen og fandt en 'dolmus'. Det er en minibus, der er en deletaxi, men kører bestemte ruter. Vi kørte rundt til flere forskellige landsbyer og så et sted nogen, der knækkede mandler, og et andet sted nogle koner, der spandt uldgarn. Kirsten og Arne syntes, at det var mægtig spændende. Det havde de aldrig turde gøre selv, så de var meget glade for at have mødt os.

En dag tog vi sammen på en dykkertur. Det var dog kun Kirsten og mig, der dykkede. Arne havde et hul i den ene trommehinde, så dykkerinstruktøren ville ikke lade ham dykke. Og Karen bryder sig slet ikke om vand og kan ikke svømme.

Det var første og eneste gang, at jeg har dykket med

flaske. Det var rigtig sjovt. Man svømmede ganske langsomt rundt mellem alle de farvestrålende fisk. Ved at regulere trykket i svømmevesten stiger eller synker man. Desværre var det første, jeg så, en øldåse, Guld Tuborg, nede på bunden!

Jeg overvejede stærkt at melde mig til et dykkerkursus, når vi kom hjem, men jeg har aldrig fået taget mig sammen.

Efter at jeg var kommet hjem fra Kina, kom jeg på et projekt i Thailand. Et stort bryggeri, Beer Thai, som Danbrew havde opført et par år før, skulle udvides til den tredobbelte kapacitet. Endvidere skulle der udvides på tre mineralvandsfabrikker i Thailand.

Sammen med min kollega, Palle, som var maskiningeniør, skulle jeg være projektansvarlig for installationen af fire tappekolonner til øl og seks tappekolonner til mineralvand. Palle havde indkøbt alle maskinerne, og Palle og jeg rejste rundt i Europa og førte tilsyn med byggeriet af maskinerne og afprøvningen af dem.

Det var meningen, at jeg skulle udstationeres i Thailand fra april 1996, og i februar rejste jeg til Thailand for at tage imod alle maskinerne. Der var 51 40-fodscontainere og 36 trækasser med maskiner, der var for store til at kunne være i en container. Jeg fik åbnet alle containerne og trækasserne og inspiceret alle maskinerne. Desværre var der transportskader på enkelte maskiner, så jeg måtte have forskellige forsikringsselskaber ud og se på skaderne.

Samtidig tog jeg rundt og så på lejlighed. Jeg skulle jo derud igen til april og bo der mindst et år. Jeg fandt en hotellejlighed i Ayutthaya ikke så langt fra Bang Ban, hvor bryggeriet lå. I samme ejendom som lejligheden, var der både vaskeri, frisør, svømmehal og flere butikker og restauranter. Det kunne ikke være bedre.

Men da jeg kom hjem fra Thailand, blev jeg kaldt ned til vores direktør. Han påtænkte at åbne et kontor i São Paulo i Brasilien. Vi havde i forvejen afdelingskontorer i Beijing og Moskva, og da vi nu havde adskillige kunder og projekter i Sydamerika, mente han, at det kunne være praktisk med et afdelingskontor i Brasilien. Og han forestillede sig, at jeg skulle være chef for dette kontor. Det skulle foreløbig vare tre år, og så måtte tiden vise, hvad der ellers skulle ske.

Jeg tog til São Paulo i maj for at se på forholdene. Jeg havde allerede 5-6 kollegaer i São Paulo og som arbejdede på et stort bryggeriprojekt for Brahma. Jeg hjalp til med at gennemgå indkomne tilbud og forsøgte ellers at sætte mig ind i brasiliansk leveform og dagligdag.

Jeg kom hjem efter cirka en måned for at tage på sommerferie som planlagt. Vi havde lejet en feriebolig i Ventimiglia i Italien. Det viste sig at være nogle rækkehuse, der lå oppe på et bjerg med smalle og stejle tilkørselsveje.

Alligevel kørte vi flere ture. Vi var i San Remo og i Menton i Frankrig. Vi kørte også helt til Bologna og besøgte min penneveninde, Ania, og hendes søn Rafael og var der et par dage. Hendes mand, Michael, og hendes anden søn, Krzysztof, var i Wien på det tidspunkt.

Da vi kom hjem fra ferie, tog jeg straks til Brasilien igen. Jeg havde møde med det brasilianske skattevæsen, både vedrørende danske statsborgere og eventuelt brasilianske statsborgere samt naturligvis selskabsskat. Jeg fandt nogle kontorlokaler hos F.L. Smidth, som var ved at indskrænke og havde derfor en hel etage tilovers. Alternativt fandt jeg et kontorhotel. Jeg fandt priser på kontormøbler, biler, telefonabonnement, kontormaskiner og meget andet. Hver weekend kørte jeg rundt med en ejendoms-mægler og så på lejligheder. Jeg lavede et helt katalog til vores direktør.

Jeg tog tilbage til Danmark, og vi forberedte os på, at jeg skulle flytte til Brasilien 1. oktober. Karen skulle komme på ferie i november, og hvis hun syntes om forholdene, ville hun søge orlov fra sit arbejde fra 1. januar og flytte til Brasilien.

Vi ville ikke sælge vores hus. Lone boede stadig hjemme, og vi ville give hende fuldmagt til at administrere vores ejendom og formue. Endvidere fik hun kørekort og skulle overtage vores bil.

Nu gik jeg kun og ventede på en kontrakt. Jeg havde fået flere udkast, som jeg havde kasseret, men efterhånden var vi blevet enige om indhold såvel som ordlyd.

En eftermiddag, ugen før jeg skulle rejse, ringede vores direktør op til mig og bad mig komme ned på sit kontor. Jeg troede, at kontrakten var klar til at blive underskrevet, men det viste sig, at han var blevet i tvivl, om det nu også var en god idé at åbne kontor i Sydamerika. Han ville tænke over det en måned endnu.

– "Jamen, Jens!" sagde jeg. "Jeg har en flybillet til på søndag og et hotel i São Paolo. Og jeg har aftaler med en masse mennesker i Brasilien!"

– "Jamen, alt det må du så aflyse." sagde han.

Det var godt, at jeg ikke havde solgt mit hus eller udlejet det.

Det blev aldrig til noget med et kontor i São Paolo, men Lone fik sit kørekort!

Jeg blev derefter sat på et nyt projekt i Kina. Carlsberg ville meget gerne ind på det kinesiske marked og havde besluttet sig for at ville opføre et nyt bryggeri "et sted i Kina". Projektet blev overladt til Danbrew, og som sædvanlig blev jeg ansvarlig for automatik og elforsyning. Vi blev bedt om at genanvende så meget udstyr som muligt fra det lukkede Tuborgbryggeri i Hellerup. Desværre var det meste udstyr uanvendeligt på et moderne bryggeri, men det hele blev sendt til Kina alligevel. Det havde stor symbolsk betydning for Carlsberg at kunne prale med, at det gamle Tuborgbryggeri nu stod i Kina og bryggede øl til kineserne! Fra bygherrens side blev projektet styret fra Carlsbergs bryggeri i Hong Kong. Carlsberg havde allerede købt en industrigrund i Song Jiang, et industriområde udenfor Shanghai, og de havde et salgskontor i Shanghai. Vores projektleder, Richard, og jeg tog derfor til Shanghai i februar 1997 og besøgte forholdene samt havde møder med de lokale carlsbergfolk. Derefter tog vi til Hong Kong og havde flere møder. Det var sidste gang, jeg var i Hong Kong, mens det stadig var britisk. 1. juli 1997 blev kolonien overdraget til Kina.

Projektlederen, Richard, spurgte mig, om jeg ville være site manager på projektet, men det afviste jeg. Jeg var sikker på, at jeg ikke ville slippe for min opgave som discipliningeniør for automatik og elforsyning. Og jeg ville ikke risikere at gå ned med stress ved at bestride to jobs. Så ansatte Danbrew en site manager udefra.

I foråret 1997 tog vi nogle dage til Bruxelles. Jeg havde arbejdsmæssigt været der flere gange og syntes godt om byen, så nu ville jeg vise Karen den. Jeg havde i mellemtiden opsamlet en hel del bonuspoint, så nu havde jeg også råd til at vi kunne bo på SAS Hotel Radisson for bonuspoint. Vi boede ovenikøbet på en etage, hvor vi havde vores egen morgenmadsrestaurant.

Vi tog rundt og så alle seværdighederne: Grand Place, Mannekenpis, Atomium, tegneseriemuseet, ølmuseet, mm.

Rafaël, Ania og Karen

En dag var der en flok unge piger, der spurgte om vej til et eller andet. Jeg afviste dem med en bemærkning om, at vi var udlændinge og ikke kendte stedet, de søgte, men Karen sagde, at vi jo havde et bykort. Så tog jeg kortet frem og viste pigerne, hvor stedet var.

Om aftenen, da vi var ude og spise, og Karen ville betale med sit kreditkort, opdagede hun, at hendes pung var væk! Sandsynligvis havde de unge piger snuppet den fra hendes taske, da vi stod tæt sammen og kiggede på bykortet. Vi fik skyndsomst ringet og spærret hendes kreditkort og hendes dankort. Da vi kom hjem til Danmark igen, havde hun så besværet med at få nyt kørekort, sygesikringskort, og diverse andre kort. Der havde også været et mindre kontantbeløb i pungen, men det overlevede vi nok.

I juli flyttede jeg til Shanghai. Den første tid boede jeg på et hotel i selve Shanghai, men efter et par uger fik jeg en stuelejlighed på 135 m² med fire værelser, køkken og bad og med have til i Xin Zhuang. Det ligger

Karen på besøg i Xin Zhuang

midt mellem Shanghai og Song Jiang. Jeg plejer at sige, at jeg boede i Ballerup, hvis det var i Danmark. Jeg havde en tjenestepige, Mrs. Lü, som kom hver formiddag og gjorde rent og vaskede mit tøj. Der var vaskemaskine!

Xin Zhuang var dengang endestationen for metroen, der kørte ind gennem Shanghai og videre ud på den anden side. Jeg kunne være i Shanghai på tyve minutter, men der var også flere restauranter i Xin Zhuang. Nogle gange købte jeg levende kæmperejer på torvet, og som jeg kogte. To metrostationer fra Xin Zhuang lå en fransk bager, der havde friske flûte, og det lokale supermarked havde Miracle Whip. Med en flaske god kinesisk hvidvin var min aften reddet.

Jeg havde en mikrobølgeovn, og nogle gange købte jeg færdigretter eller en grillkylling. Men som regel gik jeg ud og spiste noget lækkert kinesisk mad.

Efterhånden blev vi flere supervisorer fra Danbrew, og vi ansatte to kinesiske piger som sekretærer og tolke. Endvidere var Charlie økonomisk administrator.

Charlie var født i Shanghai, men var kommet som fireårig med sine forældre og lillesøster til Sverige. Han var uddannet maskiningeniør, men da han talte kinesisk, stod han for al kontakt med myndigheder, banker, kinesiske leverandører mm.

Vi havde problemer med at få opholds- og arbejdstilladelse, så vi var der alle på et turistvisum. Det betød, at vi kun måtte være tre måneder i Kina ad gangen. De fleste af os rejste hjem til Danmark og kom tilbage et par uger senere. Vores site manager, Jesper, som var udstationeret med kone og datter, tog på badeferie til Thailand. Charlie sagde, at han ville tage til Macau. Det lød spændende. Macau var en portugisisk koloni på det kinesiske fastland lidt syd for

Leif i Macau

Hong Kong. Der var netop åbnet en flyforbindelse mellem Shanghai og Macau. Tidligere havde man kun kunnet komme til Macau med båd fra Hong Kong. Så jeg tog med Charlie til Macau.

Det var virkelig spændende. Det var som at komme til en by i Portugal. Gadebelægningen var kantstillede sorte og hvide strandsten, der dannede bølger, husene var alle i portugisisk stil med bugeange, befolkningen talte portugisisk, og der var naturligvis mange etniske portugisere.

Og så var der spillekasinoer overalt! Macau var et mekka for ludomaner, så der var også masser af pantelånere! Vi så forskellige turistseværdigheder og var naturligvis på kasino. Jeg spillede ikke, men Charlie tabte vist et større beløb, som han ikke ville fortælle mig. Men som han sagde:

– "Alle kinesere spiller, på nær min mor."

Efter nogle dage tog vi tilbage til Shanghai.

I følge min kontrakt havde jeg ret til en hjemrejse hver tredje måned, men den benyttede jeg mig kun af én gang. Det var da Karen fyldte 50 år i januar 1998. Ellers brugte Karen min billet til at komme ud til mig. Hun kom også et par gange, hvor vi selv betalte flybilletten.

I julen 1997 kom Lone på besøg. Vi havde en dejlig tid sammen. Juleaften tog vi ind på en dyr restaurant i Shanghai. Vi fik forskellige delikatesser, og da det var juleaften, spiste vi også and i blommesovs. Tilbage i Xin Zhuang tog vi hen til min kollega, Pelle, som havde besøg af sin kone fra Danmark. Her var også en anden kollega, Karl Arvid, som også havde besøg af sin kone. De havde danset om juletræ og spist flæskes-teg, og nu sad de og så golf i fjernsynet! Lone og jeg drak en kop kaffe sammen med dem og tog derpå hjem til mig.

I marts var det igen tid til at forlade Kina for en stund, og da Karen var på besøg, besluttede jeg mig for at tage hende med til Macau. Jeg viste hende rundt til seværdighederne, vi fik god mad, portugisisk rødvin, og var på kasino. Jeg tabte fem hongkongdollar. Vi var på natklub med nøgenshow, hvor en canadisk trup viste deres mest intime legemsdele frem!

I påsken 1998 havde jeg besøg af Anne og Jesper. Jeg viste dem rundt i Shanghai, og de deltog i vores traditionelle danske påskefrokost, som Jesper, vores site manager, havde arrangeret hjemme hos sig selv og sin familie. Udover Danbrews folk var vores sekretærer, Rita og Susanna, også med. De havde naturligvis aldrig smagt sild og snaps før! Jeg ved ikke, om de kunne lide det. Formentlig ikke.

I 1998 var der storkonflikt i Danmark. Det kunne vi også mærke i Shanghai. Der var varer fra Danmark, som vi ikke kunne få, og der var varer, der var meget store forsinkelser på.

En dag kom en af vores kinesiske sekretærer, Rita, og sagde, at hun syntes, det var mærkeligt, at der slet ikke stod noget om strejkerne i Danmark i de kinesiske aviser. Man viste heller ikke noget om det i fjernsynet.

Hun havde ellers fået det indtryk gennem os, at det var ret så alvorligt. Dengang 'Den lille Havfrue' havde mistet hovedet, stod det i alle kinesiske aviser, og man viste det i fjernsynet, og det var da ikke nær så

alvorligt som denne storkonflikt.

Så fortalte vi hende, at det var fordi, det var farligt for de kinesiske myndigheder, hvis den kinesiske befolkning skulle få gode idéer og begynde at strejke. Havfruens hoved derimod var ganske harmløst. Det havde hun ikke tænkt over, men hun fortod det godt.

Sådan kan man også lære noget om fremmede lande.

Efterhånden var bryggeriet ved at være færdigt. Jeg manglede nogle styringsanlæg til opsamling af kondens til kedelanlæggene, så i mellemtiden tog jeg noget af min ferie, og Karen og jeg rejste derfor lidt rundt i Kina.

Først tog vi til Guilin, hvortil vi ankom om eftermiddagen. Om aftenen gik vi ud for at spise. Vi fandt et stort madmarked med små primitive familierestauranter, hvor man sad på skamler og spiste. Jeg talte rimeligt forståeligt mandarin, men alligevel forstod servitricen ikke min bestilling. Hun kaldte på en mandlig tjener, som heller ikke forstod, hvad jeg sagde. Til sidst stod der 4-5 tjenere rundt om os og forsøgte at forstå, hvad vi ville have. Men så kom der en servitrice med en

Motiv fra Li-floden

lille dreng på 5-8 år. Måske en opvaskerdreng? Men han forstod, hvad jeg sagde og "oversatte" min bestilling til de andre tjenere. Og så fik vi noget rigtigt lækkert mad. Tilsyneladende talte man ikke mandarin i Guangxi-provinsen, men drengen kom formentlig fra et andet sted i Kina.

Næste morgen sejlede vi ad Li-floden til Yangshuo, hvor vi overnattede og tog bussen tilbage til Guilin næste dag.

Pandabjørn i Beijing Zoo

Vi tog til Xi'an, og var ude og se terracottakrigerne.

Vi var naturligvis også i Beijing og ude at gå på den kinesiske mur. Og vi var i Zoologisk Have og se pandabjørne.

På vej fra Zoologisk Have tilbage til vores hotel ringede min mobiltelefon. Det var min chef, Søren, der ville vide, hvornår jeg kom hjem. Jeg svarede, at det nok varede en lille månedstid, da jeg manglede nogle styringsanlæg, som jeg også gerne skulle have sat i drift, inden jeg kunne forlade projektet. Det var han ked af at høre, da han her og nu manglede en elingeniør til et stort projekt i Brasilien. Min kollega, Ole, skulle have været derud, men han skulle lige klare et lille problem på et bryggeri i Den dominikanske Republik. Det viste sig at være et større problem og blev en pæn stor opgave for Danbrew. Derfor havde Søren brug for mig i Brasilien.

Da jeg havde afsluttet jobbet i Shanghai, tog jeg hjem til Danmark, skiftede underbukser og tog til Brasilien! Jeg havde ellers glædet mig til en sommer i Danmark.

Brahmas bryggeri i Águas Claras do Sul

Bryggeriet lå i Águas Claras i kommunen Viamão, som igen ligger i delstaten Rio Grande do Sul. Den ligger syd for ækvator, så her var det vinter! 5° - 10°C, regn og blæst! Der var allerede to af mine kollegaer på pladsen, Niels Christian og Lars, men de var henholdsvis maskiningeniør og brygmester og havde behov for hjælp fra en elingeniør.

Vi boede alle tre på et lejlighedshotel i Porto Alegre, en times kørsel fra bryggeriet. Jeg havde en lejlighed med to værelser, køkkenniche og badeværelse.

Egentlig var vi fire Danbrewansatte. Der var også Susanne, som var tysker, men havde arbejdet flere år i Sydamerika indenfor bryggeribranchen og talte både spansk og portugisisk.

Bryggeriet i Brasilien, Brahma, stillede en bil til rådighed for hver to ingeniører, men da Susanne boede på et andet hotel end Niels Christian, Lars og mig, var det mest praktisk, at hun havde den ene bil og vi tre den anden.

I weekenderne kørte Niels Christian, Lars og jeg ture i omegnen og op i bjergene. Der var flere tyske landsbyer. I midten af 1800-tallet var der en stor indvandring af tyskere. De havde i flere generationer vedligeholdt den tyske kultur og talte til daglig tysk. Der var tyske restauranter overalt, og når vi havde problemer med at tale portugisisk, talte de tysk til os. Om søndagen spillede de tysk umba-umbamusik i parkerne og på gadehjørnerne. I en af byerne, Nova Petrópolis, var der et museum, der omhandlede de første tyske immigranter i 1859. Der var bl.a. indrettet en tysk skolestue fra 1870'erne.

En weekend kørte Niels Christian og jeg rundt og besøgte en masse vingårde. Det ene sted havde de et springvand, der sprang med rødvin!

Generelt var brasilianerne ikke gode til at lave vin. Når vi gik ud for at spise, drak vi som regel argentinsk eller chilensk rødvin.

I oktober kom Karen ud på besøg. Da Susanne samtidig var på ferie i Florida, lånte jeg hendes bil og kørte rundt og viste Karen Porto Alegre og omegn.

Tysk messingblæseorkester

En dag ville vi køre ud til kysten og se stranden ved Atlanterhavet. Langs hovedvejen løb der i hver side en mindre vej parallelt med hovedvejen, en såkaldt servicevej. Ved disse serviceveje lå byerne, butikkerne og tankstationerne. Vi kørte naturligvis ad hovedvejen, da der var over 100 km til kysten, men indimellem så jeg nogle spændende fugle og satte farten ned.

For ikke at sinke trafikken kørte jeg af og til ned på servicevejen, og en gang i mellem stoppede jeg helt for at studere en ukendt fugl. På et tidspunkt lagde jeg mærke til, at en bil fulgte efter os. Den tilpassede hastigheden efter vores bil, og når jeg kørte ned på servicevejen, gjorde den det også. Det gjorde mig lidt nervøs. På et tidspunkt, hvor jeg var stoppet helt og stået ud af bilen for at studere nogle silkekostære, der sad i en busk, standsede den anden bil, og en mand steg ud og kom hen mod mig. Det var en ældre mand. Han spurgte, om der var noget i vejen med vores bil? Han havde fulgt efter os et stykke tid og havde lagt mærke til, at vi flere gange kørte ned på servicevejen og kørte langsomt eller standsede. Han ville gerne hjælpe os, hvis vi havde motorproblemer.

Jeg fortalte ham, at det var fordi vi studerede fugle, og at vi var udlændinge, og fuglene derfor var fremmede for os. Så løb han tilbage til sin egen bil og råbte til sin kone, der sad inde i bilen:

– ”Mor! Mor! Det er udlændinge!”

Der er ikke mange udlændinge i Rio Grande do Sul. Det er ikke et turiststed. Og det var med vilje, at jeg ikke sagde, at vi var danskere, for det var der alligevel ingen brasilianere, der vidste, hvad var. Når man spurgte dem, om de kendte Danmark, fik man som regel svaret, at det var en af de Forenede Stater, eller at det lå i Europa et sted mellem Spanien og Tyskland.

Jeg takkede manden for hans betænksomhed, og vi fortsatte vores tur mod kysten.

Sanddollar

På et tidspunkt sagde Karen, at hvis vi skulle nå ud til kysten samme dag, måtte jeg kun stoppe, hvis vi så en nandu. Det lovede jeg.

Lidt efter klodsede jeg bremserne!

– ”Jeg sagde, at du ikke måtte stoppe og se på fugle!” sagde Karen.

– ”Kig ind på marken til venstre!” sagde jeg.

Der gik en fugl, der var højere end køerne!

Langt om længe nåede vi ud til kysten, hvor vi gik en tur langs stranden. Vi så en død pingvin og fandt nogle sanddollar [kalkskelettet af et søpindsvin], som vi tog med hjem.

Vi fandt et sted, hvor vi fik noget mad, og kørte så ellers hjem igen.

Jeg rejste hjem sammen med Karen i oktober, og i november tog vi en uge til Gran Canaria. Vi lejede en bil for et par dage og kørte rundt på øen. Ellers lå vi på stranden. Vi boede i Las Palmas, som ligger på nordkysten af øen. Det var ideelt med hensyn til gode restauranter, men alle de gode badestrande lå på sydkysten. Så tog vi den lokale bus fra torvet. Lige ved busstoppestedet på sydkysten lå der et gammelt hotel med en stor smuk have. Ude fra vejen fik jeg øje på en hærflugt, som jeg stod og studerede. Pludselig blev vi tiltalt af et andet dansk par. De sagde, at vi bare kunne gå ind gennem hotellet og ud i haven. Det havde de gjort flere gange. De syntes også, at haven var flot. Så lod vi som om, vi boede på hotellet, gik ind gennem receptionen og ud i haven og studerede fugle! Bagefter tog vi på stranden.

Sommeren 1999 tog vi til Peru og fejrede Esthérs 50-års fødselsdag. ”Vi” var Karen og mig, Lone, Anne og Annes kæreste, Jesper.

Vi havde en dejlig fest sammen med Esthérs peruvienske familie. Stor middag, sang og dans og levende musik.

De næste par dage gik vi rundt i Lima, både alene og sammen med Esthér. Vi så præsidentpaladset med vagtparaden, domkirken, nationalmuseet og guldmuseet. Vi besøgte San Francisco klosteret med katakombere bygget af menneskekranier! Vi var i Miraflores og se Stillehavet.

Og når vi nu var i Peru, kunne vi lige så godt rejse rundt og se landet. Så nogle dage senere tog vi bussen til Arequipa og dagen efter videre til Puno. Kort før Puno punkterede bussen! Midt ude i ødemarken i Andesbjergene! Chaufføren havde ganske vist et reservehjul men ingen kompressor til at pumpe det op med.

Vi måtte vente, til der kom nogen forbi. Så blaffede chaufføren ind til Puno for at få hjælp, og nogle timer senere kom han tilbage i en lastbil med en kompressor. Jeg tror, at vi holdt omkring fire timer i ødemarken.

Uruindianere på Titicacasøen

Vi nåede frem til Puno, hvor vi sejlede på Titicacasøen og besøgte Uruindianerne på deres flydende sivøer.

Fra Puno kørte vi igen med bus mod Cuzco. Her blev vi stoppet af det peruvienske politi og toldvæsen. Bussen kom fra La Paz i Bolivia, og der var flere af passagererne, der havde smuglet cigaretter og spiritus med over grænsen. Oppe på bussens tag lå al vores bagage. Der stod også en papkasse indeholdende et stort farvefjernsyn. Da tolderne efterlyste ejermændene, var der ingen, der turde melde sig. Det var sandsynligvis også smuglergods. Så tog tolderne fjernsynet og kastede det ned på vejbanen, hvor det knustes!

Vi nåede frem til Cuzco, hvor vi havde bestilt et hotel i forvejen. Efter at have set på byen og besøgt et par museer, tog vi med toget ud til Machu Picchu. Denne inkaruinby måtte vi naturligvis se. Den var også spændende.

Fra Cuzco fløj vi tilbage til Lima.

En dag så jeg en annonce i en peruviansk avis. Det var et rejsebureau, der arrangerede ture ud til nogle øer, Islas Ballestas, hvor der levede søløver, havodder, suler, skarve, pingviner, flamingoer og mange andre dyr og fugle. Turene udgik fra Pisco, ca. 200 km syd for Lima. Lone, Karen og jeg bookede en tur, mens Anne og Jesper tog med Esthérs far op til familiens æbleplantage i bjergene.

Vi indlogerede os på et hotel i Pisco, hvor vi tidligt næste morgen blev afhentet af en minibus. Vi kørte mod stranden, og guiden fortalte, at der ville stå tusindvis af flamingoer i strandkanten. Når vi ankom, skulle vi løbe ned mod flamingoerne og klappe i hænderne. Det var sådan et flot syn at se alle flamingoerne lette på én gang. Og samtidig kunne de andre udflugtsture ikke vise deres kunder flamingoerne! Jeg har aldrig hverken før eller siden oplevet en naturguide opføre sig på den måde.

Men bortset fra det havde vi en god tur. Først gik vi lidt rundt på stranden, hvorfra jeg bl.a. så en havodder. Senere sejlede vi ud i en stor turboat til øerne Islas Ballestas. Der var en stor koloni af guanoskarve, men der var også masser af søløver, nogle suler og en enkelt pingvin. Der var pelikaner, inkaterner og skarvmåger.

Vi var kommet til Lima med Lufthansa fra Frankfurt med mellemlanding i Bogota i Colombia, og skulle naturligvis den modsatte vej tilbage igen. Da vi på udturen mellemlandede i Bogota, skulle vi alle ud af flyveren og ind i en ventosal i lufthavnsbygningen. Der var bevæbnede soldater overalt.

Under vores ophold i Peru hørte vi i nyhederne, at der var opstået kampe mellem oprørsgruppen FARC og de colombianske regeringsstyrker flere steder i Colombia. Blandt andet forsøgte FARC at erobre lufthavnen i Bogota, så vi var lidt nervøse for vores hjemrejse.

Vi fløj fra Lima om eftermiddagen og ankom til Bogota om aftenen. Under mellemlandingen, skulle vi igen ud af flyet og ind i lufthavnsbygningen, men vi nåede kun hen til bygningen, inden vi blev beordret tilbage til flyet. Denne gang var soldaterne udstyret med maskinpistoler. Vi kunne se ildglimt og høre skud i det fjerne.

Lufthansa, Boeing 747 © ajuangon / Shutterstock

Vi havde dårligt nået at sætte os til rette i sæderne, før flyet rullede ud på startbanen, men så skete der heller ikke mere. Vi kunne stadig se ildglimt og høre spredte skud. Kaptajnen meddelte i højtaleren, at han ventede på starttilladelse. Jeg tror, at vi ventede over en time, alt imens skuddene lød tættere og tættere på.

Så blev alt lys i flyveren pludselig slukket, og maskinen startede! Vi rullede i bælgravende mørke for fuld fart ud ad startbanen og lettede. Tilsyneladende var kaptajnen blevet træt af at vente på starttilladelse og stak af i nattens mulm og mørke.

Flyveren var en Boeing 747, en såkaldt jumbojet, dengang verdens største flyvemaskine!

Det var det sidste Lufthansa-fly ud af Bogota. Lufthansa indstillede fra den dag af alle flyvninger til og fra Colombia.

Arbejdsomt var jeg igen kommet på et Coca-Cola projekt. Carlsberg, som ejer Coca-Cola i Danmark, havde bygget en ny fabrik ved siden af deres bryggeri i Fredericia. De havde allerede lukket fabrikken i Aarhus, og nu var turen kommet til fabrikken i Glostrup, hvor jeg tidligere havde installeret to tappekolonner. En sensommerdag i 1999 blev jeg indkaldt til et møde hos Coca-Colas tekniske direktør i Fredericia. Det viste sig, at jeg ikke var den eneste. Vi sad 15-20 forskellige ingeniører og andre teknikere fra mange forskellige firmaer. Flere af dem kendte jeg fra andre projekter både i Danmark og i udlandet. Der var en ventilationsingeniør, jeg havde arbejdet sammen med i Kina, der var teknikere fra Carlsberg, der var ingeniører fra flere forskellige rådgivende virksomheder, og der var også en af mine egne kollegaer fra Danbrew.

Coca-Colas tekniske direktør forklarede, at vi allesammen var blevet udvalgt ikke kun på grund af vores høje faglige dygtighed men i lige så høj grad på grund af vores menneskelige egenskaber. Derfor havde han håndplukket os fra alle mulige forskellige firmaer.

Det viste sig, at Coca-Colas fabrik i Fredericia skulle udvides med flere lagerhaller og med flere tappehaller og tappekolonner. Fabrikken i Glostrup skulle lukkes, og jeg skulle være ansvarlig for at overflytte den seneste og nyeste tappekolonne fra Glostrup til Fredericia, da jeg i sin tid også havde installeret den.

Efterfølgende skulle jeg så installere flere nye tappekolonner i Fredericia.

Anne og Jesper

Den 6. november 1999 blev min ældste datter, Anne, viet til Jesper på Københavns Rådhus, og en måned senere, den 9. december, blev jeg morfar for første gang, da Jonathan kom til verden.

Alting går hurtigere nu om stunder, selv svangerskaber!

Jonathan, ½ år

Mandag den 3. januar 2000, kl. 8:00, afbrød jeg elforsyningen til tappekolonne G4 i Glostrup!

Straks efter begyndte nedtagningen. Jeg havde entreret med det firma, der i sin tid havde leveret og installeret kolonnen. Det mest spændende var flytningen af skyllemaskinen, en 12 m lang, 6 m bred og 5 m høj maskine, som de valgte at flytte i et stykke! Den var i sin tid blevet leveret i flere dele, der var blevet samlet på stedet, men nu valgte leverandøren altså at flytte den i ét stykke. Den blev transporteret om natten på en blokvogn og kørt fra Glostrup til Køge Havn. Elledninger, trafiksignaler, vejskilte og meget andet var i forvejen blevet nedtaget på den rute, som transporten skulle følge. Og naturligvis foregik turen under politiskorte. Fra Køge blev den sejlet til Fredericia Havn, hvor den igen blev transporteret gennem byen ud til den nye fabrik.

Den 11. januar 2000 havde Karen og jeg sølvbryllup. Vi fejrede det i 'Dueslagets' selskabslokaler, det gamle VJ-hus i Hvidovre, lørdag den 15. januar med deltagelse af 39 glade gæster.

Det næste år tilbragte jeg primært i Fredericia og var stort set kun hjemme i weekenderne. Jeg var flere gange i Italien og Tyskland på tjenesterejse for at følge op på nyindkøbte maskiner til Coca-Cola.

I juni skulle jeg besøge et firma i Parma i Italien. Jeg havde været der flere gange før, og som regel blev jeg hentet af en chauffør i lufthavnen i Milano. Nu var der for nylig åbnet en direkte flyforbindelse fra København til Bologna, så jeg benyttede mig af muligheden for at besøge min penneveninde, Ania, i Bologna. Jeg bad derfor firmaet hente mig mandag morgen på Anias adresse i Bologna i stedet for i lufthavnen i Milano. Det skal siges, at Parma ligger midt imellem Milano og Bologna, så det var ikke den store ulempe for chaufføren.

Jeg havde en dejlig weekend sammen med Ania. Lørdag aften var jeg ude at spise med hende og hendes søn Rafael. Hendes mand, Michael, og hendes anden søn, Krzysztof, var stadig i Wien. Om søndagen tog vi toget til Firenze, hvor Ania viste rundt.

Mandag morgen holdt jeg øje med chaufføren ud ad vinduet, og da jeg fik øje på ham, sagde jeg farvel til Ania og gik ned på gaden. Rafael sov stadigvæk! Nede på gaden vendte jeg mig op mod lejligheden og vinkede til Ania, der stod ude på altanen iført morgenkåbe og sendte fingerkys ned til mig.

Den italienske chauffør grinede som en flækket træsko. Ham den danske ingeniør havde nok en elskerinde i Bologna! Jeg gad nok vide, hvad han har fortalt om mig hjemme i firmaet.

Sommerferie blev der også tid til. Vi havde lejet en ferielejlighed i Port Grimaud lidt vest for Saint-Tropez i Frankrig og kørte derned i bil. Feriebebyggelsen lå på landsiden af strandvejen, der var så tæt trafikeret, at

Karen i Saint-Tropez

Sølvbrudeparret Karen og Leif

det var umuligt at dreje til venstre, når vi kom ned på strandvejen. Så drejede vi til højre og kørte ind til Saint-Tropez, hvor der var en rundkørsel!

Vi kørte ture til Sainte-Maxime, Saint-Rafaël og naturligvis Saint-Tropez. En eftermiddag, hvor vi var i Saint-Tropez, begyndte politiet at opsætte afspærringer. Jeg kunne se, at vores bil snart ville være lukket inde, så jeg spurgte en betjent om, hvorfor de spærrede af.

– "Det er fordi 'Det store Tyreløb' begynder om lidt, Monsieur!" svarede han. "Så bliver der sluppet ti vilde tyre løs i gaderne."

– "Jamen! Min bil holder derhenne!"

– "Så synes jeg, at De skulle skynde Dem at flytte den, Monsieur!"

Han foranledigede afspærringen åbnet, så jeg kunne få min bil ud. Desværre var der ingen ledige parkeringspladser udenfor afspærringen, så vi kørte bare hjem uden at opleve 'Det store Tyreløb'.

Sydøst for Saint-Tropez var der flere store gode badestrande. De var meget brede, så der var langt til andre badegæster. Flere af dem var "Plage Naturiste". Der var vi flere gange!

I november var vi på Azorerne. Det var gennem et rejsebureau men alligevel lidt på egen hånd. Vi fløj fra København til Lissabon, hvor vi havde en overnatning, da flyforbindelserne til Azorerne ikke passede med flyet fra København. Næste morgen fløj vi fra Lissabon til Horta på øen Fayal.

Da mine kollegaer hørte, at jeg skulle til Azorerne, var der flere af dem, der sagde, at så skulle jeg besøge 'Peter's Bar'. Det vidste jeg ikke, hvad var. Det viste sig, at det var en bar, der i virkeligheden hed 'Café Sport', men blev kaldt 'Peter's Bar'. Den var kendt for at være mødested for de lystsejlere, der krydsede Atlanten og lagde ind til Azorerne. Og tilfældigvis lå den i Horta, hvor vi skulle bo!

Vi havde en dejlig uge på Fayal. Vi lejede en bil og kørte øen rundt. Den vestligste del var dækket af lava og vulkansk aske. I 1957 havde der været et stort vulkanudbrud, hvorved en hel by var blevet begravet i aske. Vi var også oppe på toppen af den største vulkan, Caldeira, som ikke er aktiv længere, og en dag tog vi færgen over til nabøen, Pico.

Og naturligvis var vi også på 'Peter's Bar'. Der var stuvende fuldt af gæster, men jeg fik øje på et seks-personers bord midt i lokalet, hvor der kun sad én mand for bordenden. Efter mit ophold i Brasilien talte jeg nogenlunde portugisisk, så jeg spurgte høfligt, om vi måtte sætte os ved hans bord. Det fik vi lov til. Tjeneren kom hen til os, og jeg bestilte to øl. Karen og jeg sad og talte sammen, og efterhånden havde vi drukket vores øl. Pludselig kom tjeneren og satte to nye øl foran os. Jeg sagde, at vi ikke havde bestilt flere øl.

– "Nej! Men det har den herre der!" sagde tjeneren og pegede på manden for bordenden.

Jeg henvendte mig til manden og spurgte, hvorfor han havde bestilt øl til os?

– "Det er fordi I er sådan nogle flinke mennesker!" svarede han. "Jeg kan høre, at I taler et fremmed sprog, som jeg ikke forstår, men I taler portugisisk til mig og til tjeneren. Det ville en tysker eller en englænder aldrig gøre, så I er nogle meget flinke mennesker!" Så faldt vi i snak med manden. Han var murer, men arbejdede som tjener om sommeren, når der var mange turister. Det gav flere penge. Lige nu var det lavsæson. Så snakkede vi om alt muligt, og lidt efter gav jeg en omgang. Vi havde en rigtig hyggelig aften sammen med en vildt fremmed, men flink og venlig mand.

Peter's Bar

Vinteren 2000 - 2001 arbejdede jeg på et projekt i Northampton i England. Carlsbergs engelske bryggeri skulle have udskiftet nogle bryggedler og et sikar. Sikarret skulle erstattes af et moderne mæskfilter. Udfordringen lå i, at bryggeriet skulle være fuldt funktionsdygtigt under hele ombygningen. Jeg arbejdede sammen med en brygmester, Caroline, som var ansvarlig for det brygtekniske og det mekaniske, mens jeg var ansvarlig for automatik og styring samt elforsyning. Sammen lavede vi en "tegnserie", der viste, hvordan hele udskiftningen kunne foregå.

Jeg fuldførte ikke projektet, da jeg blev taget fra til en anden opgave i marts 2001, hvor min kollega, Ole, så overtog projektet.

Carlsberg havde hidtil haft et samarbejde med det norske firma Orkla, der på det tidspunkt ejede Ringnes-bryggerierne i Norge og Prippsbryggerierne i Sverige. Sammen med Carlsbergbryggerierne i Danmark havde de dannet et fælles bryggeriselskab.

Men nu revnede dette samarbejde. Orkla beskyldte Carlsberg for ikke at være værdiskabende. Carlsberg satsede på profit her og nu og så ikke langsigtet på investeringer og forretningsgange. Det endte med, at Carlsberg opkøbte Orklas bryggerier i Norge og Sverige.

Pripps bryggeri i Stockholm havde lige igangsat et stort projekt, der bl.a. omfattede en tappekolonnes til éngangs-PET. Kolonnen skulle kunne tappe både øl, sodavand og saftvand. Det sidste skulle varmtappes sterilt af hygiejniske grunde. Etiketterne skulle krympes på. Alle produkterne skulle pakkes i et antal af kombinationer: 4-pak, 6-pak, 8-pak, 12-pak og 24-pak. Nogle kombinationer i papbakker, andre blot folieret og krympet.

For at kvalitetssikre projektet samt sikre, at projektsommen blev udnyttet optimalt, havde Carlsberg bedt Danbrew om at lede projektet. Og her kom jeg så ind i billedet. Min chef, Søren, mente, at jeg var den rette person til opgaven, og derfor var jeg blevet taget fra projektet i England.

Jeg tog op til Stockholm til en slags ”ansættelsessamtale” med den tekniske direktør, Ulla E, og den hidtidige projektleder, Nils-Erik. Jeg blev udspurgt til min erfaring, mine kundskaber, min uddannelse osv. De var virkelig benovede over mine mange udlandsprojekter, og det endte med, at de accepterede mig som projektleder.

Inden jeg flyttede til Stockholm, var Karen og jeg nogle dage i London. Karen havde flere gange været i London, både med sin søster, med sin veninde Kirsten og med vores to døtre, Anne og Lone. Nu ville hun vise mig London.

Jeg havde længe været modstander af at tage til England, da jeg havde været der flere gange arbejdsmæssigt, og hver gang havde det regnet. Karen sagde, at hun aldrig havde oplevet regnvejr i London.

Det regnede ikke den første dag, vi var i London.

Der sneede det!

De følgende dage tilbragte vi på diverse museer. Det første var British Museum. Da vi kom ud derfra, stod regnen ned i stønger! Heldigvis lå der en pub lige overfor, hvor vi tilbragte et par timer i hyggelig samtale med nogle lokale englændere.

Vi var også på National Gallery, Tate Gallery og i Tower of London, hvor vi så de britiske kronjuveler. Og vi var i China Town og spise lækker ægte kinesisk mad, som vakte minder om min tid i Kina.

Tower Bridge

Jeg fik en udmærket kontrakt med Danbrew, der indebar en vis skattefrihed, mod at jeg kun måtte

opholde mig ganske få dage om året i Danmark. Jeg kan ikke huske det præcise antal i dag.

Selve arbejdet i Stockholm er der ikke noget særligt at fortælle om. Jeg boede på Scandic Hotel i Bromma Plan lige ved en tunnelbanestation, så jeg kunne være i Gamla Stan på under tyve minutter. Da jeg boede på hotel, havde jeg ikke mulighed for selv at lave mad, men for det første var hotellets restaurant udmærket, og for det andet lå der mindst fem andre restauranter rundt om Bromma Plan. Men jeg tog også tit ind til byen og spiste.

Jeg havde ofte damebesøg, mens jeg boede i Stockholm. Karen var tit oppe og besøge mig. En kollega fra Colgate, Annette, som vi kom meget sammen med privat, både med hendes første mand og hendes anden mand og senere alene, efter at hun var blevet skilt igen, besøgte mig i pinsen 2001. Derudover kom Lone på besøg en uges tid i oktober. Vores veninde, Evy, som var ansat i Danmarks Lærerforening, skulle holde foredrag i den svenske lærerforening i december og boede naturligvis hos mig. Og vores anden veninde, Ingerlise, besøgte mig enten i forbindelse med Kristi Himmelfartsdag eller Grundlovsdag 2002. Jeg husker ikke hvilken. Gud ved, hvad de tænkte på hotellet, når jeg kom ned til morgenmad med en ny dame i tide og utide?

Jeg viste naturligvis alle mine kvindebekendtskaber rundt i Stockholm i den udstrækning mit arbejde tillod det. Evy og jeg var til "julbord" [svensk julefrokost] på Vaxholms Kastell. Annette, Ingerlise og Karen var på "Räkkryssning i Skärgården". Dvs., en sejltur i skærgården med alle de rejer, man kunne spise. Dertil dans og musik både på båden og på en ø i skærgården.

Sommerferien 2001 tilbragte vi i Finland. Jeg fløj til Danmark den ene dag, og vi kørte til Finland den næste dag. På den måde begrænsede jeg mit forbrug af dage, hvor jeg måtte opholde mig i Danmark, uden at det fik skattemæssige konsekvenser.

Da Ingerlise engang i vinteren 2000-2001 hørte, at vi skulle til Finland, spurgte hun, om hun ikke nok måtte komme med. Det var ti år siden, at hun havde været med os i Finland, og hun savnede sådan Finland og den finske natur. Naturligvis tog vi Ingerlise med til Finland.

Karen spiser 'muikku'

med det ene ben ind gennem flere cykelstativer. Han var iført en lys habit med skjorte og slips, men han havde en stor mørk skjold i skødet på sine bukser. Og klokken var kun to om eftermiddagen!

Da jeg kom tilbage til Stockholm efter ferien, fik jeg besøg af Anne og Jesper og deres lille søn Jonathan. De havde lejet et sommerhus i nærheden af Örebro, så det var ikke så langt for dem at køre til Stockholm. Jonathan talte den gang volapyk, som ingen forstod. Da vi sad i hotellets gårdhave og nød et par kopper kaffe og måske nogle øl, rendte Jonathan rundt og pludrede. Han stillede sig op foran en mand, der sad på en bænk og læste avis, og ævlede løs på sit eget volapyk.

– "I am sorry, my little friend!" sagde manden, "but I do not understand Swedish!"

Den 11. september 2001 var Karen på besøg i Stockholm. Jeg var på arbejdet, da jeg hørte om terrorangrebet i New York. Jeg ringede straks til Karen, som opholdt sig på hotellet.

– "Tænd straks for fjernsynet!" sagde jeg.

– "Jamen, hvilket program?" spurgte Karen.

– "Det er lige meget!" svarede jeg. "De viser det samme på alle programmer!"

Først i slutningen af oktober 2002 var projektet så langt, at jeg kunne forlade Stockholm, men inden da havde Karen og jeg både været på en charterrejse til Kreta i april og en bilferie i Frankrig i juli. Vi havde lejet en feriebolig i Narbonne Plage, hvorfra vi kørte ture til Oppidum d'Enserune, Grotte des Demoiselles og Carcassonne. Men vi nød også solen, havet, maden og vinen som sædvanlig.

Og i september var vi en uge i Dublin for mine bonuspoint. Jeg havde boet ca. to år på Scandic Hotel i Stockholm. Nu var Scandic-kæden blevet opkøbt af Hilton, så mine Scandicbonuspoint blev automatisk konverteret til Hiltonpoint.

Vi boede på Hotel Conrad, som var en del af Hiltonkoncernen, og vi fløj naturligvis derover for SAS-bonuspoint.

Den første dag ville jeg ud til Bull's Island, som er en kendt fuglelokalitet. Det var godt nok imponerende at se tusindvis af kobbersnepper og andre vadefugle stå i marsken, når det var ebbe. Karen var også imponeret. Næste dag besøgte vi Guinnessbryggerierne i St. James Gate. Det var også imponerende!

Tredje dag tog vi igen ud på Bull's Island, men da jeg fjerde dag ville besøge Jamesondestillerierne, sagde Karen stop! Nu skulle vi være kulturelle og tage på byvandring i Dublin og måske besøge et stormagasin. Så gik vi i Leopold Bloom's fodspor [James Joyce: Ulysses] og så Dublin.

Vi var også i Trinity College, og vi så statuen af Molly Malone. Aftnerne tilbragte vi i Temple Bar.

Vi havde som sædvanlig en dejlig ferie med varmt og solrigt vejr. En dag, vi kørte tur, kom vi gennem en lille by, hvor der var byfest. Her solgte de bl.a. 'muikku'. Det er stegt heltling, en lille fisk på ca. 10 cm. Det er en finsk specialitet, der spises som snack. Den steges med skind og ben og spises, som den er. Karen skulle naturligvis smage 'muikku'.

En lørdag var vi inde i den nærmeste landsby, Savonranta. Det viste sig, at de afholdt lokalmeesterskaberne i "Stærkmand" den dag. Dvs. deltagerne skulle løbe med øltønder, holde et lastbilsbatteri ud i strakt arm, løfte træstammer, trække en lastbil og meget andet.

Vi morede os meget over en mand, der sad og sov

Jonathan i Stockholm

På alle pubber var der levende irsk folkemusik. Jeg lagde mærke til, at der nogle steder var et messingskilt udenfor, hvorpå der stod, at musikken var sponsoreret af EU. En dag tog vi på en udflugt i Dublins omegn. Vi besøgte bl.a. herresædet Malahide, der havde været i slægten Talbots eje i over 800 år. Den sidste ejer døde i 1975. Det var en ugift kvinde, der havde overtaget godset efter sine forældres død mange år tidligere og havde ladet det stå urørt siden. Det var spændende at se, hvordan overklassen havde levet næsten indtil vore dage. I dag ejes slottet af den irske stat og er erklæret kulturarv.

Malahide Castle

I provinsen Twente i Holland ligger der en lille by, der hedder Groenlo. På den lokale dialekt i Twente kaldes Groenlo for Grolle. Her boede der i 1615 en mand, der hed Willem Neerfeldt. Han begyndte at brygge øl. Hans øl smagte så godt, at det blev efterspurgt på hele egnen. Og da øllet kom fra Grolle, blev det naturligvis kaldt Grolsch.

Bryggeriet Grolsch voksede gennem årene, og omkring 1960 var det blevet for stort til Groenlo, og man byggede derfor et nyt stort og moderne bryggeri i et industri kvarter udenfor den nærmeste købstad, Enschede. Men som de fleste andre byer i Europa voksede Enschede ud over bygrænsen, og industriområdet blev omkranset af parcelhuse. Til sidst var industriområdet en lille enklave midt i et stort beboelseskvarter, og beboerne klagede over støjen og lugten fra bryggeriet.

Omkring 1995 opkøbte bryggeriet derfor et stort landområde, De Groote Plooi, et godt stykke udenfor Enschede og tæt op ad motorvejen. Her ville de bygge et nyt bryggeri og lukke det gamle i Enschede. Men myndighederne ville ikke give dem byggetilladelse, da grunden lå i landzone. Kommunen kunne ikke anvise andre områder udlagt som industrigrunde, og sagen trak ud i årevis.

Men den 13. maj 2000 skete der noget, der ændrede situationen. Ikke langt fra bryggeriet i Enschede lå der en fyrværkerifabrik i samme industriområde. Den dag skete der en frygtelig ulykke: Fyrværkerifabrikken sprang i luften! Udover fyrværkerifabrikken blev 400 parcelhuse jævnet med jorden og over 1500 andre beboelsejendomme svært beskadigede. 23 personer mistede livet, og over 1000 andre personer kom svært til skade.

Bryggeriet Grolsch blev naturligvis også svært beskadiget og var længe ude af stand til at brygge eller tappe øl. Den 13. maj var heldigvis en søndag, så der var næsten ingen personer på arbejdet på bryggeriet, da ulykken skete.

Men intet er så slemt, at det ikke er godt for noget. Bryggeriet fik sin byggetilladelse!

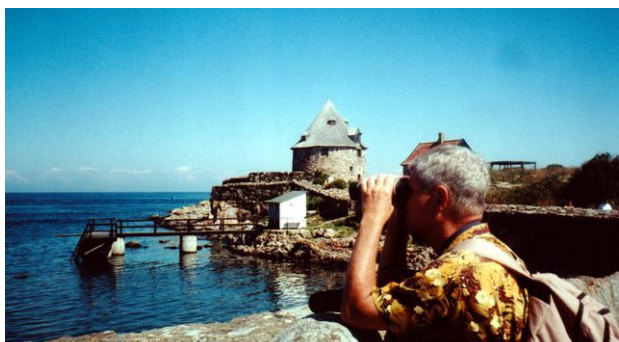
Opgaven, at opføre et nyt bryggeri, blev givet til Danbrew, og jeg blev ansvarlig for styring og automatik af bryghus og råvarehåndtering, igen sammen med Caroline som brygmester.

I oktober 2002 var jeg første gang i Enschede. Det meste af administrationsbygningen var forholdsvis uskadt, men for at komme frem til bryggeriet kørte vi gennem et stort sort øde område uden bygninger eller træer, så langt øjet rakte. Enkelte steder stod nogle sodsværtede murstumper. Det mindede mig mest af alt om billeder, jeg havde set, fra Hamborg i 1945.

Vi fik i fællesskab med Grolsch' ingeniører og brygmestre projekteret et nyt bryggeri.

Entreprisen på selve bryghuset blev givet til et tysk firma, Huppmann, i Kitzingen i Bayern og entreprisen på styringsanlæggene blev givet til et andet tysk firma, Proleit, beliggende i Herzogenaurach ligeledes i Bayern. Så det meste af foråret og sommeren 2003 tilbragte jeg i Sydtykland, primært med simulering og afprøvning af styringsanlæggene til bryghuset og råvarehåndteringen.

Det lykkedes dog at få klemt nogle fritidsrejser indimellem mine hyppige tysklandsrejser. I april var vi med Dansk Ornitologisk Forening oppe ved Hornborgasjön i Sverige og se tranerne danse, og i maj var vi på en bonusrejse til Berlin, hvor vi boede på Hotel Hilton på Gendarmenmarkt.

Leif på Christiansø

Sommerferien 2003 tilbragte vi i et lejet sommerhus på Bornholm. Karen var blevet formand for butiksrådet i vores lokale SuperBrugs. Det medførte bl.a. at hun fik samme fordele som COOPansatte, heriblandt mulighed for at leje COOPs sommerhuse. Vi boede ikke langt fra Dueodde, men kørte naturligvis ture over hele Bornholm. Og jeg benyttede mig også af chancen til at tage til Christiansø og studere alke og lomvier. Vi fik besøg af Karens veninde, Kirsten, og hendes mand, Carl Johan, et par dage. Hverken Karen, Kirsten eller Carl Johan havde været på Bornholm før.

I september 2003 havde Karen lejet en feriebolig i Saint-Pargoire i Sydfrankrig. Det var også gennem COOP. Det var en lejlighed i en lille landsby. Lejligheden, som var i tre etager, lå i en gade, der var så smal, at vi ikke turde køre derind, men parkerede nede på torvet. Jeg mener at kunne huske, at der stod et skilt ved indkørslen "Max. bredde 2,0 m". Vores bil målte 1,8 m over sidespejlene!

Når ikke vi sad på den lokale bar og drak pastis, kørte vi ture. Vi var bl.a. i Nîmes, hvor vi aldrig havde været før. Vi kørte også til stranden, Marseillan Plage, udfør Agde. Her var en nøgenstrand. En dag, da vi lå her i solen, kom der en mand gående hen ad stranden. Han havde mørk habit på, lukkede sorte sko, hvid skjorte og slips. Meget atypisk strandbeklædning. På ryggen havde han en rygsæk, hvoraf der stak en parasol op. I hånden bar han en strandstol. Han stoppede op lige foran os og slog strandstolen op, satte rygsækken i sandet og slog parasollen op. Så afførte han sig alt sit tøj og satte sig splitternøgen i stolen, tændte en stor cigar og tog nogle papirer og en kuglepen op fra rygsækken. Han sad tilsyneladende og gennemgik papirerne og gjorde notater med kuglepen. Efter en halv times tid lagde han papirerne væk og begyndte at tage tøj på igen: underbukser, skjorte, bandt omhyggeligt sit slips, sokker, bukser, sko og til sidst sin jakke. Så stak han parasollen i rygsækken, som han tog på ryggen, slog strandstolen sammen, tog den i hånden og gik samme vej tilbage, hvor han var kommet fra. Vi blev enige om, at det nok var hans frokostpause, han udnyttede på denne måde.

Karen i Saint-Pargoire

I oktober 2003 flyttede jeg til Holland. Vi var ca. ti Danbrewansatte, der var udstationeret i Enschede. Vi boede på et lejlighedshotel i Boekelo, som lå ganske tæt på byggepladsen. Bygherren stillede biler til rådighed for os, en bil per to personer. Jeg delte bil med min kollega, Niels, som var ansvarlig for tappekolonnerne. Min lejlighed bestod af en stue med køkkenniche, to soveværelser og et badeværelse. Der blev gjort rent af personale fra hotellet dagligt, men jeg skulle selv vaske op og skifte sengetøj. Min kontrakt indeholdt en hjemrejse hver tredje uge. Så tog jeg toget fredag eftermiddag til Amsterdam og fløj hjem til København. Mandag morgen fløj jeg til Amsterdam og tog toget til Enschede. Vi skiftedes til at hente hinanden ved stationen i Enschede.

Nogle gange lavede jeg mad selv. Jeg stegte en bøf, varmede en færdigret i mikrobølgeovnen eller spiste paté og flûte, men tit tog vi nogle stykker sammen ind til en restaurant i Enschede.

Min kollega, Kim, som jeg havde været sammen med i Malaysia, var også udstationeret i Enschede. Han og jeg kørte en søndag ind til Amsterdam og gik rundt og så på byen. Vi besøgte også Rijksmuseum og så alle de flotte malerier af Rembrandt og andre flamske malere.

Grolsch' bryghus © Pier-Jan Hetteema

En søndag, hvor jeg var taget alene ud for at se på fugle, ringede min mobiltelefon. Det var Kim. Han var gået ud på altanen for at ringe hjem til sin kone, da der var bedre mobildækning udendørs. Og så var altandøren smækket i for ham. Han stod i underbukser og havde kun sin telefon. Han bad mig komme hjem og henvende mig i receptionen for at låne en ekstra nøgle og lukke ham ind.

Jeg tog naturligvis straks hjem, men inden jeg gik over i receptionen, gik jeg lige hen til hans altan og vinkede op til ham. Jeg truede med at tage et billede af ham i underbukser på altanen.

Da Kim hed Andersen til efternavn, kaldte vi ham herefter "overlærer Andersen". Det var en person fra TV-serien 'Matador', som blev lukket ude på altanen i undertøj.

Kims nabo var en anden kollega, Erik. Erik var meget fodboldinteressert, og der var tit fodbold i fjernsynet. En aften stod Kim ude på sin altan og kunne se ind til Erik, at han sad og så fodbold. Kim hentede fjernbetjeningen til sit eget fjernsyn, rettede den mod Eriks fjernsyn og skiftede program!

Erik undrede sig, men skiftede straks tilbage igen. Lidt efter skiftede Kim igen program, og Erik skiftede tilbage igen. Sådan foregik det i et stykke tid, men til sidst opdagede Erik, at Kim stod ude på sin altan og skraldgrinede.

Jeg havde også besøg fra Danmark et par gange. Karen besøgte mig to gange. Den ene gang kørte vi rundt om IJsselmeer. Den anden gang var vi i Amsterdam, hvor vi bl.a. var på Van Gogh museet.

Annette, som også havde besøgt mig i Stockholm, var på besøg en weekend. Den første dag gik vi bare tur i Enschede, men den næste dag kørte vi tur rundt om IJsselmeer. Desværre regnede det det meste af dagen.

En dag i januar 2004 blev min chef, Søren, ringet op af Carlsberg Sveriges tekniske direktør, Ulla E. Carlsberg havde besluttet at lukke bryggeriet i Stockholm og flytte hele produktionen til Falkenberg, hvor Carlsberg havde et bryggeri i forvejen. Bryggeriet i Falkenberg skulle naturligvis udvides, og en masse udstyr skulle flyttes fra Stockholm til Falkenberg, bl.a. den tappekolonne, som jeg havde installeret nogle år tidligere.

Der var i alt 19 forskellige projekter, og nu ville Ulla gerne have, at jeg stod for ledelsen af alle disse projekter. Søren svarede, at jeg var i Holland og først ville være ledig om et par måneder, men Danbrew havde andre dygtige ingeniører, der kunne løse opgaven. Det var Ulla ikke interessert i. Så ville hun hellere vente et par måneder, på at Leif kom hjem fra Holland!

Jeg kom hjem fra Holland sidste gang den 27. februar og tog omgående til Falkenberg. Carlsberg Danmark stillede en bil til rådighed for mig, og da jeg ikke var interessert i en udstationeringskontrakt, pendlede jeg hver weekend mellem Danmark og Sverige.

Leif i Falkenberg

Jeg boede på en hyggelig kro midt i Falkenberg, og da der kun var ca. fem kilometer ud til bryggeriet, tog jeg min cykel med og cyklede langs Ätran til og fra arbejde.

Der var tre svenske ingeniører, der skulle stå for udvidelsen af bryggeriet, men under min ledelse. Derudover skulle jeg selv stå for overflytningen af udstyr fra Stockholm til Falkenberg.

Den største opgave var flytningen af den store tappekolonne. Jeg fik et tysk firma i Flensborg til at udføre flytningen og installeringen i Falkenberg.

Efter at flytningen var vel overstået, havde jeg en sjov oplevelse. En maskine, der folierede de færdige paller, var gået i stykker. Den var fremstillet og leveret af et finsk firma, Haloila, men de havde en serviceaftale med et svensk firma i Malmø. Jeg fik tilkaldt en servicemontør fra Malmø, og han fik også repareret maskinen, men bagefter sagde han, at han havde et mærkeligt problem. Han kunne kende tappekolonnen, og han havde selv installeret den maskine, han lige havde repareret. Han kunne også huske at have mødt mig før, og han kunne genkende en af elektrikerne, Carlos. Carlos var fra Chile. Han var meget lille men havde et ualmindeligt stort krøllet hår og var derfor let genkendelig. Carlos og hans kone og datter var flyttet fra Stockholm til Falkenberg. Carlsberg havde tilbudt de ansatte i Stockholm arbejde på bryggeriet i Falkenberg samt økonomisk tilskud til flytningen. Det tilbud var der flere, der havde taget imod.

– "Jamen, hvad er dit problem?" spurgte jeg.

– "Jeg har aldrig været i Falkenberg før end i dag!"

Så kunne jeg ikke lade være med at grine. Og jeg fortalte ham, at vi havde flyttet hele kolonnen fra Stockholm til Falkenberg inklusiv Carlos og mig.

Samtidig var der sket en hel masse hjemme i Danbrew. Vores direktør, Jens Due, var blevet afskediget. Carlsberg havde en regel om, at man skulle gå på pension, når man blev 65 år, men Jens mente ikke, at det gjaldt for ham, da han var ansat i Danbrew, som blot var et datterselskab til Carlsberg. Men det gjaldt også for ham!

I stedet ansatte Carlsberg Peter S. Og han lagde ud med at fyre omkring 30 ansatte ud af ca. 100!

Min afdeling, elafdelingen, hørte administrativt under brygafdelingen. Og brygafdelingens chef, Ulrik, ringede til min chef, Søren, og bad ham afskedige Erik og Leif.

– "Hvorfor Erik og Leif?" spurgte Søren.

– "De er de senest ansatte!" svarede Ulrik.

Jeg havde på det tidspunkt været ansat i 13 år, og Erik havde været ansat i 11 år.

– "Vi kan da ikke fyre Leif!" sagde Søren. "Vi har en kunde, der ville vente to måneder på at få Leif som projektleder! Hvis vi fyrer Leif nu, mister vi da den kunde!"

Så fik jeg lov til at blive i firmaet, men min gode kollega Erik røg ud.

I maj var Karen og jeg på en charterrejse til Cypren. Vi boede på et usselt hotel i Larnaca. Der var ret snavset, og udsigten var naboejendommens airconditionanlæg. Men vi lejede en bil og kørte rundt på den vestlige del af øen og så en masse, både kultur og natur. Alt i alt havde vi en god ferie. Men jeg fik det lidt dårligt, når jeg så græske flag overalt. Cypren er et selvstændigt land med en blandet tyrkisk og græsk befolkning og med eget flag. Men det var grækerne, der dominerede landet. Det mindede lidt for meget om Østrig i slutningen af 30'erne. Jeg begyndte at forstå, hvorfor Tyrkiet havde besat den nordlige del af øen.

I september 2004 var vi på bilferie i Umbrien i Italien. Karen havde igen lejet en feriebolig gennem COOP. Boligen lå i en lille landsby, Deruta, og igen i en lille smal gade, hvor jeg ikke turde køre ind. Vi parkerede på torvet og spadserede derind og fandt også huset, men nøglen passede ikke! Vi havde fået nøglen tilsendt fra COOP i en prøvepose med postvæsenet.

Vi spurgte de omkringboende, om de kendte ejeren eller havde kontakt til ham, men det var ligesom, at vores italienske og deres engelske ikke rigtig passede sammen.

Så kom Karen i tanke om, at COOP havde to ferieboliger til udlejning i Deruta. Vi fandt adressen på den anden bolig blandt de papirer, vi havde modtaget. Det var i samme gade, men tættere på torvet. Og her passede nøglen! Men det var en helt anden bolig, end den vi havde lejet. Lejligheden var meget større med flere værelser og meget mere luksus.

Karen i Deruta

Men hvad skulle vi gøre? Det var lørdag eftermiddag, og COOPs kontor for ferieboligudlejning var lukket for weekenden. Så vi flyttede ind i den store lejlighed, men pakkede kun det mest nødvendige ud. Måske kom der en familie om et par timer, og som havde lejet denne bolig? Mandag formiddag ringede jeg til COOP. De ville undersøge sagen og vende tilbage. Tirsdag blev jeg ringet op af en fremmed mand fra Danmark. Det viste sig, at han var ejer af begge lejligheder og fremlejede dem begge gennem COOP. Han vidste ikke, hvad der var sket, men han foreslog, at vi bare blev boende i den store lejlighed lejeperioden ud. Det var sådan set OK, men vi fik aldrig pakket det hele ud. Ellers havde vi en god ferie. Vi kørte til Perugia, Assisi, Orvieto og var ved Trasimenosøen og se på fugle, og en aften var vi nede i byen og danse til byfesten.

Den 11. januar 2005 havde Karen og jeg 30-års bryllupsdag. I den anledning skulle Karen komme op til mig i Falkenberg, og vi skulle ud og spise på en særlig fin restaurant. Karen skulle komme med toget, og jeg vidste, hvornår toget ankom til Falkenberg, så jeg kunne hente hende på stationen. Men toget kørte kun til Hässleholm! Så var der togbusser resten af vejen. Ugen før havde der været en voldsom storm over det sydlige Sverige, og en masse træer var væltede og havde revet køreledninger ned, og der var væltet træer ud over sporene. Karen anede ikke, hvor hun var. Hvor i alverden lå Hässleholm? Svensk geografi var ikke hendes stærkeste side. Og der var mange forskellige togbusser! Hvilken en kørte mon til Falkenberg? Hun gik rundt og spurgte chaufførerne, om de kørte til Falkenberg. – "Jeg kører til Kiruna!" sagde en af chaufførerne. Men det viste sig heldigvis, at han stoppede i Falkenberg. Jeg havde året før givet Karen en mobiltelefon, så vi fandt hinanden, da bussen nåede Falkenberg.

I maj forlod jeg Falkenberg og blev sendt en uge til Sydafrika. Sammen med nogle kollegaer skulle jeg undersøge og prissætte muligheden for at udvide et bryggeri i Rosslyn, lidt nord for Pretoria. Vi afleverede en rapport til bryggeriet, men udvidelsen blev aldrig til noget.

Tilbage i december 2003 havde Karens kollega, Susan, mistet sin mand, Flemming. Både Susan og Flemming var vores meget gode venner, og da vi vidste, at de plejede at tage på bilferie et sted hen i Europa hver sommer, tilbød vi Susan at komme med os på bilferie i sommeren 2004. Men det var allerede for sent, da hun havde aftalt med sin mor, at de sammen skulle til Fanø. Så vi aftalte, at hun tog med os til Finland i sommeren 2005.

Vi havde lejet et sommerhus i det område, hvor vi plejede at bo, og på trods af at Susan er allergisk overfor myg, havde vi en dejlig ferie. Vi havde taget vores moskitonet med, og jeg hængte det op over Susans seng.

Den 10. september blev min yngste datter, Lone, viet til Thomas i Lindevangskirken på Frederiksberg. Thomas' farfar, som var sanger, sang 'Der er tre hjørnesteene' for brudeparret i kirken. Efter vielsen var der reception for ca. 100 mennesker hjemme i gården på H. Schneekloths Vej, hvor de boede.

Om aftenen var der stor fest i kongesalen i Søkvæsthuset på Christianshavn for over 50 indbudte gæster. Der var mange taler, der var sange og der var underholdning af brudeparrets venner. Der var musik og dans det meste af natten.

1. oktober 2005 blev Danbrew solgt til Birch & Krogboe! Carlsberg havde besluttet at koncentrere sig om sine kerneforretningsområder, dvs. produktion og salg af øl. Alle datterselskaber og andet, der ikke direkte producerede øl, blev solgt fra.

Birch & Krogboe lå i Teknikerbyen i Virum. Fra at sidde i et stort kontor med masser af plads sammen med to andre kollegaer, kom jeg nu til at sidde i et kontorlandskab med 65 andre mennesker. Jeg fik to meter bordplads, en reol, der var 1,2 m høj og ingen vægplads. Fra at kunne kigge ud over en stor have, kunne jeg nu sidde og glo over på et andet gråt betonhus. Fra at kunne cykle syv kilometer til arbejdet på tyve minutter, måtte jeg nu køre 30 km i bil på motorvej 3 i en time i myldretiden! Hver vej! Fra at vi havde gratis mælk, sodavand, flaskeøl og fadøl til frokost, havde vi nu kun vandværksvand i kantinen.

Birch & Krogboe havde købt Danbrew, fordi de gerne ville være internationale. De havde selv afdelinger i Aalborg, Aarhus, Kolding og Odense. Danbrew havde afdelinger i Beijing og Moskva. Der var ligesom noget, der ikke passede sammen.

Det første år kunne Birch & Krogboe ikke udskrive fakturaer til vores udenlandske kunder, da deres faktureringsystem kun kunne skrive på dansk!

Danbrew havde en smagsafdeling, hvor uddannede smagere smagte på øl. Bryggerier fra hele verden indsendte øl til kontrolsmagning for at sikre kvalitet og ensartethed. Birch & Krogboe havde alkoholforbud, så smagsafdelingen blev nedlagt.

Da Danbrewnavnet forsvandt fra den internationale ølscene, udeblev ordrene. Der var ingen udenfor Danmarks grænser, der kendte Birch & Krogboe. Og slet ingen, der kunne udtale "Børtj and Krokbu". Så skiftede firmaet navn til 'Alectia'. Det kom der ikke flere kunder af.

Lone og Thomas

Rocky Mountains, Colorado

Kort tid efter, at vi var flyttet fra Frederiksberg til Virum, kom jeg på et projekt i USA. Et lille bryggeri i Fort Collins i Colorado skulle have en ny tappekolonne. Sammen med en maskiningeniør, Claus, rejste jeg til Fort Collins, og sammen med bryggeriets folk udarbejdede vi udbudsmateriale til en ny tappekolonne. Så slap vi også for de dårlige arbejdsforhold i Virum så længe.

En af dagene, mens vi var der, havde bryggeriet en intern medarbejderdag, hvor produktionen var lukket. De personer, vi havde møde med, skulle også deltage, så vi fik lige pludselig en uventet fridag. Så tog Claus og jeg op i Rocky Mountains og nød naturen. Det er ikke hver dag, at man

kommer på de kanter. Selvfølgelig havde jeg min kikkert med, og jeg så også flere forskellige fugle. Men desværre så vi hverken bjørne eller "bighorn" [tykhorns får].

I slutningen af november 2005 døde min kollega, Hasse, 56 år gammel. Hasse boede i Odense. Han havde i mange år udelukkende arbejdet hos Coca-Cola i Fredericia. Hans største skræk var, at Alectia ville flytte ham til Virum.

Da jeg havde udført mange projekter for Coca-Cola i Fredericia, også sammen med Hasse, blev jeg sendt over for at overtage Hasses projekter. Så slap jeg igen for at sidde på en "kinesisk systue" i Virum.

Hasse havde haft gang i mange projekter, så jeg tilbragte resten af 2005 og det meste af 2006 i Fredericia.

Den 13. januar 2006 blev Jonathan storebror, og jeg blev morfar for anden gang. Mit andet barnebarn blev døbt Iben.

I maj 2006 tog Karen og jeg på en bonusrejse til Budapest. Vi boede naturligvis på Hilton lige overfor parlamentet og med udsigt over Donau. Det var spændende at gense Ungarn igen efter 20 år, og efter at jerntæppet var forsvundet. Vi besøgte bl.a. 'Terror Háza Museum', et museum om det hemmelige politi i kommunisttiden. Stedet havde været det hemmelige politis hovedkvarter, men i halvfjerdsene havde udenrigshandelsfirmaet Chemocomplex haft kontorer her. Her var jeg kommet mange gange og havde haft møder nede i kældrene, som tidligere havde været fangerum og torturkamre. Jeg havde fået det at vide tidlige, men det var alligevel lidt skræmmende at gense det på den måde.

Familien Poulsen, 2006

Familien Ludvigsen, 2006

Sommerferien blev brugt på en rejse til Svalbard, men mere om det i et senere kapitel.

Da vi kom hjem fra Svalbard, blev jeg morfar for tredje gang. Det var min yngste datter, Lone, der den 6. august nedkom med en søn, der blev døbt Victor.

Efterhånden tyndede det ud i arbejdet i Fredericia. Jeg klagede min nød til min chef, men Søren sagde, at hvis Coca-Cola ikke havde mere arbejde, blev jeg sendt til Australien!

Den 8. september sad jeg i et fly på vej til Sydney!

Alectia havde fået en stor ordre på renovering af to bryggerier i Australien: Et i Lidcombe ved Sydney og et i Brisbane. Begge bryggerier tilhørte den New Zealandske bryggerikoncern Lion

Nathan. Vi var seks ingeniører på projektet, hvoraf jeg var den eneste elingeniør. Jeg fik tilbudt en toårig udstationeringskontrakt, men den var væsentlig ringere end de kontrakter, jeg tidligere havde haft i det gamle Danbrew. Endvidere ville jeg gerne være mere sammen med mine børnebørn, se dem udvikle sig og vokse op, så det endte med, at jeg pendlede i to år mellem Danmark og Australien. Jeg var hjemme i Danmark otte gange i løbet af de to år. Det var hårdt med de meget lange flyveture.

Fire af mine kollegaer lod sig udstationere med deres familier, men de måtte selv finde sig en bolig, ligesom skole til børnene var firmaet uvedkommende. I Danbrew fik vi altid stillet bolig til rådighed og hjælp til eventuel skole samt fri bil. I Australien måtte vi tage taxi eller offentlig transport på egen regning. Men i weekenderne lejede jeg selv tit en bil og kørte ud til forskellige nationalparker og lignende.

Jeg boede i Parramatta, ca. 30 km vest for Sydney. Der sejlede en færge på Parramattafloden helt ind til Sydney Cove, bugten lige ved operaen og Harbour Bridge. Og der kørte også et tog, der blev til en undergrundsbane, når man nærmede sig Sydney.

Jeg gik ofte tur langs Parramattafloden og studerede australske fugle. De fleste fugle havde jeg naturligvis aldrig set før.

Jeg opsøgte min gamle ven, Viggo, som jeg havde været søndagspostbud sammen med, og jeg tilbragte meget tid sammen med ham og hans kone, Mimi. De var meget glade for at se mig og høre nyt om vores fælles venner i Danmark. Viggo og jeg var i Canberra, i Jenolan Caves, som er nogle meget smukke drypstenshuler, og vi var på en "Bush Walk" i Blue Mountains.

En gang om måneden var jeg på tilsyn i Brisbane. Den ene gang var vi tre kollegaer, der tog på hvalsafari en lørdag eller søndag. Vi så masser af pukkelhvaler, der legede omkring skibet. Karen var ude og besøge mig i et par uger. Jeg havde bonuspoint nok til, at hun kunne flyve gratis frem og tilbage. Hun var også med et par dage i Brisbane, hvor hun tog ud i et koalareservat, mens jeg var på arbejdet.

Vi kørte også en lang tur sammen med Mimi og Viggo, hvor vi bl.a. spiste en formidabel frokost på en fiskerestaurant. Der var en kæmpe skaldyrsbuffet med østers ad libitum, som vi sent vil glemme.

Karen og jeg kørte også ture alene. Jeg havde lejet en bil i tre dage.

En lørdag efter at Karen var taget hjem, og hvor jeg ikke havde andet at foretage mig, tog jeg ind til Sydney og "kravlede" op i Sydney Tower. Det er en form for forlystelse, 'Sydney Tower Skywalk'.

Først så man en film om Australien. Vi blev spændt fast i stolesæderne, som bevægede sig i flere retninger, samtidig med at man "fløj" hen over Australien. Indimellem følte man et vindpust i ansigtet. Det var meget livagtigt. Bagefter kørte man op med en elevator til 'Sydney Tower Eye', som ligger 268 m over gadeplan. Selve tårnet, Sydney Tower, er 309 m højt. Her fik vi foretaget en alkotest! Vi

Mimi og Viggo

Leif Skywalker

skulle aflevere alle medbragte genstande: kameraer, kikkerter, mobiltelefoner, tasker, rygsække, huer, handsker osv. Derefter skulle vi iføre os en særlig overtræksdragt og nogle specielle sko. Så blev vi lukket ud på platformen en ad gangen og blev lænket fast til rækværket. Der var en guide, der gik med os hele vejen rundt om tårnet. Lænken kunne glide i en speciel kobling, så vi konstant var lænket til rækværket, selvom vi bevægede os rundt. Gulvet var af glas, så man kunne kigge lige ned på gaderne i Sydney. Der var en formidabel udsigt over hele Sydney med Harbour Bridge og Operaen. Bagefter fik man et fotografi og et diplom som 'Sydney Skywalker'.

Da jeg ikke var fast udstationeret og ikke havde nogen aftaler med det danske skattevæsen, kunne jeg tage hjem, når det passede ind i arbejdet. Men når jeg var hjemme, rejste vi ofte andre steder hen.

I slutningen af 2006 var vi på Kreta. Vi boede i Rethymnon på nordkysten af øen, men kørte flere gange ned til sydkysten, hvor strandene var meget bedre, og hvor der ikke var ret mange mennesker. En dag besøgte vi en sjov nøgenstrand. Det var en lille bugt omgivet af høje klipper. Normalt er nøgenstrande uden nogen faciliteter, men her var der liggestole og parasoller opstillet tæt ved siden af hinanden. Der var også en lille bod, der solgte drikkevarer og snacks.

Stranden og vandet var skønt, men det var lidt underligt at ligge splitternøgen klos op ad en masse andre nøgne mennesker. Der kunne godt have været lidt større afstand mellem liggestolene.

Der var en gammel mand, der hele tiden gik rundt kun iført badesandaler og et smørret grin. Han gik tit forbi to unge piger, der lå på nogle flade klipper helt nede ved vandet. De var naturligvis helt nøgne og lå på ryggen med armene og benene spredt ud til alle sider som to søstjerner.

Jeg var oppe ved boden og købe et par øl. Det føltes lidt akavet at stå splitternøgen kun med sin tegnebog i hånden og blive ekspederet af en fuld påklædt ung pige.

På et tidspunkt så jeg en blå prik fare hen over vandet. Jeg greb min kikkert og opdagede, at det var en isfugl, der fløj fra den ene side af bugten til den anden. Bugten var kun ca. 100 m bred. Isfuglen blev ved med at flyve frem og tilbage, og indimellem dykkede den efter fisk. Sådan kan man kombinere nøgenbadning med fuglekigteri!

I maj 2007 var vi igen på Kreta. Denne gang boede vi på et hotel på sydkysten på den østlige del af øen. Vi besøgte ingen nøgenstrande, men havde lejet bil og kørte ture. Vi besøgte bl.a. Vai Beach, den eneste palme-strand i Europa.

I juni 2007 var vi med Dansk Ornitologisk Forening i Bulgarien og studere fugle. Vi studerede bl.a. gribbe! Vi købte en død ko og lagde den ud på en mark. Så satte vi os bare i skyggen under nogle træer med vores kikkerter og ventede på, at gribbene skulle komme. Vi så både ådselgrib, gåsegrib og munkegrib. Vi var også ved Sortehavskysten og se vadefugle og oppe i bjergene, hvor vi bl.a. så ugler. Vi så kongeørn, havørn, kejserørn og mange andre fugle. Jeg har registreret 120 forskellige arter.

Danske ornitologer i Bulgarien

Den 14. juli 2007 fejrede vi min 60-års fødselsdag i Stadionrestauranten på

Hvidovre Stadion. Vi var 32 personer, og jeg havde lejet et tomandsorkester, der kunne spille på en masse forskellige instrumenter. Det var vildt godt. På et tidspunkt kom der nogle gæster ind fra selskabslokalerne ved siden af. De syntes, at vores musik var meget bedre end deres, så de gav sig til at danse inde hos os.

Efter et par uger igen i Australien tog vi i slutningen af august på bilferie sammen med Susan og Peter til Saint-Cyprien i Frankrig. Susan var i mellemtiden flyttet sammen med Peter, og midt under Peters 60-års fødselsdagsfest i juni 2007, afslørede de, at de var blevet gift samme formiddag.

Leif og Peter holder ferie

Vi kørte rundt og viste dem Carcassonne og Perpignan, og vi var i Figueres i Spanien og besøgte Salvador Dali museet.

En dag opdagede jeg, at den ene forlygtepære i bilen var gået. Jeg ville vente, til vi kom hjem til Danmark, med at skifte den, da jeg vidste, at det var meget svært at komme til den. Men Peter overtalte mig til at skifte den med det samme. For lettere at komme til tog jeg batteriet ud af bilen. Jeg fik skiftet pæren, men da jeg satte batteriet i igen, kom jeg til at vende det 180 grader. Jeg monterede det, så teksten var læseret, men det skulle jeg ikke have gjort!

Da jeg tilsluttede kablerne, lød der et stort brag og det gnistrede helt vildt. Jeg opdagede fejlen og vendte

batteriet. Tilsyneladende var alt i orden, og bilen startede som en mis, men da vi næste dag kørte tur, lyste ladelampen pludselig. Jeg kørte straks til et Citroënværksted i Perpignan, men de havde ikke tid før næste dag. Så kørte vi igen, men 200 m fra værkstedet gik bilen i stå. Så spadserede vi tilbage til værkstedet og fik dem til at bestille bugsering.

Peter blev ved bilen, mens Karen, Susan og jeg tog ud til lufthavnen, hvor jeg lejede en bil. Jeg havde VIP-kort til AVIS via mit arbejde, men den eneste bil, vi kunne få her og nu, var en Renault Twingo. Den måtte vi så tage til takke med. Min egen bil var en Citroën C5.

Værkstedet fandt ud af, at det var generatoren, der var brændt af, da jeg havde vendt polariseringen af batteriet.

Der skulle skaffes en ny generator, men de mente, at den kom næste dag. Det gjorde den ikke!

Jeg ringede til værkstedet hver dag, og fik hver dag den besked, at generatoren kom i morgen. Til sidst kontaktede jeg SOS International for at bestille en hjemtransport, men dagen før vi skulle hjem, ringede værkstedet og meddelte, at generatoren var udskiftet, og bilen var køreklar. Men fire voksne mennesker i en uge i en Twingo uden aircondition var ikke sjovt.

I september var vi med 'Laborantforeningen af 1986' i Barcelona. Vi besøgte La Sagrada Familia, Parc Güell og kørte med svævebane til Castell de Montjuic. En aften spiste vi pattegris på 'Los Caracoles' i det gotiske kvarter. Det er min yndlingsrestaurant i Barcelona, og jeg havde bestilt bord hjemmefra.

Susanne tabte sin ring ned i afløbet fra håndvasken på hotellet, så de måtte have en blikkenslager til at skille alle rørene ad. Connie og Bent knaldede håndvasken, da lampen faldt ned, og Karen glemte sin toldfri deodorant og sit undertøj, da vi rejste hjem. Men ellers havde vi en god tur!

Resten af 2007 og det meste af 2008 var jeg i Australien.

Den 9. januar 2008 fyldte Karen 60 år. I den anledning inviterede vi vores børn, svigerbørn og børnebørn i et sommerhus i Ditmarsken i storebededagsferien. Det var et luksussommerhus med indendørs swimmingpool og spa-bassin. Iben lavede en bæ i swimmingpoolen og Jonathan væltede en cola ned i spabassinet, så vi havde både coli- og colabakterier.

Ellers gik vi tur langs marsken og kørte til 'Seehundestation Friedrichskoog', som var et "plejehjem" for forladte sælunger.

Naturligvis havde jeg mit teleskop med og studerede vadefugle i marsken.

Victor og Iben i spabad

I august, september og oktober 2008 arbejdede jeg sammen med en kollega, Steen, på et

projekt for Carlsberg i Kroatien og Serbien. Begge steder skulle de have en ny tappekolonne til 3-liters øl i plastikflasker! Jeg besøgte begge bryggerier samt Carlsberg Balkans kontor i Sofia i Bulgarien. Vi fik skrevet udbudsmateriale og afholdt licitation på den største kontrakt, jeg nogensinde har været med til: 16 millioner Euro! Jeg var godt nok nervøs, da jeg bad Carlsbergs indkøbschef skrive under på kontrakten. Selvom det var Carlsberg, der var juridisk ansvarlig, var det trods alt min beslutning.

Da vi modtog vores rejsepapirer til fugleturen til Bulgarien, havde rejsebureauet, DOF-Travel, skrevet, at nu var der åbent for tilmelding til Antarktisturen i 2008. Jeg bestilte straks to pladser, og den 31. oktober 2008 rejste vi til Antarktis. Den tur fortæller jeg om senere.

Jeg havde forventet at blive udstationeret i Koprivnica i Kroatien eller Novi Sad i Serbien efter min hjemkomst fra Antarktis, men den berygtede finanskrisse satte en stopper for det.

Ølsalget på Balkan og flere andre steder, var faldet drastisk, så Carlsbergs indtjening sammesteds var faldet tilsvarende. Carlsberg opsigde derfor kontrakten angående tappekolonnen i Serbien og skar ned på leveringsomfanget til Kroatien.

Det blev min kollega, Steen, der blev udstationeret i Kroatien.

Efter at Danbrew havde skiftet navn, først til Birch & Krogboe og derefter til Alectia, blev vores kunder forvirrede. Da Alectia samtidig sendte unge uerfarne Djøf'er ud for at diskutere bryggerier med mulige kunder, da de var billigere end erfarne brygmestre, mistede vi flere og flere kunder.

Der var derfor ikke rigtig nogle relevante bryggeriprojekter, som jeg kunne beskæftige mig med.

Men så fik min chef en henvendelse fra en anden afdeling i Alectia. De var i gang med et projekt med tre fuldautomatiske underjordiske parkeringsanlæg for Københavns Kommune. Nu havde de fået besked fra leverandøren, Westfalia, at de var klar til 'off site inspection' af det første anlæg. Det vidste de ikke, hvad var, men de tænkte, at bryggerifolkene måske vidste det.

Det gjorde vi også! Det betyder, at maskinen/anlægget er færdigt og klar til at blive inspiceret for fejl og mangler og eventuelt afprøvet inden afsendelse til kunden.

Det blev mig, der fik opgaven, så jeg rejste ned til Westfalia i Borgholzhausen i Tyskland. Desværre havde Alectia ikke nogen specifikationer på anlægget. Der stod kun i kontrakten hvor mange biler, der skulle være plads til. Så jeg nøjedes med at bruge min sunde fornuft. Det eneste jeg påpegede, og som Westfalia ændrede, var udskiftning af nogle smeltesikringer til automatsikringer.

Da jeg kom hjem igen, blev jeg sat til at føre tilsyn med installationen af alle tre parkeringsanlæg. Det gav en masse bøvl. Alectia havde regnet med, at de bare skulle grave et stort hul, og så ville Westfalia opstille parkeringsanlægget nede i hullet. Men der skulle også bygges nogle haller, hvor man kørte bilen ind i en elevator.

Alectia byggede nogle fine haller af stål og med store glaspartier. De opsatte en masse fotoceller, der skulle registrere, om der var en bil eller ej i elevatorhallen. Intet af det virkede! Om vinteren dannedes der kondens, der frøs til is inde i hallerne, så diverse sensorer ikke virkede. Fotocellerne reflekterede ofte på bilernes blanke lak i stedet for på refleksspejlet bag bilen. Der var ikke nogen rumleriller og afløb ved indkørsel til elevatorhallerne, så der sad store sneklodser på bilerne om vinteren. Og da der ikke var noget afløb nede i bunden af kælderens, stod der højt med vand på gulvet, når sneen på bilerne smeltede.

Det var svært for mig som tilsyn at påtale fejl og mangler overfor de forskellige entreprenører, når der ikke var nogen tekniske specifikationer at referere til!

Jeg formoder, at regningen på alle ændringerne endte hos Københavns Kommune.

Mit næste barnebarn, Emilie, kom til verden den 27. maj 2009, og derved blev Victor storebror! Nu havde jeg i alt fire børnebørn.

Emilie, en dag gammel

Den 5. juni rejste vi igen til Kreta. Denne gang

boede vi på et lille hotel i Palaiochra, som ligger på det sydvestligste hjørne af øen. Vi lejede bil som sædvanlig og skiftedes til at køre ture, ligge på stranden og sidde på café.

Klokketårnet i Nordby

Sommeren 2009 havde Karen og jeg lejet et sommerhus på Samsø. Det lå ved Mårup Østerstrand. Ingen af os havde tidligere været på Samsø. Vi lå på stranden, kørte rundt på øen og så på fugle og besøgte samtlige kirker på Samsø. En af mine oldemødre var fra Samsø, og da jeg også er amatørslægtsforsker, ville jeg vide så meget som muligt om Samsø, mens vi var der. Jeg besøgte derfor også Samsø Lokalhistorisk Forening i Onsbjerg, som jeg er medlem af, og vi var på en sejltur, sælsafari, med M/S Tunø og Fisker Niels.

Jeg husker ikke, om det var i 2009 eller 2010, men en dag passede jeg vores børnebørn, Iben og Jonathan. Vi sad og spiste aftensmad ved bordet i køkkenet, så formentlig har Karen været på arbejdet. Vi kom til at tale om alder, og børnene spurgte om, hvor gammel jeg var. Jeg svarede, at jeg var 62 år (eller deromkring). Det, syntes børnene, var en høj alder, og så døde jeg nok snart!

– ”Så kommer du til Nangijala! [Astrid Lindgren: Brødrene Løvehjerte]” sagde Iben.

– ”Nej!” sagde Jonathan. ”Morfar kommer et sted hen, hvor der er mange fugle, han aldrig har set før, og hvor der er mange øl, han aldrig har smagt før!”

Det, synes jeg, var sødt sagt.

I januar 2010 var vi i Etiopien med Dansk Ornitologisk Forening, men den tur kommer jeg tilbage til senere.

Da parkeringsanlæggene i København efterhånden kom til at virke, spurgte projektlederen, Klaus, om jeg ville være med til et andet parkeringsprojekt i Aarhus. Han havde været meget imponeret over min håndtering af projektet i København. Det var jeg ikke selv!

Jeg stillede én betingelse: Jeg ville selv skrive de tekniske specifikationer i udbudsmaterialet.

Det blev accepteret, og jeg gik i gang med et stort parkeringsanlæg nedenunder Aarhus havn. Ovenpå byggede man Aarhus nye hovedbibliotek, DOKK1.

Jeg bestemte naturligvis ikke egenrådigt, hvad anlægget skulle kunne. Bygherren, Aarhus Kommune, arkitektfirmaet og investorerne havde hver især også noget at skulle have sagt.

Det gav en masse bøvl. F.eks. ønskede en af investorerne, at elektriske biler skulle kunne oplades automatisk, mens de var parkerede. Jeg sagde, at det ikke kunne lade sig gøre. Det ville ikke være muligt at forbinde bilerne med en ladeboks automatisk.

Bagefter fik jeg en irettesættelse af Klaus. Jeg skulle bare sige JA! Kunden har altid ret!

– ”Jeg kan da ikke love kunden noget, som er fysisk umuligt!” svarede jeg.

– ”Jo!” sagde Klaus. ”For når vi så i løbet af projektet finder ud af, at det ikke kan lade sig gøre, så ændrer vi i projektet og sender også regning på det. Så tjener vi flere penge!”

Det var mod min samvittighed at arbejde på den måde. Jeg har altid forsøgt at optimere både de tekniske løsninger og de økonomiske konsekvenser til kundens fordel. Jeg mener, at det må være formålet med at være konsulent.

Den sidste dag i marts fødte Anne sit tredje barn og mit femte barnebarn. Tænk, at jeg skulle blive bedstefar til fem børn! På det tidspunkt vidste jeg ikke, at der skulle komme endnu flere børnebørn!

Nu var Iben både lillesøster og storesøster.

Mit femte barnebarn blev døbt Valdemar, og som elektroingeniør er jeg naturligvis meget stolt over, at mit barnebarn er opkaldt efter opfinderen af båndoptageren, Valdemar Poulsen.

Sommerferien blev igen tilbragt i Finland. Denne gang var Karen og jeg alene et nyt sted længere nordpå, end hvor vi plejede at komme. Vi besøgte Kuopio og var ude i en nationalpark, hvor vi aldrig havde været før. Vi var oppe i et udsigtstårn, Puijon Torn, hvor der var en restaurant, og hvor vi spiste frokost.

En dag sad vi nede ved søen og filosoferede over hvor mange gange, vi havde været i Finland, og hvor mange dejlige ferier vores børn havde haft i Finland.

Vi syntes, at de gode oplevelser skulle vores børnebørn også have, og vi besluttede derfor, at vi året efter ville invitere vores døtre, svigersønner og børnebørn med til Finland. Vi forestillede os, at Jesper stod og grillede bøffer og Thomas lavede saunagus! Børnene badede hele dagen, og jeg sad på bådebroen eller lå i en båd ude på søen og drak kolde øl og så på fugle. Og naturligvis skinnede solen fra en skyfri himmel hver dag.

Valdemar, en uge gammel

Efter at have været i flere tropiske lande, tog vi i oktober 2010 til Indien. Karen har altid været fascineret af Indien, lige siden hun som barn læste Rudyard Kiplings bog 'Kim'. Og med vores efterhånden store rejseerfaring turde vi godt tage til Indien. Men den rejse vender jeg også tilbage til senere.

På et tidspunkt i foråret 2011 fik jeg igen et samvittighedsproblem. Entreprisekontrakten på parkeringsanlægget i Aarhus blev givet til et tysk firma, Lödige. Parkeringsanlægget skulle opstilles i et otte meter dybt rum under Aarhus havn, og Lödige havde påregnet at indstøbe dæk, hvorpå bilerne kunne stå. I København stod bilerne i reoler. Jeg ville mene, at tre indstøbte dæk ville afstive væggene, så man sandsynligvis kunne spare en hel del på den bygningsmæssige konstruktion. Det meddelte jeg den ansvarlige projektleder for selve byggeriet. Så fik jeg ellers læst og påskrevet, at det skulle jeg ikke blande mig i. Det var ikke i Alectias interesse at gøre projektet billigere. Tværtimod! Jo dyrere det blev, jo flere penge tjente Alectia, da vores honorar var en procentdel af den totale anlægssum.

Trakai

Så sagde jeg op og gik på efterløn!

Fra min opsigelse og indtil min fratrædelse havde jeg naturligvis en del informationer, der skulle videregives til min efterfølger, Claus, som jeg havde været sammen med i Colorado. Jeg havde også, sammen med Karin, en sekretær fra Danbrew, skrevet udbudsmateriale til et parkeringsanlæg nedenunder Dansk Arkitektur Centers nye hovedbygning, BLOX, på Christians Brygge i København.

Alligevel lykkedes det mig at få tid til at tage på en bonusrejse til Vilnius i Litauen nogle dage i maj. Vi boede på Crowne Plaza for

bonuspoint optjent i Australien og fløj med SAS for bonuspoint optjent på diverse rejser. Vi gik rundt og så byen, vi besøgte KGB museet, vi spiste litauiske specialiteter: griseører og bæverstuvning, og vi tog på en udflugt til middelalderstøtten Trakai.

På grund af at jeg ofte har opholdt mig i udlandet, når der var valg eller folkeafstemning i Danmark, har jeg naturligvis afgivet min stemme mange forskellige steder. Jeg har stemt på den danske ambassade i Stockholm, to gange på det danske konsulat i Shanghai og en gang på rådhuset i Fredericia. Jeg spurgte projektsekretæren på byggepladsen om, hvor det danske konsulat var.

– ”Jeg plejer altid at stemme på konsulatet, når jeg er udstationeret.” sagde jeg til hende.

– ”Det ligger på Strandvejen i Middelfart.” svarede hun.

I det samme gik det op for hende, hvad jeg havde spurgt om.

– ”Åh! Din drillepind! Det er jo det tyske konsulat!”

Ved folketingsvalget i 2005 stemte jeg i Nordeas afdeling i Falkenberg. Det skyldtes, at filialbestyreren var dansk konsul. Efterfølgende fandt jeg ud af, at der var fire danske statsborgere, der havde stemt der.

Hobbyer og fritidsinteresser

Tidligere har jeg fortalt, at jeg samlede på øletiketter som dreng. Jeg ved ikke, hvordan jeg begyndte på det, men jeg har tænkt, at jeg måske har været med min far på rundvisning på Carlsberg. Det kunne godt ligne min far at tage mig med for at vise mig nogle store tekniske anlæg og se alle ølflaskerne køre rundt på transportbåndene. Jeg har senere været på rundvisning på Carlsberg flere gange, og efter rundvisningen fik man serveret øl og sodavand og en kuvert med etiketter. Men jeg ved ikke, om det var sådan, min interesse opstod.

Blandt mine første øletiketter var der også en samling fra Tuborg, men jeg har i dag ingen anelse om, hvordan jeg har fået dem.

Jeg kan huske, at jeg skrev et brev til hvidtølsbryggeriet Kongens Bryghus, og jeg fik et meget venligt svar fra KB Ole og en masse etiketter.

KB Ole skrev, at KB hvidtøl var meget sundt, og jeg skulle bede min mor købe KB hvidtøl til mig, så jeg kunne drikke det hver dag.

Da jeg viste min mor brevet, sagde hun, at hvidtøl var meget dyrere end mælk, og mælk var meget sundere end øl. Det måtte jeg jo så acceptere!

Oprindeligt havde jeg bare mine øl- og sodavandsetiketter liggende løse i diverse kuverter, men en dag tog min mor dem og limede dem ind i to opskriftsbøger. Det var to store bøger med spiralryg og blanke sider, som hun havde fået fra 'Alt for Damerne'. Jeg tror, at de var beregnet til at skrive madopskrifter ind i. Hvis der ikke var plads på siden, limede min mor blot etiketterne vandret ind.

Jeg ved, at hun gjorde det i en god mening, men hun brugte DANA-lim eller Fiskelim, så etiketterne ikke kunne tages ud eller flyttes igen.

Da jeg blev lidt ældre, begyndte jeg forfra. Jeg huskede det gode resultat, jeg fik ved at skrive til Kongens Bryghus, så jeg skrev rundt til alle de bryggerier, jeg kunne komme i tanker om. Og når vi var på ferie, opsøgte jeg det lokale bryggeri og bad om øletiketter. Som regel fik man også en sodavand. Et af de år, vi holdt ferie på Knudshoved, var jeg f.eks. inde og besøge bryggeriet Christiansminde i Nyborg.

Jeg opsatte mine etiketter med frimærkehængsler i nogle arbejdsmapper, som jeg havde "organiseret" i skolen. De var blå og målte ca. 21 x 21 cm. De var forsynet med nogle metalbøjler, så man kunne indsætte løse sider. Formentlig "organiserede" jeg også løsbladene i skolen.

Jeg har stadig min samling af øletiketter, men desværre mangler nogle af de flotteste. Som teenager lavede jeg nogle collager af øletiketter, og som jeg dekorerede mit værelse med. Og selvfølgelig udvalgte jeg de flotteste til det formål.

Mens jeg gik i søndagsskole, fik vi at vide, at vi skulle samle frimærker til fordel for de sultne børn i Indien og i Kina. Jeg forstod ikke, hvordan brugte frimærker kunne hjælpe de sultne børn, men jeg gik troligt hjem og klippede pligtskyldigt frimærkerne af alle de breve, som mine forældre modtog. Jeg har altid været meget omhyggelig, så jeg klippede alle de grimme takker af, så kun mærkebilledet blev tilbage. Det syntes jeg så flottest ud.

Da mine forældre opdagede det, fik jeg at vide, at så kunne frimærkerne ikke bruges. Frimærkerne blev solgt til frimærkesamlere, der så vaskede frimærkerne af kuvert-papiret. Men frimærkerne skulle være hele og med takker. De penge, frimærkesamlerne betalte for frimærkerne, blev brugt til at købe mad for til de sultne børn i Kina. Se, nu begyndte det at give mening.

Men hvorfor var der nogen, der samlede på brugte frimærker? De var da ikke noget værd. Og de var svinet til med sorte stempler.

Så tog min far sin frimærkesamling frem. Han havde ikke samlet på frimærker siden han var dreng, men han havde gemt sin samling. Det var en generalsamling opsat i et Schaubeck fortryksalbum.

Han viste mig frimærker fra forskellige lande: Schweiz, England, Tyskland osv. Han viste mig, hvor forskellige de var, og hvad motiverne på mærkerne forestillede. Nu gav det først rigtig mening at samle på frimærker.

Min far gav mig nogle af sine dubletter. Jeg kan især huske dem med Wilhelm Tell fra Schweiz og dem fra Tyskland med en dame i rustning. Jeg opbevarede mine frimærker i tændstikæsker. En æske til hvert land. Jeg begyndte at ønske mig frimærker til jul og fødselsdag. Henne på Roarsvej lå der en frimærkehandel nede i en kælder. Her kunne man købe en pergamynkuvert med blandede frimærker for 50 øre. Det var ikke altid, at jeg kunne finde ud af, hvor frimærkerne kom fra. Jeg kunne godt læse, når der stod Danmark eller Sverige. Mine forældre fortalte, at Suomi betød Finland, men hvor kom frimærker med navne som Magyar, CCCP, Nederland eller БЪЛГАРИЯ fra? Det gik jeg ned og spurgte frimærkehandleren om, og han var flink til at lære mig at kende de forskellige lande fra hinanden.

På et tidspunkt begyndte jeg at opsætte mine frimærker med frimærkehængsler i kladdehæfter. Dem havde Skolen på Godthåbsvej formentlig også "sponseret". Det gik hurtigt op for mig, at man ikke længere kunne være generalsamler, dvs.

samle på frimærker fra hele verden. Der var alt for mange lande, og de udgav hver for sig alt for mange frimærker. Det var nemmere, da min far var dreng. Der var ikke så mange lande, og de udgav kun få frimærker efter behov. Jeg besluttede derfor kun at samle på frimærker fra europæiske lande.

På min otteårs fødselsdag fik jeg et rigtigt frimærkealbum i fødselsdagsgave. Det var et springbind med tomme ternede sider. Der var et firkantet felt foroven, hvor man kunne skrive landets navn.

Så skrev jeg med store kluntede bogstaver: *Danmark, Sverige, Norge* osv.

I skolen viste det sig, at mange af de andre drenge også samlede på frimærker. Så byttede vi dubletter med hinanden. Senere, da jeg fik pennevenner, byttede jeg også frimærker med dem. Så sendte jeg danske frimærker til f.eks. Judith i England, og hun sendte engelske frimærker til mig.

Efterhånden gik det op for mig, at selv Europa var for stort et samleområde. Så besluttede jeg mig for at begrænse mig til de nordiske lande (inklusive Grønland), England og Irland samt al Tyskland. Færøerne og Åland var ikke selvstændige postområder dengang.

Et par år senere måtte jeg igen indføre begrænsninger. Jeg holdt op med at samle DDR i 1964. Landet havde da eksisteret i 15 år men udsendt et utal af frimærker. Helt uoverskueligt.

I 1983 stoppede jeg med Sverige. De udsendte et væld af forskellige takningskombinationer: 2-sidet takning, 3-sidet takning, blokke og hæfter i forskellige kombinationer. Jeg havde på det tidspunkt to store springbind fyldt med svenske frimærker.

Der var mange antikvarier, der også solgte frimærker. Her kunne man tit gøre et godt køb. Et særligt sæt fra en bestemt periode eller begivenhed. På Falkoner Allé lå der nogle baraklignende bygninger, der hvor Kvikly ligger i dag. Her lå der et antikvariat, Stefan Skovle. Der gik jeg forbi, når jeg skulle hjem til min mormor og morfar, og gennem årene har jeg købt mange frimærker hos Stefan Skovle.

Jeg begyndte også at abonnere på udvalgshæfter. Først fra 'Frimærkecenteret' i Ruds Vedby, senere fra 'Nordfyns Frimærkehandel'. En gang om måneden, eller måske hver anden måned, fik jeg tilsendt nogle hæfter med frimærker fra de områder, jeg samlede på. De var prissat, og man kunne så udtage de mærker, man ville købe og sende hæfterne tilbage. Samtidig indbetalte man det beløb, som man havde taget frimærker for, på et girokort.

Da jeg arbejdede i Ungarn, købte jeg en masse gamle breve. Jeg havde et økonomisk luksusproblem: Jeg havde for mange penge! Det ungarske firma, BVK, gav mig 100 forint pr. kalenderdag, jeg var i landet. Så mange penge kunne jeg ikke bruge, Jeg bestilte dyre retter på restauranterne og drak dyr vin til, men alligevel havde jeg et stort overskud. Jeg kunne ikke udføre pengene og kunne naturligvis heller ikke veksle dem. Jeg tror, at jeg fik så mange penge, for at jeg ikke skulle handle sort. Mange ungarer, også dem på arbejdspladsen, kom og spurgte, om jeg ville købe specielle varer til dem i Vesteuropa. Men de kunne kun betale mig med ungarske penge. Da min bil var til service, spurgte mekanikeren mig, om jeg ville købe en speciel krumtapaksel i Vesteuropa, næste gang jeg var hjemme. Han var villig til at betale mange tusinde forint. Jeg måtte desværre skuffe ham, når han ikke kunne betale med D-Mark.

Så købte jeg grammofonplader med klassisk musik, men det battede ikke rigtig noget.

En dag fandt jeg en stor fin frimærkehandel i Budapest. Der gik jeg ind. Den flinke dame viste mig en masse

nye ungarske frimærker. Dem var jeg ikke interesseret i. Så spurgte jeg efter tyske frimærker, og hun viste mig en masse store farvestrålende frimærker fra DDR. Jeg spurgte så efter gamle frimærker, og så kom hun frem med nogle fra 1965. Så spurgte jeg efter frimærker fra England eller Sverige, men så blev hun vred:

– "Vi sælger kun frimærker fra demokratiske lande!" sagde hun.

Næste gang jeg var i Budapest til møde med Chemokomplex, kom jeg meget for tidligt. Jeg gik derfor en tur hen ad Lenin Körút [I dag Teréz Körút] og kom forbi en port, hvor der hang et udhængsskab med klassiske

frimærker. I skabet var der en lille seddel, hvorpå der stod: "*Briefmarkenhandlung im Hof links. Man spricht Deutsch*".

Jeg gik ind i gården, og nede i en kælder var der en "rigtig" frimærkehandler. En ældre venlig mand stod bag disken. Han havde ikke så mange enkelte frimærker af den type, jeg søgte, men han havde masser af breve. Primært sendt fra Tyskland til Ungarn, Rumænien og Rusland, men også en hel del klassiske engelske breve. Jeg købte et pænt udvalg.

Fremover, hver gang jeg kom til Budapest, specielt når jeg var på vej til Danmark, besøgte jeg altid "min" frimærkehandler og købte som regel breve for 4000 - 5000 forint. Det svarede til en faglært arbejders månedsløn. Få gange havde han breve frankeret med danske frimærker, men hver gang var de frankeret med forholdsvis almindelige mærker og uden specielle stempler.

Når vi senere tog på bilferie til Frankrig, Spanien og Italien, besøgte jeg altid de lokale loppemarkeder. Her solgte de tit postkort, og mange gange var de frankerede. Her fandt jeg af og til danske postkort og en enkelt gang et fra Dansk Vestindien. De blev solgt som postkort uden hensyntagen til et eventuelt frimærke.

Jeg havde efterhånden samlet mig en pæn stor frimærkesamling, og i begyndelsen af 1980'erne var den forsikret for 300.000,- kroner.

Men efter at jeg var blevet ansat i Danbrew i 1991, begyndte det at knibe med at vedligeholde min frimærkesamling. Jeg var tit ude at rejse og var udstationeret i længere tid. Når jeg så kom hjem, og der lå en bunke nye frimærker, der skulle integreres i samlingen, hobede de sig op. Tidligere købte jeg de nye frimærker på posthuset og sendte dem så på et brev til mig selv, men det var lettere og billigere at abonnere på dem hos postvæsenet. Jeg abonnerede også på grønlandske frimærker og i en periode på finske og irske frimærker.

Fra omkring 1995 fik mine frimærker lov til at passe sig selv. Jeg solgte mine førstedagskuverter fra Danmark, Island, Grønland, Færøerne og Finland på auktion og fik 2000,- kr. for dem! Men så fik jeg også frigjort flere meter hyldeplads i arbejdsværelset.

Efter årtusindskiftet faldt den generelle interesse for at samle på frimærker, og frimærkernes værdi raslede ned. Mine børn og børnebørn var overhovedet ikke interesseret i morfars gamle frimærker. Jeg frygtede, at de endte i brændeovnen eller på lossepladsen, den dag jeg ikke var mere. Jeg havde opsagt min forsikring for længst.

I 2023 satte jeg min store flotte Tysklandssamling på auktion. Syv springbind, to ringbind og flere indstiks-bøger. Den indbragte mig 1500,- kr. Suk! Jeg burde have solgt mine frimærker 30 år tidligere.

Jeg har altid interesseret mig for dyr. Når vi var i kolonihaven om sommeren, samlede jeg biller og edderkopper. Jeg kunne også godt lide sommerfugle og deres larver, især ligustersværmersens larve var flot.

Pattedyr var mere spændende, men de var svære at få øje på. Måske en enkelt hare en gang i mellem.

Så var fugle nemmere at studere. De var fremme om dagen, de fløjtede, så man kunne høre, hvor de var, og de havde ofte flotte farver. Vi havde f.eks. af og til gule vipstjerter i haven. Ellers var det mest musvitter, blåmejser, gråspurve, sangdrosler og solsorte. Engang, da det lige havde regnet, og vi sad inde i huset, satte der sig en flok svaler på el-ledningerne ude på vejen. Min mor og jeg begyndte at synge den melodi, som de dannede. Min far, der ikke kunne læse noter, syntes at vi var skøre.

Gul vipstjert

Da jeg var ti år, fik jeg en bog i fødselsdagsgave:

Fugle i Farver. Så satte jeg kryds ved billederne af

de fugle, jeg havde set. Men det var svært at identificere fuglene. På alle billederne sad de enten på jorden eller på en gren, mens jeg som regel så dem oppe i luften.

Interessen for fuglekiggeri har jeg taget med mig resten af livet. Da jeg boede i Ungarn, så jeg tit hærfulge og ellekrager, og da vi senere tog på bilferier til Sydeuropa, så vi også biædere og piroler. Efter at jeg blev ansat i Danbrow og sendt ud i hele verden, voksede min interesse for fugle. Det var en hobby, som jeg kunne tage med mig modsat mine frimærker. Man kan sige, at fuglene tog min interesse væk fra frimærkerne. Jeg meldte mig også ind i Dansk Ornitologisk Forening og har været på mange rejser, hvis primære formål var at se på fugle. Takket være de lokale guider, som DOF har entret med, har jeg set mange fugle, som kun de færreste har set.

Cleistocactus strausii

I mine første teenageår begyndte jeg at interessere mig for kaktus. Blomster og planter generelt har ellers aldrig sagt mig noget, men pludselig fattede jeg interesse for kaktussernes aparte udseende. Jeg købte kaktusserne hos blomsterhandlerne, men efterhånden tog jeg stiklinger og plantede ud. Til at begynde med dyrkede jeg forskellige opuntiaarter, figenkaktus, men de voksede for hurtigt og blev for store. Så holdt jeg mig til kugle- og søjlekaktus. Bladkaktus, phyllocactus eller julekaktus, har jeg aldrig haft. De ligner almindelige pottedplanter for meget. I en periode såede jeg også kaktus. Jeg købte frøene, såede dem og prikledede dem. Det var meget sjovt, men jeg fik alt for mange kaktus ud af det, og jeg nænnede ikke at smide dem ud.

Hjemme på mit værelse hos mine forældre monterede jeg en projektør over mine kaktus i vindueskarmen. Så kunne jeg også nyde dem om aftenen, når det var mørkt.

I stedet for en hel masse urtepotter, plantede jeg mine kaktus sammen i altankasser, der kunne stå i vindueskarmen. Da vi boede på C.F. Richs Vej på Frederiksberg, havde vi nogle meget brede vindueskarme. Så købte jeg nogle store plastikkasser, der målte 40 x 60 cm og var 20 cm høje. Jeg tror, at jeg havde tre kasser, tilplantede med kaktus.

Når vi var ude at rejse, besøgte jeg også kaktusdrivhuse overalt i Europa.

Efter at vi var flyttet til Hvidovre og havde fået have, plantede jeg flere år i træk kaktus ud i haven om sommeren. Nogle gange ryddede jeg et bed i forhaven og lagde gult bakkegrus og plantede store søjlekaktus ud. En gang jeg skulle hjem fra København med taxa og sagde til chaufføren, hvor jeg skulle hen, sagde han, at den adresse kendte han godt. Der var en have, der havde store kaktus ude foran!

Jeg er blevet for doven til at udplante kaktus. De er blevet store og tunge, og jeg skal hejse dem op og ned af potten og bedet med jernkæder. Det gider jeg ikke mere.

Jeg har stadig en del kaktus, men jeg er ikke så flink til at passe dem, dvs. potte dem om og give dem gødning. Jeg har kaktus, der i dag er 50 år gamle.

Echinocereus sp.

Mette Larsdatter

Som barn yndede jeg, når min mormor fortalte om sin barndom, om sine forældre, bedsteforældre og sin bror, der lavede skarnsstreger.

Deres mor sagde en dag:

– "Se, børn! Der går Philip Rosenberg!"

Han var åbenbart en kendt person på Frederiksberg i begyndelsen af det tyvende århundrede.

Min mormors bror, Karl, efterlignede sin mors stemme og vrængede:

– "Se, børn! Der går Rudolph Fisenberg!"

Deres mor blev meget vred på ham. Det var en fornærmelse at tale sådan om en fin mand!

Min mormors mormor hed Mette Larsdatter. Det, syntes jeg, lød meget spændende og gammeldags. Måske var det her, at jeg fik interesse for slægtsforskning?

Jeg gav mig til at interviewe mine forældre og bedsteforældre og min fars faster, både om dem selv men også om deres forældre. Desværre interviewede jeg dem ikke dybt nok, men interesserede mig kun for navne, steder og årstal. Jeg skulle have spurgt til deres forfædres erhverv, interesser, udseende, dødsårsag, søskende mm.

Så lavede jeg min første slægtstavle, som nærmest var et forenklet

slægtstræ. Det var i 1961.

Når vi var på besøg hos nogle slægtninge, det var primært i Jylland, spurgte jeg altid ind til deres forfædre. Der var desværre tit, hvor de ikke gad svare. Hvad rager det sådan en "køwenhavnersnude?" En gang fandt jeg en slægtsbog hos min farmors fætter. Det var spændende læsning, men desværre fik jeg ikke skrevet noget ned, og vi har for længst mistet kontakten til den gren af familien.

De følgende år var min interesse for slægtsforskning meget svingende. Det skyldtes mest, at kilderne var vanskeligt tilgængelige. Kirkebøger skulle søges i Rigsarkivet eller i de lokale kordegnekontorer.

Det er meget tidsrøvende, når man har fuldtidsarbejde, og når man så samtidig arbejder meget af tiden uden for landets grænser, er det nærmest umuligt at dyrke slægtsforskning. Det var kun, når jeg tilfældigt havde kontakt med fjerne slægtninge, at jeg kunne skaffe mig flere informationer om min slægt.

Men så fik jeg en god idé. Jeg skrev til alle de personer, der hed Høxbroe, og som jeg kunne finde i telefonbogen. Jeg vedlagde en frankeret svarkuvert, og de fleste svarede tilbage, og en enkelt ringede til mig. Jeg fik en masse brugbare oplysninger om min slægt.

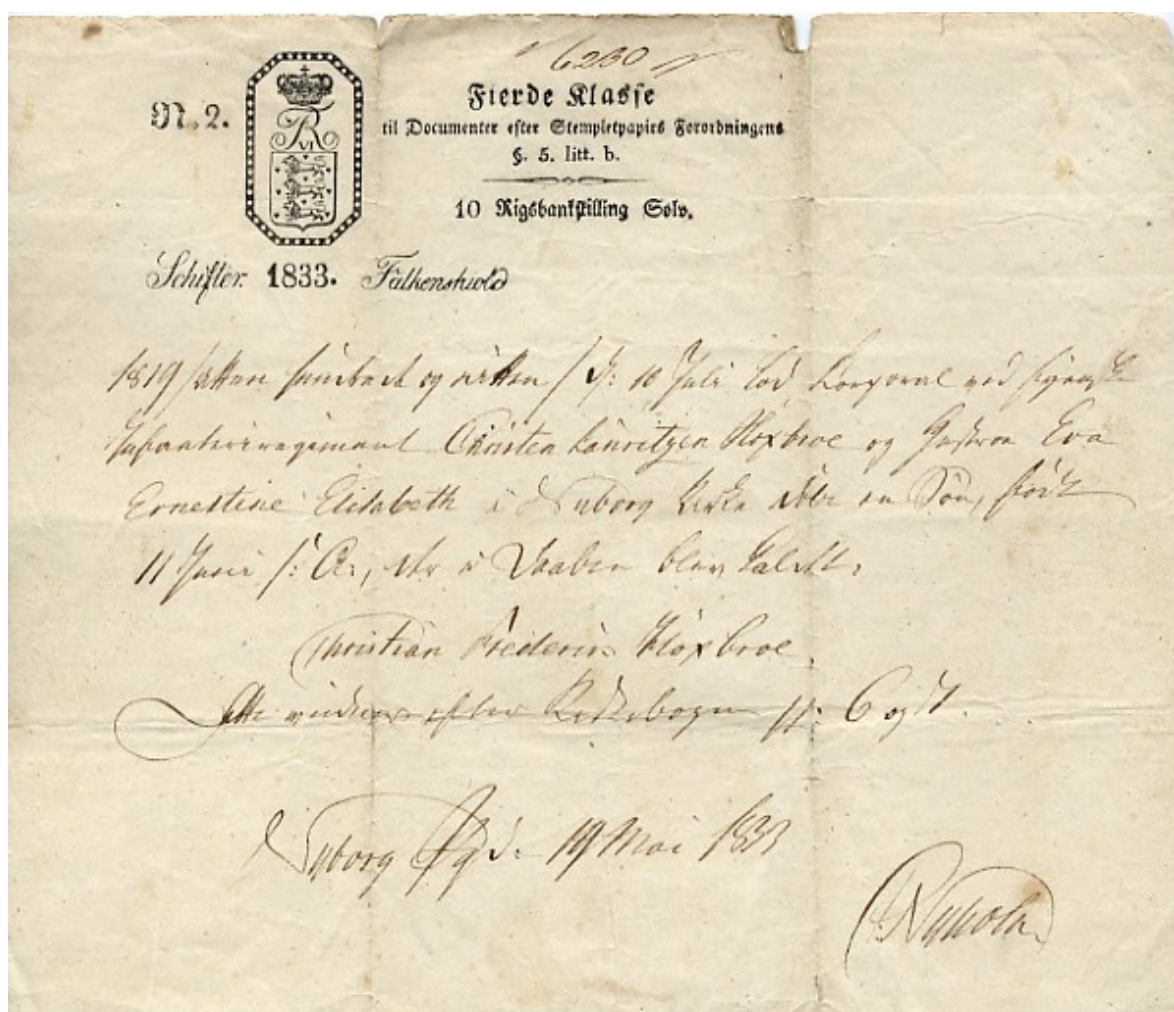
En gang i 2002 læste jeg i avisen, at Statens Arkiver, i dag Rigsarkivet, var begyndt at lægge indscannede kirkebøger og folketællinger ud på internettet til gratis benyttelse. Så kom der ellers gang i min slægtsforskning igen. Jeg har siddet mange lange nætter foran computerskærmen og gravet oplysninger frem om både nære og fjerne forfædre. Efter at jeg er gået på pension har jeg også mange gange været i Rigsarkivets læsesal og studeret kilder, der ikke er indscannede eller lagt ud på internettet.

Jeg havde hidtil brugt et slægtsforskerprogram, der hed FamilyTree, men det irriterede mig på flere punkter. Det var begrænset, hvilke oplysninger man kunne taste ind i det. Hvis en kvinde fødte et barn, blev hun automatisk anført som gift. Datoer blev altid angivet efter amerikansk standard.

Så lavede jeg min egen slægtstavle opbygget som en samling hjemmesider, hvor man kunne klikke sig fra side til side. Det system bruger jeg den dag i dag.

I 2006 fik jeg en invitation fra Claus Høxbroe i Herlev. Han ville udgive en digtsamling, 'Hylet Fra Gaden', og til præsentationen havde han inviteret samtlige personer i Danmark, der hed Høxbroe.

Den aften mødte jeg en masse slægtninge! Flere af dem aftalte jeg senere møder med, og jeg fik udvidet min slægtstavle betydeligt.

Min tipoldefars, Christian Frederik Høxbroes, dåbsattest

Nogle gange kan man også være heldig. Ad omveje fik jeg kontakt til en halvkusine, der hedder Elin. Vi aftalte at mødes, og hun overgav mig en brun pakke indeholdende nogle papirer. Det viste sig at være vores fælles oldeforældres personlige papirer: dåbsattester, konfirmationsattester, vielsesattester, dødsattester og eksamenspapirer, både for vores oldeforældre, men også for vores tipoldeforældre og vores tip-tipoldefar og vores oldefars søskende. Alle disse dokumenter ligger i dag i mit pengeskab.

På et tidspunkt klagede Karen over, at jeg havde fundet så meget om min slægt, mens hun intet vidste om sin slægt. Så gav jeg mig også til at udforske hendes slægt.

Halvdelen af Karens slægt er fra Finland, men heldigvis har det finske rigsarkiv også lagt en masse arkivalier ud på internettet til fri afbenyttelse. Desværre har Finland en 125-års regel. Dvs. data, der er yngre end 125 år er ikke tilgængelige på nettet. Men Karen har givet sin fætter, Arvo, der bor i Helsinki, fuldmagt til at tilgå hendes mors oplysninger i det finske rigsarkiv.

Jeg tror, at slægtsforskning er den interesse, jeg bruger mest tid på i dag. Jeg kan blive ved med at finde nye gamle oplysninger. Og jeg er medlem af flere danske og finske slægtsforskerforeninger.

I slutningen af 1990'erne blev Karen og jeg kontaktet af nogle personer angående et arrangement vedrørende øl. Det var noget med en teltlejr et sted på Fyn eller Jylland. Jeg fik formentlig henvendelsen, da jeg havde en hjemmeside, der omhandlede øl. Jeg husker desværre ikke de nærmere detaljer om arrangementet, men vi valgte ikke at deltage. Vi var blevet for magelige til at ligge i telt, og vi ville ikke køre langt, hvis vi også skulle drikke øl.

Det var sandsynligvis de første spæde tiltag til dannelsen af Danske Ølentusiaster, som blev grundlagt den 5. september 1998 på 'Carlsens Kvarter' i Odense.

Som tidligere beskrevet har jeg drukket øl, fra før jeg blev ti år. Ganske vist hvidtøl eller let pilsner, men trods alt øl. I studietiden og under min ansættelse hos Colgate drak jeg hver dag Lys Faxe til min frokost. Hos Danbrew pilsner fadøl.

Jeg har aldrig brudt mig om søde sager. Et stykke god chokolade kan gå an, og da jeg var dreng, drak jeg da også af og til sodavand, men jeg har aldrig følt mig tiltrukket af søde drikke.

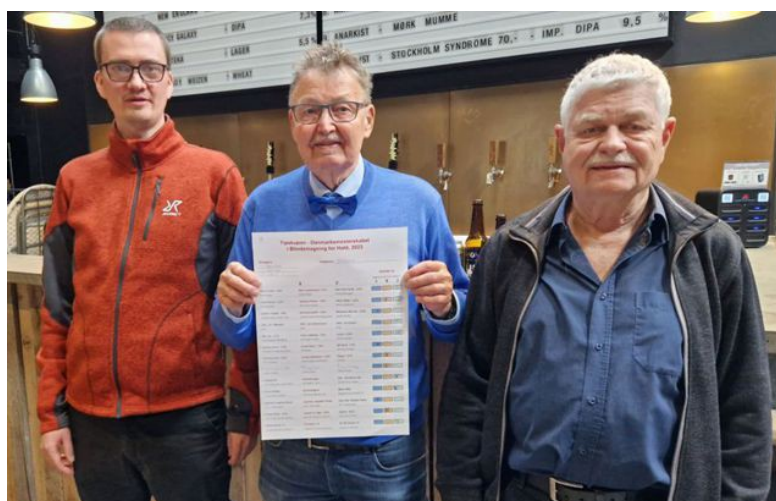
Når jeg var i byen med mine venner og lærekammerater, drak vi altid Grøn Tuborg, men Bruno og jeg drak Rød Tuborg. Den smagte af lidt mere. Da Karen og jeg flyttede sammen, havde vi altid en kasse Grøn Tuborg i køkkenskabet og til "højtider" Guld Tuborg, Tuborg Påskebryg og Carlsberg Påskebryg. Ved sjældne lejligheder bød vi på Hancock i 70 cl. flaske med 6,3 % alkohol. Og jeg drak da også Faxe Tower og Old Gambrinus. Den sidste skulle man passe på med!

Omkring årtusindskiftet meldte jeg mig ind i Danske Ølentusiaster. Jeg blev registreret som tilhørende Københavnsafdelingen. Vi holdt medlemsmøder på den hedengangne 'Den Tatoverede Enke' i Baron Boltens Gård i Gothersgade i København. De havde et pænt stort udvalg af udenlandske øl. Det var her, at jeg smagte Westvleteren 12 for første gang.

I 2003 var vi så mange medlemmer i Københavnsafdelingen, at der blev

oprettet en ny afdeling, Rødovreafdelingen. Selvom afdelingen hedder Rødovre, omfatter den også medlemmer boende i Hvidovre, Brøndby, Glostrup og Herlev.

Her har jeg holdt til lige siden. Bestyrelsen er god til at finde på spændende og interessante arrangementer: Temaølsmagning, ølrafing, udflugter til lokalbryggerier, julefrokost osv.

Danmarks mestrene i blindsmagning for hold, 2023

Vi afholder også lokalmesterskabet i blindsmagning for hold, hvor vinderne går videre til Danmarksmesterskaberne. Jeg har to gange været med til at vinde lokalmesterskabet, og i 2023 vandt vi Danmarksmesterskabet.

Udover at få mulighed for at smage mange forskellige øl sætter jeg også pris på det gode kammeratskab. Efterhånden kender vi allesammen hinanden, og når der kommer nye til, bliver de omgående optaget i "familien".

Jeg må ikke glemme den årlige ølfestival. I mange år blev den afholdt i Valbyhallen. Derefter i en gammel tappehal i det nedlagte Carlsberg Bryggeri og de senere år i Lokomotivværkstedet på Otto Busses Vej. Her præsenterer forskellige bryggerier fra ind- og udland deres øl. Man får et smageglas på 10 cl. og kan derefter gå rundt og smage på det hele. Man betaler med poletter, som købes i forbindelse med billetkøbet.

Jørgen Boberg: Pærer på Færøerne

Et andet interesseområde for mig er billedkunst. Jeg ved ikke, hvornår jeg begyndte at interessere mig for billedkunst, men mens jeg arbejdede i Martin Nielsens Boghandel, begyndte jeg at abonnere på nogle kunstbøger, der hed 'Maleriets Mestre'. Hvert bind/hæfte var dedikeret til en bestemt kunstmaler: Rembrandt, Van Gogh, Rubens, osv. Der var reproduktioner af deres malerier med fyldig tekst og forklaring.

Jeg har abonneret på 'Dansk Kunst' og jeg har 'Fogtdals Kunstsleksikon' udover mange andre bøger om kunst.

Naturligvis har jeg også set malerierne in natura. Jeg har besøgt et hav af kunstmuseer, både i Europa og i Australien, Kina og Brasilien. Karen og jeg er medlem af Louisiana Klubben.

Jeg havde engang en hjemmeside om kunst, men efter en henvendelse fra et advokatfirma, der repræsenterede Salvador Dalis arvinger, blev jeg tvunget til at lukke den.

Gennem årene har vi købt dansk kunst, som pryder væggene i vores hjem. Et af vores malerier har været udlånt til en kunstudstilling på Færøerne.

Jeg tror ikke, at man kan sige, at jeg er musikalsk, men musik har altid betydet meget for mig. Jeg synger ikke godt, og bortset fra min blokfløjte

har jeg aldrig spillet på noget musikinstrument. Men jeg har altid godt kunne lide at lytte til musik. Mine bedsteforældre havde et klaver, da jeg var helt lille, og som min mor havde spillet på som barn. Men da jeg kunne nå op til tangenterne, solgte min morfar klaveret.

Til min 8-års fødselsdag gav min farmor mig en blokfløjte. Der medfulgte en grebstabel, og så lærte jeg mig selv hurtigt at spille blokfløjte. I 16-årsalderen købte jeg mig en ny fløjte. Jeg har den stadig, men det er mange år siden, at jeg har spillet på den.

I min ungdom var man enten til Elvis (Presley) eller Cliff (Richard). Jeg kunne lide dem begge, og jeg har gramfonplader med dem begge. I det hele taget kunne jeg lide det meste pop og rock, der blev spillet i 1960'erne og i årtierne derefter.

Allerede i 1960'erne fik jeg interesse for klassisk musik. Jeg plejer at sige, at jeg kan lide al slags musik med undtagelse af moderne jazz og italienske operaer.

I en årrække gik jeg til koncert sammen med vores ven Peter. Det var i DR koncerthuset, hvor det som regel var DR Symfoniorkesteret, der spillede. Vi begyndte koncertaftenen i koncerthuset restaurant med en treretters menu med tilhørende vine og andet.

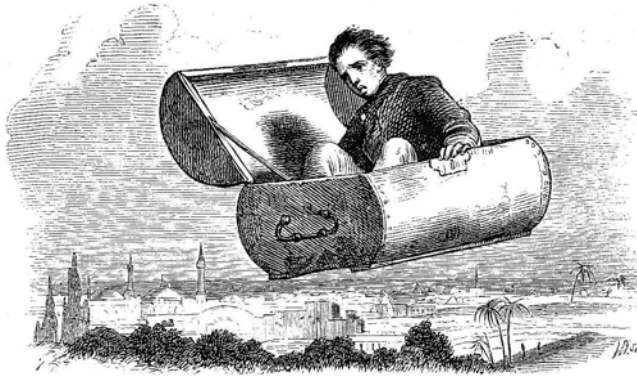
Jeg tror ikke, at jeg har en yndlingskomponist, men Beethoven rangerer højt på min favoritliste. Derudover holder jeg af Händel, Haydn, Liszt, Mozart, Sibelius, Vivaldi og flere andre komponister.

Desværre deler Karen ikke min interesse for musik. For hende er al musik bare larm og støj. Derfor er det kun, når hun ikke er hjemme, at jeg kan sidde i min gode lænestol og skruer op for lyden på mit surroundanlæg med fem højttalere og subwoofer. Men så nyder jeg også en kraftig mørk belgisk øl imens. Og det kan lige så godt være Elvis Presley eller the Beatles som Berliner Philharmonikerne, der strømmer ud af mine højttalere.

Man kan vel ikke sige, at rejse er en hobby, selv om jeg hele livet har fundet det spændende at rejse ud og se nye steder og møde nye mennesker. Jeg vil måske nærmere karakterisere det som en fritidsinteresse. Og heldigvis deler Karen denne interesse med mig.

Med et fortærsket citat af H.C. Andersen: "*At rejse er at leve!*" kan man roligt sige, at jeg har levet. Jeg har rejst med både bil, bus, båd, tog og fly, men jeg har aldrig rejst med ballon. I skrivende stund har jeg besøgt 85 forskellige lande.

H.C. Andersen: Den flyvende Kuffert

Mange af mine rejser har jeg tidligere beskrevet, og specielle rejser, der har betydet meget for mig, vil jeg fortælle om senere.

Rejsemæssigt må jeg nok indrømme, at jeg har været et stort miljøsvin. Jeg har f.eks. fløjet over 1,3 millioner kilometer. Det svarer til mere end 32 gange rundt om jorden eller to gange op til månen og tilbage igen. De fleste lange rejser har dog været af arbejdsmæssig karakter, og som jeg ikke har haft nogen indflydelse på. Og da jeg begyndte at flyve privat tilbage i 1960'erne, var der ingen, der tænkte på CO₂ udslip eller klimabelastning.

Hvordan mine fremtidige rejseaktiviteter vil forme sig, ved jeg ikke på nuværende tidspunkt, men formentlig vil antallet være begrænset, da jeg begynder at mærke alderen trykke, og jeg hurtigere bliver træt end tidligere.

Eventyrrejser

Bortset fra arbejdsrelaterede rejser til europæiske storbyer har alle mine rejser været eventyrlige. Rigtig mange har dog været lidt ud over det sædvanlige, og dem vil jeg skrive om her.

Det hele begyndte i 2002, mens jeg arbejdede i Stockholm. En dag sad jeg og snakkede med direktøren, Gert, for det danske datterselskab af en stor tysk industrivirksomhed. Vi snakkede om bonuspoint fra flyselskaber og især Eurobonus, hvor vi begge havde mange point stående. Gert sagde blandt andet, at man fik mest for sine point ved en rejse til Svalbard, da dette betragtedes som norsk indenrigsflyvning.

Det pirrede min rejselyst, og da jeg var færdig med projektet i Sverige, ringede jeg til SAS Eurobonus for at bestille to billetter til Svalbard. Desværre! De udbød kun et begrænset antal pladser til Eurobonus, og alt var optaget. Men damen foreslog, at jeg forsøgte igen efter første januar, da der sandsynligvis ville være ledige pladser i januar eller februar. God Morgen! I januar og februar er det nat 24 timer i døgnet på Svalbard, og gennemsnitstemperaturen er -15° ! Jeg opgav min plan om en bonusrejse til Svalbard.

Men tanken om at besøge Svalbard forlod mig ikke. Jeg begyndte at læse om Svalbard og søgte oplysninger om øgruppen. En dag i 2004 var der en artikel om Svalbard i Politikens søndagstillæg 'Vi Rejser', og til allersidst i artiklen stod der, at Dansk Ornitologisk Forening planlagde en rejse til Svalbard i 2006.

Dagen efter havde jeg bestilt to pladser!

Den 21. juli 2006 fløj vi via Oslo og Tromsø til Longyearbyen på Svalbard. Inden da havde vi været til et formøde i Dansk Ornitologisk Forening, hvor vi blev informeret om, hvad der ventede os. Vi fik at vide, hvad påklædning, fodtøj og øvrigt udstyr, vi skulle medbringe.

De første par dage tilbragte vi i Longyearbyen og omegn. Ud over selve byen var vi oppe på et fuglefjeld med søkonger. Næste dag blev vi kørt i bus ind til bunden af Adventsfjorden og skulle så gå ti kilometer tilbage til Longyearbyen. Det tog fem timer, hvor vi så masser af rensdyr, bramgæs og rugende havterner, der angreb os og hakkede os i hovederne, hvis vi ikke passede på.

Den 23. juli kl. 18:00 gik vi ombord på M/S Professor Multanovskij. Det var et russisk polarforskningskib bygget i Finland i 1983. Det tidligere Sovjetunionen brugte mange resurser på at udforske Arktis, men det nye Rusland havde stoppet forskningen. Skibet var derfor langtidsleaset af et hollandsk rederi,

Oceanwide, der sejlede turister rundt i farvandet omkring Grønland, Island og Norge og altså også Svalbard. Kaptajnen og besætningen var alle russere. Der var plads til 50 passagerer, og Dansk Ornitologisk Forening, DOF, havde booket alle 50 pladser, så vi kunne selv bestemme, hvor vi skulle sejle hen.

Vi var på Amsterdamøya og se resterne af danske hvalfangeres hvalkogerier fra 1600-tallet, og vi var på Danskøya, hvor den svenske ingeniør Salomon August Andrée startede sin tragiske ballonflyvning mod Nordpolen i 1897. Der stod stadig tønder og andet udstyr fra hans ballonopstigning.

Vi besøgte Ernest Mansfields mislykkede marmorbrud på Blomstrandhalvøya, og vi var på Kvitøya, hvor man i 1930 fandt ligene af Andrée og hans mandskab.

Vi så 64 isbjørne, masser af hvalrosser, sæler, marsvin og en grønlandshval. Og naturligvis så vi masser af arktiske fugle. Vi så mange fuglefjeld med lomvier, søkonger og lunder.

En dag kravlede vi op i et fuglefjeld med søkonger og lå rundt omkring på nogle klippeafsatser i tre timer og studerede søkonger. De vænnede sig hurtigt til, at vi lå der, og kom helt hen til os.

Vi så også mange flotte isbjerge og gletsjere, der kælvede.

Når vi gik i land, skete det med gummibåde, zodiacs, der sejlede op på stranden.

M/S Professor Multanovskij

Vi så ikke noget fast is. Da vi var ved Moffen nord for Spitzbergen, og hvor der er en stor hvalroskoloni, besluttede vi at sejle mod nord, indtil vi mødte fast is. Men efter ti timers sejlads i grødis sagde kaptajnen stop. Hvis vi skulle have brændstof nok til at nå tilbage til Longyearbyen, måtte vi vende om nu. Vi havde da passeret 82° nordlig bredde. Det er ca. 500 km nordligere end Thule!

Isbjørne

Nogle dage i åbent hav var der ikke meget at se, og en sådan dag gik Karen og jeg i sauna. Bagefter, da jeg var godt gennemvarmt, gik jeg i shorts og med nøgen overkrop ud på fordækket med et stort krus fadøl i hånden og spurgte dem, der stod der, om de havde set noget interessant. Da de så mig, var de ved at tabe deres kikkerter. Jeg tror, at temperaturen har været omkring frysepunktet, men efter en tur i sauna varer det noget, inden man fryser. Det meste af tiden havde vi godt vejr. Dvs. solskin eller gråvejr og temperaturer mellem 0° og 10°.

En dag var vi et par stykker, der gik i vandet. Vi havde vandret tværs over en ø, Barentsøya, hvor vi havde set nogle italienske hvalfangeres

grave. Men da man ikke kan grave på Svalbard, lå der blot nogle skeletter med nogle sten ovenpå. Det var vindstille, og vi kom ned til den fineste sandstrand uden hverken sten, tang eller muslinger. En, der hed Kirsten, spurgte den internationale ekspeditionsleder, Morten, om man måtte bade her. Morten kaldte moderskibet, og en matros kom ind med varme håndklæder til os. Så var vi tre, der smed alt tøjet og hoppede i vandet. Jeg tror, at vandet har været 3° - 4°, men jeg frøs overhovedet ikke. Det var dengang den mest spændende rejse, vi nogensinde havde været på, og jeg tog over tusind billeder på turen. Men desværre oplevede vi allerede dengang resultatet af den globale opvarmning. Vi så intet fast is! På formødet havde vi talt om, om man kunne sejle hele vejen rundt om Svalbard. Det var intet problem. Halvøen Isispynten viste sig at være en ø, da isen omkring den var smeltet. Og det var første gang, at nogen havde sejlet til Kvitøya. Hidtil havde den kun været tilgængelig med helikopter. Det var også første gang, at man havde observeret marsvin på Svalbard, og vi så mange fugle, der normalt lever langt sydligere.

Leif på vej i vandet

Da vi kom hjem fra Svalbard, meldte vi os ind i Dansk Ornitologisk Forening. De havde et rejsebureau, DOF Travel, der arrangerede mange spændende rejser til steder, hvor man normalt ikke kommer.

Året efter, 2007, var vi på en DOF-rejse til Bulgarien, som jeg har skrevet om tidligere. Det blev en meget dyr rejse, da der nederst på vores rejseprogram stod, at DOF havde åbnet for tilmelding til en tur til Antarktis i 2008!

Den 31. oktober 2008 fløj vi fra København via Frankfurt til Buenos Aires i Argentina. Dagen efter vores ankomst sprang Karen og jeg den planlagte udflugt over. Jeg ville hellere vise Karen rundt i Buenos Aires, hvor jeg havde været en gang før. I forbindelse med et af mine besøg i São Paulo havde jeg sammen med to kollegaer været på audit en uges tid på et bryggeri i Luján, 75 km vest for Buenos Aires, men vi havde boet i Buenos Aires.

Næste dag var vi med bus ude i et naturreservat 160 km nordvest for Buenos Aires. Her gik vi rundt i flere timer og så mange spændende fugle, som jeg aldrig havde set før. Bl.a. mange forskellige kolibrier. Den tredje dag fløj vi til Trelew i Patagonien. Udover en bustur ud på pampassen og se på fugle var vi også på hvalsafari, hvor vi så sydlig rethval, eller sydkaperen. Hvalerne kom helt hen til båden, så man kunne klø dem på snuden, hvis man ville. De var meget nysgerrige.

Sydlig rethval

Efter hvalsafarier blev vi kørt til Puerto Madryn, hvor vores skib, Professor Molchanov, ventede på os. Det var et søsterskib til Professor Multanovskij, som vi sejlede med på Svalbard, så vi følte os helt hjemme.

Første destination var Falklandsøerne. Der var ca. 48 timers sejlads fra Puerto Madryn til Falklandsøerne, men udover redningsøvelse og introduktion til skibet, var der arrangeret forskellige foredrag undervejs. På Professor Multanovskij var der et auditorium, hvor vi blev undervist, men på Molchanov var dette rum indrettet til fitnesscenter, så undervisningen foregik i bagbords messe. Den lå delvis under vandlinjen, men der var enkelte køjer helt oppe under loftet, så man kunne ikke se horisonten.

Det første foredrag handlede om stormfugle og blev holdt af John, en af de danske guider. Det var svært at høre for ventilationsanlægget, så det blev der slukket for. Men så steg temperaturen i rummet. Samtidig var det blæst op, så skibet rullede kraftigt. Lugerne til styrbord var blevet skallet, og der var opsat brækposer ved alle gelændere. Det varede ikke længe, inden jeg blev utilpas. Jeg svedte og fik kvalme og måtte forlade foredraget. Jeg gik op i vores kahyt, kastede op i toilettet og gik i seng. Jeg fik bagefter at vide, at de fleste tilhørere var blevet søsyge og havde forladt foredraget.

Karen blev ikke søsyg. Til aftenmaden gik hun ned i bagbords messe, hvor vi plejede at spise. Jeg skulle ikke have noget. Der sad otte personer i messen! Styrbords messe, der var lidt mindre, var halvt fuld. Normalt var begge messer helt fyldte. En af de internationale guider, Ellie, havde fødselsdag, og kokken havde tilberedt en speciel fødselsdagsmenu. Der var bl.a. kage med fyrværkeri og gratis rødvin. En af rejsedeltagerne, der også hed John, sagde næste dag, at han havde spist elleve chokolademousse! Der var jo lavet mad til 50 personer, men det var langt under halvdelen, der dukkede op. Karen kom med bananer og kiks til mig. Den internationale ekspeditionsleder, Morten, som vi også havde på Svalbard, blev ved med at kalde i højttaleren, at vi skulle spise noget.

Det var svært at falde i søvn. Alle løse genstande lå og rullede rundt på gulvet. Håndklæder og jakker hang nærmest vandret ud i luften fra knagerne. Man kunne kun ligge på ryggen i køjen. Ellers faldt man ud af sengen.

Næste morgen var jeg frisk igen og spiste en masse morgenmad. Under senere stormvejr på turen blev jeg ikke søsyg. Jeg gik friskt omkring, selvom skibet rullede 45° til hver side. Jeg syntes nærmest, at det var sjovt. Den første af Falklandsøerne, som vi kom til, var Steeple Jason. Her findes verdens største koloni af sortbrynet albatros. For at forstyrre fuglene mindst muligt, er der begrænsning på hvor tit, man må gå i land. Det er ganske få gange om året. Men vores ekspedition havde i god tid søgt om tilladelse og fået den.

Koloni af sortbrynet albatros

Det var virkelig imponerende at se måske 100.000 albatrosser ligge og ruge klos op ad hinanden. Fra Steeple Jason sejlede vi til Carcass Island. Her bor et mindre antal familier, som af naturlige grunde sjældent får visit. Morten havde meldt vores ankomst over radioen, og vi blev straks inviteret på te og kage. På grund af kraftigt stormvejr kunne vi ikke gå i land nær bebyggelsen men måtte sejle om på den anden side af øen til Leopard Bay, hvor der var læ. Det betød at vi efter ilandsætning måtte gå 3,5 km over land til bebyggelsen. Men det var anstrengelserne værd. Der var te og kaffe og et kagebord med ca. 50 forskellige muffins, cup cakes, scones og jeg skal komme efter dig. Men det var også interessant at tale med nogle indbyggere på Falklandsøerne og høre, hvordan deres dagligdag forløb.

Herefter sejlede vi til Saunders Island. Her blev vi modtaget af en fårefarmer, der fortalte lidt om livet på Falklandsøerne. På stranden stod der to kongepingviner og nogle æselpingviner, men vi gik ind i landet og op over en bakke, til vi kom til en koloni af springpingviner. Her sad vi et par timer og studerede springpingvinernes liv og adfærd. Det var rigtig sjovt.

Bagefter sejlede vi til Stanley, hovedstaden på Falklandsøerne. Vi havde glædet os til en rigtig havn, hvor vores skib kunne lægge til kaj, og vi kunne gå tørskoet i land. Men desværre lå der allerede et skib i havnen, som ikke var stor nok til at modtage to skibe samtidig. Så vi måtte igen i bådene, men vi lagde til ved en mole og slap for at vade i land på en strand.

Der var planlagt en udflugt til en fuglelokalitet, men Karen og jeg sprang over og ville hellere være turister i Stanley. Da jeg tidligere på turen havde flænget min ene polarhandske, købte jeg mig et par nye, da vi kom forbi en sportstøjsforretning.

Bortset fra at alle biler var firhjulstrækkere, kunne Stanley lige så godt være en by i England. Alle husene så ud som i en hvilken som helst engelsk by, og alle hækkene omkring haverne så ud som i en hvilken som helst engelsk have. Og vi endte naturligvis på en engelsk pub: The Globe Tavern.

Fra Falklandsøerne sejlede vi til South Georgia. Der var igen 48 timers sejlads i åbent hav, og vi blev opfordret til at sikre vores kahytter i tilfælde af storm. Det blæste ganske rigtigt op til storm, og vi oplevede de største bølger, vi endnu havde set. Men nu havde vi vænnet os til søgang, så ingen blev søsyge. Undervejs var der foredrag om pingviner og om antarktiske havfugle. Ellie og Morten fortalte om South Georgia og viste billeder derfra.

South Georgias hovedstad, Grytviken, var en norsk hvalfangerstation indtil 1964, og der er stadig rester af hvalkogerier samt vrug af forskellige hvalfangerskibe.

Kongepingviner

Vi gik i land første gang ved Salisbury Plain. Det var ubeskriveligt! Tusindvis af kongepingviner, pelssæler, æselpingviner og et stort antal søelefanter. En søelefant kan er cirka seks meter lang og vejer fire tons. Selvom den hverken har arme eller ben men kun nogle små luffer, kan den skyde en fart af 30 km/t. De tromlede hen over pingvinerne og deres egne hunner og unger, så vi holdt os på behørig afstand.

Vi fik fortalt, at der lever over 100.000 kongepingviner på South Georgia, som er verdens største kongepingvinkoloni.

Næste stop var Prion Island, en ø, der huser en koloni af vandrealbatrosser. De store unger lå stadig i rederne, men forældrefuglene havde

forladt dem. På trods af at det kun var unger, havde de alligevel et vingefang på over tre meter. John klagede over, at han ikke kunne komme langt nok væk og fotografere dem, så han kunne få hele vingefanget med. Fra Prion Island sejlede vi til Fortuna Bay. Her så vi også rensdyr. De var indført af nordmændene for at få noget alternativt at spise. Ellers var her søelefanter, kongepingviner, pelssæler, kjoever og forskellige albatrosser.

Herefter sejlede vi til Grytviken, hovedstaden på South Georgia.

Da South Georgia i dag er under britisk administration, blev vi sejlet i møde af den engelske dronnings repræsentant, som bordede vores skib. Han skulle se vores pas, som blev behørigt stemplet.

Efter landgang besøgte vi polarforskeren Ernest Shackletons grav og skålede for ham i vodka. Vi var jo med et russisk skib. Vi ofrede også et par glas vodka til ham på graven.

Vi besøgte kirken og kirkens bibliotek, hvis bogsamling bestod af norske og danske bøger. Efter Grytviken sejlede vi til Saint Andrews Bay, hvor vi gik i land. Da jeg ville fotografere nogle kongepingviner, virkede mit kamera pludselig ikke. Displayet viste "Error 99". Jeg havde naturligvis et ekstra kamera med, men det lå i min kahyt på moderskibet. Jeg måtte "nøjes" med at kigge på kongepingvinerne og søelefanterne.

Ernest Shackletons grav i Grytviken

Da jeg kom tilbage til moderskibet, slog jeg op i manualen til mit kamera. Ud for Error 99 stod der: "*Kontakt nærmeste Canonforhandler!*" På resten af turen anvendte jeg mit gamle Canon 350D.

Næste landgang skulle have været på Gold Harbour, men den blev suspenderet på grund af stormvarsel, så vi fortsatte et par timer til Cooper Bay, hvor vi gik i land og studerede macaronipingviner. Herefter forlod vi South Georgia og sejlede sydpå mod South Orkneyøerne. Der er ca. 40 timers sejlads og et stormvarsel var på vej, så vi fik besked på at surre alle løse genstande fast. Møblerne i baren blev surret og lugerne blev skalket.

Heldigvis udeblev stormen, og vi ankom til South Orkney øerne uden problemer. Der dukkede isbjerge op i alle mulige flotte farver: grønne, hvide, blå, og på nogle af dem stod der pingviner.

Vi gik i land på Coronation Island, hvor der var en stor koloni af Adéliepingviner. På stranden lå der søelefanter, der mavede sig rundt.

Under den videre sejlads mod Antarktis så vi flere hvaler. Det var mest finhvaler, men pludselig befandt vi os midt i en flok blåhvaler med unger. Jeg mener, at vi talte 24 blåhvaler! Jeg fik desværre ikke taget nogen billeder af dem, da jeg på det tidspunkt befandt mig på broen. Og jeg ville hellere nyde synet af hvalerne i min kikkert, end at risikere at de forsvandt, mens jeg gik ned i kahytten efter mit kamera.

Vi gik i land på det antarktiske fastland første gang ved Brown Buff. Det var en utrolig flot indsejling. Vi fik at vide, at det var strengt forbudt at træde på enhver form for plantevækst inklusive mosser. På stranden lå der weddellsæler og en enkelt leopardæsel.

Vi sejlede videre ned i Weddellhavet. Det var kaptajnens mening at sætte skibet fast i pakisen, men den var ikke stærk nok, så det endte med at vi måtte i bådene for at sejle ind i isen. Den dag skinnede solen og der

Karen og Leif på Antarktis

var 13°! Nogle af os havde sneboldkamp, men vi andre gik blot rundt på isen og nød naturen. Det var ikke alle, der var nede på isen, og pludselig råbte Einar ude fra skibet, at der var kejserringvin i sigte. Den kunne vi ikke se nede fra isen, men han stod oppe på det øverste dæk. Så sprang vi alle op i zodiac'erne og sejlede ud til moderskibet for at se kejserringviner. Men der var kun en! Senere så vi flere. Jeg nåede at se 16 kejserringviner i alt på hele turen.

Efter Weddellhavet sejlede vi nordpå og rundt om den Antarktiske Halvø. Vi gik i land flere forskellige steder, men nogle steder måtte vi opgive og sejlede ud igen, da pingvinerne stod så tæt på stranden, at vi ikke kunne undgå at sejle ind i dem.

Alle dyr på Antarktis var smadder nysgerrige. De kendte ikke mennesker og var derfor heller ikke bange for dem. Vi havde fået instruks om, at vi ikke måtte gå tættere på fuglene og dyrene end fem meter, men det vidste pingvinerne ikke, så de kom mange gange helt hen og prikkede os på støvlerne eller bukserne. Det sydligste sted vi var, var Petermann Island på vestkysten af den Antarktiske Halvø. Den ligger lidt mere end 65° sydlig bredde.

På et tidspunkt sejlede vi på et isbjerg. Det gav et ordentlig brag! Kaptajnen, som lå og sov, sprang op og gav rorgænger en overhaling, men ellers skete der ikke noget. Et par dage senere kom der alarm fra en spildolietank, der meldte fuld. Det viste sig at være havvand, der var trængt ind gennem et hul i skroget. Morten kaldte os sammen og informerede os om situationen. Hullet var dog ikke større, end at man kunne holde vandmængden i spildolietanken nede ved hjælp af læsepumper, så hændelsen fik ingen indflydelse på resten af turen.

Fra Antarktis sejlede vi over Drakepassagen til Ushuaia på Ildlandet. Det er den korteste vej mellem Antarktis og andre kontinenter; "kun" 1000 km. I Beaglekanalen så vi delfiner, og da vi lagde til kaj i Ushuaia, svævede der en kondor over hovedet på os.

Vi havde et par dage på Ildlandet. Den første dag var der udflugt med bus til en nationalpark. Her så vi bl.a. verdens største spætte: Magellanspætten! Den næste dag skulle vi op i bjergene og se ryper, men Karen og jeg meldte fra og gik rundt i Ushuaia og så på byen og besøgte bymuseet.

Fra Ushuaia fløj vi hjem via Buenos Aires og Frankfurt.

Jeg har flere gange skrevet om en rejse, at det var den mest spændende eller interessante rejse, jeg hidtil havde været på. Det vil jeg også skrive om vores tur til Antarktis. Men til forskel fra alle andre rejser, er denne tur i skrivende stund stadig den mest fantastiske tur, jeg nogensinde har været på, og jeg tvivler på, at jeg kan nå at opleve en rejse, der vil overgå denne.

De to polarrejser havde givet os blod på tanden, og da DOF Travel annoncerede en rejse til Etiopien i januar 2010, kunne vi ikke lade være med at bestille den. Hvor tit kommer man til Etiopien?

Som sædvanligt afholdt DOF et formøde, hvor det viste sig, at vi kun var 12 rejsedeltagere plus to danske turledere. Heraf kendte vi de seks fra Svalbard!

Via Amsterdam og Khartoum fløj vi til Addis Ababa, hvortil vi ankom sent om aftenen. Vi checkede ind på hotellet kl. 01:00! Næste morgen kørte vi fra hotellet kl. 7:00.

Jeg troede, at der var varmt i Afrika, men det viste sig, at jeg havde alt for lidt tøj med. Etiopien ligger på to bjergplateauer, der begge er over 2000 meter over havet, så der var temmelig koldt. Om morgenen var der kun 0° - 5°, men i løbet af dagen steg temperaturen til ca. 25°.

Den første lodge, vi boede på, hed Ethio-German Lodge. Vi nåede lige ind og pakke lidt ud, da strømmen gik! Vi fandt vores lommelygter og gik ned til restauranten i buldermørke.

Da vi senere kom tilbage og skulle i seng, så vi, at der på en hylde stod to tomme colaflasker. Der lå en seddel, hvorpå der stod, at man skulle fylde varmt vand i flaskerne og lægge dem i sengen en time før, man skulle sove! Den nat frøs jeg så meget, at jeg tog gulvtæppet og trak det over mig.

Vi kørte i fem firhjulstrækkere med tre personer i hver foruden chaufføren. Karen og jeg kørte i en Toyota Landcruiser sammen med en af de danske turledere, Stig. Der var også en lokalguide med på turen, Negusi, som kendte alle fuglelokaliteterne og fandt mange sjældne fugle til os.

Vi kørte rundt i Etiopien og boede på flere forskellige lodges/hoteller af vekslende kvalitet. Det ene sted var der kun to værelser med bad. Det ene fik Karen og jeg, og det andet fik Erik og Marianne, den anden danske guide og hans kone. De øvrige deltagere fik værelser uden bad. I vores værelse var der glas for vinduerne, men i Eriks og Mariannes værelse, var der kun træplader for vinduerne. Det var et meget fint badeværelse, vi havde, men der var intet vand! Det skulle vi selv hente ved fællestoiletterne.

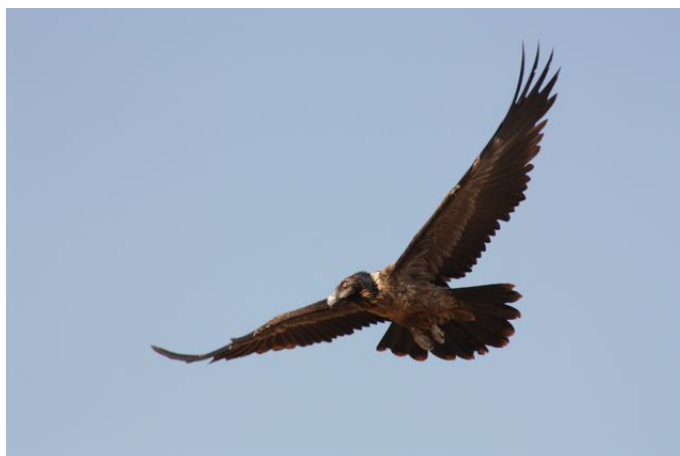
En dag stoppede vi ved en kløft med stejle skrænter. Her klatrede nogle aber rundt og plukkede nogle planter, som de spiste. Efter at have studeret dem lidt besluttede vi, at gå lidt højere op på en bakke lige ved siden af. Karen ville ikke gå med og sad på hug og fotograferede forskellige flotte og farverige blomster. Hun havde sin tykke beige farvede fleecetrøje på.

Lige da vi skulle gå, fik jeg øje på en stensmutte, og jeg lagde mig på maven og kravlede langsomt hen mod den for at tage et godt billede. Pludselig hørte jeg vingeslag over mig. Jeg kiggede op og så en lammegrib lige over Karen. Jeg råbte:

– "Karen! Se over dig!"

Gribben blev naturligvis forskrækket og fløj væk. Vi tænkte, at den måske troede, at Karen var et lam med sin fleecetrøje på. Hvis jeg ikke havde opdaget den, havde den slået klørerne i hende! Jeg tror, at jeg var meget tæt på at blive enkemand den dag!

Da de andre kom ned fra bakken, fortalte de, at de havde set en lammegrib, der slog ned på et bytte, men de kunne desværre ikke se selve nedslaget derfra, hvor de stod!

Lammegrib

Et andet sted boede vi på en øko-lodge, Amba Eco Tourism Ankober Palace Lodge. Vi boede i små hytter, der lå spredt rundt omkring. Da vi kom til vores hytte, sad der en stor paradisfluesnapper på en gren lige ved døren. Senere kom der et vortesvin forbi. Der var også en sø med flodheste i. Hytterne fik strøm fra solceller på master rundt omkring, men der var ingen strøm i vores hytte. Det sagde vi til værten, da vi var nede og spise til aften. Han gik og kom tilbage og sagde, at nu havde han ringet efter elektrikeren! Øh! Elektrikeren? Lodgen lå nærmest midt i ingenting. Vi var kørt derind i en hestevogn, da vores biler ikke måtte køre på de små veje.

Klokken ni om aftenen bankede det på døren til vores hytte. Det var elektrikeren! Han kontrollerede alle stikkontakter og lamper og konstaterede, at der ikke var noget strøm. Så gik han ud til et elskab bag ved hytten og kom lidt efter tilbage:

– "Battery kaput!"

Vi fik ikke strøm de tre dage, vi boede der.

Lodgen stødte op til en skov, og en dag gik vi en længere bush walk i skoven. Vi så naturligvis en masse flotte og sjældne fugle, men vi kom også forbi flere landsbyer. Hver gang kom landsbyens børn løbende for at se, hvad vi var for nogle væsener. De mindste børn hylede af skræk. De havde aldrig set hvide mennesker før. Et sted var der en flok teenagedrenge, der fulgtes med os. De bar alle skarpe spyd, og nogle af os fik lov til at holde deres spyd. Så var de meget stolte. Vi spurgte Negusi, om det var for at beskytte deres kvæg mod rovdyr, at de bar spyd, men Negusi svarede, at det var fordi, de var et krigerfolk. De levede af at overfalde og plyndre nabolandsbyerne! Men vi kunne være ganske rolige. Når de lod os bære deres spyd, var det for at vise, at de ikke havde ondt i sinde overfor os. Når en dreng blev 14-15 år, fik han et spyd og blev anset som voksen. Det var ligesom deres form for konfirmation. Så drengene var enormt stolte over at vise os deres spyd. Nu var de rigtige mænd!

Prins Ruspolis Turaco

Morten ville fortælle drengene, hvad vi lavede i Etiopien, så han tog sin fuglebog og slog op på en tilfældig side. Det var en side med ugler. Den ene dreng pegede op i et træ, og der sad præcis en af uglerne fra fuglebogen!

Vores lokale guide, Negusi, var også rigtig god til at finde specielle og sjældne fugle til os. Bl.a. fandt han Prins Ruspolis Turaco.

Der var engang en italiensk prins, Eugenio Ruspoli, som i 1892 havde beskrevet en fugl, han havde set i Etiopien. Kort efter sin observation blev han desværre trampet ihjel af en elefant, så man vidste ikke hvor i Etiopien, han havde set den.

Da ingen andre havde set en sådan fugl, mente man i mange år, at hans beskrivelse var ukorrekt eller ligefrem fri fantasi. Men i 1940'erne blev der observeret en fugl, der svarede til prins Ruspolis tegning. Man fandt fuglen i det sydlige Etiopien, og den blev naturligvis navngivet efter prins Ruspoli. Den lever kun i et begrænset område i det sydlige Etiopien mellem 1250 og 1850 meter over havet. Og den er naturligvis totalfredet i dag.

Det var en fantastisk oplevelse at se Prins Ruspolis Turaco i virkeligheden. Lidt ligesom at finde Den Hellige Gral.

Etiopiske skolepiger

rundt om lodgens område. Morten og jeg ville se, hvad der var udenfor lodgen, og gik ud på vejen. Der var ingenting. Det var blot en vej med meget lastbilstrafik, men der stod en kineser og røg en cigaret. Vi havde set mange kinesere, og der var mange vej- og broprojekter i gang finansieret af Kina. Jeg taltale kineseren på mandarin og spurgte, om han var fra Kina.

– "What?" svarede han. "How come you speak Chinese?"

Så fortalte jeg ham, at jeg havde boet i Kina, og vi fik en lang snak om, hvad han lavede i Etiopien, og hvorfor vi var her.

– "Så skal I køre helt ned sydpå i Etiopien." sagde han. "Der går alle folk helt nøgne omkring! Også kvinderne!" Og så grinede han over hele hovedet.

Vi så nu ingen nøgne mennesker på vores tur, men vi så rigtig mange sjældne og flotte fugle, som jeg aldrig havde set før. Personligt har jeg registreret 291 forskellige arter!

I september 2010 tog vi til Indien. Karen har altid været fascineret af Indien, og når vi nu var begyndt at rejse verden rundt, kunne vi lige så godt tage til Indien.

Rejsen var en rundrejse i delstaten Rajasthan, men vi så også Taj Mahal og var på byvandring i New Delhi. Begge disse steder ligger i Uttar Pradesh.

I Rajasthan var vi i Jaipur, hvor vi så 'Vindenes Palads' og red på elefanter op til Amber Fort. Vi var i Ranthambore Nationalpark for at se tigre, men vi så kun et friskt poteaftryk i noget mudder. Derimod så vi en læbebjørn. I følge lokalguiden er den sjældnere at se end en tiger. Vi så også axishjort, sambar, nilgai, en stor varan og en masse fugle. En påfugl slog sin hale op lige foran vores bil. Vi så mange aber: rhesusaber og langurer.

En af de andre rejsedeltagere havde taget en pose bananer med ind i nationalparken. Det opdagede aberne ret hurtigt og sprang ned i vores bil og ville tage bananerne fra ham, men han ville ikke give slip på dem. Vi råbte til ham, at han skulle give aberne bananerne, inden de fandt på at bide ham, men han holdt fast i sine bananer. Det endte med, at en abe rev hans skjorte i stykker. Den ville han bagefter have erstattet af rejsebureauet!

En dag, da vi kørte ad en vej med steppe på begge sider, så vi flere store flokke af dyr. Vi stoppede bilerne og gik ind over stepperne, hvor vi så gerenukker [girafgazeller] og mange strudse og zebraer. Da vi kom tilbage til vores biler holdt der flere militærkøretøjer, og der gik soldater omkring. Vi blev naturligvis bange. Var det lokale militser, der skulle have "afgifter"? Eller havde vi gjort noget, der var forbudt? Det viste sig blot at være fordi, der var løver i området, så soldaterne ville bare beskytte os. I det område kunne det være farligt at stige ud af bilerne.

På en lodge, der lå i en by, var der plankeværk

Indisk slangetæmmer

I Jaipur var vi ude at køre i rickshaw, og fra Ranthambore kørte vi med toget til Agra og herfra med bus til Taj Mahal.

Togturen var en oplevelse. Det var imponerede at se kvinderne i deres lange, stramme sarier kravle op og ned af perronerne. Og det var et held, at der ikke kom tog, mens de krydsede sporene. Der var gangbroer fra perron til perron, men dem gad folk ikke benytte. Det var hurtigere at gå direkte over sporene.

Det var en rigtig god tur med mange spændende og interessante oplevelser. I Jaipur købte jeg et "ægte" tæppe til 7800 danske kroner. Jeg købte det på et tæppevæveri, hvor det var angivet som vævet af indisk yakokseuld. Jeg har senere fået det vurderet af Maktabi Tæpper her i Danmark. De ville højst give 4500 kr. for tæppet, som de påstod var vævet af pakistansk fåreuld! Men jeg er stadig glad for mit tæppe, som jeg synes er flot.

Jeg har senere købt andre "ægte" tæpper i forskellige lande og med varieret succes.

Selvom vi havde været i Afrika, både i Gambia og Etiopien, ville vi gerne være "rigtig" i Afrika. Dvs. se de kendte vilde dyr: Elefanter, løver, næsehorn, giraffer osv. Så i 2011 tog vi til Sydafrika.

Vi boede på en lodge, 'Wildside', i Entabeni Vildtreservat i Limpopo i det nordlige Sydafrika. Det hed sig, at vi boede i telte, men det var faktisk hytter, men med vægge af teltdug. Der var både varmt og koldt vand, elektrisk lys og køleskab. Ligesom i Etiopien var der koldt om natten, men her havde vi elektriske varmetæpper. Lodgen var meget åben, og impalaerne gik rundt inde mellem hytterne. Vi måtte ikke gå ud efter mørkets frembrud, da der var risiko for, at en løve skulle komme forbi. Af og til kom der et par giraffer gennem lodgen og flere gange også aber.

Vi kørte på safariture to gange dagligt: tidligt om morgenen og sidst på eftermiddagen. Midt på dagen holdt vi siesta, men jeg kunne ikke lade være med at liste rundt i lodgen og studere fugle.

Den danske guide, Helle, var fantastisk. Hun var fuglenørd ligesom mig og havde tilfældigvis den samme sydafrikanske fuglebog som mig. Når hun så, at jeg sad og ledte febrilsk efter en fugl, vi havde set, råbte hun:

– "Leif! Side 314, fugl nr. 4!"

De lokale guider/chauffører var også ret skrappe til dyr og fugle. Vores chauffør, Simon, spurgte altid om hvilket dyr, vi ville se i dag. Så kørte han efter sporene: afbrækkede grene, ekskrementer, fodspor mm. Og han fandt altid det dyr, vi ledte efter.

Vores "telt"

Nogle gange spiste vi frokost ude på savannen. Så var der indrettet en grillplads, hvor køkkenpersonalet fra lodgen var taget ud og havde anrettet frokost til os. En gang spiste vi også morgenmad ude i naturen. Sædvanligvis kørte vi tilbage til lodgen og spiste morgenmad efter den første safaritur, men en dag blev vi kørt hen et sted, hvor køkkenpersonalet stod og ristede bacon og stegte æg til os langt fra lodgen. En dag var vi også ude ved solnedgangstid. Så havde Helle og chaufførerne taget gin og tonic med til os. Og så fik vi en rigtig "sun downer"!

Med hensyn til dyreliv fik vi fuld valuta for pengene. Udover masser af løver fik vi set elefanter, giraffer, zebraer, næsehorn, flodheste,

kuduer, geparder, sjakaler, impalaer, bøfler og mange, mange andre dyr. Og jeg vil ikke begynde at remse alle de flotte fugle op.

Året efter, i 2012, tog vi igen til Afrika men denne gang Nordafrika. Vi var i marts måned på en nørdet fugletur til Marokko arrangeret af DOF. Vi fløj til Agadir, som er den sydligste by, man kan flyve til. Vi skulle begynde vores tur i Guelmim, ca. 200 km sydøst for Agadir.

Ved indrejsen skulle vi udfylde nogle indrejsepapirer og bl.a. opgive vores adresse i Marokko. Karen gik først hen til paskontrollen.

– "You go to Guelmim?" spurgte pasbetjenten efter at have læst hendes indrejseformular.

– "Yes!" svarede Karen.

– "Guelmim in Sahara?" spurgte betjenten vantro.

– "Yes!" svarede Karen igen, men tilføjede "We are going watching birds."

– "Øh?" sagde betjenten spørgende, men stemplede Karens pas og lod hende slippe ind i Marokko.

Jeg kom lige bag efter. Betjenten stirrede på mit pas, min indrejseformular og på mit ansigt. Så vendte han sig om, åbnede døren til boksen og kaldte på en mand. Der kom en anden betjent ind i boksen. Han havde en større kasket på og flere stjerner og bånd på brystet end den første betjent. De talte sammen på arabisk, pegede på mig og kiggede gentagne gange på mig og i mit pas. Jeg blev bange for, at jeg måske havde et stempel fra et land, Marokko ikke anerkendte eller brød sig om. Eller måske lå Guelmim for tæt på grænsen til Vestsahara, som Marokko gjorde krav på og havde gentagne grænsestridigheder med?

Men det endte med at de stemplede mit pas og slap mig ind.

På den anden side af paskontrollen stod grænsebetjenten med de mange ordner og vinkede mig til side. Han så alvorlig og bister ud. Så blev jeg bange igen.

– "Your wife say you go to Guelmim to see something! What you see?"

– "We are going to watch the birds." svarede jeg.

– "Øh?" Han gloede uforstående på mig.

Så kom jeg i tanke om, at Marokko tidligere havde været fransk, og at grænsebetjenten nok ikke forstod ret meget engelsk, så jeg svarede:

– "Nous allons observer les oiseaux, Monsieur!"

– "Ah! Les oiseaux!" Han lyste op i et stort smil.

– "Bienvenue au Maroc et bon sejour, Monsieur! Jeg håber, at De får set mange fugle, Monsieur!"

Der var kun et hotel i Guelmim, 'Hotel Salam'. Da det stadig var lyst, da vi ankom, løb flere af os op på taget og kiggede efter fugle. Der var især mange forskellige sejlere.

Der var tilsyneladende ingen andre restauranter end den på hotellet, så her spiste vi. Jeg kan ikke huske, hvad vi fik at spise, men sandsynligvis fik vi kun vand til maden, da Marokko er et muslimsk land.

Efter maden ville Karen og jeg gå op på vores værelse. Vi var trætte efter den lange rejse, først med fly og siden med minibus ad dårlige veje langt ude i ørkenen. På vej til vores værelse kom vi forbi en døråbning, der var dækket af et forhæng. Der lød højroset tale, klirren af flasker og bægerklang inde fra lokalet. Det lød interessant! Jeg skubbede forhænget til side, og vi trådte ind i et lokale fyldt med fortrinsvis unge mænd. De sad ved en masse borde og drak en masse øl. Karen ville gå igen, men jeg sagde, at vi skulle finde et ledigt bord og bestille nogle øl. Så det gjorde vi. Ved nabobordet sad to unge mænd med 24 tomme ølflasker foran sig! Jeg ved ikke, hvorfor der ikke var nogen, der fjernede de tomme flasker, men måske afregnede man først til sidst ved at tælle flaskerne?

Så kom en af vores rejsefæller, Stinne, ind. Da hun så os, kom hun hen til os, men hun ville ikke blive der. Hun følte sig meget utilpas ved at være kvinde blandt alle de mange unge mænd, som tilsyneladende foretog sig noget ulovligt, så hun gik straks igen. Da Karen og jeg havde drukket vores øl, gik vi også op i seng. Måske havde vi været på smugkro?

Næste morgen begyndte vi vores fugletur med igen at se mursejlere fra taget af vores hotel. Der var mindst fire forskellige arter. Så tog vi ud i ørkenen. Det var utroligt så mange fugle, der var ude i ørkenen. Især lærker. Vi så ørkenlærke, lille ørkenlærke, bjerglærke, temmincks lærke, tyknæbbet lærke, hærfuglelærke og flere andre.

Ornitologer på "ørkenvandring"

Vi kørte nordpå op gennem Marokko helt op til Atlasbjergene. På vejen så vi et træk af skestørke ude ved Sidi Ifni. Det var flot! De fløj i en lang lige række. Et andet sted så vi eremitibis. Det er verdens sjældneste ibis. Den lever kun i Marokko og ved Sortehavet.

Vi besøgte også Marrakech, inden vi kørte tilbage til Agadir, hvorfra vi fløj hjem med et døgn's forsinkelse. Først fik vi at vide, at flyet var en time forsinket, så to timer forsinket og til sidst fem timer forsinket for endelig at få at vide, at flyet var aflyst, da det var gået i stykker og slet ikke var lettet fra København! Vi blev kørt tilbage til vores hotel, men skulle møde i lufthavnen næste morgen tidligt.

Næste morgen var der heller ikke noget fly. Det kom først op ad formiddagen. Men da besætningen havde fløjet i fem timer, skulle de hvile sig, Vi kom først afsted sidst på eftermiddagen!

Efter et kort besøg i Lissabon i april rejste vi i maj til Israel. Rejsen hed 'I Jesu fodspor', og rejselederen var præsten Poul Joachim Stender. Han var meget underholdende. Udover hvad han vidste om Israel og om Jesu liv og gerninger, fortalte han historier og anekdoter om sit eget liv, sin familie og sine søskende. Hver gang vi besøgte et sted, der står omtalt i Biblen, læste han pågældende skriftsted højt for os.

Vi begyndte rundrejsen i Jerusalem, hvor vi besøgte gravkirken og Golgata. Vi gik ad Via Dolorosa og så Bethesda Dam. Vi var ved Grædemuren og vi var på Oliebjerget. Og vi gik tur i Gethsemane Have. En af dagene var det en jødisk festdag, så jøderne løb med israelske flag ned gennem den arabiske bydel til Grædemuren. Det var meget provokerende overfor den arabiske befolkning, og om aftenen kom det også til demonstrationer og uroligheder. Den aften var vi på egen hånd, men Karen og jeg gik straks tilbage til hotellet, da politiet kom ridende med hævede knipler. Både betjentene og hestene havde visir for ansigtet. Palæstinenserne knaldede balloner og skød fyrværkeri af for at skræmme hestene, men det lod ikke til at påvirke dem. De var nok vant til det.

Nedgangen til fødselskrypten

"Jeg har engang været på Pulau Samosir i Lake Toba. Jeg besøgte en by, der hed Tomok."

– "Det er der, vi kommer fra!" sagde manden måbende. Han havde aldrig før mødt nogen, der kendte Tomok.

De var her, fordi den lille gamle dames højeste ønske var at se fødselskrypten, inden hun døde, så de var nogle stykker i landsbyen, der havde samlet sammen til en rejse til Betlehem.

Bagefter var vi ved Det døde Hav, hvor jeg naturligvis var ude at bade.

Vi besøgte Jericho, hvor vi var højt oppe i et kloster, hvortil man i dag kun kan komme med svævebane.

Derefter var vi i Nazareth og ved Genesaret Sø, hvor jeg prøvede at gå på vandet. Det gik ikke så godt!

Den sidste dag var vi i Tel Aviv, hvor vi badede fra stranden langs strandpromenaden.

Næste dag kørte vi til Betlehem. Det ligger på Vestbredden, dvs. i det besatte Palæstina. Da vi stod i kø for at komme ned til fødselskrypten, stod vi ved siden af nogle malajiskudseende mennesker. Der var en lille flok på måske ti stykker. En af dem var en lille gammel dame, der sad i en paraplyklapvogn. Det forekom mig, at de talte bahasa [malajisprog], og jeg spurgte derfor, på engelsk, en mand i selskabet om, hvor de kom fra.

– "Vi kommer fra Indonesien." svarede han.

"Selvom Indonesien er et muslimsk land, findes der en kristen befolkning på den nordlige del af Sumatra."

– "Ja, det ved jeg godt!" sagde jeg.

Leif forsøger at gå på vandet

Jeg bliver tit spurgt om, hvilken af mine mange rejser, der er den bedste. Det kan jeg ikke svare på, da alle mine rejser har været gode på hver sin måde. Men kulturelt og mentalt er vores israelsrejse blandt de bedste. At sidde og meditere på det sted, hvor hyrderne fik besked om Jesu fødsel, eller slentre rundt i Gethsemane Have, hvor Jesus og hans disciple havde gået 2000 år før! Det har betydet meget for mig.

2013 var et vildt år! Vi begyndte allerede i januar med at tage til Namibia, dvs. det var en rundrejse gennem Botswana og Zimbabwe, og som begyndte i Namibia.

Vi fløj via London og Johannesburg til Windhoek i Namibia. Så kørte vi rundt i tre uger i det sydlige Afrika. Vores guide var Helle, som vi kendte fra Sydafrika i 2011. Vores køretøj var en ombygget lastbil af ikke særlig komfortabel karakter.

Namibia var en tysk koloni fra 1884 til 1915 under navnet 'Deutsch Südwestafrika'. Det var overraskende, så tysk Namibia stadig var. Gadeskiltene stod på tysk, og vi så en 'Deutsche Buchhandlung'. Restauranternes spisekort stod på tysk, og øl serveredes i Maß og Stiefel. [Maß = 1 liter, Stiefel = 2 liter].

Vi kørte naturligvis rundt i Namibørkenen og så de flotteste kæmpestore klitter. Nogle steder var der forstenede træer, der viste, at der en gang havde været skov, hvor der i dag er ørken.

Drenge af sanfolket

Vi besøgte sanfolket, hvor en flok unge drenge med fagter og opræden, viste os hvordan deres dagligdag formede sig. De gik på jagt med bue og pil, de opsamlede og opbevarede regnvand, og sidst men ikke mindst opførte en af drengene nærmest et skuespil, hvor han først lod som om han plukkede og spiste nogle vilde bær, der smagte utrolig godt. Men så fik han voldsom mavepine og måtte forrette sin nødtørft lige på stedet. Det vakte stor jubel, både blandt os turister, men også blandt hans kammerater.

Herefter kørte vi til Swakopmund, hvor vi var på sælsafari. En søløve, afrikansk pelssæl, var så vant til turister, at den hoppede op i båden til os. Vi så også delfiner, pelikaner, skarve, flamingoer og forskellige måger. Turen sluttede af med sandwich og de lækreste østers ad libitum. Det var guf!

I Swakopmund så vi også folk fra hererastammen. Vi besøgte en himbalandsby, hvor vi fik et indblik i himbafolkets levevis.

Efter Swakopmund kørte vi nordpå til en lodge ved Kawangofloden, som danner grænse til Angola. Her var vi et par dage og kørte ture ud herfra. Når vi kom hjem om eftermiddagen, sad vi og kiggede ud over floden og nød vores gin & tonic.

En dag spurgte Helle, vores guide: – "Vil I med til Angola og drikke en Coca-Cola?"

Det var vi nogle stykker, der sagde JA til. Det viste sig, at ejeren af lodgen havde en tømmerflåde, der var forsynet med en påhængsmotor. Den læssede vi med øl, sodavand og diverse spiritus og sejlede tværs over floden og gik i land i Angola! Her sad vi på stranden og nød vores medbragte drikkevarer, inden vi tog "hjem" til Namibia igen.

Illegale indvandrere i Angola

Vi kørte over grænsen til Botswana, hvor vi blev indlogeret på Nguma Island Lodge i Okovangodeltaet. Der var for sumpet til at vores "bus" kunne køre derind, så vi måtte stige om til en mindre lastbil, der dog også kørte fast i mudderet undervejs. Fra lodgen var der udflugter til vands ind i selve deltaet, hvor vi så mange spændende fugle. Den ene tur var i små kanoer med kun to personer i hver båd samt en bådfører, der stagede os gennem sivene. Vi blev advaret mod at stikke hænderne ned i vandet, da der var mange krokodiller! Det

Sejltur i Okovangodeltaet

var lidt grænseoverskridende at være så tæt på krokodillerne.

En anden større tur var i motorbåd, men den satte sig fast i sivene, og bådføreren måtte kalde på assistance over radioen. Der kom så en anden båd med to mænd med macheter, der huggede os fri.

Vi var derefter i Chobe Nationalpark, hvor vi kørte rundt og så en masse dyr. Botswana er det land i verden, hvor jeg har set flest store pattedyr, både artsmæssigt og antalmæssigt. Jeg glemmer aldrig de store flokke af flere hundrede elefanter vandre hen over vidderne.

Fra Botswana kørte vi til Zimbabwe. Her skulle vi stige ud af "bussen" og gå ind i en grænsebygning og udfylde nogle papirer. Så skulle vi aflevere vores pas, og så skete der ikke mere.

Jeg ved ikke, hvad grænsepolitiet lavede. Der

var ikke særlig mange, der skulle over grænsen, men det varede alligevel adskillige timer, inden vi fik vores pas tilbage. Og så skulle vi gå over grænsen. Vores sko skulle desinficeres, da der var risiko for at vi havde været i områder med mund- og klovsyge i Botswana.

Vi boede på Elephant Hill Hotel nær Victoriafaldene. Hotellet lå på en skråning, og morgenmadsrestauranten lå på tredje etage. En morgen var der en af de andre morgenmadsgæster, der åbnede et vindue for at få lidt frisk luft. Straks sprang der en marekat ind og ryddede det nærmeste bord for alt spiseligt.

Hotellet havde en stor have, hvor der gik mange dyr frit rundt. Foruden marekatte var der vortesvin, vandbukke, kudu, impalaer og andre gazeller. Der var en lille sø, hvor der på et skilt stod, at man skulle passe på krokodillerne. Søen var ikke særlig stor, så jeg var lidt skeptisk overfor, om der virkelig skulle leve

Leif drikker chibuku-shake-shake

krokodiller i søen, men en morgen lå der en halvstor krokodille i græsset lige ved siden af den bæk, som Karen havde siddet på dagen før!

Vores chauffør var fra Zimbabwe, så en dag kørte vi hen for at besøge hans landsby. Vi besøgte også det lokale værtshus og smagte det lokale øl, chibuku-shake-shake. Det var noget hjemmebrygget noget, der blev grundigt rystet i en toliters plastikshaker. Herefter blev det hældt op i en plastikspand, som gik på omgang, og som alle drak af. Jeg har efterfølgende skrevet en artikel om det i Danske Ølentusiasters medlemsblad 'Ølentusiasten'. Naturligvis var vi også ved Victoriavandfaldet. Det var fantastisk! Det er det største vandfald, jeg nogensinde har set. Det består egentlig af flere individuelle fald; det ene større end det andet. Og man blev pladdervåd, selvom vi stod langt fra selve faldene.

Vi besøgte også det lokale marked. Foruden souvenirs, primært udskårne trædyr, solgte de også frugt og grønt, rodfrugter, bønner af enhver sort samt "lækre" tørrede larver!

Betalingen på markedet var et problem. Der var en kæmpe inflation i Zimbabwe, og pengesedlernes pålydender var i trillioner, så man anvendte US dollars. Men selv en éndollarseddel var et stort beløb for de handlende, så vi måtte købe mange bananer, og vi gav gode drikkepenge. Vi fandt ikke ud af, hvordan de lokale betalte.

Den sidste aften sad vi og spiste i hotellets udendørs restaurant. Jeg klagede til tjeneren over, at rødvinen var alt for varm. Det afviste han og pegede på bagside-etiketten: *"To be served at ambient temperature."* Tableau!

Fra Victoria Falls fløj vi til Johannesburg og via London hjem til København.

Denne rejse ligger ret højt på min top ti liste over spændende rejser!

I maj måned samme år var vi på en rundrejse i Georgien og Armenien. Vores rejseleder, Markus, var ph.d. i kunsthistorie med speciale i kaukasiske kirkekunst. Og så talte han georgisk! Når den lokale guide havde fortalt i et kvarter om den seværdighed, vi var ved, fortsatte Markus i mindst tredive minutter, da han syntes, at vi skulle have alle detaljerne med.

Vi begyndte rundrejsen i Tblisi, hovedstaden i Georgien. Vi var på byrundtur, og vi var en aften til påske-messe i Samebakatedralen, hvor patriarken for den georgisk-ortodokse kirke ledte messen. Der var mange præster og andre religiøse overhoveder til stede. De bar rundt på diverse relikvier og gik i procession rundt om kirken flere gange. Selve kirken var proppet med mennesker, så det var svært at se noget. Men det var alligevel en oplevelse at være med til.

I Gori besøgte vi Stalinmuseet, som er opbygget omkring Stalins barndomshjem. Georgien har ikke så mange kendte personer at mindes, men georgierne er meget stolte over, at Stalin var født i Georgien.

Der var indrettet et kopi af Stalins arbejds-værelse, og udenfor stod Stalins togvogn, som oprindeligt havde været zarens. Stalin fløj aldrig.

Han kørte altid med toget. Han mente, at han havde større chancer for at overleve et togattentat end et flyattentat.

Vi besøgte David Garesja klosteret, som er hugget ud i klipperne i bjergene ved Kakheti og er fra det 6. århundrede. Længere oppe i bjergene bagved klosteret, findes nogle endnu ældre ruiner, og hvor man har fundet nogle meget smukke kalkmalerier. Det var svært at komme derop. Vi gik ad en meget smal sti lige på grænsen til Aserbajdsjan, som vi kunne kigge ned på. Der var meget stejlt ned til begge sider, så det gjaldt om at holde tungen lige i munden. Vi fik at vide, at såfremt vi faldt ned på højre side af stien, kom vi på hospitalet i Baku, hvorimod hvis vi faldt ned på venstre side af stien, kom vi på hospitalet i Tblisi. Der var heldigvis ingen af os, der kom på hospitalet. Og kalkmalerierne var meget smukke.

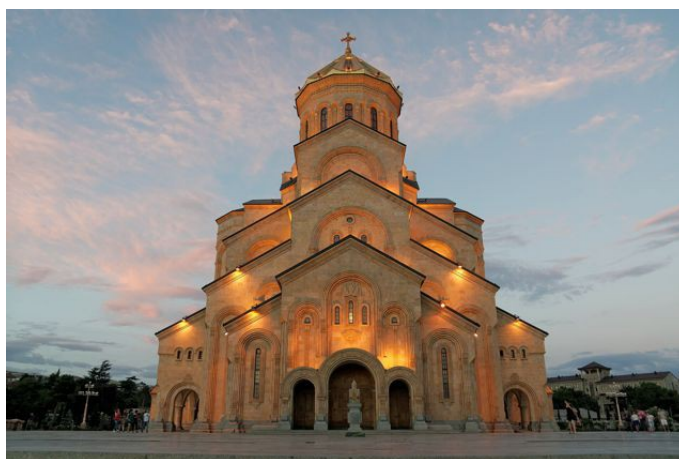
Vores bus måtte kun køre i Georgien, så vi blev sat af ved grænsen til Armenien. Så måtte vi gå over grænsen med vores kufferter i øsende regnvejrs. Synet mindede mig om billeder af polske flygtninge under Anden Verdenskrig.

Vi fik naturligvis en ny bus og en ny lokalguide i Armenien.

Først kørte vi til Khor Virap klosteret, hvorfra der er en smuk udsigt til Ararat, bjerget hvor Noahs Ark strandede. Ararat ligger i dag i Tyrkiet.

Labre larver

Samebakatedralen, Tblisi, © Vyacheslav Argenberg

Vi var i Vagharshapat, Armeniens fjerdestørste by, og inde i Etchmiadzin katedralen, verdens ældste kirke. Den er opført i år 309. Armenien indførte kristendommen i 301, som det første land i verden.

Vi besøgte naturligvis også mindesmærket for folkemordet på armenierne i 1915.

I Jerevan besøgte vi nationalmuseet på Republikpladsen. Det var et meget flot museum. Her var udstillet forskellige genstande, man havde fundet på bunden af Sevansøen. Vi så nogle vogne, der var over tusind år gamle og langt mere velholdte end vikingskibene i Roskilde. Der var udstillet en lædersko, der er dateret til år 5000 f.Kr.

Da vi skulle hjem, skulle vi forlade hotellet kl. 01:00. Den eneste, der ikke mødte op i receptionen, var Markus, vores rejseleder. Vi ringede op til ham og vækkede ham. Han kom ned fuldstændig forvirret. Han var faldet i søvn og var nærmest bevidstløs. Han bad os sørge for, at han kom med det rigtige fly, når vi skulle skifte i Prag. Så det gjorde vi naturligvis.

Når vi nu var i gang med at besøge "mærkelige" lande, kunne vi lige så godt fortsætte, og vi tog derfor til Usbekistan i oktober samme år, 2013.

Vi fløj via Istanbul til Tasjkent, hvor vi ventede fire timer på at blive lukket ind i landet! Vi havde udfyldt nogle indrejsepapirer, som vi skulle aflevere i forbindelse med fremvisning af vores pas, men der var kun én skranke åben, og vi var nok nogle hundrede mennesker, der skulle igennem kontrollen. Der sad en ung mand, som arbejdede utroligt langsomt. Indrejsepapirerne smed han blot i en bunke på gulvet uden at se på dem. Så bladrede han lidt rundt i passene inden han stemplede dem med meget langsomme bevægelser. Pludselig rejste han sig og gik og kom først tilbage en time senere. Måske havde han været til frokost?

Vi stod allesammen ret op og ned. Der var ingen steder, hvor man kunne sidde. Og der var pænt varmt. En af de andre passagerer blev dårlig, og nogen måtte skaffe vand til ham. Til sidst fik vi dog stemplet vores pas og blev lukket ind i Usbekistan.

Hazrath-Imam-komplekset, Tasjkent

Vi boede to dage i Tasjkent, hvor vi bl.a. besøgte Hazrath-Imam-komplekset og Barak Khan Madrasaen. Nogle meget flotte bygningsværker.

Så fløj vi til Bukhara. Her så vi også en masse flotte bygninger. Vi så profeten Jobs kilde og hans mausoleum, vi var hjemme hos en usbekisk familie og fik traditionelt usbekisk mad (med vodka til!) og vi besøgte en jødisk skole. Det viste sig, at der var et større jødisk mindretal blandt befolkningen, som ellers var muslimer.

Vi var også udenfor byen, hvor vi besøgte emirens sommerpalads. Han havde haft sin egen private zoologiske have, og der rendte stadigvæk påfugle vildt omkring i parken.

Vi besøgte en tæppehandler, og jeg gjorde mit dårligste tæppekøb nogensinde!

Det var meningen, at vi skulle køre med Usbekistans nye højhastighedstog tilbage fra Bukhara til Samarkand, men Usbekistans præsident, Islam Karimov, skulle "tilfældigvis" selv bruge toget den dag. Han skulle vise det frem for nogle udenlandske gæster, så vi måtte tage bussen og fik forlænget vores rejsetid med adskillige timer.

I Samarkand så vi naturligvis Registanpladsen, som er anlagt fra 1420 til 1660. En utrolig smuk plads med bygninger, man ikke havde forventet, var så gamle.

Vi så krigsherren Timor Lenks mausoleum og hans sarkofag, og vi besøgte Ulugh Begs observatorium og Ulugh Beg museet.

Registanpladsen, Samarkand

Ulugh Beg var astronom, og det siges, at han korresponderede med Tycho Brahe. Hans bedstefar, Timur Lenk, var en krigsherre, der samlede timurriket, som eksisterede i over 500 år i Centralasien. Vi var også ved profeten Daniels mausoleum og inde og se hans sarkofag. Han må have været en meget høj mand, da sarkofagen var otte meter lang.

En vinterdag i 2014 faldt vi over en rejseannonce i vores daglige avis. Man kunne komme ti dage til Oman for et overkommeligt beløb! Det lød spændende, og da vi aldrig før havde været i Oman, købte vi straks to rejser.

Men da Oman er et meget muslimsk land, måtte man ikke have israelske stempler i sit pas!

Karen og jeg gik derfor straks op på Hvidovre Rådhus og henvendte os i Borgerservice.

– "Goddag! Vi vil gerne have to ekstra pas!"

– "Det kan man ikke få. Man må kun have et pas hver!" lød svaret.

Det svar var jeg forberedt på, så jeg havde hjemmefra printet pasloven ud. Og jeg havde tidligere haft to pas, dengang det var politiet, der udstedte pas.

Jeg viste hende, hvor der stod i pasloven, at man i visse følgende tilfælde godt måtte have to pas.

– "Jeg bliver nødt til at tale med min chef!" svarede hun og gik.

Hun kom tilbage og sagde, at hendes chef havde sagt, at man ikke kunne have to pas, men vi kunne få to nye pas, selvom de gamle ikke var udløbet.

Det svar var jeg ikke tilfreds med. Jeg ville ikke betale for to nye pas, når de eksisterende stadig gjaldt i fem år.

– "Jeg bliver nødt til at tale med min chef!" svarede hun igen.

Hun kom tilbage sammen med chefen.

– "Man kan ikke have to pas i Danmark. Det er forbudt!" sagde chefen.

– "Det kan jeg ikke forstå." svarede jeg. "Jeg har flere gange haft to pas samtidigt."

– "Jamen, det var dengang, du arbejdede! Det er noget andet!" lød svaret.

– "Vil det sige, at I diskriminerer pensionister?"

Så blev begge kvinderne tavse og gik.

Da de kom tilbage, kunne vi alligevel godt få et ekstra pas hver!

Torvedag i Nizwa

Via Istanbul og Bahrain ankom vi til Muscat klokken tre om morgenen. Vi blev derfor ikke overraskede over at se, at alle folk gik rundt i nattøj, men da de næste dag stadig gik rundt i nattøj, gik det op for os, at det var den traditionelle påklædning her i landet.

Vi boede på et skodhotel midt i Muscat, men det havde rejsebureauet gjort opmærksom på i forvejen. De havde valgt hotellet, fordi det lå midt i centrum af byen. Alle luksushotellerne lå langt uden for byen. En dag, vi kom hjem fra tur, lå der en gammel mand og sov i vores seng. Det viste sig, at han var ansat til at gøre værelserne i stand, men da han i løbet af dagen blev træt og trængte til en lur, sov han til middag i et af de værelser, der endnu ikke var rengjort.

Vi havde ellers en dejlig tur. Efter at have set

Muscat: sultanens palads, operaen, universitetet, den store moské osv. kørte vi rundt i det nordlige Oman. Vi var på fiskemarkedet i Qurayyat, vi var ved Ras al-Hadd og se havskildpadder, vi var ved Wadi Muyadin, vi var i Nizwa og vi havde en overnatning i telt ude i ørkenen. Vi havde en overnatning i byen Sur. Her var hotellets restaurant kun tilgængelig ad en særlig trappe fra receptionen. Nede bagefter i restauranten fandt vi en dør med påskriften 'BAR'. Vi var naturligvis et par stykker, der åbnede døren og gik ind.

Det var et tilrøget lokale med et stort billardbord midt i. Der var borde og stole rundt om. Der stod to arabere i deres hvide gevandter og spillede billard med en smøg i munden. På kanten af billardbordet stod et par øl. Der var en bardisk med fadølshaner og flere forskellige flaskeøl. De øvrige bargæster var tilsyneladende englændere eller hollændere.

Vi satte os ved et bord og bestilte nogle øl. Taget i betragtning, at Oman var et muslimsk land, og alkohol var forbudt, var det temmelig grænseoverskridende, det vi foretog os. En anden dag kørte vores guide os hen til et luksushotel uden for byen. Her fik vi en lækker middag, og man kunne få rødvin til maden! En af de andre rejsedeltagere udbrød:

– "Så! Nu ryster mine hænder ikke længere!"

Da vi kom tilbage til Muscat, inden vi skulle hjem, og boede på det samme hotel som ved ankomsten, forlød der rygter om, at man kunne få alkohol på nabohotellet. Det ville jeg og en, der hed Niels, undersøge. Vi gik

Sultanens palads i Muscat

ind på nabohotellet, hvor receptionen var mindre end vores forstue. Vi gik ned ad en lang smal gang til en elevator, der kun kunne rumme to personer. Vi kørte op til øverste etage og trådte ud. Der var et skilt, der viste til RESTAURANT. Restauranten havde både et spisekort og et "Liquor Menu". Og der var et pænt udvalg af både øl og vin! Jeg fandt en øl, der hed SCANDAL. Den måtte jeg prøve. De andre øl var Heineken, Carlsberg, Amstel, Tiger, Budweiser og andre kendte standardøl. Det viste sig, at SCANDAL var en trykfejl, og øllen hed SCANDIA. Det var en guldøl fra Royal Unibrew. Den smagte ganske udmærket. Jeg har aldrig før eller siden stødt på den øl.

Leif nyder en "Scandal" i Muscat

I august 2014 var vi en uge på Jersey. Selvom Jersey ikke er oversøisk, var det alligevel lidt

eventyragtigt at tage til Jersey. Der kommer man heller ikke så tit forbi.

Vi boede i St. Hellier, hvor vi var på byvandring med rejseselskabet. Vi var på et par ture og besøgte en vingård, Lamare, og en lavendeloliefabrik. Vi tog den lokale rutebil til Gerald Durrells zoologiske have. Her var mange fremmede og sjældne dyr, som jeg aldrig havde set før.

Og vi sejlede til øen Sark, hvor motorkøretøjer er forbudt, og vi derfor kørte med hestevogn ned til sydspidsen af øen og tilbage igen. Naturligvis så vi også "The Golden Pillarbox", øens eneste postkasse, og som blev malet gylden, da Carl Hester fra Sark vandt guld i dressur ved OL i 2012.

Til min store overraskelse var der mange, der talte portugisisk på Jersey. Det viste sig, at portugisiske fiskere, der havde været oppe ved Norges kyst for at fange torsk til deres 'bacalhau' [klipfisk], havde slået sig ned på Jersey og udgjorde nu 5% af befolkningen.

Da vi nu havde et "rent" pas uden israelske stempler, kunne vi lige så godt udnytte det. Et ekstra pas gælder kun i to år, så vi købte en rejse til Iran. Det er heller ikke helt normalt, men vi havde læst, at nu var det blevet tilladt for mænd at bære kortærmede skjorter, og kravet om handsker til kvinder var bortfaldet. Så vi udholdt nok, at jeg skulle have lange bukser på, og Karen skulle bære tørklæde i det offentlige rum.

29. september 2014 fløj vi fra København via Doha i Qatar til Teheran. Her var vi et par dage og besøgte nationalmuseet og tæppemuseet. Vi besøgte også Golestanpaladset, hvor shahen havde siddet på sin påfugletrone, og vi besøgte shahens sommerresidens, Sadabadpaladset. Selve Teheran var blot en almindelig støjende og snavset storby med tæt trafik og mange mennesker.

Fra Teheran kørte vi sydpå. Vi skulle have besøgt den hellige by Qom, men myndighederne fandt lige pludselig ud af, at vores bus var for stor til at køre i de smalle gader i Qom, så vi fortsatte til Kashan. Her var der en masse fine haver inde bag husene. Vi besøgte også sultan Amir Ahmads badehus, dog uden at bade, og Agha Borzog Moskéen uden at bede.

Vi kørte videre til Isfahan, hvor vi så en masse flotte paladser og moskéer. Selvfølgelig var vi også på Naqsh-e Jahan pladsen, som nu officielt hedder Imam Khomeini Pladsen.

I Isfahan gjorde jeg endelig et godt tæppekøb. Jeg købte et persisk silketæppe for ca. 10.000 danske kroner. Det er efterfølgende blevet vurderet til 25.000 kr.

Vi fortsatte sydpå til Yazd, som er centrum for Zarathruismen. Det er den religion, som praktiseredes i Iran før Islam. Der er i dag ca. 25.000 zarathruister i Iran, og som accepteres af regimet. Zarathruisterne tilbeder ilden eller ildguden. Vi besøgte naturligvis et zarathruisttempel i Yazd.

Vi var ude ved kongegravene i Naqsh-e Rostam og ved kong Kyros gravkammer i Pasargadae.

Vi fortsatte til Persepolis, som er den flotteste og mest velbevarede oldtidsby, jeg nogensinde har set. Byen har været begravet i sand i flere århundreder, måske årtusinder. Derfor er den så velbevaret. Der var de flotteste relieffer på bygningerne, så man næsten ville kunne genkende personerne på portrætterne.

Persepolis er opført mellem 500 og 400 år f.v.t. Det var begyndelsen af jernalderen i Danmark! Mere end tusind år før vikingetiden!

Vi endte vores rejse i Iran i Shiraz. Shiraz er navnet på en kendt druesort, og netop i Shiraz dyrkede man mange druer. Der var masser af vinstokke, men druerne sad på stokkene og tørrede ind. Først lige før de faldt af, plukkede man druerne. Så puttede man dem i små papæsker og solgte dem som rosiner! Suk!

Iran var et meget spændende land at besøge. Befolkningen var utrolig venlig. De fleste ville meget gerne tale med os, og de ville også gerne have, at vi fotograferede dem, gerne sammen med en udlænding. I Isfahan var der en familie, der kom og ville tale med os, men det var kun deres lille søn på måske ti år, der kunne en lille smule engelsk, så det blev desværre ikke til så meget. Der var dog enkelte ældre kvinder i sorte burkaer, der var afvisende og ikke ville fotograferes.

Vi spurgte vores søde kvindelige lokalguide om, hvordan hun kunne holde ud altid at være mere eller mindre tildækket. Hun grinte og sagde, at når nu vi var rejst hjem, havde hun ferie, og så tog hun og hendes mand til Antalaya i Tyrkiet, og så gik hun rundt i bikini hver dag!

Iran er det eneste land, jeg har besøgt, hvor jeg ikke fået en dråbe alkohol!

I januar 2015 var vi på en rigtig drømmeferie til et virkeligt Bountyland: Seychellerne. Via Dubai fløj vi til Mahé, hovedøen i øgruppen.

Det var et krydstogt, men vi var kun 30 passagerer på skibet, M/S Pegasus, en græsk katamaran. Vi sejlede rundt mellem mange af øerne og blev sejlet ind i en zodiac præcis, som vi var vant til fra Svalbard og Antarktis. Men i stedet for at vade i land i gummistøvler, vadede vi i land på bare fødder.

Seychellerne har ingen oprindelig befolkning. Øgruppen blev annekteret af Frankrig i 1756, men i forbindelse med Napoleonskrigene blev øerne overtaget af Storbritannien i 1814 og blev i 1903 en britisk kronkoloni. Seychellerne fik deres selvstændighed i 1976.

Jameh Moskéen, Isfahan

De første par dage boede vi på et hotel i Victoria, hovedstaden i landet. Vi var på byvandring, og jeg blev tiltalt af en mand, der spurgte mig om, hvor vi kom fra. Han tiltalte mig på fransk. Jeg troede, at det måske var det eneste fremmedsprog han talte, men det viste sig, at størstedelen af befolkningen på Seychellerne havde fransk som modersmål. En mindre del talte engelsk, men landets officielle sprog var kreolsk! Det er det sprog, der tales på Haiti og andre caribiske øer.

Kæmpeskildpadde

Fra Mahé sejlede vi til Curieuse. Udover smukke blomster og sjældne fugle levede der kæmpeskildpadder her ligesom på Galapagos. Mange af skildpadderne var langt over 100 år gamle. Under boerkrigen, 1899 - 1902, havde englænderne brugt Seychellerne som fangelejr. Nogle af fangerne havde indridset deres initialer i skildpadderens skjolde, og man kunne deraf udlede, at skildpadderne allerede var fuldvoksne omkring år 1900.

Vi sejlede derefter til Cousin. Her levede flere sjældne og flotte fugle, bl.a. hvidhalet tropikfugl. Den lagde sine æg direkte på jorden, da der ikke var nogen rovdyr, der kunne tage dem.

Generelt levede der ingen pattedyr, bortset fra

flagermus, på Seychellerne. Jeg vil dog tro, at der i byerne både var mus og rotter, som franskmænd og englændere ubevidst havde indført.

Næste ø var Praslin, hvor man finder stranden Anse Lazio. Den er flere år i træk kåret som en af verdens ti bedste strande. Vi badede og snorklede og så en masse farvestrålende fisk.

I det hele taget havde vi mange "strandstop".

Som regel vankede der velkomstdrink, når vi gik i land, og flere gange var der grill på stranden. Så havde skibets køkkenpersonale anrettet grillstegt frokost på stranden, mens vi andre var gået rundt på øen og enten set seværdigheder eller nydt naturen.

Fra Praslin sejlede vi til Aride, som er et fredet naturreservat. Øen blev i 1973 købt af Christopher Cadbury fra den familieejede chokoladekoncern Cadbury Brothers.

Christopher Cadbury havde i mange år kæmpet for naturbevarelse i England. Han havde købt Aride for at bevare noget af Seychellernes oprindelige natur.

Vi var på en guidet naturvandring på øen ledet

af en lokal naturguide. Unge mennesker fra hele verden kan søge om at blive naturguider for et par måneder eller mere. Bl.a. holder de øje med, hvor havskildpadderne lægger æg og markerer stedet, så skildpadderens unger kan få fred til at blive klækkede.

Vi så eremitkrebs, fregatfugle og wrights gardenia, en meget sjælden og smuk blomst, der kun vokser på Seychellerne.

Familien Cadbury har et sommerhus på øen, men bortset fra naturguiderne bor der ellers ingen på Aride.

På øen La Digue så vi en kokosoliemølle, og vi var ude i en vaniljeplantage. Efter en god frokost på stranden var vi igen ude at bade og snorkle. Jeg så en lille haj tæt ved mig, mange store farvestrålende fisk og søpølser på havbunden.

Næste ø var Moyenne. Den blev i 1972 opkøbt af Brendon D. Grimshaw. Han var britisk statsborger, men en kendt avisudgiver i mange afrikanske lande. I 1972 trak han sig tilbage fra erhvervslivet og levede indtil sin død i 2012 på Moyenne, hvor han også ligger begravet.

Anse Lazio, Praslin

Livet ombord på M/S Pegasus

Moyenne var akkurat lige så smuk og paradisisk, som de andre øer, vi havde besøgt. Og efter en naturvandring på øen sluttede vi igen af med et strandbesøg.

Vi afsluttede vores tur til Seychellerne på hovedøen Mahé, hvor vi var ved stranden Beau Vallon. Den sidste dag var vi på egen kost, hvor Karen og jeg spiste en reje hver til frokost. Og vi blev rigelig mætte!

Jeg vil tro, at denne rejse er den, der kommer tættest på en perfekt ferie: Solskin hver dag, ikke for varmt. Lækre strande uden andre turister end os. Smukke blomster, flotte fugle, snorkling og badning både fra stranden og fra båden. Lækker og rigelig mad. Spændende og forskellige oplevelser fra ø til ø.

I april 2015 var vi på en lidt mere almindelig rejse. Vi besøgte Albanien. Vi kørte i bus fra Tirana til Ksamil, hvorfra vi kunne se over på Korfu. Herfra kørte vi tilbage til Tirana igen. Vi så masser af antikke kirker. Vi besøgte Et'hem Bey Moskéen i Tirana, fæstningen i Berat, ruinbyen Apollonia i Fier, udgravningerne ved Burint og Ali Pashas borg i Porto Palermo. Men

det mest fremmedartede var alle beskyttelsesrummene. Den tidligere stalinistiske leder af landet, Enver Hoxha, var skizofren og overbevist om, at Vesten ville angribe og erobre hans land. Han fik derfor bygget over 750.000 beskyttelsesrum fordelt over hele landet. De fleste var små to- eller firepersoners rum. De havde tidligere alle været udstyret med maskingeværer. I dag står de forladt over hele landet.

Topersoners beskyttelsesrum i Tirana

Tiden skulle jo gå med noget, så i september tog vi til Cuba. Vi havde aldrig været i Caribien eller Mellemamerika, og rejser til Cuba var forholdsvis billige på det tidspunkt.

Vi begyndte naturligvis i Havana med en byvandring. Og vi endte naturligvis på en bar, la Floridita, som var

Ernest Hemingways stamværtshus. Og vi drak naturligvis Hemingways yndlingsdrink, daiquiri.

Vi var på en udflugt til Viñalesdalen og sejlede på en underjordisk flod, og vi besøgte en tobaksplantage og en cigarfabrik.

Vi besøgte også Hemingways hus, og om aftenen var vi på et spillested, hvor jeg fik et kys af en 100-årig sangerinde, fordi jeg sagde, at hun sang så godt. Det gjorde hun virkelig! Fra Havana kørte vi med bus ned til Svinebugten og var på byrundtur i Cienfuegos. Vi fortsatte til Trinidad, hvor vi havde en overnatning. Vi var ved stranden, og jeg var i vandet, men vandet var så varmt, at det nærmest var ulækkert.

100-årig sangerinde

Fra Trinidad kørte vi til Santa Clara og besøgte Che Guevaras mausoleum. Det var næsten ligesom i det gamle Sovjet.

Der var dæmpet belysning, og kvindelige vagter gik rundt og tyssede på os, hvis vi talte for højt. Man måtte kun hviske! Og det var strengt forbudt at bære hovedbeklædning eller fotografere!

Vi var også ude og se det sted, hvor Che Guevaras partisaner havde afsporet et tog med regeringstropper og frataget dem deres våben. Man mener, at det var hovedårsagen til regeringens fald og revolutionens sejr. Herfra kørte vi til Varadero, hvor vi var i tre dage med all inclusive. Her var en meget lækker strand, og vandtemperaturen var behagelig sammenlignet med vandet ved Trinidad. Vi tilbragte tiden på stranden kun afbrudt af afhentning af gratis drinks i strandbaren.

Nu kommer der en beskrivelse af en virkelig nørdet tur!

Vi var på en natur- og fugletur til Japan med et dansk rejsebureau i januar 2016. Vi var kun syv deltagere, fordi ejeren af rejsebureauet selv ville have været med på turen, som derfor skulle gennemføres uanset antal rejsedeltagere. Desværre kunne han ikke komme med alligevel på grund af nogle forretningsmæssige problemer.

Vi havde to rejseledere: Michael, som var dansker, men normalt boede i Bishkek i Kirgisistan, og som vidste alt om fugle, andre dyr og naturen i al almindelighed, og Tran, som boede i Kyoto i Japan. Tran var født i Vietnam, men flygtede til søs sammen med sin familie under vietnamkrigen. De blev taget op af et dansk skib, og Tran kom derfor til Aarhus som fireårig. Her er han vokset op og har fået sin uddannelse. Han læste kinesisk med japansk som bifag på Aarhus Universitet. Så valgte han et studieår i Beijing, hvor han mødte en japansk pige, der også studerede kinesisk. Nu bor han i Kyoto med kone og to børn. Tran var rigtig sjov; både tilsigtet og utilsigtet!

Både Tran og Michael tog imod os i lufthavnen i Tokyo. Tran havde købt togbilletter, og vi kørte straks med shinkansen [højhastighedstog] til Nagano i bjergene nordvest for Tokyo. Her blev vi indlogeret på et hotel, og næste morgen kørte vi i bus ud i en nationalpark. Det første syn vi mødte, var et stort skilt med teksten:

"Her i parken er der ingen affaldsspande. I Japan tager vi vores affald med hjem".

Men det var ikke det, vi var kommet for at se. Og vi så heller ikke noget affald i parken.

I slutningen af mine teenageår abonnerede jeg i en periode på det amerikanske billedblad LIFE. Jeg kan huske en billedreportage fra Japan, hvor man engang i 1960'erne havde opdaget, at nogle aber, japansk makak, havde fundet på at komme ned fra bjergene og bade i nogle varme kilder om vinteren. Det var de aber, vi var kommet for at se.

Der var mange aber. De ænsede overhovedet ikke vores tilstedeværelse, så man kunne gå helt hen til dem, mens de badede. De var åbenbart vant til turister.

Der var en "overabe", der bestemte hvem og hvornår, de andre aber måtte bade. Det var hjerteskrærende at se en lille abe stå i sneen og ryste af kulde, fordi den ikke måtte komme ned i det varme vand for "overaben". Og der var ellers plads nok.

Sneen lå meterhøjt alle vegne, og her var pænt koldt. Det var imponerende at se snerydningen i Nagano by. Sneslynger kørte på kørebanen helt ind til kantstenen og slyngede sneen bagud ned på ladet af en lastbil, der kørte lige bagved.

Når lastbilen var fuld, kørte den væk, og en tom lastbil indtog dens plads. Det tog ingen tid at rydde byen for sne på den måde.

Næste dag tog vi shinkansen tilbage til Tokyo, hvorfra vi fløj til Kushiro på Hokkaido. Her blev vi indlogeret på et hotel, og om aftenen var vi henne og spise på en nærliggende restaurant, der var kendt for deres krabber. Vi smovsede i kæmpekrabber!

På vej tilbage til hotellet kom vi forbi et elektrisk termometer. Det viste -16°!

Japansk makak

Næste dag kørte vi til Tsurui og så japanske traner. Selvom det var midt om vinteren, var tranerne allerede godt i gang med deres parringsdans. De både sang og dansede lystigt for os.

Vi var også på nordkysten af Hokkaido ud mod Det Okhotske Hav. Her så vi stellers havørn i stort antal. Stellers havørn er verdens største havørn og lever kun i og ved Det Okhotske Hav. Der var også almindelig havørn, og vi så sortøret glente, tyknæbbet krage, sangsvane, stillehavsskarv og flere mere almindelige fugle.

Japansk fiskeugle

Dagen efter om aftenen var vi ude og se japansk fiskeugle. Det var turens højdepunkt! Vi sad i et fugleskjul og ventede i ti graders frost! Der var en stor samovar, og vi drak masser af varm te.

Efter fire timer kom den første ugle. Den dykkede ned i det kolde vand og tog en fisk. Den blev i nærheden og fiskede flere gange. En halv time senere kom der en ugle mere.

Da vi så den første ugle, tog Tran en flaske japansk whisky frem. Den gik på omgang, og vi tog en slurk hver allesammen.

Vi fløj tilbage til Tokyo fra Nakashibetsu.

Vi var tre dage i Tokyo, hvor vi så kejserens palads, fiskemarkedet og flere forskellige templer, inden vi rejste hjem igen.

Nu trængte vi til at besøge et varmt land, så i marts måned samme år tog vi til Madagaskar.

Vi fløj via Paris til Antananarivo, hvortil vi ankom sent om aftenen. Allerede klokken seks næste morgen skulle vi flyve videre til Toliara, som ligger på den sydlige del af Madagaskar. Herfra skulle vi så køre i bus tilbage til Antananarivo.

Faunamæssigt var det et meget spændende land. Foruden lemurer, sifakaer, varier og katamakier så vi en masse forskellige kamæleoner. Og det er det land, hvor jeg har set flest slanger. Vi så vandrende pinde, skorpioner, frøer, gekkoer, firben, leguaner og en enkelt krokodille. Naturligvis var der også fugle, hvoraf flere var endemiske.

Udenfor Toliara var der en fin badestrand, så jeg var naturligvis straks i vandet.

På vej op gennem Madagaskar kom vi gennem flere landsbyer. Vi så et smedeværksted, der indsamlede metalskrot og smeltede det om til gryder. I en af landsbyerne besøgte vi en skole, og et andet sted var vi på søndagsmarked. Vi så også hvordan man fremstillede lim af saften fra nogle træer.

Men jeg vil altid huske Madagaskar for dets rige dyreliv.

Kamæleon

Vores udlængsel var umættelig, så i september tog vi til Canada.

Vi fløj til Calgary via Toronto og kørte i bus til Banff Nationalpark, hvor vi var oppe og gå på Columbia Icefield, den største gletsjer syd for polarcirklen. Vi besøgte også Lake Louise, som dronning Victoria havde navngivet efter sin datter.

Vi kørte videre mod Jasper og så Athabascavandfaldene og Lake Maligne. Efter Jasper kørte vi sydvest mod Kamloops. Vi kom forbi Mount Robson, som er Canadas højeste bjerg på 3954 m, og vi så Spahatsvandfaldet i Clearwater.

Fra Kamloops kørte vi gennem Lillooet til Whistler og herfra til Vancouver. På vejen havde vi et stop ved Shannonvandfaldet.

Efter en kort byvandring i Vancouver var vi på egen hånd. Karen og jeg tog en rundtur med en hop-on hop-off bus. Vi var i Stanley Park, hvor der står en masse totempæle, og vi så de leende statuer ved English Bay.

Hjuldamperen 'M/V Constitution'

Vi var også på havnerundfart med en gammel hjuldamper. Der lå mange sæler på de forskellige havnemøler, og havnen var meget trafikeret af vandflyvere.

Vi spiste frokost på en ægte kinesisk restaurant i Chinatown.

Fra Vancouver fløj vi hjem via London.

Blandt alle de lande, jeg har besøgt, er Canadas natur nok noget af det smukkeste, jeg har set. De flotte blanke søer omgivet af høje bjerge og grønne skove glemmer jeg aldrig.

At der også rendte baribalbjørne og wapitier rundt, er kun et ekstra plus.

Året 2017 begyndte med to uger i Den Dominikanske Republik, hvor vi mødte Connie

og Bent! Det var sådan set "bare en almindelig charterrejse", når man lige ser bort fra destinationen! Vi boede på et hotel nær Puerto Plata, stedet hvor Christoffer Columbus gik i land første gang. Da vi ankom, stod der en flaske rom på hotelværelset. Vi drak et lille glas hver dag, når vi kom hjem fra tur eller fra stranden. Midt i den sidste uge var flasken tom, men efter at værelset var blevet rengjort næste dag, stod der en ny flaske rom på vores værelse.

Vi var inde i byen Puerto Plata, hvor vi så smykkefremstilling, cigarfremstilling og chokoladefremstilling. Vi besøgte en cigarfabrik i Santiago, og vi var på en udflugt til hovedstaden Santo Domingo. Her så vi Columbus' palads, guvernørens palads, Panteón de la Patria med den evige flamme, katedralen i Santo Domingo og Det dominikanske Kloster.

En anden dag var vi på en tur ind i landet og besøgte en landsby, hvor vi så, hvordan landbefolkningen levede, og hvordan de dyrkede ananas, bananer, brødfrugter og kakao.

Endelig var vi på en sejltur i et naturreservat, hvor vi så en masse fugle: pelikaner, hejrer, terner, fregatfugle, m.fl.

På alle udflugter og ture blev der serveret rom ad libitum.

Når vi ikke var på tur, lå vi på stranden. Det gjorde vi de fleste dage. Der var en strandbar, og da vores ophold var "all inclusive", gik jeg blot hen i baren og hentede en daiquiri eller en mojito, når vi var tørstige. Eller når jeg trængte til motion.

I efteråret 2017 var jeg for første gang i Rusland. Vi var på et 16-dages flodkrydstogt fra Moskva via Astrakhan til Rostov ved Don. Det var spændende! Vi var først et par dage i Moskva, hvor vi besøgte Kreml og Den røde Plads. Vi var ude ved Spurvehøjene, og vi så universitetet. Vi så Vasilijkatedralen, Uspenskijkatedralen, Bebudelseskirken, Facetpaladset, Zarklokken og Zarkanonen.

Vi gik ombord på M/S Kandinsky og sejlede ad Moskva-Volga-kanalen til Uglitj, hvor vi besøgte Dimitrij Blodskirke, og videre til Jaroslavl, hvor vi besøgte Millenniumparken og en masse forskellige kirker. Den ene flottere end den anden.

Vi sejlede ad Volga til Nisjnij Novgorod, hvor vi besøgte Stroganoffkirken. Den er opført af fyrst Stroganoff, som var en barsk herre. Han elskede store bøffer, og da han i et slag mistede sin ene arm, beordrede han sin kok til at opfinde en madret, der smagte lige så godt som bøffer, men som han kunne spise med én hånd. Således blev bøf stroganoff opfundet!

Da Stroganoffkirken stod færdig, blev den berømmet af alle for sin skønhed. Fyrst Stroganoff lod derfor straks begge hænder hugge af arkitekten, så han ikke senere kunne tegne noget, der var smukkere!

Vi sejlede videre til Kazan, hovedstaden i republikken Tatarstan. Her så vi Kul Sharif Moskéen, Det skæve Tårn og præsidentens palads. Det skæve Tårn hældede ind over præsidentens palads, men man turde ikke forsøge at rette det op, for hvis det styrtede sammen, ville det knuse præsidentpaladset, og den ansvarlige for opretningen ville formentlig blive hårdt straffet.

Næste by var Samara. Den ligger over 1000 km øst for Moskva. Her fandt man engang i 1990'erne Stalins bunker 37 m under jorden. Indgangen var skjult bag varmecentralen til en beboelsejendom. Det var meningen, at Stalin kunne trække sig tilbage hertil, såfremt tyskerne indtog Moskva.

Her var kontorer, kommandocentral, soverum, opholdsrum. Ja, nærmest en hel by 37 m under jorden. Ingen kendte til tilstedeværelsen af denne bunker, da alle håndværkere og ingeniører var blevet henrettet efter færdiggørelsen. Og for en sikkerheds skyld lod Stalin også alle bødlerne henrette, så der slet ikke var nogen tilbage, der kunne røbe bunkerens placering.

Det eneste hus i Volgograd fra før 1943

Vores sejlroute

Bunkereren er offentlig tilgængelig i dag. Der var en elevator, men den måtte vi ikke benytte, så vi gik ned ad alle trapperne og op igen. Men det var rigtig spændende.

Fra Samara sejlede vi til Saratov, hvor vi besøgte Treenighedskirken. Herfra gik turen til Volgograd, som i det meste af sovjettiden hed Stalingrad. Vi så det eneste hus, der stadig stod tilbage efter slaget om Stalingrad i 1942-43. Og vi besøgte et meget flot museum, der viste og beskrev hele slaget så livagtigt, at man næsten følte, at man havde været der. Men det var på en måde også temmelig uhyggeligt.

Vi besøgte et mindesmærke for "Den store Fædrelandskrig", som 2. Verdenskrig hedder i Rusland. Her brændte en evig flamme, og der var vagtafløsning i strækmarch.

Vi var ude og se nogle store krigskirkegårde. Vi så både en russisk og en tysk kirkegård. Man anslår, at der faldt mellem en og to millioner soldater ved slaget om Stalingrad.

Efter besøget i Volgograd sejlede vi videre til Astrakhan ved Det Kaspiske Hav. Her overværede vi indskrivningen af de nye militærkadetter på pladsen foran Uspenskijkatedralen. Vi besøgte en gammel købmandsgård, hvor nogle skuespillere spillede købmandsfamilie og fortalte og viste, hvordan deres dagligdag fungerede for 150 år siden. Volga løber ud i Det Kaspiske Hav i et stort floddelta. Vi var på en

sejltur i mindre både i floddeltaet for at se på fugle, men desværre regnede det ret kraftigt, så det var en noget mislykket sejltur. Jeg fik dog set både en fiskeørn og en havørn.

Inden vi forlod Astrakhan, var vi også på fiskemarked.

Fra Astrakhan sejlede vi tilbage til Volgograd men drejede ned ad Donfloden. Vi sejlede gennem en masse sluser og afsluttede vores sejltur i Rostov ved Don, hvor vi var på byrundvisning. Fra Rostov fløj vi via Moskva tilbage til København.

Under hele sejlturen var der forskellige former for underholdning ombord. Jeg gik til russisk-undervisning og korsang! Vi indspillede en CD: "The Great Academic Kandinsky Choir". Ellers stod jeg som regel på det øverste soldæk og spejdede efter fugle.

Slusesystem på Don-floden

Selvom Karen og jeg havde været i både Tallinn og Vilnius før, tog vi alligevel på en arrangeret rejse gennem de tre baltiske lande i maj måned 2018. Vores guide, Rikke, havde været direktør for det danske kulturinstitut i både Skt. Petersborg og Riga, så vi fik lidt mere at vide, end hvad vi selv havde kunnet finde ud af.

Endvidere talte hun både russisk og lettisk.

Vi begyndte turen i Tallinn og naturligvis med en byvandring. Vi besøgte 'Den danske konges have', dvs. det sted, hvor Dannebrog faldt ned fra himlen den 15. juni 1219. Sidst vi var i Tallinn, var haven lukket på grund af restaurering. Vi besøgte den russiske kirkegård og Zar Peter den Stores sommerpalads udenfor Tallinn.

Dannebrog's nedfaldspunkt

Vi kørte med bus via Pärnu til Letland, hvor første stop var i Turaida. Her besøgte vi en middelalderborg og var oppe i borgtårnet, Bergfridtårnet.

Vi overnattede i Riga og var på besøg i det danske kulturinstitut. Vi blev budt velkommen med Rigabalsam, en berømt bitter, og direktøren holdt et meget interessant foredrag om Letlands historie med hovedvægt på tiden under den sovjetiske besættelse. Derefter var der optræden med sang og dans af lettiske piger, og til sidst en udsøgt middag med vin ad libitum. Et overdådigt arrangement!

Vi overnattede i Riga og var på besøg i det danske kulturinstitut. Vi blev budt velkommen med Rigabalsam, en berømt bitter, og direktøren holdt et meget interessant foredrag om Letlands historie med hovedvægt på tiden under den sovjetiske besættelse. Derefter var der optræden med sang og dans af lettiske piger, og til sidst en udsøgt middag med vin ad libitum. Et overdådigt arrangement!

Næste dag var vi på byvandring i Riga og derefter på egen hånd. Tilfældigvis var der middelalderfest i Riga den dag med optog og skuespil. Det var meget interessant. Karen og jeg besøgte også det lokale bymuseum. Vi var et smut ude ved kysten i Jurmala, hvor Rikke og hendes familie havde holdt sommerferie, dengang hun var ansat på det danske kulturinstitut i Letland.

Vi kørte over grænsen til Litauen, og første stop var Korshøjen ved Šiauliai. Den havde jeg aldrig hørt om før. Det var et katolsk pilgrimssted, hvor folk satte et kors eller krucifiks til minde om deres afdøde slægtninge.

Skikken kan føres tilbage til 1300-tallet. Man sagde, at der var over 200.000 kors på højen, dengang vi var der. Korshøjen har været skueplads for mange demonstrationer i sovjettiden, og myndighederne havde flere gange forsøgt at fjerne den.

Vi fortsatte sydover til slottet Trakai fra omkring år 1400, men her havde vi været seks år tidligere.

De sidste dage tilbragte vi i Vilnius. Vi var naturligvis i fristaden Užupis, og vi besøgte universitetet, hvor vi talte med nogle studerende, der studerede dansk! Nogle gjorde det for at læse Søren Kierkegaard på originalsproget, men nogle gjorde det også, fordi de så en fremtid for sig i Danmark. En pige havde altid drømt om Danmark og havde læst alt, hvad der var værd at vide om Danmark. Hun håbede meget på at kunne komme til Danmark en dag.

Korshøjen ved Šiauliai

I august 2018 tog vi på endnu en spændende eventyrrejse. Vi havde købt en rundrejse: Sibirien og Mongoliet. Via Moskva fløj vi til Irkutsk i Sibirien. Her var vi et par dage. Vi var på byvandring og besøgte Spasskaya-kirken, Åbenbaringskatedralen og Kazankirken.

Vi så statuen af 'Babr', Irkutsk's heraldiske symbol: En tiger med bæverhale! For mange år siden bestemte zaren, at hver provins eller distrikt skulle have sit eget bomærke eller logo. Det var ikke alle embedsmænd, der kunne læse og skrive, men så kunne provinserne kendes på deres bomærke.

Irkutsk valgte den sibiriske tiger som deres bomærke. På det lokale sibiriske sprog hed tiger BABR. Da zarens embedsmænd fik papirer med billede af en tiger men med teksten "babr" på, troede de, at det var en

Babr

bæver, som hedder BOBER på russisk. De rettede derfor tegningen ved at tegne en bæverhale på tigreren. Myndighederne i Irkutsk kunne hverken gøre til eller fra. Zaren havde bestemt. Og derfor er 'babr', en tiger med bæverhale, symbolet på Irkutsk den dag i dag.

Vi besøgte et herskabshjem fra midten af 1800-tallet, hvor skuespillere opførte en privat koncert. Vi så mange gamle fredede træhuse, vi var på markedet, og vi besøgte et meget interessant frilandsmuseum.

Vi var i en landsby ved Bajkalsøen, Listvyanka, hvor vi var på et fødevaremarked. Vi sejlede på Bajkalsøen og så bajkalsæler. Og jeg svømmede i Bajkalsøen!

Bajkalsøen er den dybeste sø i verden, 1637 m, og den største ferskvandssø i Asien.

Fra Irkutsk kørte vi med den transsibiriske jernbane til Ulan Ude og herfra med den transmongolske jernbane til Ulan Bator i Mongoliet. Det tog lidt over 24 timer.

I Ulan Bator var vi naturligvis på byvandring og besøgte forskellige templer og klostre. Vi var også på et dinosaurmuseum. Mongoliet er et af de steder i verden, hvor man har fundet flest dinosaurskeletter. Det var et meget flot museum.

Vi var også ude på landet, og vi boede i to forskellige gerlejr, en i Terelj Nationalparken og en i Khustain Nationalparken. Vi sov i telte, ger, lavet af skind, og som var den traditionelle form for hus blandt nomaderne i Mongoliet.

Vi besøgte en nomadefamilie, hvor vi fik serveret gæret hoppemælk. Det smagte ikke særlig godt! Det var spændende at se alle de forskellige husdyr, mongolerne havde. Vi så naturligvis heste og køer, men mange nomader havde også yakokser eller kameler (topuklede), geder og får.

I naturen så vi mongolske vildheste, przewalskis heste. Mongoliet er i dag det eneste sted i verden, hvor der stadig lever vilde heste. Vi så også mange murmeldyr og mange fugle. Bl.a. hvidrygget spætte, sortøret glente, kirkeugle, jomfrutrane og tårnfalk.

Terelj gerlejr

Djengis Khans rytterstatue

Midt i "ingenmandsland" stod der pludselig en kæmpe statue af Djengis Khan. Den var blevet rejst i 2008 i anledning af 800-året for dannelsen af det mongolske kejserrige og var dengang verdens største rytterstatue. Den er 40 m høj og består af 250 tons rustfrit stål. Man kan komme op i statuen både med elevator og til fods. Der er et flot panoramaudsyn fra hestens hoved! Nedenfor statuen er der flere mindre rytterstatuer, der viser nogle af Djengis Khans ryttere. Herfra kørte vi tilbage til Ulan Bator, hvorfra vi fløj hjem via Moskva.

I november var jeg på en fugletur til det sydlige Oman. Bortset fra at en af vores lokale guider lignede en sørøver fra en Tintin-historie, var rejsen ikke specielt eventyrlig i forhold til de fleste af vores øvrige rejser. Fuglelivet i det sydlige Oman er meget forskelligt fra det nordlige Oman, hvor jeg har været før, og jeg fik da også set 121 forskellige fugle.

I maj 2019 var vi på en rundrejse i Rumænien. Det lyder umiddelbart ikke særlig eventyrligt, men takket være en udflugt til Moldavien blev rejsen "eventyrlig" på en helt anden måde, end vi havde forestillet os. Via Prag fløj vi til Bukarest og kørte i bus til Sibiu. Her var vi på byvandring og besøgte bl.a. den romersk-katolske kirke Sfânta Treime.

Vi kørte videre, og i Alba Iulia besøgte vi citadellet, hvor der lå nogle gamle regeringsbygninger, Klokke-monumentet, Sankt Michaelskatedralen og Genforeningskatedralen.

I Turda var vi nede i nogle underjordiske saltminer.

Vi var i Cluj og vi var ved Voronetklosteret, som udvendig er dekoreret med freskomalerier overalt! Det var meget smukt!

Vi var i Neamt Fort og ved Agapiaklosteret.

Et tilbagevendende problem overalt i Rumænien var serveringen på restauranterne. Uanset hvad man bestilte, gik der ca. en time, fra man havde bestilt, til maden kom. Inden vi havde lært det, skete det flere gange, at nogle af rejsedeltagerne ikke fik frokost. Vi blev ofte sat af midt i en by og fik så en eller halvanden time på egen hånd, hvor vi skulle spise frokost og gå rundt i byen. Hvis man valgte byvandring først, var der meget stor risiko for, at man ikke fik mad, inden vi skulle køre videre.

Voronetklosteret

Vi kørte til Iasi, hvor vi overnattede. Iasi er en pæn stor by med mange flotte bygninger: Kulturpaladset, Helligtrekongers Klosterkirke og Vor Frue Katedralen.

Fra Iasi var vi på en éndagsudflugt til Moldavien. Det var "spændende"! Ved grænsen samlede grænservagterne alle vores pas sammen og tog dem med sig ind på deres kontor. Fire timer senere fik vi dem tilbage behørigt stemplede!

Vi kørte direkte til Chişinău, hovedstaden i Moldavien, hvor vi kørte hen foran regeringsbygningen i Chişinău, og hvor vi også så triumfbuen og Fødselskatedralen. Da klokken var langt over frokosttid, forlangte vores danske guide, at lokalguiden omgående skulle finde en restaurant.

Det gjorde hun også, men det var et værre cirkus at få mad. De havde ganske få spisekort, og det var den samme tjener, der skulle modtage ordrer fra os alle. Vi blev derfor enige om, at vi alle skulle have det samme, og det skulle være den ret, der hurtigst blev serveret.

Halvanden time senere kunne vi køre videre!

Næste planlagte stop var en vingård, som havde Europas største underjordiske vinkældre. Chişinău er en af de ganske få tidligere sovjetiske hovedstæder, som ikke har en undergrundsbane. Det skyldes, at det ikke var praktisk muligt, da Chişinăus undergrund er gennemskåret af et utal af tunneller. Oprindeligt er de opstået som følge af, at man udgravede sandsten til at bygge byen af. Senere er de blevet brugt som vinkældre for to store moldaviske vinhuse. Der skulle være henholdsvis 200 km og 120 km gange under jorden, og man kørte rundt i små tog nede i vinkældrene.

Det ene vinhus har også verdens største vinsamling. Der skulle være over halvanden million flasker i samlingen.

Men nu var det en søndag, vi var i Moldavien, og desværre var tunnellerne lukkede for besøgende om søndagen! Det kunne den lokale agent jo godt have tjekket op på!

Lokalguiden fandt dog hurtigt en anden vingård, Château Vartely, men uden store underjordiske vinkældre. De var dog gavmilde med at uddele smagsprøver, så ingen gik tørstige derfra. Og moldavisk vin smager faktisk rigtig godt.

Ved 17-tiden kørte vi tilbage mod Iasi i Rumænien, hvor vi skulle have middag på hotellet kl. 18:00. Men igen tog det fire timer at krydse grænsen! Heldigvis var der en grænsekiosk, hvor man kunne købe toldfrit spiritus. Så gik noget af tiden med det.

Vi var tilbage på hotellet ved 22-tiden, men køkkenpersonalet havde været så flinke at pakke nogle madpakker til os, og som vi så kunne spise på vores værelser.

Besøget i Moldavien mindede mig til forveksling om tidligere tiders besøg i DDR eller Ungarn, bortset fra kvaliteten af vinen!

Grev Draculas slot

Næste stop var Grev Draculas slot i Bran. Vi var på rundvisning og hørte nogle gyselige historier om Vlad Tepes, som menes at være inspiration til Bram Stokers romanfigur 'Dracula'.

Efter en rigtig god middag i Bran fortsatte vi til Brasov, som var sidste stop inden Bukarest og hjemrejse. Brasov var en meget flot by. Vi så rådhuset og rådhuspladsen, Piata Sfatului, Den Sorte Kirke, Katarinabyporten og hyggelige små smalle gader i den gamle bydel.

Alt i alt en rigtig fin tur, når man ser bort fra al bøvlet i Moldavien.

Efter en afslappet sommerferie i Finland trængte vi igen til lidt eventyr. Vi tog derfor til Jordan i oktober 2019.

Via Wien fløj vi til Amman, hvor vi naturligvis var på byvandring. Tilfældigvis var der Amman Marathon samme dag, så rundturen blev lidt rodet. Men vi fik set markedspladsen, det romerske teater, de romerske bade, citadellet, og vi besøgte Kong Abdullah Moskéen.

Vi var også ude og besøge ruinbyen Jerash, som var en betydningsfuld by allerede år 300 f. Kr.

Vi kørte sydpå til Nebobjerget, hvor Moses i sin tid havde stået sammen med israelitterne og skuet ind over Det hellige Land, landet som flød med mælk og honning.

Vi var ved Jordanfloden og besøgte det sted, hvor Johannes Døberen havde døbt Jesus.

Og så var vi ved Det døde Hav, hvor jeg naturligvis var ude og svømme.

Derefter var vi i Madaba, hvor vi besøgte Sankt Jørgens Kirke med det berømte gulvmosaik, der forestiller et kort over Palæstina. Det er dateret til det sjette århundrede. Det er meget detaljeret, og man kan tydeligt se og genkende selv gaderne i Jerusalem.

Ved siden af Sankt Jørgens Kirke ligger Apostelkirken, ligeledes med en masse flotte gulvmosaikker.

Rejsens højdepunkt var ruinbyen Petra. Den var Nabatæernes hovedstad og handelscenter for karavanerne i Mellemøsten. Allerede omkring år nul, var byen en metropol med et stort tempel og et amfiteater med plads til 4000 tilskuere. Senere blev byen erobret af romerne og efterfølgende ramt af et stort jordskælv. Herefter blev byen glemt. Først i 1812 blev Petra genopdaget af den schweiziske arkæolog Johann Ludwig Burckhardt. Petra har siden 1985 været på UNESCOs verdensarvsliste og blev i 2007 valgt til et af Verdens syv moderne underværker.

Efter Petra besøgte vi korsridderborgen Shobak, hvorefter vi kørte på ørkensafari i Wadi Rum. Det var spændende. Wadi Rum er en rigtig sandørken, sådan som man normalt forestiller sig, at en ørken ser ud. Jeg har været i flere ørkener, men de fleste består bare af grus og sten. Her så vi flotte ørkenlandskaber, mødte karavaner og besøgte beduiner. Vi så helleristninger, der tydede på, at her havde boet mennesker engang i oldtiden.

Tesælger i Amman

Vi afsluttede turen i Aqaba, hvor vi havde en dag på egen hånd. De fleste rejsedeltagere tog på stranden og badede i Det røde Hav. Jeg valgte at opsøge et fuglereservat, der lå lige ved grænsen til Israel. Jeg bestilte en taxi og aftalte med chaufføren, at han skulle hente mig igen klokken tre. På vejen ud til besøgscenteret var der pludselig en militær kontrolpost. Jeg skulle aflevere mit pas for at fortsætte. Det var jeg ikke meget for, men på den anden side kom jeg jo ellers ikke ind og se fugle!

Besøgscenteret var fint og de ansatte flinke. De havde kikkerter til udlån, men jeg havde medbragt min egen Swarovski. Det var et rent held, at jeg havde den med, da jeg senere har fundet ud af, at kikkerter og teleskoper betragtes som militært udstyr i Jordan og derfor er forbudt! Som regel bliver det konfiskeret ved indrejse. Det var godt, at jeg ikke vidste det i forvejen.

Jeg fik set en masse fugle. Også nogle, jeg aldrig havde set før. Chaufføren kom præcis klokken tre og hentede mig og kørte mig tilbage til hotellet. Ved kontrolposten fik jeg heldigvis mit pas tilbage igen. Fuglereservatet lå lige op ad grænsen til Israel, og man kunne tydeligt se grænseovergangen uden brug af kikkert. Jeg ved ikke, om de jordanske myndigheder frygtede, at jeg ville "stikke af" til Israel, siden de havde beslaglagt mit pas. Men hvis jeg ville det, hvad så?

Vi sluttede året af med en storbyferie. Det lyder heller ikke særlig eventyragtigt, hvis ikke det lige var fordi turen gik til Minsk, hovedstaden i Hviderusland!

Opsætning af vejskilt i Minsk

Det var en arrangeret tur med et rejsebureau, og hvor der var flere planlagte besøg indlagt i turen. Vi var bl.a. til russisk-ortodoks gudstjeneste. Naturligvis var vi også på byrundtur med en lokal guide, og vi var med toget ude i en landsby, Zaslavl, nordvest for Minsk.

Vi havde fået at vide, at toget kun holdt kort tid ved hver station, og vi derfor skulle skynde os ud af toget, når vi nåede frem. Da vi kom til Zaslavl fordelte vi os derfor ved flere døre, og de fleste af os nåede da også ud. Men da jeg trådte ud, smækkede de automatiske døre i omkring min venstre fod, og toget satte i gang. Der var to andre fra vores rejseselskab, der stod bagved mig. De holdt mig og satte mig forsigtigt ned på det indvendige trin. Og så kørte toget

med min fod udenfor! Jeg regnede med at kunne komme ud på næste station, og så måtte der vel køre et tog tilbage igen. Men pludselig standsede toget. Jeg ved ikke, om nogen havde trukket i nødbremsen, eller lokomotivføreren havde set min fod i et sidespejl, men uanset hvorfor holdt toget pludselig stille, og døren åbnede.

Tilsyneladende var perronen utrolig lang, for da toget stoppede og døren åbnede, kunne jeg og de to andre passagerer stige ud på en perron. Men der var godt nok langt at gå tilbage til de øvrige rejsedeltagere, som stod måbende og dårligt havde nået at se, hvad der foregik.

Vi blev modtaget på stationen af Tamara, en kvinde i 50-60-årsalderen, som havde sine meninger, og som vi efterfølgende var hjemme hos. Men først viste hun os rundt i byen og fortalte, ved hjælp af en tolk, om kirken og om et mindesmærke og om landsbyen generelt. Hjemme hos sig selv og hendes familie fortalte hun, hvordan livet var i Hviderusland og hendes mening om Lukasjenko og Putin.

[Alexandr Lukasjenko: Præsident i Hviderusland, Vladimir Putin: Præsident i Rusland]

Gadebillede fra Zaslavl

Hun så gerne, at Putin invaderede Hviderusland, ligesom han havde gjort på Krim i Ukraine.

– "Putin sørger for fremskridt og velstand for befolkningen. Det gør Lukasjenko ikke!" mente Tamara.

Hun havde hørt om en landsby i Sibirien, som fik besøg af Putin. Da han opdagede, at der ikke var fremført gas til byen, fik han omgående iværksat et gasforsyningsprojekt. Sådan en leder kunne de godt trænge til i Hviderusland!

Vi blev hentet af vores turbus i Zaslavl og kørte hjem til vores hotel i Minsk, så jeg slap for flere "togulykker".

Allerede i februar 2020 var vi afsted igen. Denne gang på en rigtig oversøisk eventyrrejse. Vi tog til Costa Rica fra København via Zürich og til San José. På det tidspunkt havde man lige registreret de første tilfælde af covid-19 i Kina, og de schweiziske myndigheder opsatte derfor en interimistisk ekstra paskontrol ude ved gaten i Zürich Lufthavn. Såfremt man havde kinesiske stempler i sit pas, blev man nægtet ombordstigning. Heldigvis havde jeg ikke været i Kina siden 1997 og havde fået nyt pas flere gange siden.

Vi boede først i San José, hovedstaden i Costa Rica. Den første dag kørte vi til Alajuela, som var vores lokale guides hjemby og hjemsted for flere costaricanske helte, bl.a. frihedshelten Juan Santamaria og præsidenten Tomás Guardia Gutiérrez.

Derefter besøgte vi kaffeplantagen 'Doka' og så hvordan kaffebærerne blev til kaffebønner. Vi kørte tilbage til San José, og foretog den obligatoriske byvandring, hvor vi sluttede af på Guldmuseet. Det var rigtig flot!

Gadebilledet fra landsbyen Tortuego

Næste dag kørte vi med bus til havnen i Pavona på østkysten. Herfra blev vi sejlet til nationalparken Tortuguero, hvor vi blev indlogeret på 'Evergreen Lodge'. Lodgen var bygget på pæle, og der var gangbroer overalt mellem husene. Her boede vi i tre dage og var på flere sejlture rundt i nationalparken. Vi besøgte også landsbyen Tortuguero med skole og kirke.

I Tortuguero nationalparken var der masser af fugle, aber, krokodiller, flagermus og krabber. Det var et rigtigt natursted.

Vi sejlede tilbage til Pavona og kørte i bus til la Fortuna. Her så vi la Fortunavandfaldet og Arenalvulkanen, hvor vi badede i de varme kilder.

Vi besøgte Arenal Volcano National Park, hvor

vi gik en lang tur på hængebroer oppe mellem træerne.

Fra Arenal kørte vi til Manuel Antonio Nationalparken på vestkysten, hvor jeg badede i Stillehavet.

Næsten overalt, hvor vi kom i Costa Rica, om det så bare var en rasteplass, hang der dovedyr i træerne. Vi så (og hørte!) brøleaber.

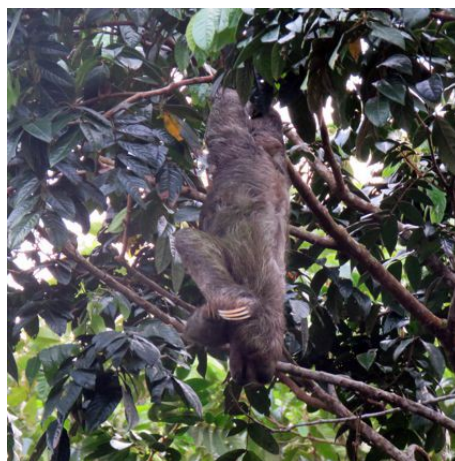
Vi så kapucineraber, edderkopaber, næsebjørne, egern og flagermus. Vi så mange krokodiller, alligatorer, leguaner og skildpadder. Vi så store farvestrålende arapapegøjer, masser af kolibrier, pelikaner, seks forskellige hejrer og en masse andre flotte kulørte fugle.

Turen til Costa Rica ligger på min top ti liste med hensyn til naturoplevelser.

Vi kom hjem fra Costa Rica den 29. februar, og den 11. marts blev Danmark lukket ned på grund af smittefare for covid-19, og al rejseaktivitet blev indstillet.

Imidlertid havde vi allerede købt en rejse til Libanon med afrejse den 17. marts! Den havde vi glædet os til, men den blev naturligvis aflyst.

Heldigvis fik vi alle vores penge tilbage fra rejsebureauet uden problemer.

Tretået dovedyr

Det næste store problem var vores konfirmationsgaver til to af vores børnebørn. Jeg ved ikke, om det kan kaldes en eventyrrejse eller en mareridtsrejse, men fortællingen kommer her:

To af vores børnebørn, Iben og Victor, skulle konfirmeres i henholdsvis 2020 og 2021, og vi havde udtænkt den ultimative konfirmationsgave: 'Rundrejse i Israel. I Jesu fodspor' med præsten Poul Joakim Stender som rejsefører. Præcis den rejse, vi selv havde været på i 2012.

Men som bekendt udrød der en covid-19 pandemi med mange begrænsninger til følge. Ibens konfirmation blev udskudt to gange. Da den endelig blev holdt i september 2020, overrakte vi vores konfirmationsgave både til hende og til Victor, selvom han først skulle konfirmeres i foråret 2021.

Vi skulle rejse i oktober 2020. Faktisk skulle vi have været rejst allerede i maj 2020, men rejsen var blevet udskudt, da man afventede ophævelse af rejserestriktionerne. De blev ikke ophævet, og rejsen blev aflyst! Da rejserestriktionerne endelig blev ophævet i februar 2022, var rejsebureauet lukket, og vi kunne ikke finde andre rejser til Israel i samme prisklasse og med tilsvarende indhold. Endvidere var Iben begyndt på efterskole og kunne ikke umiddelbart få fri til at rejse.

Men så fandt jeg en rundrejse i Vietnam i sommerferien. Den havde ganske vist ikke noget kristent islæt over sig, men børnene kunne i stedet lære om vietnamkrigen, kolonimagterne, øst-vest-forholdet, kommunismen og Sydøstasiens historie. Vi var enige med børnene om, at deres konfirmationsrejse ikke bare skulle være en badeferie. Rejsen skulle have et kulturelt og historisk indhold.

Cirka en måned før afrejse meddelte rejsebureauet, at rejsen var aflyst på grund af for ringe deltagerantal! Så opgav jeg at finde en alternativ rejse, men sagde til børnene, at såfremt de kunne finde en rejse af en vis kulturel værdi, var vi med på den. Iben fandt en rundrejse på Balkan! Perfekt! Så kunne de lære noget om Europa fra 1850 til i dag. Jeg lavede en flot power point præsentation med billeder og kort, der viste Europas udvikling gennem de sidste 200 år.

14 dage før vi skulle rejse, modtog jeg en mail fra rejsebureauet, at rejsen var aflyst på grund af manglende tilmeldinger!

Nu begyndte det at blive lidt for morsomt! Iben skulle begynde i gymnasiet i august, og Victor skulle på efterskole. Hvornår skulle vi rejse med børnene?

Vi lagde rejseplanerne i bero og ville vente og se, om vi kunne finde noget i sommerferien 2023.

Men i sommerferien 2023 skulle begge børn hele tiden noget: Udover at de skulle med deres forældre på ferie i udlandet, skulle de også på henholdsvis ATU-camp [ATU: Akademiet for talentfulde unge] og gymnastiklejr, og "selvfølgelig" forskudt i forhold til hinanden, så det ikke var muligt at finde et tidspunkt, hvor de begge havde tid til at rejse med mormor og morfar.

Men så fandt jeg pludselig et rejsebureau, der havde en rejse i skolernes efterårsferie: Israel og Jordan! To dage i Jerusalem og Betlehem og fem dages rundrejse i Jordan med besøg ved Jordanfloden, hvor Jesus blev døbt, og badning i Det døde Hav. Perfekt. Jeg købte straks fire rejser.

Vi skulle rejse søndag den 15. oktober tidligt om morgenen. MEN! Søndag den 7. oktober tidligt om morgenen angreb den palæstinensiske frihedsbevægelse HAMAS Israel! Alle flyforbindelser til Tel Aviv blev omgående indstillet, og alle rejser til Israel blev aflyst.

Rejsebureauet tilbød en alternativ rejse, dvs. rundrejse i Jordan alle syv dage, men vi kunne også få vores penge tilbage. Efter aftale med børnene og deres forældre valgte vi rundrejsen i Jordan. Det viste sig, at halvdelen af gruppen havde valgt at melde fra, så vi var kun 12 personer i rejsegruppen.

I stedet for at flyve til Tel Aviv skulle vi nu til Amman via Istanbul, men først flyve fra København ved middagstid. Først var flyet en time forsinket, så to timer forsinket og til sidst blev det aflyst! Vi skulle selv finde vores kufferter ved bagagebåndene og gå tilbage til afgangshallen og få ændret vores billetter. Kl. 01:00 mandag morgen checkede vi ind på lufthavnshotellet 'Clarion'! Og kl. 08:00 checkede vi ind til flyet til Istanbul kl. 10:00.

På turen til Istanbul fik vi hverken mad eller drikke. Kabinepersonalet sagde, at de ikke havde nået at få mad med med så kort et varsel!

Vi landede i Istanbul omkring kl. 14 lokal tid og gjorde den skrækkelige opdagelse, at flyet fra Istanbul til Amman først afgik kl. 20:55! Syv timer på egen hånd i Istanbul lufthavn! Øv!

Noget af tiden gik med at finde noget mad!

Vi ankom til Amman i Jordan kl. 23:30! Så var den dag også gået!

Det var meningen, at vi skulle overnatte på et hotel i Amman og først næste morgen tidligt køre nordpå til en lodge i et naturreservat. Taget det sene tidspunkt i betragtning foreslog vores guide, at vi kørte direkte op til lodgen fra lufthavnen. Det var ikke så langt, og så kunne vi lige så godt sove der og sove lidt længere næste morgen. Den idé bifaldt vi alle.

Vi var fremme ved lodgen ved ettiden, og da der var morgenmad fra klokken otte til ti, så fik vi da lidt søvn. Men vi kom først afsted på "morgenvandringen" i naturreservatet omkring klokken tolv, så det var begrænset, hvor mange fugle vi fik set lige i middagsheden. Men vi så en maurisk landskildpadde.

Fra Ajloun Forest Reserve kørte vi til Ajloun fortet, et gammelt ørkenfort. På vejen besøgte vi en jordansk familierestaurant, hvor vi spiste frokost.

Det var planlagt, at vi naturligvis også skulle besøge hovedstaden Amman. Her skulle vi se citadellet, det romerske teater, markedspladsen, de romerske bade og meget mere, men da der blev meldt om mange anti-israelske demonstrationer i byen, besluttede rejselederen, at vi undgik Amman.

Vi tog derfor direkte til oldtidsbyen Jerash og så alle de flotte ruiner og var igen forbavsede over, hvor langt fremme kulturen var i Mellemøsten i det første århundrede.

Vi var ude at se jagtslottet Qasr Amra med antikke kalkmalerier. Vi besøgte karavaneriet Qasr al Qaran med antik graffiti.

Vi var i byen As Salt, hvor vi gik rundt på gademarkedet, Suq'en, hvor man kunne købe næsten alt.

Og vi var i Madaba og besøgte Sankt Jørgens Kirken med det berømte gulvmosaik, der viser et kort over Palæstina fra Middelhavet til langt ind i ørkenen og fra bjergene i Libanon til Sinaihalvøen. Kortet menes at være fra det sjette århundrede.

Vi kørte til Nebobjerget og skuede ind over Det Hellige Land, og ligesom Moses måtte vi ikke komme derind.

Vi tog til Det Døde Hav, hvor vi badede/svømmede/flød, og hvor Iben og Victor smurte sig ind i det helsegivende "Dødehavsmudder".

Turens højdepunkt var naturligvis oldtidsbyen Petra.

Man skal vandre langt, for at komme derind, så Karen blev på hotellet. Iben og Victor var tilsyneladende imponerede over byggekunsten for 2000 år siden. Det er jeg også. Petra var hovedbyen for et folkeslag, der kaldes Nabatæerne. Byen var knudepunkt for handelsvejene i Mellemøsten men blev erobret af romerne og senere ødelagt af et jordskælv.

Den sidste aften overnattede vi i Madaba, da den by ikke ligger så langt væk fra Amman lufthavn. Efter aftensmaden ville Iben og Victor gå en tur ud i byen, men hotellets personale anbefalede, at vi blev på hotellet. Der var nu også opstået demonstrationer i Madaba. Vi stod på hotellets trappe, da der pludselig kom en horde løbende ned gennem gaden med palæstinensiske flag og råbende: "Død over alle amerikanere!"

Lidt efter kom de løbende tilbage i den anden retning. Da vi ikke var helt sikre på, at de kunne kende forskel på amerikanere og danskere, besluttede vi os for at gå ind i hotellets bar og smage lidt forskelligt. Næste morgen kørte vi til lufthavnen og kom hjem til Danmark i god behold. Jeg havde kufferten fuld af jordansk øl fra Caracale, et jordansk håndværksbryggeri.

Selvom rejsen endte med at blive meget forskellig fra vores oprindelig planlagte rundrejse i Jesu fodspor, tror jeg nok, at Iben og Victor fandt rejsen interessant og spændende alligevel. Og vi havde i hvert fald alle fire en rigtig dejlig tid sammen.

Victor og Iben i Det Døde Hav

Iben ryger vandpibe

Den sidste eventyrrejse, jeg vil fortælle om, er vores rejse til Island i maj måned 2024. Den var eventyrlig på den rigtige eventyragtige måde.

Vi fløj direkte til Reykjavik og kørte hele øen rundt i bus. Allerede på vejen fra lufthavnen til vores hotel i Reykjavik gjorde vi holdt ved den første seværdighed, Geocenter Reykjanes. Her mødes to tektoniske plader og danner faktisk den geologiske grænse mellem det nordamerikanske kontinent og det europæiske. Pladerne ligger og flytter sig i forhold til hinanden, så kontinenterne bevæger sig frem og tilbage. Det giver stor risiko for både vulkanudbrud og jordskælv.

Vi kørte til Den blå Lagune, som var lukket, da den skulle kunne evakueres i løbet af 15 minutter. I løbet af foråret 2024 havde der været flere vulkanudbrud på Reykjanes, og byen Grindavik var blevet evakueret.

Vejen til Den blå Lagune var blevet ødelagt af flydende lava, men vores chauffør kendte en anden vej. Det var en midlertidig grusvej, men belagt med slagger af lava. Langs vejen var der skilte, der angav totalt stopforbud, da dækkene på bilerne ellers ville brænde, hvis man holdt stille!

Vi var på byvandring i Reykjavik og så både den nye bydel og den gamle bydel med Altinget, Domkirken, Reykjaviks ældste hus fra 1762 og den gamle regeringsbygning. Vi besøgte Hallgrímskirken, og jeg var oppe i toppen af tårnet.

Fra Reykjavik kørte vi til Vestlandet og så Þingvellirsletten, hvor islændingene mødtes første gang i 930 for at løse deres indbyrdes stridigheder.

Vi så de varme kilder i Deildartunguhver, der udnyttes til elproduktion og termisk energi.

Via Borgarfjörður kørte vi til Akureyri, hvor jeg var på hvalsafari. Vi foretog en afstikker til Mývatn, hvor vi badede i de varme kilder. Vi besøgte det geotermiske område Námafjall, hvor kogende svovlpøle stod og sendte svovldampe op i luften.

Vi kørte via Husavik til Egilsstaðir og så en masse forskellige vandfald på vejen: Goðafoss, Dettifoss og Svartifoss. Det ene større og flottere end det andet.

Fra Egilsstaðir kørte vi sydover og besøgte gletsjerlagunen Jökullssárlón med de smukkeste isbjerge.

Vi så sorte sandstrande med iskrystaller, der lignede diamanter, og vi så endnu flere flotte vandfald: Skógafoss, Seljalandsfoss og naturligvis også Gullfoss, Islands mest berømte vandfald.

Inden vi nåede tilbage til Reykjavik, besøgte vi Geysirområdet, hvor Strokkurgesjseren skød en dampstøbe op i luften hvert femte minut.

Efter en overnatning i Reykjavik fløj vi hjem til København.

Geologisk set er Island det mest spændende land, jeg har besøgt. Store sorte sletter af slagger eller størket lava. Stinkende, kogende svovlpøle.

Geotermiske anlæg, hvor damp sivede ud til alle sider. Vulkaner, der kunne gå i udbrud, hvornår det skulle være. Og geysere, der mere eller mindre regelmæssigt udspjødte store stråler af kogende vand eller damp. Man kunne nemt tro, at man var på en anden planet.

Men der var også store grønne marker med tusindvis af får, og høje flotte fjelde "beklædt" med fuglereder. Og nej! Jeg glemte ikke at studere Islands fugleliv: Strømand, islandsk hvinand, fjeldrype, nordisk lappedykker, mallebuk, lunde og mange flere.

Svovlsumpe ved Námafjall

Strømand

Tiden der fulgte

Efter at jeg forlod arbejdsmarkedet, havde jeg pludselig masser af tid. Troede jeg! Tiden forsvandt som sand mellem fingrene på mig. Alting gik hurtigere og hurtigere. Jeg følte, at tiden var en afrivningskalender, hvor jeg rev en uge af for hver dag!

Noget af det var nok min egen skyld. Ved min afskedsreception sagde mine kollegaer, at jeg skulle huske at nyde mit otium. Det gjorde jeg så. I stedet for at lade clockradioen vække kl. 6:00, satte jeg den til at vække kl. 7:00. Men jeg stod ikke op af den grund. Jeg lå og lyttede til trafikradioen, og godtede mig, når jeg hørte, at der var fem kilometer kø på motorring 3, eller når fire biler var stødt sammen og spærrede frakørslen ved Nybrovej. Og når jeg så endelig stod op og havde været i bad, så læste jeg hele morgenavisen til min morgenmad i stedet for kun overskrifterne, som jeg havde gjort før. Så var klokken pludselig blevet 10 eller 11, og vi skulle have formiddagskaffe!

I juli måned 2011, lige da jeg var gået på efterløn, var vi i Finland med alle vores børn og børnebørn. Vi havde lejet et stort hus med plads til os alle 11. Der hørte to både til huset, og der var en stor sauna, hvor vi alle kunne være samtidig. Som forudset lavede Thomas saunagus. Han havde medbragt en eller anden mynteduftende æterisk væske, som han stænkede på saunastenene. På et tidspunkt havde han ikke mere, men den opfindsomme morfar hældte i stedet koskenkorva [finsk brændevin] på ovnen!

Flammerne slikkede op ad væggen og hen under loftet. Jonathan jublede!

– "Sejt, Morfar!"

Vi kaldte på Anne, Lone og Karen, som ikke var med i sauna den aften. De skulle også se underholdningen. Og så kastede morfar endnu mere koskenkorva på ovnen.

Men det var kun den ene aften, at jeg gjorde det. Jeg var godt klar over, at det nok var lidt farligt.

Lyddæmpede børnebørn

Ellers sejlede vi på søen og var i vandet. Jeg havde hjemmefra skaffet tre bilslanger, som børnene kunne lege med.

En dag larmede børnene alt for meget.

Så fik de tape for munden og vi fik fred.

Og vi kørte ture. Karen og jeg kørte rundt og viste børnene alle seværdighederne. Vi var på rundvisning på borgen Olavin Linna, og vi var i Outokumpu i den nedlagte kobbermine. Vi var også henne og besøge Karens fætter, Arvo, og hans kone, Helmi, i deres sommerhus. Og de fik

besøg af Eeva og Klaus, Karens kusine og hendes mand, som boede i nabosommerhuset. Så vi var lige pludselig mange mennesker samlet i Arvos sommerhus. Helmi insisterede på, at vi skulle spise, så hun serverede suppe til os alle.

Jeg tror nok, at børnene nød ferien. Ellers gjorde Karen og jeg det for os allesammen.

I august lejede vi os ind på et hotel i Aars et par dage. Nu kunne vi jo bare tage afsted, når det passede os uden at tage hensyn til arbejdet. Vi fik "Statsministerværelset". Receptionisten fortalte, at Lars Løkke Rasmussen havde boet på det værelse. Men det var samme standard som alle de andre værelser.

Vi kørte rundt i Nordjylland og besøgte de steder, hvor jeg var kommet som barn med mine forældre eller med min farmor. Til brug for min slægtsforskning besøgte vi en masse kirker og kirkegårde, og jeg fotograferede en del kirker og gravsten.

Sammen med vores venner fra 'Laborantforeningen af 1986' var vi i Rom i september. Vi tog som regel rundt i byen hver for sig, da vi havde forskellige ønsker om, hvad vi ville se, men vi spiste sammen hver aften. Og vi fik masser af god mad og vin!

Vi sluttede rejseåret af med en tur til Sydafrika, som jeg har beskrevet i kapitlet 'Eventyrrejser'.

Den 18. januar 2012 blev Rosa født. Hun er Lones tredje barn og mit sjette barnebarn. Både Victor og Emilie blev glade for at få en lillesøster. Og nu var Emilie pludselig også blevet storesøster!

Vi var i Marokko og se på fugle i marts måned samme år.

Så tog vi igen en bonusrejse. Denne gang til Lissabon, selvom vi havde været der før. Det var svært at få bonusrejser, og bonuspointene udløb efter et par år, så det var bare med at få dem brugt.

Vi besøgte Gulbelkian Museet, som var lukket forrige gang, vi var i Lissabon. Calouste Gulbelkian var en armensk forretningsmand med øgenavnet "Mr. five percent". Han formidlede oliekontrakter for de store olieselskaber, i særdeleshed Shell, og skaffede dem rettighederne til oliefelterne i Aserbajdsjan og Irak for næsen af de respektive landes regeringer.

Gulbelkian opkøbte kunst af enhver art: Malerier, skulpturer, tæpper, væg- og gulvmosaikker, antikviteter og oldtidsfund. I 1942 flyttede han fra Paris til Lissabon, hvor han fik politisk asyl. Her døde han i 1955. Hele hans kunstsamling ejes i dag af et fond, Calouste Gulbelkian Foundation, og en stor del af den er udstillet på Gulbelkian Museet i Lissabon.

Da vi kom hjem fra Lissabon, tog vi til Israel.

I juni 2012 var vi i Tallinn på en bonusrejse. Udover at se selve byen, især den gamle bydel, tog vi sporgovnen ud til kunstmuseet KUMU. Det var meget interessant. Udover den permanente udstilling af estisk kunst, var der en midlertidig udstilling af russisk malerkunst, i særdeleshed marinebilleder. De var meget flotte.

I juli samme år havde vi lejet en feriebolig i St. Cyprien i Frankrig. Det var den samme by, hvor vi havde været sammen med Susan og Peter fem år før, men i en anden ferieby. Her var en stor swimmingpool og flere børnebassiner. Vi foretrak dog at tage til stranden. I selve byen var der strand langs hele kystlinjen, men den var tæt belagt af familier med børn og unge mennesker, der spillede bold og tennis. Det var lidt for livligt for os. Vi fandt en anden strand i den sydlige ende af byen. Her var en stor parkeringsplads, og lige ud for parkeringspladsen var der et bemandet livreddertårn. Til venstre for tårnet var der en almindelig "tekstilstrand", men til højre var der en "plage naturiste". Her var der stille og fredeligt og forholdsvis langt mellem strandgæsterne. Den strand besøgte vi tit.

Vi kørte også ture, men jeg kan i dag ikke huske nogle specielle steder, vi kørte hen.

Gennem Karens tidligere arbejdsplads, Region Hovedstaden, havde vi lejet et sommerhus via Feriefonden. Det lå i Kollerup Strand nord for Fjerritslev i Vendsyssel. Vi havde lejet det for en uge i slutningen af september. Det var dog rigeligt stort til to personer. Der var f.eks. fire soveværelser, så vi sendte en invitation ud til alle vores venner, at de var velkomne til at komme og bo gratis hos os i en uge eller blot nogle dage. Kun Susan og Peter tog imod invitationen og kom og boede hos os nogle dage.

De første dage, inden Susan og Peter kom, kørte vi rundt i Thy og Vendsyssel. Vi var ved Vejlerne og studere fugle: havørn, vandrefalk, skægmejse, sortmejse, hjejle, ravn, og vi var rundt og studere og fotografere kirker til min slægtsforskning.

Vi kørte også ture sammen med Susan og Peter. Vi gik ture ved stranden, men var ikke i vandet. Det var det allerede blevet for koldt til.

Susan og Peter kvitterede for opholdet ved at give frokost på Svinkløv Badehotel, inden det brændte.

Rosa, en dag gammel

Vi begyndte året 2013 med en rundrejse i det sydlige Afrika: Namibia, Botswana og Zimbabwe. Læs om den rejse andetsteds.

Og igen tog vi på en bonusrejse. Denne gang til Paris. Jeg havde boet næsten to år på hotel Crowne Plaza i Parramatta i Australien, så jeg havde rigelig med bonuspoint til at bo gratis en uge i Paris. Vi var i Eiffeltårnet, da det var mange år siden, vi havde været der sidst. Denne gang kørte elevatoren helt op. Tidligere skulle man skifte elevator halvvejs oppe. Vi besøgte kirkegården Cimetière du Père Lachaise. Her havde vi aldrig været før. Vi så Chopins grav og naturligvis også Jim Morrisons fra bandet 'The Doors'.

I maj 2013 var vi i Georgien og Armenien.

Sommerferien blev tilbragt i St. Cyprien i Frankrig. Jeg havde lejet tre ferieboliger i samme ferieby som året før, La Neptune. Vi havde inviteret vores børn, svigersønner og børnebørn to uger på ferie i Frankrig. Vi havde lejet vores eget hus for tre uger, og vi kørte derned i bil sammen med Jonathan, som var 13 år. Vi havde en overnatning i Poligny i Jura, som vi plejede. Om aftenen var vi ude og spise på en finere lokal restaurant. Karen og jeg valgte canard à l'orange, and i appelsinsovs. Det skulle Jonathan under ingen omstændigheder have! Han valgte en pøsepizza. Klokken tre om natten vågnede jeg, ved at Jonathan kaldte på mig. Han lå ude på toiletet og kastede op! Og han havde så ondt i maven! Formentlig havde han fået pøseforgiftning. Det er straffen for at vælge pizza, når man er i Frankrig!

Jonathan i Forteresse de Salses

Næste morgen var han heldigvis frisk igen. Den første uge var vi alene med Jonathan. Vores hus var i to etager, og Jonathan sov på første sal. Jeg vækkede ham hver morgen ved at synge morgensang for ham.

Vi kørte ture med Jonathan og besøgte Forteresse de Salses, et fort bygget i det 15. århundrede. Vi var i Fitou og se middelalderslottet Château de Fitou med bl.a. en stor samling torturinstrumenter. De gjorde indtryk på Jonathan.

Hver eftermiddag klokken fem sad vi på vores stamcafé nede i havnen og drak pastis og cola.

OBS! Karen og jeg drak pastis, og Jonathan drak cola! Blot for hvis læseren skulle være i tvivl.

Tjeneren lærte ret hurtigt, at vi bestilte det samme

hver dag, og da han en dag kom med pastis og cola, lige så snart han havde set os, var Jonathan godt nok imponeret.

Ugen efter kom Anne og Jesper med Iben og Valdemar. De var fløjet til Barcelona og havde lejet en bil. Til vores overraskelse havde de Victor med. Det viste sig, at Lone og Thomas, som også var fløjet til Barcelona med samme fly som Anne og Jesper, havde et problem med den bil, de havde lejet. Den måtte kun køre i Spanien!

Der var lange køer ved alle biludlejningskrankerne, så de stod ude i den bagende sol i timevis. Derfor havde Anne og Jesper taget Victor med. Anne købte et par badebukser til ham, så børnene kunne komme i poolen hurtigst muligt.

Et par timer senere kom Lone og Thomas og pigerne. Thomas kunne ikke få en anden bil hos det udlejningsfirma, han havde lejet bilen hos. De havde ikke andre, så han måtte finde et andet bureau og betale for en større og dyrere bil.

Ellers gik ferien godt. Jonathan flyttede hen til sine forældre. Vi gik alle tre familier ud at spise sammen et par gange, men vi kørte tit ture hver for sig. Lone og Thomas var f.eks. i Carcassonne med deres børn en dag. Vi var også sammen på stranden alle tre familier, men ikke på nøgenstranden! Og vi besøgte vores stamcafé klokken fem hver eftermiddag, hvor vi rykkede bordene sammen og drak pastis og cola.

Mit syvende og sidste barnebarn, Sigurd, blev født den 19. september. Han er Annes fjerde barn.

Vi sluttede rejseåret 2013 med at tage til Usbekistan og vi begyndte rejseåret 2014 med at tage til Oman. Læs om disse to rejser i kapitlet 'Eventyrrejser'.

I maj var vi på en fugletur til Extremadura i Spanien. Vi boede tre forskellige steder og så en masse forskellige fugle: Gåsegrib, ådselgrib, munkegrib, kongeørn, kejserørn, dværgørn, slangeørn, lille tårnfalk, blå kærhøg, dværgtrappe, stortrappe, og jeg kan blive ved. Jeg har registreret 112 forskellige fugle på den tur!

Gåsegrib

Nordsøen ca. 70 km fra fastlandet i Slesvig-Holsten. Vi kørte i bus fra Sjelør Station. Første stop var i Bergenhusen i Slesvig-Holsten. Bergenhusen er berømt som storkeby, da stort set alle huse i byen, som har ca. 700 indbyggere, har en storkerede på taget.

Vi fortsatte til Büsum, hvor vi overnattede. Næste morgen gik vi ombord på færgen til Helgoland. Efter et par timers sejlads skulle vi stige om til nogle mindre både, da færgen ikke må lægge til kaj på Helgoland. En gammel lov foreskriver, at det kun er indbyggere fra Helgoland, der har lov til at besejle øen. Vi skulle derfor i rum sø klatre fra færgen ned i en mindre båd, der udstyret med påhængsmotor bragte os ind i havnen på Helgoland.

Helgoland består af hovedøen, Helgoland, og en mindre ø, Düne. Hovedøen er opdelt i en lavtliggende og en højtliggende del, der ligger ca. 70 m over havet. Selve byen Helgoland ligger på den lavtliggende del af øen, hvor havnen naturligvis også befinder sig. På den højtliggende del er der et rigt fugleliv. F.eks. er der en stor sulekoloni, men også alke, lomvier, rider og skarve findes i stort antal. Der er en vandresti på omkring tre kilometer øen rundt oppe på den højtliggende del af øen.

Vi sejlede tilbage til Büsum samme dag. Igen først i små både ud på havet og med "omstigning" til færgen, som sejlede os tilbage til Büsum.

Efter en overnatning kørte vi næste dag med bus tilbage til København.

Sigurd, en dag gammel

Vi var også på byvandring i både Cáceres og Trujillo. I Trujillo så vi Francisco Pizarros hus. Pizarro var conquistador og erobrede Inkariget. Derefter grundlagde han Lima i Peru.

Så henviser jeg igen til 'Eventyrrejser', da vi var på Jersey i august og i Iran i oktober. Jeg mindes ingen andre særlige begivenheder det år.

I 2015 var vi først på Seychellerne i januar og derefter i Albanien i april.

I maj var vi på en knap så eksotisk fugletur til Helgoland. Helgoland er en tysk ø, der ligger i

Turister på vej til Helgoland

Sommerferien gik til Finland igen i 2015, men denne gang til en egn vi aldrig havde været på før. Det skyldtes min interesse for slægtsforskning; i særdeleshed Karens slægt. Karens tipoldefar, Simon Simonsson, var født i Härsilä, en bebyggelse i udkanten af Lapua, en domkirkeby i Österbottens Län i Finland. Han lod sig

Karen i Härsilä

hverve til marinen i 1831, hvor han fik tilnavnet Härsilä. Han tog navnet til sig, og det blev et efternavn for alle efterfølgende generationer.

Vi havde lejet et hus i nærheden af Soini, og Ingerlise var med os på ferie igen.

Vi kørte rundt i hele Österbotten og var ude i skærgården, hvor vi blev overraskede over, at de talte svensk. Vi besøgte alle de stednavne, jeg kendte fra kirkebøgerne: Ylistaro, Kuortane, Lapua, Kauhava m.fl. Jeg fotograferede alle kirkerne og enkelte gravsten. Men vi huskede også at bade i søen og gå i sauna. Det var vel ferie.

I september var vi på Cuba, som jeg har fortalt om andetsteds.

Året 2016 bød på tre store oversøiske rejser: Japan, Madagaskar og Canada. Dem har jeg beskrevet andetsteds. Men i juni tog vi til St. Cyprien i bil igen. Denne gang havde vi to overnatninger på vej derned: En i Tyskland og en i Frankrig. Vi havde derfor god tid og gjorde en afstikker i Nordfrankrig til kirken Chapelle de Notre-Dame du Haut i departementet Haute-Saône. Den har jeg altid gerne villet se, men vi har aldrig haft tid. Kirken ligger i byen Ronchamp og er tegnet af den schweiziske arkitekt Le Corbusier.

Chapelle de Notre-Dame du Haut, Ronchamp

Under vores ophold i St. Cyprien kørte vi kun enkelte ture. Vi kendte efterhånden hele omegnen, men vi kørte op til Peyriac-de-Mer, et naturreservat oppe i nærheden af Narbonne. Det var et sumpområde, men der var broer og pontoner, man kunne gå på. Der var nu ikke ret mange fugle og slet ikke nogen "interessante" fugle.

Da vi skulle hjem, kørte vi ind over Massif Centrale i stedet for at køre ad motorvejen over Montpellier og Lyon, som vi plejede. Fra Béziers kørte vi over Clermont-Ferrand. Formålet var at se Viaduc de Millau. Vi havde været her en gang før, mens de byggede viadukten. Vi havde kørt en tur ad små landeveje op og ned ad bjergene, da vi pludselig fik øje på en flok gåsegribbe lige udenfor bilens vinduer, da vi var højest oppe. Heldigvis var der en frakørsel til en rasteplads, så jeg kastede bilen til side, steg ud og studerede gåsegribbene, der i lang tid svævede rundt om bjerget. Rastepladsen viste sig at være et besøgscenter, hvor man kunne se, hvordan man byggede Viaduc de Millau, som var ved at blive opført lige foran os. Nu ville vi gerne se viadukten færdig. Den var også imponerende.

I april 2017 fik jeg en e-mail fra en ukendt mand. Han skrev, at han hed Chris Taylor og boede i Manchester. Han var født i 1947, og umiddelbart efter sin fødsel var han blevet bortadopteret. Nu søgte han efter sine biologiske forældre. Han havde fået foretaget en DNA-test og fået et match i første led til en ukendt kvinde. Han havde kontaktet kvinden, som var totalt uforstående, men oplyste, at hun havde en kusine i Danmark, hvis mand beskæftigede sig med slægtsforskning. Så hvis nogen vidste noget, måtte det være Leif. Derfor havde han kontaktet mig.

Jeg vidste ikke noget, men gættede hurtigt, at kvinden måtte være Karens kusine, Josephine, i New Jersey. Hun var født i London, og hendes mor var Karens faster, som var blevet gift med en mand fra Jamaica i 1949 i London. De fik to døtre, emigrerede til USA og fik yderligere to døtre. Kun to af de fire piger lever i dag.

Da jeg fortalte Chris dette, sendte han mig sin fødselsattest. Her stod, at hans mor hed Olga Christianne Neilsen. Karens faster og Josephines mor hed Olga Kristiane Nielsen! Olga havde altså født en søn to år før hun blev gift med Walter!

Chris, Josephine og Josephines søster Helen blev jublende lykkelige. Kvinderne havde fået en storebror, og Chris havde fundet sin mor og fået to søstre! Chris rejste straks til USA og besøgte sine søstre. Han blev modtaget i lufthavnen med flag og jubel af søstrene og deres familier.

I september samme år kom han til Danmark sammen med sin datter, steddatter og steddatterens datter. Karen og jeg kørte dem rundt på Sjælland og viste ham hans mors barndomshjem. Vi var i den kirke, hvor hans mor var blevet døbt, og vi så hans morfars familiegravsted og hans mors søskendes grave. Vi besøgte også Karens søster og bror samt en anden kusine til Chris og Karen.

Chris og hans søstre besøger ofte hinanden og har, så vidt vi kan forstå, en ret tæt kontakt med hinanden. Alt i alt en lille historie med en lykkelig slutning. Og vi har stadig kontakt til Chris.

Mig og min familie

Den 15. juli 2017 fyldte jeg 70 år. Det fejrede vi den 26. august på Bromølle Kro sammen med 34 glade gæster og et sprudlende orkester.

Grunden, til at vi holdt min fødselsdag på Bromølle Kro, var, at min 4 x tipoldefar, Matthias Geisler, havde været kromand her fra 1776 til sin død i 1812. Endnu et resultat af min slægtsforskning.

Jeg kunne desværre ikke opnå familierabat hos den nuværende kromand.

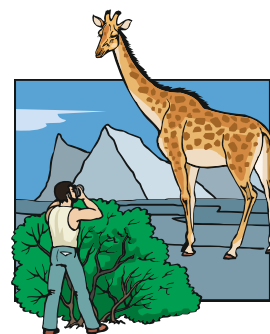
Før min fødselsdag var vi to uger i St. Cyprien i Frankrig, hvor vi bare nød livet.

I september sejlede vi rundt på de russiske floder, og i november var vi på Malta med vores venner Anita, Susan og Peter.

Tirsdag den 9. januar 2018 fyldte Karen 70 år. Det fejrede vi søndag den 21. januar i Zoologisk Haves restaurant under mottoet ”Kom og se giraffen!”

45 af Karens venner og familie dukkede op til en festlig middag med tilbehør. Jeg ved ikke, om de så andre giraffer end Karen, men da der var gratis entre til haven, havde de i hvert fald mulighed for det.

Zoologisk Have forærede Karen et indrammet billede af to zebraer. Det var en kopi af Aage Sikker Hansens berømte Zooplakat fra 1949.

Vi tog over og besøgte Karens nye fætter, Chris, i Manchester i april 2018. Han serverede rigtig engelsk julemiddag for os: Stuffed turkey og Christmas pudding. En dag tog han os med på pub crawl, og en anden dag var vi ude i et naturområde med en stor sø, hvor Chris og jeg gik en tur.

Karen og jeg var også alene rundt i Manchester. Vi var bl.a. på det tekniske museum, ’Science and Industry Museum’, hvor vi brugte mest tid i afdelingen med spinderimaskiner. Mange af dem var bemandet og i drift, og operatørerne fortalte beredvilligt om maskinerne og besvarede spørgsmål. Det var meget interessant og spændende. Vi var også på kunstmuseum, ’Manchester Art Gallery’, og se de store engelske maleres værker.

I maj var vi på en gennemrejse af de baltiske lande fra Tallinn i nord til Vilnius i syd, som tidligere beskrevet.

Sommerferien det år, 2018, blev tilbragt i St. Cyrien i Sydfrankrig til en afveksling. God mad, rødvin, pastis og strandbesøg. Så er jeg godt tilfreds.

Da vi kom hjem fra Frankrig, var der hedebløge i Danmark. Det var den tørreste periode i 99 år med 58 døgn uden en dråbe regn. Samtidig var det så varmt, at vi ikke kunne holde ud at sidde på vores terrasse. Vi satte havemøblerne ned under det gamle æbletræ, hvor der var skygge og nogle gange en mild brise. Her opholdt vi os det meste af dagen.

Græsplænen var helt afsveden og æggesnapsegul. Karen sagde, at der så ud som på de afrikanske stepper. Så kom vi i tanker om, at når vi var i Afrika, drak vi altid gin & tonic klokken fem om eftermiddagen, så den skik indførte vi med det samme her. Når der fremover har været Afrika-lignende tilstande, har vi altid drukket gin & tonic kl. 17:00. Den tradition vedligeholder vi den dag i dag.

I slutningen af august tog vi til Irkutsk i Sibirien og fortsatte med en rundrejse i Mongoliet. Ugen efter, at vi var kommet hjem, rejste vi sammen med tre venner til Makedonien, og i november var jeg alene på en fugletur til det sydlige Oman. Alle disse rejser har jeg fortalt om i andre kapitler. Og det har jeg også om vores rejse til Rumænien og Moldavien i maj 2019.

Sommerferien 2019 gik igen til Finland, men på grund af to 70-års fødselsdage var der ikke tidsmæssigt plads til at leje et hus for to uger. Vi bestilte derfor først et hotelværelse i Ekenäs i tre dage og derefter et sommerhus i Rantahaka i Sønder Savolax i en uge.

I nærheden af Ekenäs ligger Bromarv, hvor Karens morfar er født. Vi brugte derfor tiden på at besøge de forskellige huse og gårde i Bromarv og nabosognet Tenala, hvor Karens forfædre havde boet og levet deres liv. Derefter besøgte vi de andre omkringliggende sogne, og jeg fotograferede alle kirkerne og en masse gravsten for eventuelt at finde nogen af Karens forfædres grave.

Bromarv gamle kirke og klokketårn, ca. 1935

Bromarv Kirke nedbrændte en vinternat i 1979. Det viste sig, at varmeanlægget, som var med damp, var blevet overophedet og havde antændt trægulvet. En ny kirke blev bygget og indviet i 1981, men den er naturligvis ikke slægtshistorisk interessant.

En af dagene, hvor vi boede i Ekenäs, tog vi ind til Helsinki og besøgte Karens fætter, Arvo, og hans kone, Helmi. Vi havde aftalt det med dem i forvejen.

Derefter tog vi op til Rantahaka og slappede af og nød livet. Vi kørte en enkelt tur over til Rantasalmi og besøgte Karens kusine, Eeva, og hendes mand, Klaus, der holdt ferie i deres sommerhus.

I august måned var vi på en spændende endagsudflugt med AOF til Sprogø. Sprogø er normalt ikke offentlig tilgængelig. Vi blev vist rundt af en lokalhistoriker fra Korsør. Han fortalte både om Valdemar den Stores borg, fyret, det gamle kvind hjem, dyr og planter på Sprogø og naturligvis også om Storebæltsbroen.

I oktober var vi i Jordan, i november i Minsk i Hviderusland, og i februar 2020 var vi i Costa Rica. Alle disse rejser har jeg beskrevet tidligere.

Coronatiden generede os ikke synderligt. Bortset fra aflyste rejser, var den største forandring, at min undervisning i slægtsforskning nu fandt sted som hjemmeundervisning. Dvs. med webcam og mikrofon på vores bærbare computer.

Da coronavaccinen blev frigivet, blev både Karen og jeg naturligvis vaccineret og er efterfølgende blevet revaccineret. Jeg tror, at vi i alt er blevet vaccineret fire gange hver.

Da det blev muligt at rejse igen, inviterede vi vores børn, svigersønner og børnebørn på safari i Sydafrika i anledning af min 75-års fødselsdag. Desværre kunne Jonathan, vores ældste barnebarn, ikke komme med, da han var i gang med at skrive speciale.

Vi fløj fra København den 3. marts 2022 via Zürich til Johannesburg. Det gav nogle problemer for nogle af rejsedeltagerne, da de gentagne gange var blevet smittet med corona, og det schweiziske luftfartsselskab krævede lægeattest for, at man ikke længere smittede, hvis man havde haft corona.

Men det lykkedes til sidst at få os alle 12 afsted.

Vi boede på en lodge i Entabeni Vildtreservat i Limpopo i det nordlige Sydafrika. Det var samme sted, hvor Karen og jeg havde boet i 2011 men på anden lodge.

Vi boede i nogle luksustelte, som egentlig var hytter men med vægge af teltdug. Der var både elektrisk lys og badeværelse med varmt og koldt vand.

”Børne bilen”

maven kunne begære. Derefter siesta og ”fri leg” indtil kl. 13, hvor der var frokost. Herefter kørte vi eftermiddagssafari til det blev mørkt.

Storebæltsbroen set nedefra

Hver morgen kørte vi ud på safari i tre store terrængående biler med plads til ti personer i hver bil. Hver bil blev kørt af en bevæbnet ranger, der fortalte og viste og pegede. Den ene ranger hed Nick og var italiener, men han havde boet i Danmark og studeret vildtpleje på Landbohøjskolen, så han talte flydende dansk.

Det var derfor oplagt, at alle børnene og deres forældre kørte med Nick.

Karen og jeg kørte så med de øvrige rejsedeltagere i en af de andre biler, hvor rangerne Beatrice (kaldet Bee) og Julian kun talte engelsk. De andre rejsedeltagere kaldte Nicks bil for ”Børne bilen”.

Efter morgenturen var der morgenmad med alt, hvad

Efter aftenmaden skulle vi følges tilbage til vores hytter af en bevæbnet ranger. Vi måtte ikke færdes udendørs efter mørkets frembrud, da de vilde dyr kunne færdes frit overalt.

Vi så en masse vilde dyr: løver, elefanter, geparder, giraffer, zebraer, gnuer, næsehorn, flodheste; ja, næsten alle de afrikanske dyr, man kan komme i tanker om. Naturligvis var der også mange fugle, og Thomas blev næsten grebet af at fotografere fugle. En aften fik han et rigtig godt billede af en ugle. Det var han stolt af! Men det var også virkelig godt.

Zebraer i stribevis

var der et næsehorn, der ”skubbede” lidt til bilen. Jeg tror nok, at vi alle syntes, at det var en spændende tur.

Den 9. januar 2023 fyldte Karen 75 år. I stedet for at holde en stor fest, inviterede vi alle børn, børnebørn, svigerbørn og svigerbørnebørn til middag herhjemme. Vi var 14 personer i alt. Vi havde entreret med min nevø, Jan, som er kok, om at stå for maden. Det var bare godt. Forretten anrettede han på fade, for som han sagde:

– ”Så kan børnene nøjes med at tage det, de kan lide.”

Vores børnebørn spiste det hele!

– ”Jeg har bagt to store brød.” sagde Jan, ”men jeg skærer kun det ene op. Jeg tror ikke, at børnene spiser så meget.”

Lidt efter kaldte børnene på mere brød! Alle vores børnebørn er nogle madører!

En januardag i 2023 blev jeg ringet op af en mand, der præsenterede sig som Christen Henriksen. Umiddelbart kendte jeg ham ikke. Han spurgte, om jeg kendte noget til en gammel sofa på en skole i Prinsesse Charlottes Gade i København, eller om jeg eventuelt havde været med til at køre taxaræs rundt om et træ i skolegården sammesteds. Så gik det op for mig, at det var min gamle studiekammerat. Han havde fundet mig via en fælles bekendt i Greve Slægtsforskningsforening. Og grunden, til at han kontaktede mig, var, at det den 31. marts 2023 ville være præcis 50 år siden, at vi dimitterede som ingeniører. Han prøvede derfor at samle klassen og mødes.

Hele vores familie og lidt til

Den 31. marts mødtes 11 af os på Post- og Telegrafmuseet, Enigma. En var død, en ønskede ikke at deltage, og to kunne vi ikke finde.

Efter rundvisning på museet gik vi hen til Trianglen, hvor vi fik en enkelt øl på en bar. Vi fortsatte til restaurant Famo Metro på Øster Farimagsgade, hvor Christen havde bestilt en 12-retters vinmenu til os.

På opfordring havde vi alle medbragt vores gamle sangbøger fra studietiden. Ludolf måtte dog låne et eksemplar på biblioteket. Mellem hver ret sang vi en af vores gamle drukviser, og de øvrige gæster på restauranten kvitterede hver gang med applaus. Hvor tit oplever man en flok gamle mænd sidde og skråle halvsjofle drukviser på en gourmetrestaurant?

Enten var det julen 2021 eller 2022 hvor Karen og jeg fik et gavekort i julegave af vores børn. Gavekortet lød på et weekendophold i et luksussommerhus et sted i Danmark sammen med hele familien. Det blev indløst i Kristi Himmelfartsferien i maj 2023.

Anne havde lejet et stort sommerhus med indendørs swimmingpool, sauna, spa, bordfodbold, air hockey og billard. Jeg tror, at vi benyttede alle faciliteter.

Huset lå i Silderup på Falster, ikke så langt fra Marielyst.

En dag kørte vi ind til Marielyst og besøgte Dansk Folkeferies gamle ferieby. Da Anne og Lone var børn, var de i flere år på ferie her sammen med mine forældre. Anne viste rundt og fortalte. Det var helt nostalgisk.

Leif til søs med øl og kikkert

I juni måned 2023 var vi i Finland igen. Vi boede i Savonranta i Sønder Savolax. Det viste sig, at vi tilfældigvis engang havde boet i nabohuset. En dag kørte vi over til Karens fætter, Arvo, og hans kone, Helmi, i Rantasalmi. De blev glade for at se os.

Da vi har været i Sønder Savolax et utal af gange, kørte vi ikke rundt for at se noget. Vi slappede bare af og nød naturen og det gode vejr. Jeg sejlede rundt på søen og så på fugle (sangsvaner, sortstrubet lom, gråand og mudderklire) og indimellem svømmede jeg også selv rundt i søen.

I oktober lykkedes det os endeligt at få afviklet vores konfirmationsgave til vores børnebørn, Iben og Victor. Det var den famøse Jordanrejse, som jeg har beskrevet tidligere.

Vi var på en spændende rejse til Island i maj måned 2024. Den rejse er også beskrevet andetsteds.

I skrivende stund er min seneste større oplevelse en tur til Irland i juli 2024. Vi boede på et hotel i en lille by, der hedder Killorglin. Den ligger i det sydvestligste hjørne på den irske ø i grevskabet Kerry.

Vi var på udflugt hver dag med bus. Men jeg var også på en sejltur til Skellig Islands. Det er to små stejle klippeøer, der ligger 13 km ude i Atlanterhavet. Vi sejlede rundt om øerne og så fuglefjeld med suler, rider og lomvier. Vi så også alke, men ikke i store kolonier.

På toppen af den største ø, Skellig Michael, finder man rester af et kloster, der blev bygget af munke omkring år 600. Der var også en tur, hvor man kunne komme op og se klosteret, som udelukkende er bygget af flade sten. Men da der var 618 trin derop ad en smal, stejl trappe uden rækværk, sprang jeg den tur over.

En anden dag var vi ude hos en fåreavler, der demonstrerede, hvordan hans hunde kunne samle fårene og genne dem i bestemte retninger.

Sulekoloni

Dagens tilbud: Klap et lam! Kun 30 kr.

Vi var også på besøg hos en anden fåreavler, hvor man for 4 EUR kunne få lov til at holde et lam! Men så fik man også lov til at give det sutteflaske.

Hvis læseren skulle være i tvivl, kan jeg oplyse, at jeg IKKE betalte 30 kr. for at klappe et lam! Jeg var "lamslået!"

Vi besøgte en gammel borg, 'Ross Castle', og vi var i Killarney, som er hovedbyen i grevskabet Kerry. Her var vi til bryllup i domkirken Saint Mary's Cathedral.

Vi var tit på pub om aftenen, og jeg fik naturligvis drukket en hel del Guinness.

Den sidste nat boede vi på et hotel i Dublin, da vi skulle flyve hjem tidligt næste morgen. Desværre glemte bussen at hente os om morgenen, så vi måtte tage taxi'er til lufthavnen. Lige pludselig havde vi ikke så god tid, men vi nåede vores fly.

Efterskrift

Som titlen på denne bog antyder, har jeg haft et dejligt liv. Det synes jeg i hvert fald selv. Og såfremt jeg fik at vide, at jeg skulle herfra i morgen, ville det ikke være en tragedie, selvom jeg selvfølgelig håber på at leve mange gode år endnu.

Jeg har altid været glad for livet og er det stadig, og forhåbentlig har jeg endnu en del gode år tilbage, og får mulighed for at se mine børnebørn skabe sig deres egen tilværelse.

Jeg har fået en stor familie, som jeg er meget glad for, og mine børn har det godt både helbredsmæssigt og økonomisk. Så vidt, jeg kan bedømme, har mine børnebørn også et godt liv i forhold til det sted i livet, hvor de nu befinder sig.

Jeg har besøgt en masse smukke og spændende lande og steder. Jeg har mødt en masse interessante og flinke mennesker, og jeg har haft et væld af gode oplevelser.

Arbejdsomt har jeg også været tilfreds med livet. Jeg har holdt af de spændende udfordringer, mine forskellige stillinger har budt mig, og når jeg har været utilfreds, har jeg blot skiftet job.

Jeg befinder mig nu i mit livs efterår. Og hvor lang tid, jeg har tilbage, ved kun Gud. Jeg frygter ikke døden, men jeg kan godt blive lidt bekymret ved tanken om, hvordan den sidste rejse derhen vil forløbe.

Under korrekturlæsningen af mit manuskript er jeg kommet i tanker om flere sjove historier og pudsige hændelser: Min første banan, sommerferie på Galgebakken, beteltygning i Malaysia, sennepsoverfald i Buenos Aires, cocate i Peru, mm. Det viser blot, at mit liv har været endnu mere spændende, end jeg her har beskrevet.

Og så længe jeg lever, er det derfor muligt at spørge mig om de manglende historier eller andre begivenheder i mit liv. Jeg skal nok fortælle alt, hvad jeg kan huske.

Morfar

"Non, je ne regrette rien!"
Édith Piaf

MHP257346-15

Denne bog er skabt på solentro.dk
Ansvarlig udgiver er Leif Høxbroe.

